YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ (YILDIZ SARAYI DAMATLAR DAİRESİ) BİNASININ MİMARİ DEĞERLEDİRMESİ VE KORUMA SORUNLARI

Mimar Esra NİĞDELİ

FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve Restorasyon Programında Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Cengiz CAN

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ŞEKİL LİSTESİ iv

RESİM LİSTESİ vi

ÖNSÖZ x

ÖZET xi

ABSTRACT xii

1. GİRİŞ 1

2. 19.YÜZYIL BATI ETKİSİNDEKİ İSTANBUL SARAYLARI 3

2. 1 19. Yüzyılda İstanbul Yerleşimi ve Gelişimi 3
2.2 19. Yüzyıl İstanbul Sarayları 5
2.2.1 Çırağan Sarayı ……. 9
2.2.2 Dolmabahçe Sarayı ……. 18
2.2.3 Beylerbeyi Sarayı ….……. 23

3. YILDIZ SARAYI 27

3.1 Yıldız Sarayı' nın Tarihsel Gelişimi 27
3.2 Yıldız Sarayı Genel Yerleşim Düzeni 30
3. 2. 1 Yıldız Sarayı'nın Yerleşim Özellikleri 33
3. 2. 2 Biçimsel Özellikler ve Üslup ……..... 35
3. 2. 3 Yıldız Sarayı İçindeki Yapılar ……..... 36
3. 2. 3. 1 Birun Bölümü Yapıları (Resmi Daireler ve Hizmet Binaları) ……..... 36
3. 2. 3. 2 Enderun Bölümü Yapıları (Sultana ve Hareme Ait Köşk ve Kasırlar)…….....43
3. 2. 3. 3 Hasbahçe İçindeki Yapılar ……..... 52
3. 2. 3. 4 Dış Bahçe ve Köşkler ……..……..... 53
3. 2. 3. 5 Çevre Yapılar … ……..……..... 57

4. DAMATLAR DAİRESİ 60
4. 1 Yıldız Sarayı'ndaki Konumu ……..... 60
4. 2 1937 Öncesi Durumu..... 63
4. 2. 1 Plan Özellikleri 63
4. 2. 2 Taşıyıcı Sistem Özellikleri 68
4. 2. 3 Cephe Özellikleri 73
4. 3 1937 Müdahalesi ve Yapının Müdahale Sonrası Durumu..... 77
4. 4 Yapının Günümüzdeki Durumu..... 111
4. 4. 1 Taşıyıcı Sistem Özellikleri 111
4. 4. 2 Plan Özellikleri 111
4. 4. 2. 1 Bodrum Kat Planı..... 111
4. 4. 2. 2 Zemin Kat Planı..... 120
4. 4. 2. 3 Birinci Kat Planı..... 122
4. 5 Restitüsyon Önerisi 135
4. 6 Koruma ve Restorasyon Önerisi 142
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 143

KAYNAKLAR 144

EKLER 147

Ek 1 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi' nin rölövesi …..... 149

Ek 2 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi' nin rölövesi …..... 152

Ek 3 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi' nin restitüsyon projesi 165

Ek 4 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi' nin restorasyon projesi..... 175

ÖZGEÇMİŞ 184

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 İstanbul Haritası, B.R. Davies, gravür, 1840 (Çelik,1998)..... 4
Şekil 2.2 İstanbul Haritası, 1900'ler (Çelik,1998)..... 5
Şekil 2.3 Beşiktaş (Pervititch, 1922)..... 7
Şekil 2.4 Yıldız Sarayının Sahil Sarayları İle İlişkisi (Binan, 1984)..... 8
Şekil 2.5 Antuan Perpinyani'nin 1905 tarihli Çırağan Sarayı Vaziyet Planı (Seçkin,1998)10
Şekil 2.6 Çırağan Sarayı zemin kat planı (Işık,1996)..... 14
Şekil 2.7 Çırağan Sarayı birinci kat planı (Işık,1996)..... 15
Şekil 2.8 Günümüze Ulaşan Dolmabahçe Sarayı Vaziyet Planı (Eren,2001)..... 19
Şekil 2.9 Dolmabahçe Sarayı zemin kat planı (Demirel,1998)..... 20
Şekil2.10 Beylerbeyi Sarayı planı (Köse,2002)..... 25
Şekil 3.1 Yıldız Sarayı vaziyet planı (Demirel, 1998)..... 32
Şekil 3.2 Şale Köşkü Görünüşü ve Planı (Batur, 1993)……..……..... 54
Şekil 3.3 Yıldız Teknik Üniversitesi' nin günümüzdeki yerleşim planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)…… 58
Şekil 4.1 Yıldız Sarayı Vaziyet Planı (Eldem,1940) ……..….. 64
Şekil 4.2 Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten. 1913-1914 Yıldız Sarayı Haritası 1:1000) 65
Şekil 4.3 Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten. 1913-1914 Yıldız Sarayı Haritasında Damatlar Dairesi 1:500) 66
Şekil 4.4 Damatlar Dairesi' nin 1937 yılından öncesi durumunu gösteren Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. Defterde bulunan bodrum kat planı ……..... 70
Şekil 4.5 Damatlar Dairesi' nin 1937 yılından öncesi durumunu gösteren Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. Defterde bulunan zemin kat planı ……..... 71
Şekil 4.6 Damatlar Dairesi' nin 1937 yılından öncesi durumunu gösteren Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. Defterde bulunan birinci kat planı ……..... 72
Şekil 4.7 Cephede görülen ritmik bölünmeler …….....74
Şekil 4.8 Damatlar Dairesi'nin 1937 Müdahalesine ait zemin kat önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) ……..…….....79
Şekil 4.9 Damatlar Dairesi'nin 1937 Müdahalesine ait birinci kat önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanmlığı) ……..…….....80
Şekil 4.10 Damatlar Dairesi'nin 1937 Müdahalesine ait bodrum kat dönüşüm planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) ……..…….....81
Şekil 4.11 Damatlar Dairesi'nin 1937 Müdahalesine ait zemin kat dönüşüm planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) ……..…….....82
Şekil 4.12 Damatlar Dairesi'nin 1937 Müdahalesine ait birinci kat dönüşüm planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) …..…….....83

Şekil 4.13 Damatlar Dairesi'nin 1937 sonrasına ait uygulanmamış zemin kat planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) ..…….....109
Şekil 4.14 Damatlar Dairesi'nin 1995 sonrasına ait uygulanmamış doğu cephesi önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) ……...…….....110
Şekil 4.15 Damatlar Dairesi'nin Asma Kat Merdiven ve I Putrelli Çelik Detayı Çizimleri (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı) ……...…….....113
Şekil 4.16 Bodrum Kat Duvar Analizi ……..……..…….....114
Şekil 4.17 Zemin Kat Duvar Analizi ……..……..…….....115
Şekil 4.18 Birinci Kat Duvar Analizi ……..……..……..…….....116
Şekil 4.19 Bodrum Kat Duvar Analizi ……..……..…….....117
Şekil 4.20 Zemin Kat Duvar Analizi ……..……..…….....118
Şekil 4.21 Birinci Kat Duvar Analizi ……..……..……..…….....119
Şekil 4.22 Bodrum Kat Kapı Pencere Boşlukları Analizi ……..…….....125
Şekil 4.23 Bodrum Kat Kapı Pencere Boşlukları Analizi ……..……..... 126
Şekil 4.24 Bodrum Kat Kapı Pencere Boşlukları Analizi ……..…….....127
Şekil 4.25 Yapıda Bulunan Pencere Tipleri ……. ……..…….....140

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 2.1 Thamos Allom' un gravüründe II.Mahmut' un yaptırdığı Çırağan Sarayı' nın denizden görünüşü ve daha sonra yerine yaptırdığı yeni Çırağan Sarayı (Batur, 1993)..... 12
Resim 2.2 Dolmabahçe Sarayı ve Istable-i Amire(Batur, 1994)…..... 21
Resim 2.3 Dolmabahçe Sarayı (Milli Saraylar, 1987)……..... 23
Resim 2.4 Beylerbeyi Sarayı selamlık giriş cephesi (Milli saraylar, 1987)..... 26
Resim 3.1 III. Selim tarafından yaptırılan Köşk (Tuğlacı, 1993)..... 27
Resim 3.2 III. Selim tarafından yaptırılan Çeşme (Tuğlacı, 1993)..... 28
Resim 3.3 Yıldız Sarayı Hava Fotoğrafı (İrez, 1993)..... 34
Resim 3.4 Büyük Mabeyn' nin Giriş Cephesi..... 37
Resim 3.5 Çit Kasrı Giriş Cephesi 39
Resim 3.6 Silahhane Görünüşü..... 40
Resim 3.7 Yaveran ve Bendegan Daireleri..... 41
Resim 3.8 Agavatlar Dairesi ……..... 42
Resim 3.9 Küçük Mabeyn Görünüşü ……..... 43
Resim 3.10 Küçük Mabeyn Görünüşü ……..... 43
Resim 3.11 Limonluk Görünüşü ……..... 44
Resim 3.12 Tiyatro Binası Duvarındaki Çeşme..... 44
Resim 3.13 Tiyatro Binası Görünüşü ……..... 45
Resim 3.14 Hünkar Dairesi Görünüşü ……..... 46
Resim 3.15 Harem Binaları Görünüşü ……..... 46
Resim 3.16 Kadınefendiler, Hazinedar Usta Kadın, Cariyeler Daireleri ……..... 46
Resim 3.17 Harem Bölümü Yer Kaplamaları ……..... 47
Resim 3.18 Harem Bölümü Yer Kaplamaları ……..... 47
Resim 3.19 Çukur Saray Giriş Cephesi ……..... 49
Resim 3.20 Çukur Saray Batı Cephesi ……..... 49
Resim 3.21 Çukur Saray Doğu Cephesi ……..... 49
Resim 3.22 3 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü … ……..... 50
Resim 3.23 3 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü ……..... 50
Resim 3.24 2 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü … ……..... 50
Resim 3.25 4 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü … ……..... 50
Resim 3.26 1 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü … ……..... 51
Resim 3.27 4 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü … ……..... 51
Resim 3.28 Has bahçe'den Görünüş (Hamidiye Gölü) ……..... 53
Resim 3.29 Çadır Köşkü Görünüşü ……..... 56
Resim 3.30 Malta Köşkü Görünüşü ……..... 56
Resim 3.31 Karakol Binası Görünüşü ……..... 57
Resim 4.1 1990' lı yıllarda çekilmiş hava fotoğrafında yapının konumu..... 62
Resim 4.2 1937 öncesine ait Yıldız Sarayı hava fotoğrafında Damatlar Dairesinin özgün Çatı formu ve çevresi …… 69

Resim 4.3 1937 öncesine Damatlar Dairesi'nin girişinin göründüğü doğu cephesi Kısmi fotoğrafı …….. 75
Resim 4.4 1937 öncesine Damatlar Dairesi'nin giriş merdiveninin göründüğü Şehazade Köşkü fotoğrafı ……..... 76
Resim 4.5 Hv. Kd. Bşç. Salih Alkan Arşivi (1937) ……..… 84
Resim 4.6 Zemin Kat döşemesinin değiştirildiği esnada çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN Arşivi) ……...… 85
Resim 4.7 Güney Cephesi Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı …...……..… 86
Resim 4.8 Zemin Kat Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı …….....…..… 87
Resim 4.9 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 88
Resim 4.10 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 88
Resim 4.11 Günümüzdeki orta akstaki merdivenin yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937Müdahalesi Fotoğrafı …….……...… 89
Resim 4.12 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 89
Resim 4.13 Günümüzdeki orta akstaki merdivenin yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937Müdahalesi Fotoğrafı …….……...… 90
Resim 4.14 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 91
Resim 4.15 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 91
Resim 4.16 Birinci Kat Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı …….....…..… 92
Resim 4.17 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 92
Resim 4.18 Zemin Kat döşemesinin değiştirildiği esnada çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı ……...……...… 93
Resim 4.19 Kuzey Cephesi Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı …...……..… 94
Resim 4.20 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 95
Resim 4.21 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 95
Resim 4.22 Çatının yapılışı esnasında Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi …… 96
Resim 4.23 Damatlar Dairesi Güney Cephesi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu Fotoğrafı (İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi) ……...……...…97
Resim 4.24 Damatlar Dairesi Batı Cephesi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……..…98
Resim 4.25 Damatlar Dairesi Batı Cephesi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……..…98
Resim 4.26 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……...… 99
Resim 4.27 Damatlar Dairesi Kuzey Girişi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……...…100
Resim 4.28 Damatlar Dairesi Kuzey Girişi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……...…101
Resim 4.29 Damatlar Dairesi Kuzey Girişi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……...…101
Resim 4.30 Damatlar Dairesi Güney Girişi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ……...…102
Resim 4.31 Damatlar Dairesi Zemin Kat Holü 1937 Müdahalesi Sonrası ……...…102
Resim 4.32 Damatlar Dairesi Zemin Kat Güney merdiven 1937 Müdahalesi Sonrası… 103
Resim 4.33 Damatlar Dairesi Zemin Katı Orta akstaki merdiven 1937 Müdahalesi Sonrası …… 103
Resim 4.34 Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu …….....……..… 104
Resim 4.35 Damatlar Dairesi Birinci Kat derslik 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ...…104
Resim 4.36 Damatlar Dairesi Bodrum Kat Laboratuar 1937 Müdahalesi Sonrası …… 105

Resim 4.37 Damatlar Dairesi Bodrum Kat Laboratuar 1937 Müdahalesi Sonrası ……105
Resim 4.38 Damatlar Dairesi Birinci Kat derslik 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ...…106
Resim 4.39 Damatlar Dairesi Birinci Kat derslik 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ...…106
Resim 4.40 Damatlar Dairesi Birinci Kat dekanlık 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu… 107
Resim 4.41 Damatlar Dairesi WC 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu ….…… 107
Resim 4.42 Damatlar Dairesi Kapı Fotoğrafı ……...……...…121
Resim 4.43 Damatlar Dairesi Zemin Kat Koridoru ……... ….……...… 123
Resim 4.44 Damatlar Dairesi Birinci Kat Koridoru ……... ….……...…123
Resim 4.45 Damatlar Dairesi Giriş Kapısı ……. ……... ….……...…124
Resim 4.46 Damatlar Dairesi Merdiveni …… ……... ….……...…124
Resim 4.47 Damatlar Dairesi Güney Cephesi ……..……..……..…128
Resim 4.48 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi ……..……..……..…128
Resim 4.49 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi ……..……...…129
Resim 4.50 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi ……..……..……... 129
Resim 4.51 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi ……..……..……...…130
Resim 4.52 Damatlar Dairesi Batı Cephesi ……..……..……...…130
Resim 4.53 Damatlar Dairesi Batı Cephesi ……..……..……..…131
Resim 4.54 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi ……..……..……... 131
Resim 4.55 Damatlar Dairesi Batı Cephesi ……..……..……...…132
Resim 4.56 Damatlar Dairesi Batı Cephesi ……..……..……...…132
Resim 4.57 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi ……..……..……...…133
Resim 4.58 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi ……..……..……...…134
Resim 4.59 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi ……..……....…135
Resim 4.60 Çukur Saray'ın Ahşap Merdiveni ……..……..……..… 137
Resim 4.61 Çukur Saray'ın Ahşap Merdiveni ……..……..……..… 137
Resim 4.62 Çukur Saray'ın Hamamının Mermer Küveti ….……..……..…137
Resim 4.63 Çukur Saray'ın Hamamının Mermer Kurnası ..……..……..… 137
Resim 4.64 Çukur Saray'ın Hamamının Mermer Söveli Penceresi ….…..……..…137
Resim 4.65 Çukur Saray'ın Hamamının Sıcaklık Mekanının Tavanı ……..……..…137
Resim 4.66 Şale Köşkü Hamamı ……..……..……..…138
Resim 4.67 Şale Köşkü Hamamı ……..……..……..…138
Resim 4.68 Şale Köşkü Hamamının Mermer Kurnası….……..……..…138
Resim 4.69 Şale Köşkü Hamamının Kömür Girişi Yapılan Eğimli Penceresi …...…..…138
Resim 4.70 Şale Köşkü Hamamının Külhan Bölümü ….……..……..…138
Resim 4.71 Şale Köşkü Hamamının Külhan Bölümü ….……..……..…138
Resim 4.72 Çukur Saray Yarım Daire Kemerli Pencere Tipi 3-1 ……..…..…..…141
Resim 4.73 Çukur Saray Basık Kemerli Pencere Tipi 2-1 ……..……..…141
Resim 4.74 Çukur Saray Düz Atkılı Pencere Tipi 1-1 ……..……..……..…141
Resim 4.75 Çukur Saray Basık Kemerli Pencere Tipi 2-2 ……..……..…142
Resim 4.76 Çukur Saray Basık Kemerli Pencere Tipi 2-3 …….....142
Resim 4.77 Çukur Saray Üçgen Alınlıklı Pencere Tipi 1-3 ……...142
Resim 4.78 Çukur Saray Düz Atkılı Pencere Tipi 1-2 ……..……..…142

ÖNSÖZ

Günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde bulunan Yıldız Sarayı Damatlar Dairesi binası zaman içinde çeşitli müdahalelere ve kullanımlara maruz kalmıştır. Yapıya yapılan yanlış müdahaleler, onarım ve restorasyon çalışmaları sonucu yapının özgün kimliği tamamen tahrip edilmiş ve bu müdahaleler de belgeleme çalışmaları eksik bırakılmış yada hiç yapılmamıştır. Tüm bunlarla birlikte binanın durumunu geçmişine de yönelerek ayrıntılı biçimde ortaya koyan bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

Bu çalışmada günümüze kadar koruma yöntemleri ile değerlendirilmeyen yapının, mevcut durumu incelenmiş, fotoğraflarla belgelenmiş, bilimsel ölçme yöntemleri ile rölövesi hazırlanmıştır. Ulaşılabilen kaynaklar dikkate alınarak yapının ilk durumu ile ilgili restitüsyon önerisi yapılmıştır. Yapının mevcut durumu göz önünde bulundurulmuş ve restorasyon projesi hazırlanmıştır.

Öncelikle, beni bu çalışma sırasında yön verip destekleyen, ve konuyu öneren hocam Doç. Dr. Cengiz Can'a, konuya dair birikimini benimle paylaşan Prof. İsmet Ağaryılmaz' a, rölöve çalışmalarındaki desteğinden dolayı Yüksek Mimar Hakan Dilmen'e, benden her türlü desteği ve anlayışı esirgemeyen annem Mahmure Niğdeli'ye, babam İnşaat Mühendisi Osman Niğdeli'ye, kardeşim Ahmet Niğdeli'ye ve eşim Dr. Hızır Baş'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

Osmanlı imparatorluğu'nun son saray kompleksi olan Yıldız Sarayı, gerek oluşum süreci ve fiziksel özellikleri, gerekse günümüzdeki yoğun kullanımı nedeni ile koruma kavramları kapsamında incelenmesi gereken değerlere sahiptir. Damatlar Dairesi, bu kompleks içinde ikinci avluda yer alır. Yıldız Sarayı'nın gelişim süreci incelendiğinde, Damatlar Dairesi'nin II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) yapıldığı tespit edilmektedir. Yapı günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi binasıdır. Damatlar Dairesi bu tezin ana konusunu oluşturmaktadır.

Giriş bölümünde, çalışmanın kapsamı, izlenen yöntemler ve elde edilen bulgular hakkında bilgiler verilmiştir. Damatlar Dairesi'nin mimari özelliklerini, bugünkü durumunu ve sorunlarını değerlendirebilmek için aynı dönemde İstanbul da yapılmış diğer saray yapılarının oluşum süreçlerini incelemek gerekmiştir. Bu nedenle çalışmanın ikinci bölümünde, 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan İstanbul'un 19. yüzyıl'daki yerleşimi ve gelişimi araştırılmış, bu doğrultuda İstanbul'daki 19. yüzyıl saray yapıları ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Yıldız Sarayı ele alınmış, sarayın tarihsel oluşumu incelenmiş, genel yerleşim düzeni ve Saray içindeki yapılar alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Dördüncü bölümde Damatlar Dairesi'nin Yıldız Sarayı'ndaki konumu ve mimari özelikleri incelenmiş, bilimsel ölçme ve belgeleme yöntemleri kullanılarak mevcut durum analizi yapılmıştır. Yapının, kaynak araştırması sonucunda ortaya çıkan belgelere göre ve analoji metodu kullanılarak restitüsyon önerisi hazırlanmıştır. Elde edilen tespitler doğrultusunda Damatlar Dairesi'nin bugünkü durumu değerlendirilmiş ve restorasyon önerisi geliştirilmiştir. Son bölüm olan beşinci bölümde ise, çalışmanın bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Damatlar Dairesi, Yıldız Sarayı, YTÜ Mimarlık Fakültesi

ABSTRACT

Yıldız Palace, the last palace complex of the Ottoman Empire possesses significant features worthy of research concerning preservation issues due to its creation process and physical character, as well as its wide modern use. Grooms' Quarters is located within the second court in this complex. A closer look in the development process of Yıldız Palace reveals that the Groom' Quarters were built during the reign of Abdülhamit II (1876-1909). Today the building serves as the Faculty of Architecture at Yıldız Technical University. The Groom' Quarters composes the main subject of this thesis.

In the Introduction, the scope of the work, the methods employed and information about acquired findings have been introduced. In order to evaluate and argue the architectural assets, present condition and the issues of Groom's Quarters, it is regarded necessary to see into the creation processes of other palace buildings built in the same century in Istanbul. For this reason, in the second chapter, the layout and evolution of Istanbul in the 19th century, which was then the capital city of the Ottoman Empire, have been studied. 19th century palace buildings have been dealt with in this sense.

In the third chapter of the work, Yıldız Palace has been analysed, the historical evolution of the palace has been studied, and the general layout and the buildings within the palace have been presented as subheadings.

In the fourth chapter , the location of Grooms' Quarters within Yıldız Palace and its architecture have been surveyed, and the modern condition has been analyzed by the use of scientific methods of measurement and documentation. A restitution of the building has been created relying on authentic documents that were discovered in the research process, as well as the method of analogy. The modern condition of Grooms' Quarters has been argued in the light of the findings and suggestions for future restorations have been presented.

In the fifth and final chapter, an overall evaluation of the work has been submitted.

Keywords: Grooms' Quarter, Yıldız Palace, YTU Faculty of Architecture

1.GİRİŞ

Yıldız Sarayı, 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun 'Batılılaşma dönemi' Saray yapısı olarak tanımlanır. Yıldız Sarayı Osmanlı İmparatorluğu'nun son saray kompleksidir. Yıldız Sarayında klasik Osmanlı saray yerleşim özelliklerine dönüş gözlense de, yapı ölçeğine inildiğinde dönemin estetik anlayışına uygun bir üslup kullanıldığı görülmektedir. Mimari oluşumunun yanı sıra Sultan Abdülhamit ile özdeşleştirebileceğimiz Yıldız Sarayı, Sultan Abdülhamit'in 32 yıl süren saltanatı boyunca kullandığı özel bir konut niteliğinde oluşundan dolayı toplumsal tarihimiz açısından da önemli bir yere sahiptir.

Araştırmanın asıl konusu olan Damatlar Dairesi'nin (Bugünkü Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Binası) içinde bulunduğu Yıldız Sarayı'nın oluşumunu ve gelişimini değerlendirebilmek için öncelikle bu yüzyılda Osmanlı'nın Başkenti olan İstanbul'un yerleşimi, gelişimi ve bu bilgiler ışığında 19. yüzyıl saray yapıları incelenmelidir.

Damatlar Dairesi'nin kronolojik gelişimi saptanmaya çalışılmış, bu konuda yardımcı olabilecek harita, planlar ve fotoğraflar incelenmiş, yapıdaki izler gözlemlenmiştir. Yapıya ait belge araştırmasında, ulaşılan kaynakların bazılarının tarihi belirtilmediğinden bu belgelerin hazırlandığı dönemler, bilgilerin analizine göre tespit edilmiştir. Ulaşılan en eski belge, Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. defterde bulunan kat planlarıdır. Elektrik tesisatı işlenmesi amacıyla yapılmış olan planlarda tarih belirtilmemiştir. Ancak yapının izleri ve elimizdeki diğer kaynaklar incelendiğinde planların, 1928 yılından öncesine ait olduğu tespit edilmiştir. Yapıya ait bulunan diğer belgeler ise, 1937 öncesine ait hava fotoğrafı, doğu cephesinin kısmen göründüğü cephe fotoğrafı, yapının giriş basamaklarının göründüğü şehzade köşkü fotoğrafı ve 1913-1914 yıllarına ait Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten Haritasıdır. Yapının 1937 müdahalesi sırasında ve müdahale sonrasında çekilmiş olan iç mekan ve cephe fotoğrafları bulunmuştur. YTÜ Yapı işleri Daire Başkanlığı'nın arşivinde yapılan incelemede, 1937 müdahalesine ait olan dönüşüm projelerine ulaşılmıştır. Ayrıca 1937 yıllarına ait yapılması düşünülüp çizime dökülmüş fakat uygulanmamış plan ve 1990'lü yıllara ait yine uygulaması yapılmamış cephe çizimlerine, yapının günümüzdeki asma kat merdiven ve metal I putrelli yapım detaylarını gösteren bir paftaya ulaşılmıştır. Bu doğrultuda yapıya ait rölöve ve tespit çalışmaları yapılmış, mevcut durum fotoğraflarla belgelenmiştir. Elimizdeki belgeler dikkate alınarak restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Çalışmadan çıkan veriler doğrultusunda Damatlar Dairesi'nin günümüzdeki kullanımı değerlendirilmiş ve restorasyon önerisinde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın amacı, 19 yüzyıl Osmanlı Saray yapılarının gelişimini inceleyerek, Yıldız Sarayı'nı bu tarihsel süreç içinde değerlendirmek, Yıldız Sarayı Damatlar Dairesi'nin bugüne kadar incelenmemiş olan plan, cephe ve yapım özelliklerini ortaya koymak, yapı üzerindeki müdahaleleri tespit ederek restorasyon önerileri sunmak biçiminde özetlenebilir.

Bu amaçla yola çıkarak ikinci bölümde, 19. yüzyıl İstanbul yerleşimi ve gelişimi ile Dolmabahçe, Çırağan ve Beylerbeyi Sarayları 19. yüzyıl batı tarzında yapılar olarak karşımıza çıkan Osmanlı Saraylarının kısa tarihçesi, mevcut kaynak, resim ve gravürlerin yardımıyla anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, Yıldız Sarayı ele alınmış ilgili kaynaklar taranarak yapının tarihi incelenmiştir. Uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmiş olan bu sarayın yerleşim şeması anlatılmaya çalışılarak, sarayı oluşturan yapılar ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde, Yıldız Saray kompleksinin parçası olan Damatlar Dairesi'nin, konumu, tarihçesi ve geçirdiği evreler araştırılmış, rölöveleri hazırlanarak yapının günümüzdeki durumu incelenmiş, elimizdeki belgeler doğrultusunda restitüsyon projesi hazırlanmış ve restorasyon önerisinde bulunulmuştur.

2. 19.YÜZYIL BATI ETKİSİNDEKİ İSTANBUL SARAYLARI

2. 1 19. Yüzyılda İstanbul Yerleşimi ve Gelişimi

1453 yılında İstanbul'un fethi ve başkent olmasıyla ayrıca ekonomik ve toplumsal yapının da kuvvetlenmesiyle İstanbul ülke mekanında siyasal, kültürel ve bütün diğer kentsel faaliyetler açısından 16. yy' da imparatorluğun rakipsiz başkenti olarak 'dünya kenti' olma durumuna girmiştir (Kılıçaslan,1981).

Haliç ve Boğaziçi'nin gelişmesi 18. yy'da daha da artmış ve sur içini dengelemeye başlamıştır (Suher,1963) Kentin kıyılar boyunca büyümesinin en önemli etmenlerinden biri deniz ulaşımıdır (Kılıçaslan,1981). Ayrıca toplumun çeşitli kesimlerinin yerleşim alanlarında büyük fiziksel farklılıklar 16,17 ve 18. yy'lar da görülmemektedir (Binan,1984)

1838' de İstanbul üç ana yerleşmeden oluşmaktaydı. İstanbul, Galata ve Üsküdar. İstanbul, en geniş alanı kaplayan, yönetimin bulunduğu ana kentti. Galata surlarla çevrili, daha küçük bir yerleşmeydi. Üsküdar ise yoğun bir nüfusa sahip olmamakla birlikte çok sayıda anıttın bulunduğu bir bölgeydi (Çelik, 1998).

18. Yüzyılda başlayan ve 19. yy' da hız kazanan batılılaşma hareketleri ile bir çok alanda ön görülen düzen değişikliği yeni gereksinmelere yol açmıştır. Bu da yeni işlevli yapı taleplerini doğurmuştur. Özellikle Osmanlı sistemi içinde yönetim ve eğitim reformları ilk kez orduda başladığından, yeni kentsel görünümün ilk örnekleri de kışlalar olmuştur. Büyük ve genelde iç avluya bakan dikdörtgen planlı olan bu yapılar sur dışına yapılmıştır. Bunun sonucu olarak da bu yapıların etrafında ızgara planlı mahalleler kurulmuştur. Bu yapılar teşvik ettikleri yeni yerleşim alanlarıyla kentin kuzeye doğru, yeni bir çehreyle biçimlenmesine öncülük etmişlerdir (Kuban, 1996).

İstanbul' un kentsel tarihi için önemli bir dönüm noktası ise saray yönetim merkezinin sur dışına taşınmasıdır. II.Abdülmecit'in 1856' da Dolmabahçe Sarayı'na taşınması ile bir dönem kapanmıştır. Saray'ın ve bürokrasinin tarihi yarımadadan Galata- Pera bölgesine geçişi yeni yönelimleri simgelemektedir (Batur,1986).

19. yy.' da sur dışına çıkan yerleşmelerin en önemlisi Boğaziçi'dir. Her zaman Sultanların ilgilendiği bir yer olan Boğaziçi, 17. yy.' da artan yerleşimine rağmen kırsal niteliğini korumuş ve İstanbul'dan bağımsız kalmaya devam etmiştir. 18. yy.' da ise tamamı ile sayfiye yeri olmuştur. 19. yy.' da sahildeki yapı faaliyetleri artmış saray mensupları ve zengin

kesimler burada kasır, köşk ve saraylar yaptırmışlardır. İstanbul' un Boğaziçi kıyılarına doğru yayılmasının sebebi nüfus artışı değil, Osmanlı döneminin başından beri izlenen bir eğilimin sonucudur. Bu yayılma hem kültürel seçimin, hem de Haliç'te eski yerleşim alanlarının yerini alan sanayi alanlarının baskısıyla açıklanabilir (Kuban, 1996).

19. yy.' ın ikinci yarısında ve 20. yüzyılın ilk on yılında başkentin fiziksel sınırlarındaki büyüme, Haliç'in kuzeyinde üç yönde gerçekleşti: Taksim'den Şişli'ye doğru, Tophane'den sahili izleyerek Dolmabahçe'ye doğru ve Dolmabahçe'den Beşiktaş'ın sırtlarını aşarak Teşvikiye ve Nişantaşı'na doğru (Çelik, 1998).

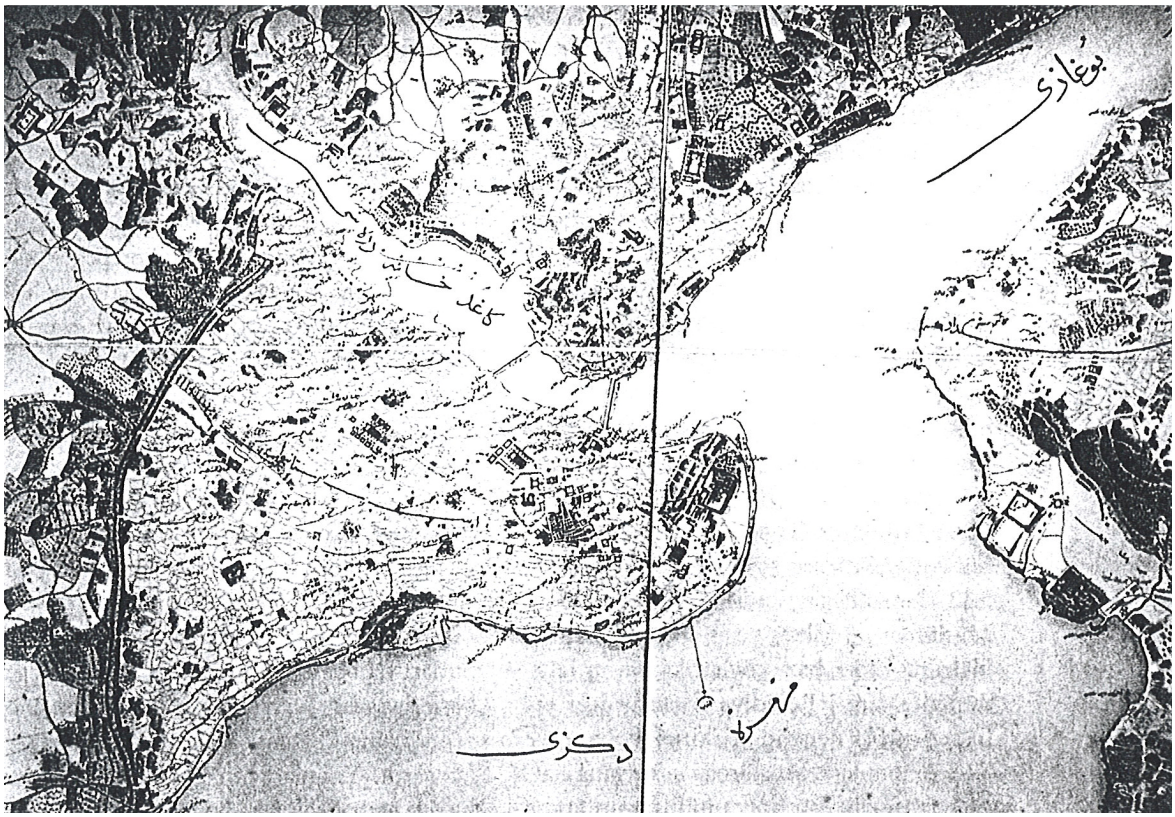
Şekil 2.1 İstanbul Haritası, B.R. Davies, gravür, 1840 (Çelik,1998)

Kent Avrupa yakasında Haliç'in kuzeyine doğru büyürken Asya yakasındaki Kadıköy, Moda burnundaki antik çekirdekle, Haydarpaşa koyuna uzantısı dışında küçük bir yerleşmeydi.

İzleyen yarım yüzyıl içinde birkaç mahalle eklenmiş, 1900'e gelindiği de yalnızca Kurbağlıdere'ye kadar genişlemişti. 20. yüzyılın başların da ise Kadıköy gözde bir bölge oldu. Kızıltoprak, Kalamış, Feneryolu, Erenköy zengin birer kent dışı yerleşme haline geldi (Kuban, 1996).

2. 2 19. Yüzyıl İstanbul Sarayları

17. yy'dan itibaren ön plana çıkmaya başlayan Has Bahçesine, I. Ahmet tarafından bir saray yaptırılmıştır. Saray III. Ahmet döneminde genişletilmiş, I. Mahmut, III. Mustafa ve I.Abdülhamit dönemlerinde ise eskiyen binalar onarılmış, yeni binalar eklenmiştir. Beşiktaş sarayı III. Selim zamanında da gözde mekanlardan biri olmaya devam etmiştir. Bu dönemde mimar Melling tarafından yeni köşklerin ilave edilmesiyle sarayın büyütüldüğü görülmektedir. II. Mahmut ise Topkapı Sarayında oturmak istemediğinden, bütünüyle yerleşmeyi düşündüğü Beşiktaş Saray'ında, tahta çıktıktan kısa bir süre sonra büyük bir onarım gerçekleştirmiştir. 1809'daki onarım sırasında yeni binalar da eklenmiştir (Arslan,1992).

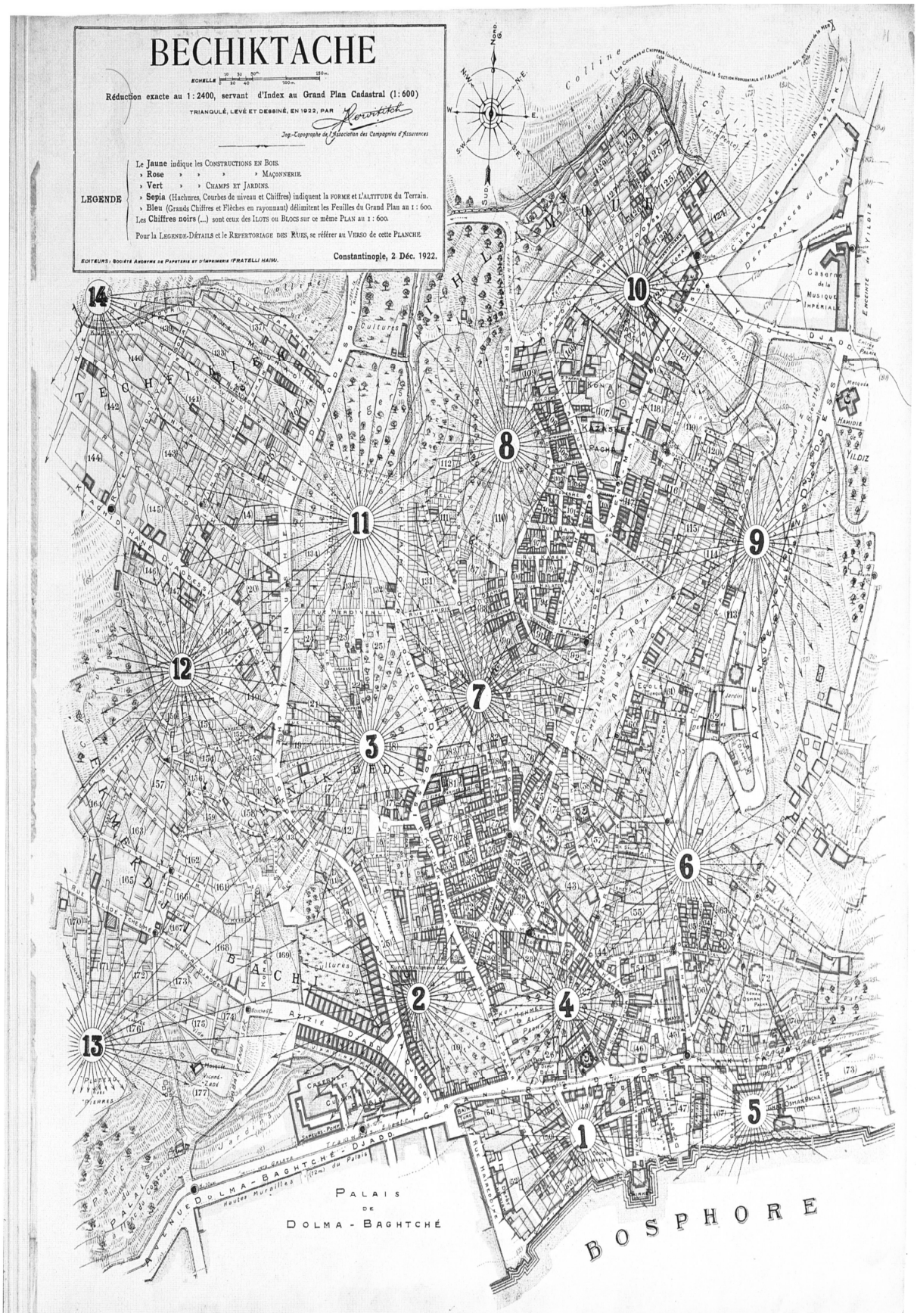

Şekil 2.2 İstanbul Haritası, 1900'ler (Çelik,1998)

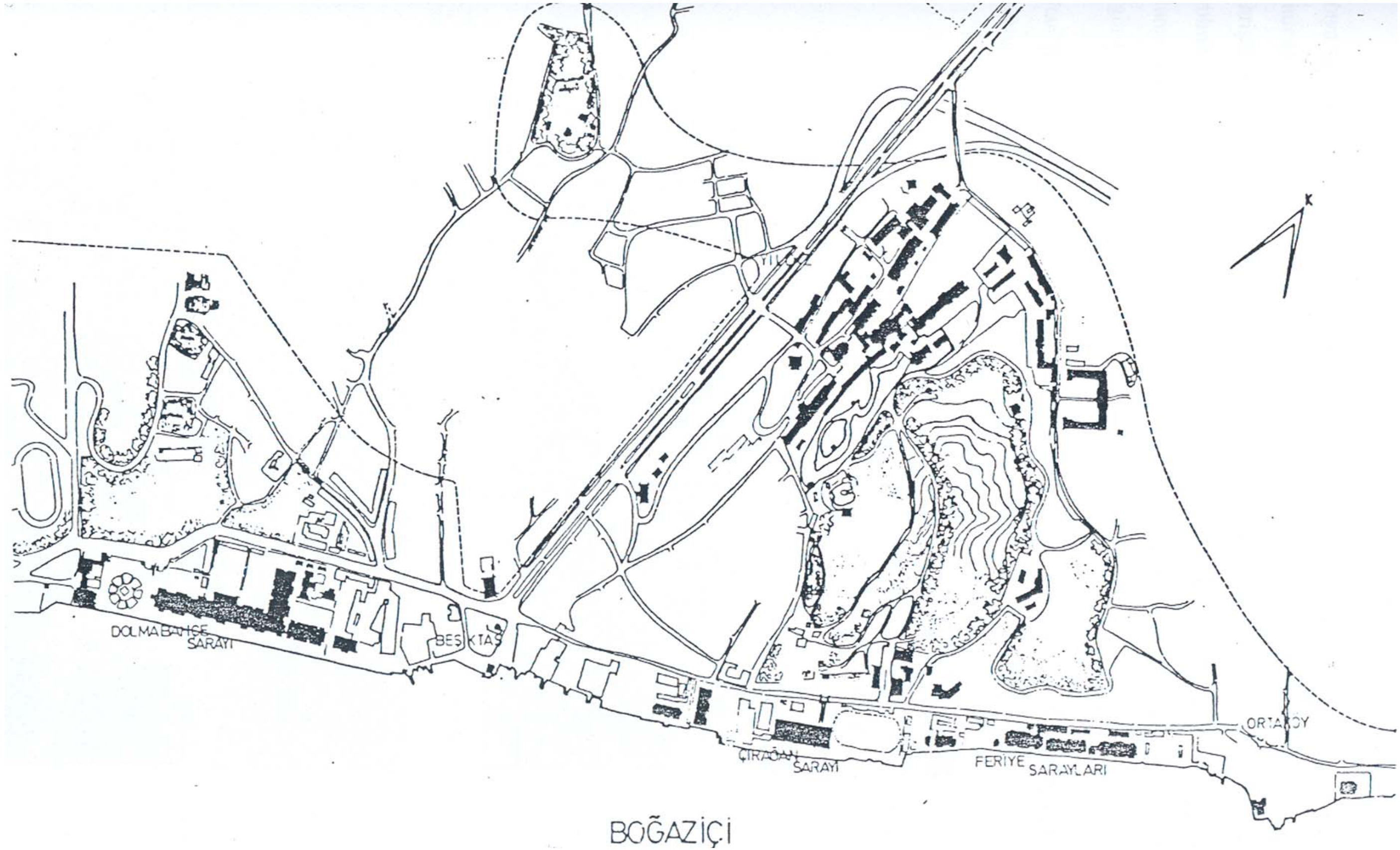
II. Mahmut sarayda sürekli oturmayı düşünse de ısınma problemi yüzünden bunu gerçekleştirememiştir. Ancak babasının bu hayalini oğlu Sultan Abdülmecit gerçekleştirmiş, eski Beşiktaş Sarayını yıktırarak yerine Dolmabahçe Sarayını yaptırmış ve Topkapı Sarayı'ndan buraya taşınmıştır (Batur,1995).

19. yüzyılda hızla artan yapı faaliyetleri arasında diğer yapılar yanında meydana getirilen saray, kasır ve köşkler zamanın değişen zevklerine cevap vermeye çalışan, geçmiş yüzyıllardaki yaşayıştan gittikçe farklılaşan etkilerle şekillenen bir görüntüye sahip olmuşlar, yani Osmanlı devletinin batılılaşma hareketleri paralelinde bir oluşum ve manzara ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla başta Dolmabahçe, Çırağan, Beylerbeyi ve Yıldız Sarayı olmak üzere Boğaziçi'nin her iki yakasında birbiri ardına yükselen yapılar, gerek boyutları, gerekse üslup özellikleriyle siyasal olduğu kadar, toplumsal değişmelerin de mimarlığa yansımasının bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. (Ülgen,1993)

Osmanlı padişahlarının batıdakilere benzer saraylarda oturma isteğini karşılamak üzere yapılan ilk saray eski Çırağan sarayıdır (Cezar,1993). Bununla birlikte Dolmabahçe sarayı yerleşimi kentsel büyüme süreci içinde aynı amaca hizmet etmiş ve önemli bir dönüm noktası sayılabilir. Yazlık olarak kullanılan Beylerbeyi Sarayı da yine aynı döneme ve aynı anlayışa sahip bir örnektir.

Şekil 2.3 Beşiktaş (Pervititch, 1922)

Şekil 2.4 Yıldız Sarayı'nın Sahil Sarayları ile ilişkisi (Binan, 1984)

2. 2. 1 Çırağan Sarayı

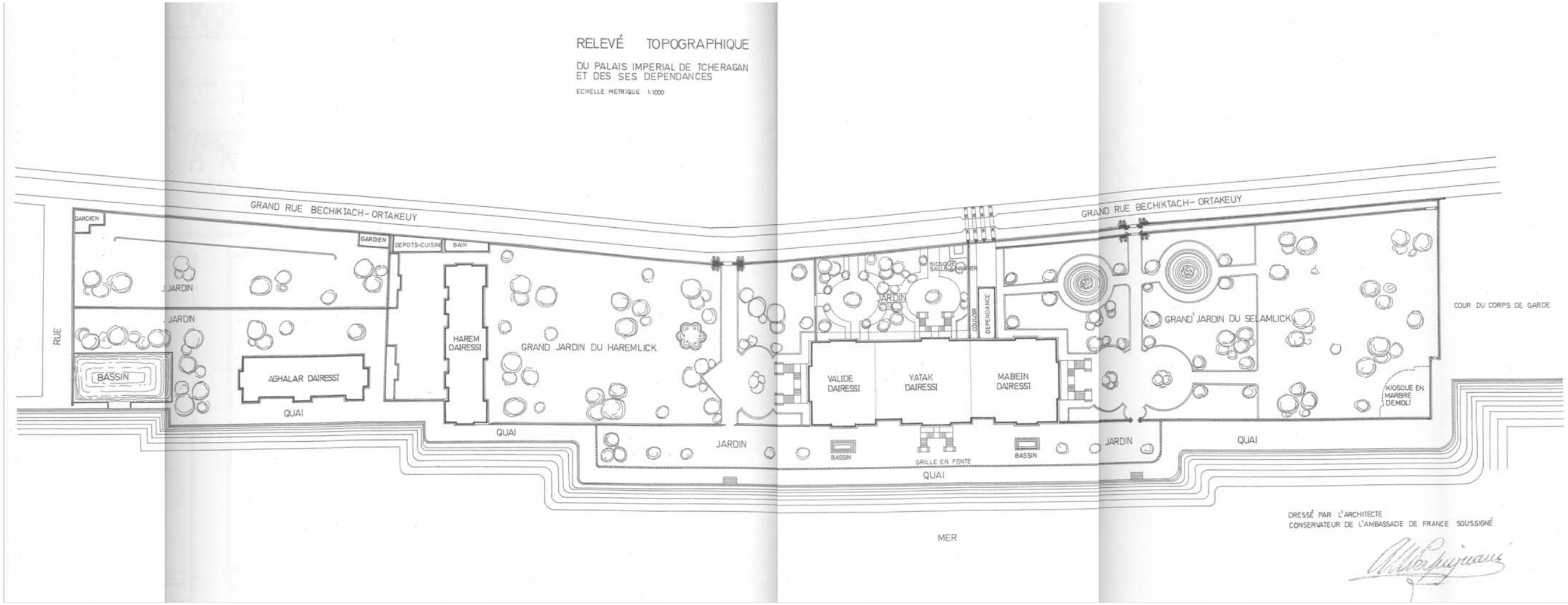
Çırağan Saray'ının bulunduğu alan, Boğaziçi'nin bağ ve bahçelerinin güzellikleri ile tanınmış ve her dönemde padişahların, hanım sultanların ve sadrazamların ilgi odağı olmuştur (Sözen,1990). Sarayın bulunduğu Beşiktaş-Ortaköy arasındaki kıyılarda ilk yerleşmenin 1600'lü yıllarda başladığı kabul edilir. Ancak bölgenin içindeki yapı ve bahçeleriyle canlılık kazanması bir yüzyıl sonra gerçekleşir (Gülersoy,1994).

17.yy başlarında 'Kazancıoğlu Bahçesi' ismiyle anılan bu yerde saltanata ait ilk yapı IV. Murat'ın kızı Kaya Sultan'ın yalısıdır. Bu dönemdeki yapı ile ilgili olarak herhangi bir bilgiye sahip değiliz (Yaman,1945).

Daha sonra Lale Devrinde Nevşehirli İbrahim Paşa II. Ahmet'in kızı Fatma Sultan ile evlendiğinde Kaya Sultan'a bulunduğu alanda yeni bir yalı yaptırır (Arslan,1994). Lale Devri'nden itibaren ışık ve çiçek dolu eğlencelere sahne olan bölgede, eski yalı yıktırılarak, III. Selim'in kardeşi Beyhan Sultan tarafından yeniden yaptırılmıştır (Binan,1984). İnşaatı Yorgi Kalfanın yaptığı sarayın yapımına 1791'de başlanmış, 1795'te bitirilmiştir (Arslan,1992). Sarayın ahşap işçiliğinin yanı sıra çeşme ve sebillerinde görülen mermer işçiliği de tam bir sanat ürünüydü. Çevredeki diğer ahşap binalarla birlikte II. Mahmut dönemine kadar varlığını sürdürdü (Binan,1984).

Daha sonra II.Mahmut tahta geçmiş ve yazları bu yalıda geçirmeye başlamıştır. Binanın yetersizliğinden dolayı arka tarafa yeni bir mabeyn dairesi inşa ettirmiştir (Şehsuvaroğlu,1954). Fakat yalnız yazları değil her zaman burada oturabileceği bir saray yaptırmak isteyen II.Mahmut saltanatının sonlarına doğru bu düşüncesini gerçekleştirir ve 'Eski Çırağan 'Sarayını yaptırır. Bu yapının mimarı ile ilgili bazı kaynaklarda Garabet Balyan adı geçmekte ise de Mustafa Cezar (1995), araştırdığı arşiv belgelerinde dönemin Ebniye-i Hassa Müdürü olan Abdülhalim Bey' in ismi üzerinde durmaktadır.

Saray, merasim dairesi,Daire-i Hümayun, Harem, Mabeyn dairesi , Veliaht dairesi olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktaydı (Binan,1984). Saray, kagir zemin üzerine ahşap strüktürlü bir yapı idi. Osmanlı mimarisinden anlayış ve biçim olarak kitle ve cephede görülen farklılaşma, planda zorunlu işlevler nedeniyle görülmemektedir (Batur, 1995). Bu ilk Çırağan sahil sarayının en belirgin özelliğini teşkil edecek olan cephe sütunları 1837 yılında

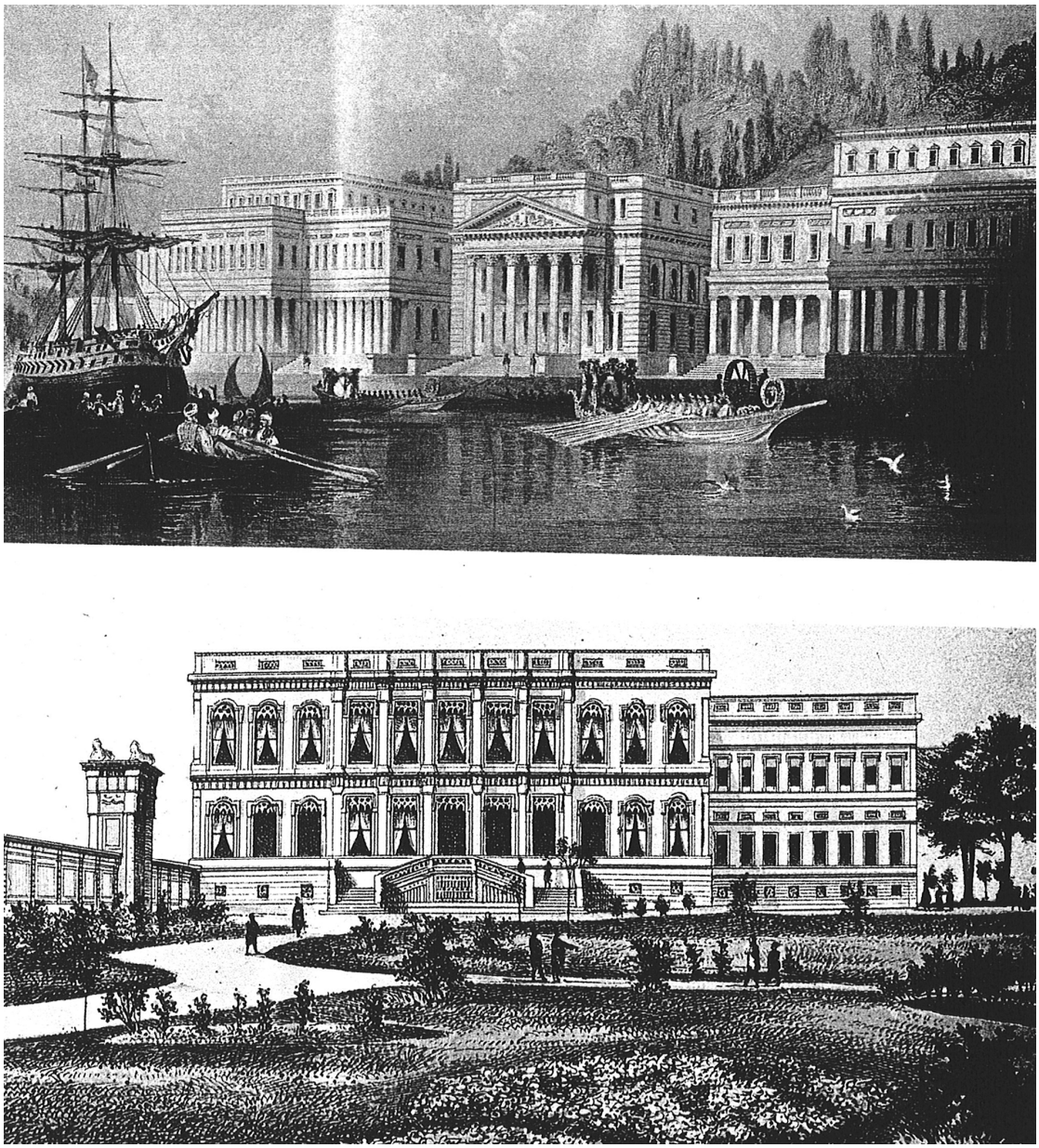

Şekil 2.5 Antuan Perpinyani'nin 1905 tarihli Çırağan Sarayı Vaziyet Planı (Seçkin,1998)

Marmara adasından getirilir. Boğaz kenarında Çırağan'da ne Avrupa nede Asya üslubunda olmamakla birlikte bulunduğu sahilden güzel bir etki yapan yeni bir saray inşa ettirdi.Bu sarayda bir sıra güzel direk üst katı taşımaktadır ve geniş mermer merdivenler Boğazın duru sularına kadar iner.Binanın geri kalan kısımları ise ahşaptır.Sadece üzerinden son derece güzel bir manzara görülen düz damı mermer levhalarla döşelidir ve binaya muazzam yük olmaktadır (Gülersoy,1994).

II. Mahmut sarayın bitimini görmeden ölür. Ölümünden iki yıl sonra 1841 yılında Abdülmecit zamanında saray tamamlanır. Geleneği temsil eden Topkapı sarayı yerine ,yeniliği ve değişimi yansıtan ilk Çırağan sarayı plan ve kullanım açısından bu anlayışın ürünüdür. Tasarımında masa-sandalye düzeninin dikkate alındığı ilk modern saray yapısı olan Eski Çırağan; üçgen alınlık, iyonik sütun başlıkları,mermer çatı korkulukları ve bol sütun dizileri ile batı kökenli mimari form ve süsleme öğelerine yer verilmiş bir yapı idi. Üslupça da yapıldığı dönemin modasına uygundu. Batı neo-klasiğine belirgin bir ampir görünümü kazandırılmıştır (Cezar,1993). İç ve dış cephe kaplamalarının ahşap oluşu da Osmanlı mimarisine özgü yönünü ortaya koymaktadır. Kırım harbi öncesinde Rusya ile savaş durumunun kabul edilmesi 25 Eylül 1853'te burada kararlaştırıldı (Karal,1983).

Sultan Abdülmecit'in saltanat yıllarında Osmanlı devletinin mali düzeni, sonraki dönemleri de derinden etkileyecek bir sıkıntı içerisine girmesine rağmen Eski Çırağan Sarayı 1857 yılında yıktırılmış ve yerine yeni saray yaptırılmak istenmiştir. Fakat hazine durumunun musait olmamasından dolayı ertelenmiştir (Gülersoy,1994). Sultan Abdülaziz 1861 yılında tahta çıkmış ve 20 Ocak 1863 günü sarayın yapımını başlatmıştır. Abdülaziz'in emriyle yapılan ve ara verildiği için 12 yılda tamamlanan sarayın mimarı Serkis Balyan'dır. Kardeşi Agop Balyan ile beraber sarayın müteahhitliğini de yapmışlardır. Serkis Balyan sarayın maketini de yapmıştır. Sarayın yanında ek yapılar da inşa edildi. Bunlar şehzadelere ,hareme ve askeri idari servis bölümlerine ayrıldığı için Fer'iye sarayı olarak bilinirler. Çırağan Sarayı 27 Eylül 1871 yılında tamamlandı. 4.000.000 Osmanlı altınının harcandığı saray da en değerli taşalar kullanıldı. Sarayın yapımı için gerekli olan malzeme alımı ve ödemeleri, usta, sanatkar, işçilerin ücretlerinin kayıt ve kontrollerinin yapılması konusunda oldukça detaylı bir teşkilatlanmaya gidilmiştir (Sözen,1990).

Resim 2.1 Thamos Allom'un gravüründe II.Mahmut'un yaptırdığı Çırağan Sarayı'nın denizden görünüşü ve daha sonra yerine yaptırdığı yeni Çırağan Sarayı (Batur, 1993).

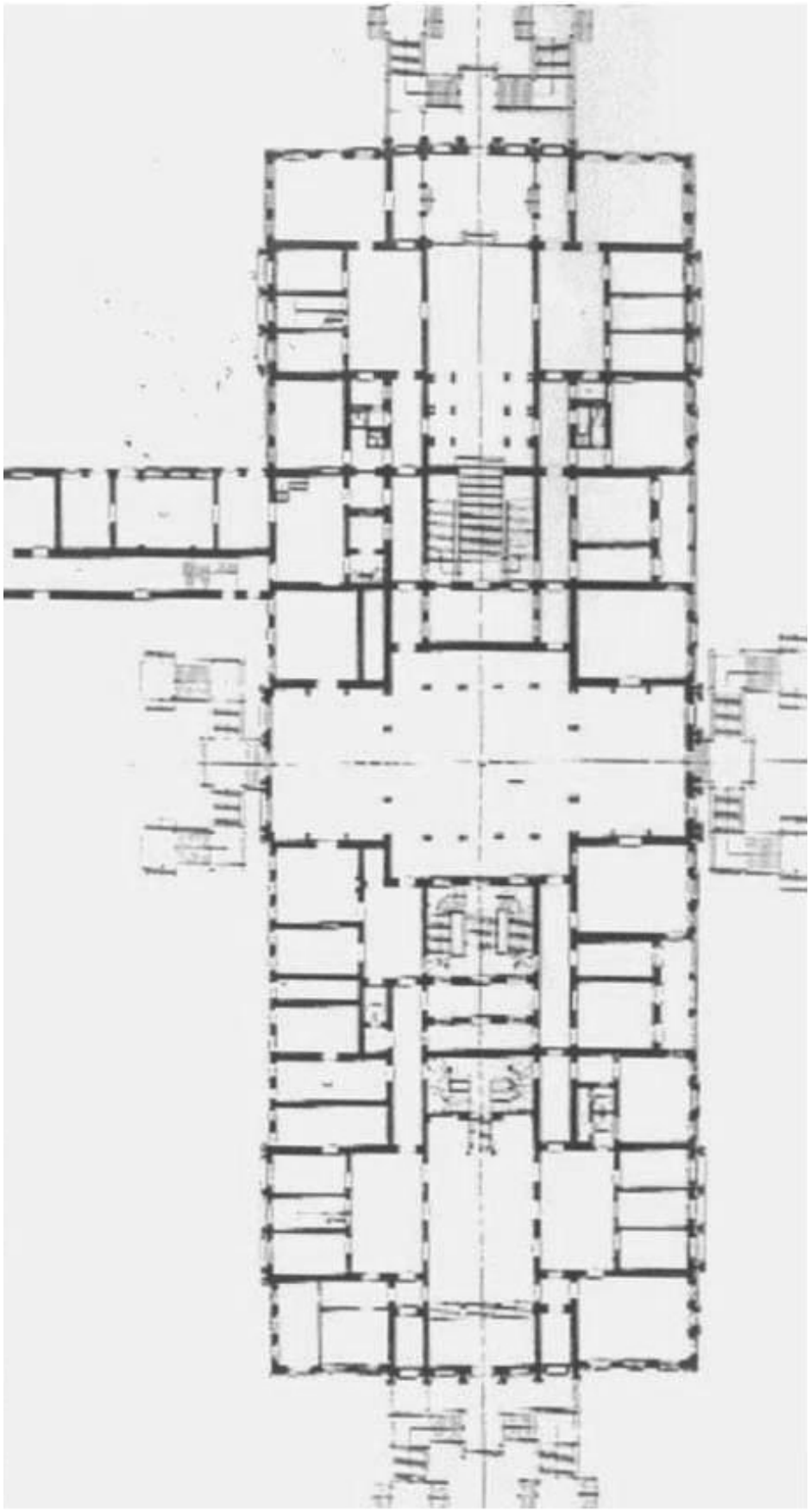
Saray kagirdir. S.H. Eldem'in yayınladığı rölövesine göre yaklaşık 124 m. x 45 m. boyutunda, yükseltilmiş bodrum üzerinde iki katlıdır ve yaklaşık 25 m yüksekliktedir (Batur,1995).

Çırağan sarayı 1863-80'li yıllarda yaygınlık kazanmış olan oryantalist üslubun önde gelen örneklerinden birini teşkil etmektedir (Germaner,1995). Sarayın iç ve dış mekanları arasında üslup açısından farklılıklar gözlenir. Cephede klasik vurgular arasında neo-gotik motifler kullanılmıştır.İç mekanlar ise oryantalist bir anlayışla düzenlenmiştir (Batur,1992).

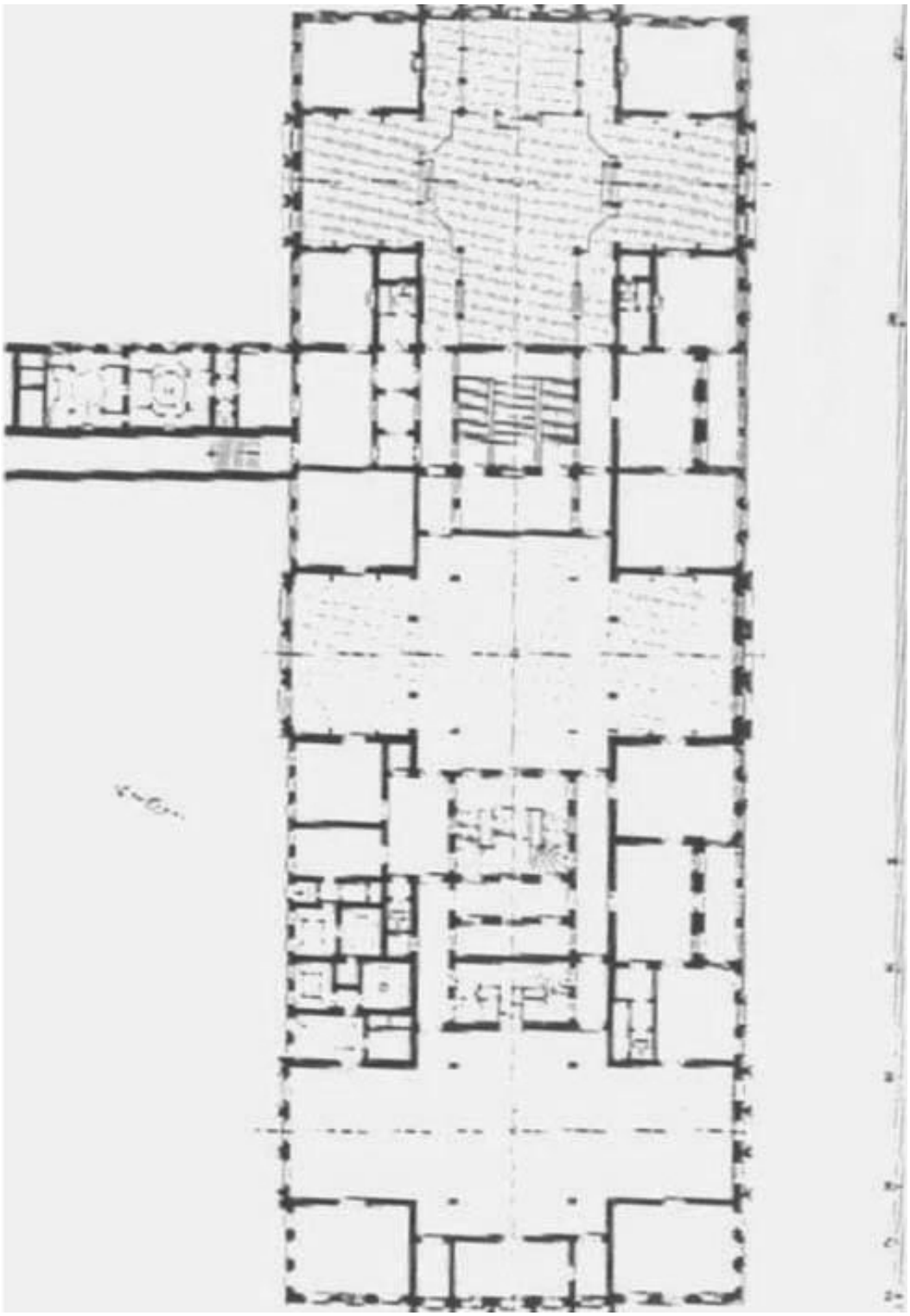
Saray planı başlıca dört kısma ayrılır. Bunlar; Mabeyn, Yatak ve Valide Dairelerinde oluşan Büyük Saray-ı Hümayun, Harem Dairesi, Ağalar Dairesi ve çeşitli yapılardan oluşan müştemilatıdır. Sarayın bulunduğu alan 115 metre genişliğinde 664 metre uzunluğunda olup toplam 76.360 m2'lik bir alanı kaplamaktaydı.

Büyük Saray-ı Hümayun; bodrum kat dahil üç kattan oluşmuştu. Toplam olarak 9850 m2 bir alanı kaplıyordu. En üst katta birbirinde şekil itibariyle farklı yapılmış, fakat büyüklükleri birbirine yakın olan üç sofası vardır ve üçü de merkezi tiptedirler. Her birini deniz ve kara tarafında eyvanlar vardır. Yalnız Ortaköy tarafındaki bölümdekinin o tarafa nazır bir eyvanı daha vardır. Bölümler merdivenlerin iki tarafına alınmış çifte koridorlarla birbirine bağlıdır. Merdivenler iç aydınlıklardan ışık alırlar. Odalar her sofanın dört köşesine muntazam bir şekilde taksim edilmiştir. Yalnız kara tarafından ayrıca bölünmüşlerdir. Binanın planı cephe de tamamiyle ifade edilmiştir. Planda mihverler gayet tertiplidir. Orta sofanın cephesi iki yandakilerden biraz daha geniş tutulmuştur.Selamlık hamamı tamamen dışarıya çıkartılmıştır (Eldem,1954).

Binanın cephe düzenlemesinde, 120 m'ye varan uzunluğunun ortası çökmüş görünmemesi için, optik bir düzenlemeye başvurulmuş ve orta kısım biraz yükseltilip iki yana doğru hafif eğilim vererek düzeltilmiş gibi algılama sağlanmıştır. Tek bir kitleden oluşan cephe ritmik bir düzen içerisindedir.Pencereler boyut bakımından birbirinin aynıdır. Salon, oda ve balkonlu oda pencereleri yalnızca üst kısımdaki dekoratif biçimler bakımından ayrılır (Tuğlacı,1993).

Şekil 2.6 Çırağan Sarayı zemin kat planı (Işık,1996)

Şekil 2.7 Çırağan Sarayı birinci kat planı (Işık,1996)

Saraya deniz tarafında iki yönlü büyük mermer merdivenle girildiği gibi, öteki yönlerinde de mermer merdivenler bulunmaktadır. Deniz tarafındaki merdivenlerle 'Direkli Salon'a girilir.Bu salon 40 m uzunluğunda, 20 m genişliğinde ve 14 m yüksekliğindeydi. Sarayın dış cephelerinde ve içinde 1300 mermer, porfir, somaki direk bulunuyordu.İçinin duvarları tümüyle beyaz, pembe ve yeşil mermer ile işlenmişti (Tuğlacı,1993).

Çırağan Sarayı süsleme açısından oldukça zengin bir görünüşe sahipti. Saray içerisinde ağırlıklı olarak geometrik süslemeler kullanılmıştı. Temelde saray,bütün yönleriyle birbiriyle uyum içinde olan bir düzene sahiptir. Mobilyasından kapılarına, pencerelerinden sütunlarına ve halılarından tavanlarına varıncaya kadar bilinçli bir süsleme anlayışı içerisindedir.

Kapı tokmakları dahil birçok parça som gümüşten imal edilmiştir. Döşemelerde ipek ve atlas kumaşlar kullanılmış, sedef ve fildişi ile süslenmiş eşyalar getirtilmiştir (Sözen,1990). Sarayın tasarımını yapanlar, genel olarak bütün sarayın bir geometri armonisi içerisinde ayrı ayrı unsurlarla hemen hemen aynı motifi kullanarak muazzam bir denge yakalamışlardı. Bu ince tasarım sarayın inşa faaliyetleri sırasında birer birer siparişleri verilen her üründe kendini göstermekteydi.

Sarayın inşası devam ederken , Gördes ve Uşak'a sipariş olunan halıların kontratında bir nokta dikkati çekmektedir. 'Şeşper' adı verilen altıgen bir madalyonun üzerine vurgu yapılmakta ve gösterilen bu motifin uygulanmasına dikkatle riayet olunması istenmekteydi (Gülersoy,1994).

Sarayda kullanılacak olan mobilyalar da özel olarak yaptırılmıştı. Saray'da uygulanması düşünülen süsleme bütünlüğü üzerinde önemle durulmuştur. Bunu sağlamanın tek yolu da, halı siparişinde olduğu gibi mobilyada da istenilen tarz ve kumaşın kullanılarak saray için en ideal formda üretimi yapabilecek birine bu işi havale etmekti. Beşiktaş'da bir atölye açılmış ve mobilyalarla birlikte, sarayın kapı, dolap ve pencerelerinin üretimi de bu atölyede yapılmaktaydı.

Yol üzerinde yer alan köprü iki saltanat kapısı arasındadır. Taştan yapılmış olup üstleri kemerledir. Bu kemerler sekiz sütun ve aynı sayıdaki payeler üzerinde yükselmişlerdir. Payeler kare olduklarından her bir köşesine birer çift mermer yekpare sütun isabet ediyor. Bunlar kapıların sütunlarının aynı modelindedir. Köprünün korkuluğu da taştan olup geometrik kabartmalarla süslenmiştir.

Batılı dış tasarıma karşın, sarayın iç mekan düzenlemesinde üç sofalı klasik Türk evi motiflerinin etken olduğu görülmektedir. Dörtgen içinde yer alan haçvari plan şemasının kaynaklarının çok gerilere dayandığı bilinmektedir. Merkezi mekanın kubbeli olduğu bu örneklerle, sofaların haçvari düzeni ile ancak plan düzleminde bir benzerlikten söz edilebilir. Odalar arasına giren sofa eyvanları kullanımı özellikle 19.yy Boğaziçi yalılarında görülmektedir.

Sonuç olarak; batı sanatı etkisiyle yenilikler arayan ve yerli motifleri ve elemanları değişik bir şekilde yeniden yorumlayarak bir üsluba ulaşan XIX. Yüzyıl Osmanlı mimarisi, bu üslubu Çırağan Saray'ında en güzel ve zarif şekilde uygulayarak dönemin en güzel saray yapısını meydana getirmiştir (Akşit,Yayın yılı yok).

Çırağan Sarayı'nın deniz kıyısında Beşiktaş'tan Ortaköy'e kadar müştemilatıyla beraber 750 metrelik uzantısı bulunuyordu. Sultan Abdülaziz bu sarayda pek fazla ikamet edememiştir. Tahttan indirilen Sultan V. Murat'a saray tahsis edilmiştir. Sultan 28 yıl burada yaşamıştır. Sultan Reşat zamanında Meclis-i Mebusan'a tahsis edilen saray, 19 Ocak 1910 tarihinde yanmıştır.

Uzun yıllar terk edilmiş durumda kalan saray ve bahçesi için 1987' de uluslar arası bir ihale açılmış, ihale sonucu otel yapılmak üzere restore edilmiştir. 1992 yılında kullanıma açılan yapı, halen otel olarak hizmet vermektedir (Seçkin,2000).

2. 2. 2 Dolmabahçe Sarayı

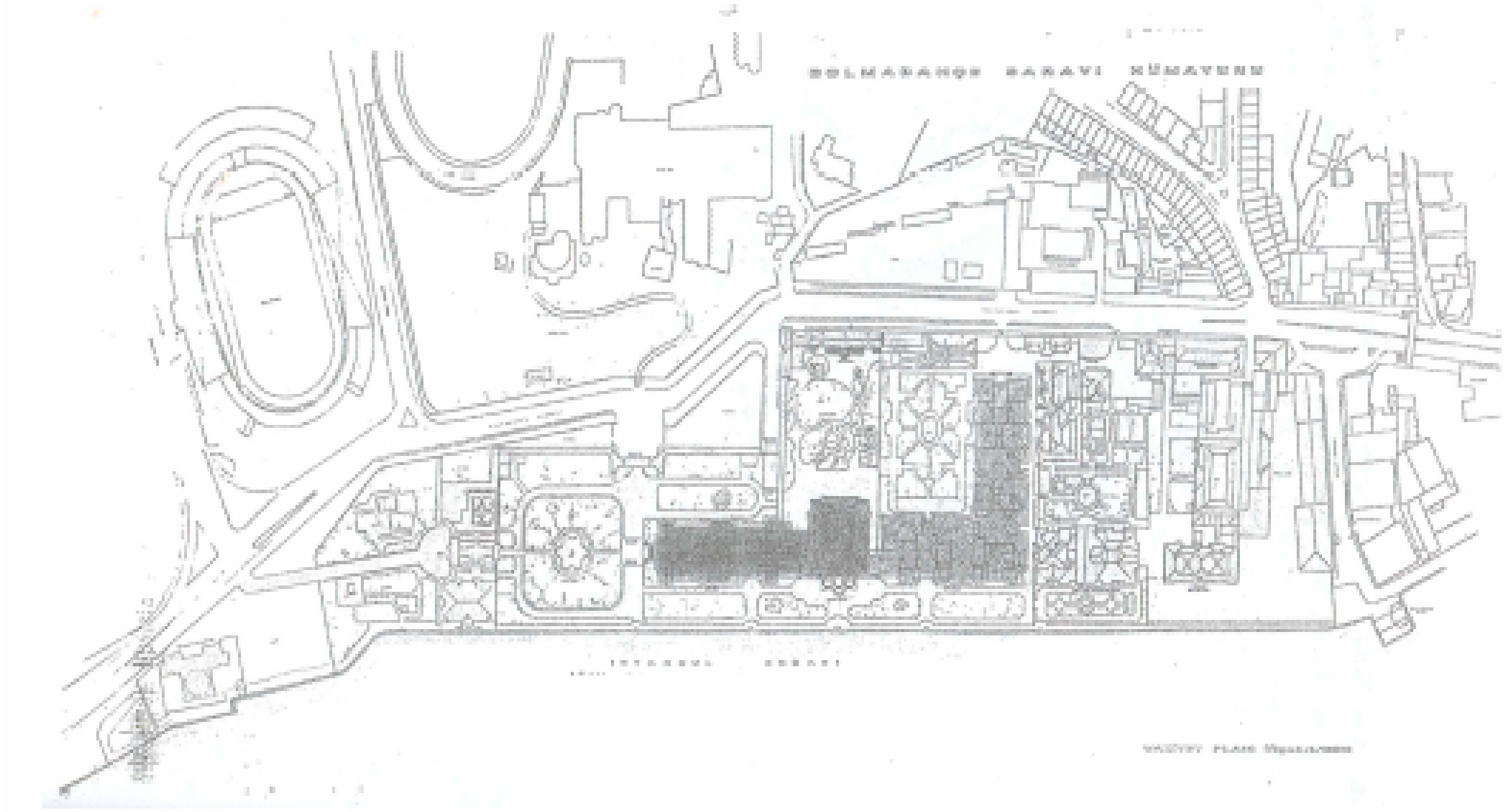
Bugün Dolmabahçe kıyıları olarak adlandırdığımız zemin, daha önceleri I. Ahmet zamanında doldurulduğu düşünülen geniş bir koydu. O dönemden itibaren bu kıyılar birçok kasır, köşk ve yalılarının inşasına sebep olmuştur. Bu konuda araştırmalar yapmış yabancı yazarlardan İngiliz Hobhouse ve Fransız rahip A. De la Motraye'ye göre bu binaların sonuncusu olan Çinili Köşk'ün aralarında en görkemlisi olduğu belirtilir (Gülersoy,1994).

III. Selim zamanında yapılan köşk I. Abdülhamid tarafından zeminden itibaren güzel çinilerle süslenmiştir (Binan, 1984). Köşkün kubbeli örtü sistemi II. Mahmut zamanında geniş barok saçaklı bir çatı ile değiştirilmiştir (Batur, 1994).

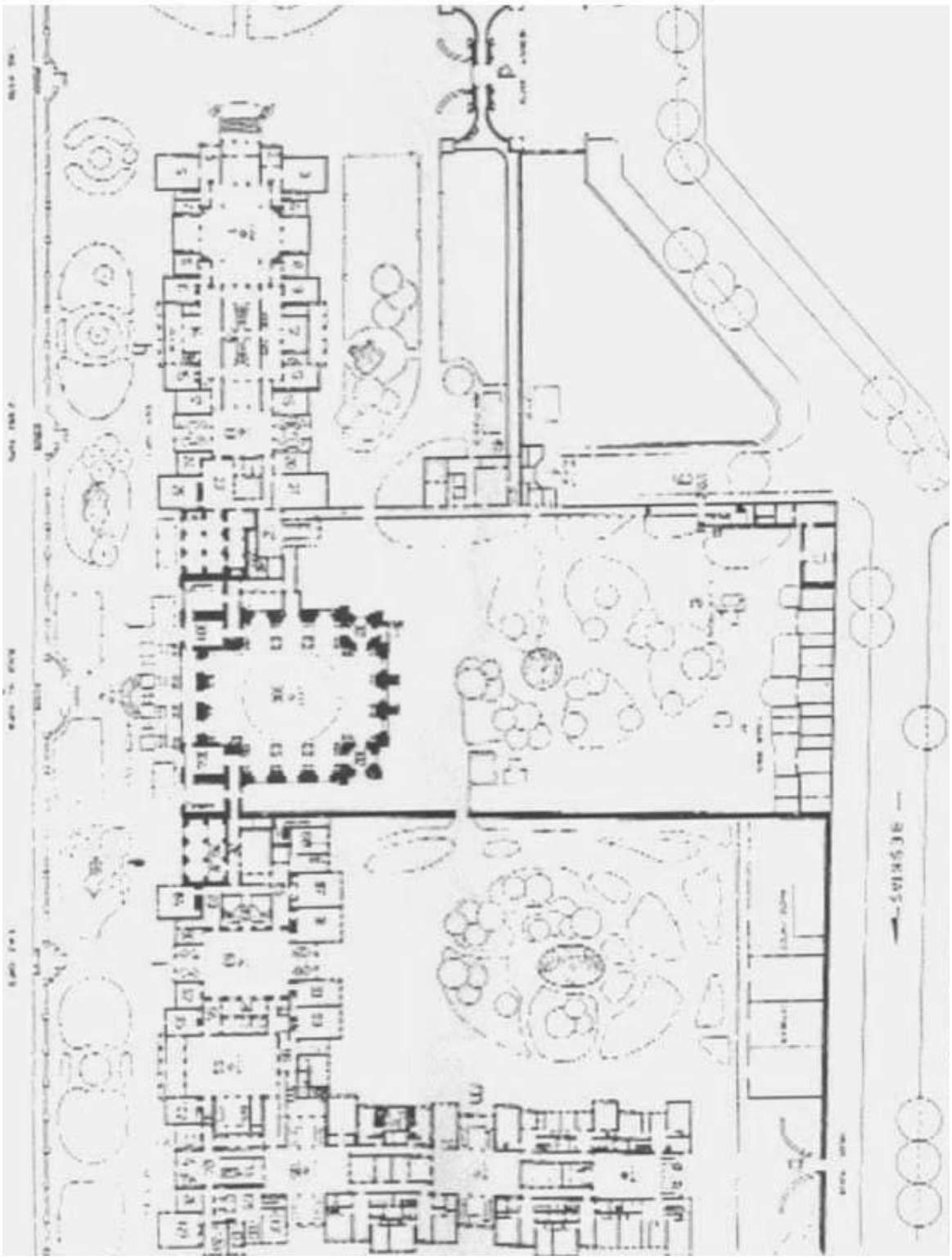
Mimar Garabet Amira Balyan'a Abdülmecid tarafından yaptırılan Dolmabahçe Sarayının yapımına 1844 yılında başlanılmış; yaklaşık 10 yıl süren yapım çalışmaları 1855'te tamamlanmıştır. Ancak Kırım Savaşı nedeniyle saraya haziran 1856'da taşınılmıştır (Batur,1994). 15 sene Abdülmecid'in saltanatına mekan olan Dolmabahçe Saray'ında, ilk padişahlık yıllarını geçiren II. Abdülhamid burayı güvenli bulmayıp 1877' de Yıldız Saray'ına yerleşti.Ardından gelen V. Mehmed Reşad (1909-1918) hükümdarlığı süresince burada oturmuştur.

Dolmabahçe Sarayı, çağdaşlaşma çabalarının sürdüğü ve sanatta batıya açılışın belirgin olduğu bir dönemde, Osmanlı Saray teşkilatının ihtiyaçlarını karşılamak üzere, yüzyılın sanat anlayışı içinde yapılmış bir yapıydı.

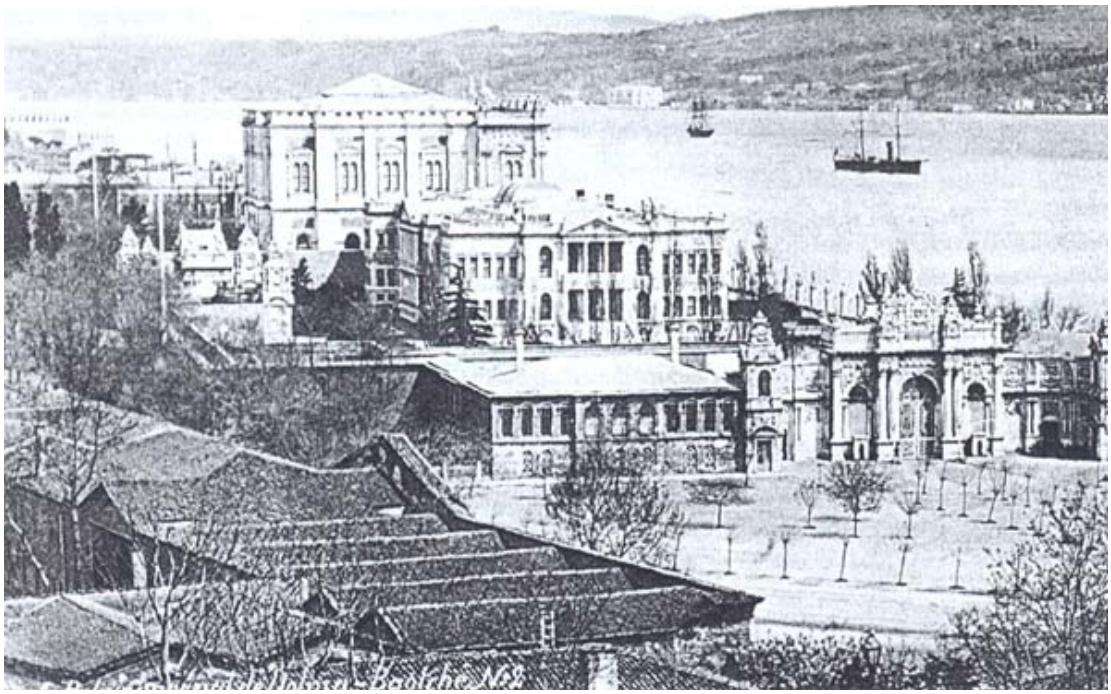
Yaklaşık 250.000 m²'lik bir alana yerleştirilmiş olan saray, 'L' biçimindeki ana yapıyla kendisi de küçük bir saray olan Veliaht Dairesi, Mefruşat ve Muhafızlar Dairesi, Hareket Köşkleri, Camlı Köşk ve birçok küçük pavyondan oluşmaktadır. Sarayın kara tarafında bulunan yüksek duvarlarının içinde kalan, saydığımız bu yapılar dışında Baltacılar Dairesi, Saray İmareti, Saray Ahırları, Arabacılar, Tiyatro, Eczane ve benzeri müştemilat yapılar, Kabataş'tan Beşiktaş'a kadar uzanan şerit üzerinde yer almaktaydı. Bu yapılardan bazıları imar operasyonları ile yıktırılmış ve günümüze ulaşamamıştır. Mevcut olan yapılar ise devlet dairesi olarak kullanılmaktadır (Akşit,1989).

Şekil 2.8 Günümüze ulaşan Dolmabahçe Sarayı vaziyet planı (Eren,2001)

Şekil 2.9 Dolmabahçe Sarayı zemin kat planı (Demirel, 1998)

Resim 2.2 Dolmabahçe Sarayı ve Istable- i Amire (Batur, 1994)

Kara tarafından surlarla yüksek duvarlarla çevrili olan alanın dışında Tiyatro, Istabl-ı Amire, Eczane, Un Fabrikası gibi birbirinden bağımsız ek yapıları bulunmaktaydı. Bu yapıların çoğu İnönü Stadyum'unun yapılması sırasında yok olmuştur. Son olarak da Saray'ın bahçesine otel inşa edildi.

Sultan Abdülmecit'in annesi Bezm-i Alem Valide Sultan Dolmabahçe Camisi'ni, II.Abdülhamit de saat kulesini inşa ettirmiştir. Böylece sarayın kompozisyonu tamamlanmıştır.

Denize göre konumlanmış olan ana yapı; Resmi daire, Muayede salonu, Hususi daire olarak üç bölümden meydana gelmiştir.

Saray, ana cephesini denize vermektedir. Ortada yükselen Muayede Salonu' nun iki yanına simetrik olarak Resmi ve Hususi Daireler yerleştirilmiştir. Saray da Marmara adalarından çıkarılmış mermer ile Bergama'dan getirtilmiş somakiler kullanılmıştır. Türk evinde görülen sofalara açılan oda şemasının burada her bölüm için ayrı ayrı uygulandığını görüyoruz (Akşit,1989).

Sarayın dış cephelerinde devrinin batı üslubu olan barok ve rönesansın ağır bastığı eklektik üslup görülmektedir. Resmi ve Hususi Daire planlarındaki çıkmalar ana cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Farklılaştırılmış pencere biçimleri de (yarım daire, kemerli veya düz atkılı,

giriş katında basık kemerli v.b.) bu etkiyi güçlendirmiştir. Üzerlerine kabartma olarak işlenmiş girland motifli kat kornişi, barok kıvrımdal şeritli saçak kornişi ve mermer korkuluk binanın hareketli yüzeyini birbirine bağlar (Batur, 1995).
Cephe süslemelerinde kullanılan girland, kartuş gülbezek, madalyon, istiridye kabuğu, süs vazosu ve kıvrımlar batıdan gelen motiflerdir. Bunlar cephede simetrik olarak kullanılmışlardır (Akşit,1989).

Sarayın iç dekorasyonunda kullanılan malzemenin zenginliği ve işçiliği göz alıcıdır. Merasim Salonuna çıkan kristal merdiven parmaklıkları, pahalı mermerden yapılmış kolonlardaki yaldız işçiliği aynı zevkin ürünüdür. Duvar ve tavan süslemelerinde İtalyan ve Fransız ressamlar çalışmıştır. Bunun yanında çok değerli mobilya ve biblolar, avizeler ve Abdülaziz'e ait tablo koleksiyonu da saraya ayrıca zenginlik katan değerlerdir.

Dolmabahçe Sarayı, yapısı, zengin iç ve dış süslemeleri, mobilyalarının ihtişamı ile olduğu kadar muhteşem kapıları ile de dikkat çekmektedir. Sarayın Dolmabahçe yolu üzerindeki iki anıtsal kapısı dışında yedi tali girişi ve deniz tarafında da beş adet yalı kapısı vardır. Saat kulesi girişindeki Hazine Kapısı ile Beşiktaş Caddesi üzerinde olan Saltanat Kapısı o dönem ki mimari üslup özelliklerine göre yapılmış, mermer ve demir işçiliğinin en güzel örneklerindendir. Kapıların yanlarında kompozit başlıklı çift sütunlar, istiridye kabukları, kıvrımdal ve yapraklar, rozetler, incir ve yumurta dizileri ile süs konsollar yer alır. Kapı alınlıkları ise gül bezekle, girlandlar ve vazocuklarla süslenmiştir. Sarayın diğer önemli kapıları Valide Kapısı, Mefruşat Kapısı ve Mutfak Kapısı olarak adlandırılır.

Cumhuriyet Dönemi'nde çok önemli olaylara tanık olduğu gibi Atatürk'e de ev sahipliği yapmıştır. O'nun ölümünden sonra yoğun kullanım dönemi sona ermiştir. Saray günümüzde T.B.M.M Milli Saraylar yönetimine ait müze olarak kullanılmaktadır (Akşit, 1989).

Resim 2.3 Dolmabahçe Sarayı (Milli Saraylar, 1987)

2. 2. 3 Beylerbeyi Sarayı

Sarayın bulunduğu bölge, İstanbul'un fethinden itibaren 'İstavroz Bahçeleri' denilen geniş bir parktı. Civardaki ilk yapı I. Mahmut tarafından 1734'te yaptırılan I. Ferahfeza kasrı'dır (Binan, 1984). İstavroz Bahçesi' ne padişahlar tarafından farklı dönemlerde kasırlar yapılmıştır (Sevgin, 1966).

II.Mahmut zamanında ise Sultan Boğaziçi'nde bir saray yaptırmak istemiş ve İstavroz Bahçeleri hatırına gelmiştir. Arazi, sahiplerinin rızası ile istimlak edilmiş ve burada iki katlı ahşap ve sarı boyalı büyük bir saray yapılmıştır (Şehsuvaroğlu, 1986).

Bütünüyle mermer ve küfeki taşından yapılan sarayın deniz cephesi oldukça süslüdür. Üç yönünde mermer merdivenlerle çıkılan kapıları vardır. Yapının içinde giriş katında on altı mermer sütunu olan büyük bir havuz bulunur. Salonlarındaki bezemeleri, üst kattaki hamamı ve bahçesi ile günümüze kadar korunabilmiş iyi bir örnektir (Akşit,1979).

Saray başlıca Mabeyin-i Hümayun, Zülvecheyn, Harem-i Hümayun dairelerinden oluşuyordu. Ayrıca Mermer Köşkü (Serdab Köşkü), Sarı Köşk, Şevk-abad, Küçük Yalı gibi kasırları, muhtelif Bendegan Daireleri, hamamları, mutfakları, has ahırları bulunuyordu (Sevgin,1966).

19. Yüzyılda önemli kişiler tarafından ziyaret edilen Beylerbeyi Sarayı' nda Garplı Prens ve Veliahtlara ziyafetler düzenlenmiştir (Şehsuvaroğlu,,1986). Amerikalı profesör Mr.Smith, Sultan Abdülmecit'in huzurunda ilk telgraf makinesini burada kullanmıştır (Sevgin, 1966).

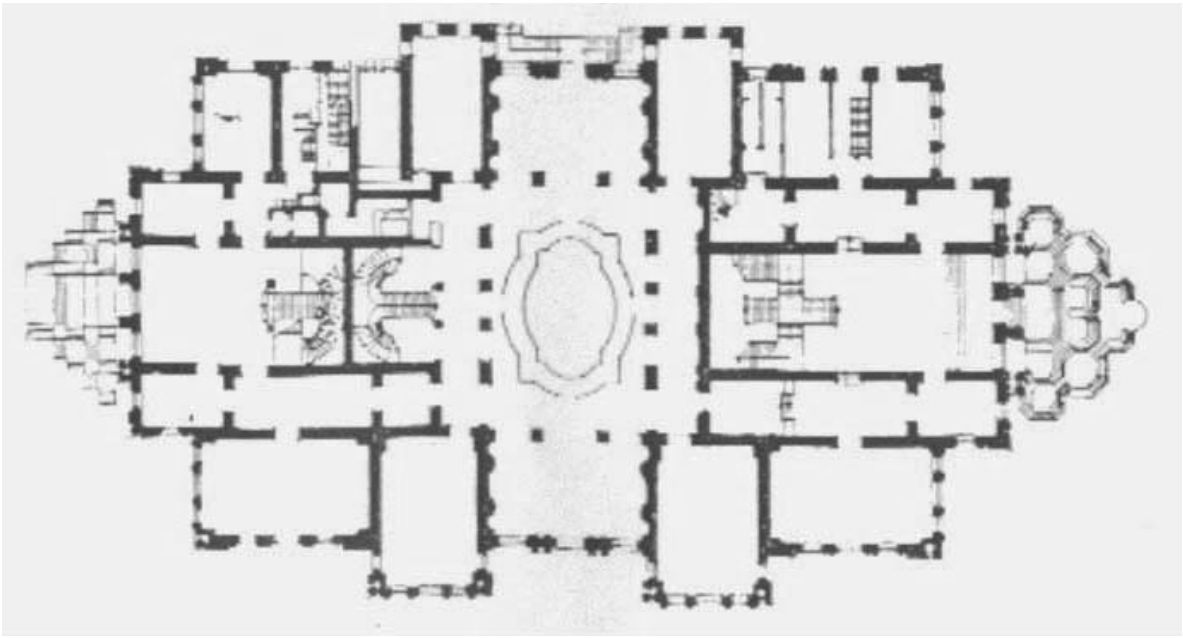
Eski Beylerbeyi Saray'ı 1851 yazına kadar kullanılmış, bu tarihte Sultan Abdülmecit' in saray da bulunduğu sırada yangın çıkması üzerine terk edilmiştir. Yangın kontrol altına alınmışsa da, bu olayı uğursuzluk sayan Abdülmecit bir daha saraya gitmemiştir. Bu yangından sonra kullanılmayan Beylerbeyi sarayı, Abdülaziz döneminde yıktırılmış ve yerine 1861- 1864 tarihleri arasında mimar Sarkis Balyan' a bugünkü saray yaptırılmıştır.

Bodrumuyla beraber üç katlı olan yapı, gerek iç gerekse dış süslemeleri açısından zengindir. Harem ve Selamlık Daireleri' nin cepheleri denize bakar. 23 oda ve altı salondan oluşur. Binaya giriş üç cepheden kavisli barok mermer merdivenlerle sağlanır. Harem Dairesi' nin giriş merdivenleri diğerlerine göre daha sadedir (Aksit,1979).

Sarayın iç süslemelerinde oryantalist bir yaklaşım görülmektedir. Örneğin Mavi Salon' daki ve Havuzlu Salon' daki sütun başlıkları oryantalist özellik taşırlar (Saner, 1998).

Abdülaziz sarayın süslenmesi sırasında Polonya'dan Chlebowsky isimli bir ressam getirtmiştir. Kendi çizdiği eskizleri Chlebowsky işlemiştir. Tavan ve duvarlardaki sülüs ve talik ile yazılmış manzum parçalar da dikkate değerdir. Sarayın en gözde mekanlarından biri olan havuzlu salon zemin katta ve orta kısımda yer alır. 16 mermer sütundan oluşan salonun ortasında mermer bir havuzu vardır. Havuzun olması doğu saraylarını hatırlatırsa da ortadaki mermer yunuslu çeşme barok çeşmelerinde karşımıza çıkar.

Deniz tarafında bulunan iki yalı vardır. Bunlardan selamlık tarafında olanına "Selamlık Yalısı" harem tarafında olanına "Harem Yalısı" adı verilmiştir. Bir oda ve bir de tuvaletten oluşan yapıların çadır biçiminde tepeye doğru sivrilen çatı örtüsü vardır (Aksit,1979).

Şekil 2.10 Beylerbeyi Sarayı planı (Köse,2002)

Bu bahçenin son seti üzerinde üç köşkle, büyük bir havuz yer alır. Bahçede bulanan köşklerden büyük havuzun kenarında olan Serdap Köşkü de denen Mermer Köşkü Eski Beylerbeyi Sarayı'ndan kalan bir yapıdır. Bir sofa ve iki odadan oluşan köşkün cepheleri mermer kaplıdır. Sofanın ortasında mermerden fıskiyeli bir havuz vardır. İsminden ve tarzından anlaşılacağı gibi sıcak günlerde serinlemek amacıyla yaptırılmıştır. Bu köşkün sağında bulunan Sarı Köşk üç katlıdır. Adını cephe boyasının renginden alan köşk, eski sarayın binalarındandır. Ahır Köşkü ise havuzun sağında bulunur. Sarayın ve padişahın atlarının bakımı için yapılmıştır (Aksit, yayın yılı yok).

II.Abdülhamit döneminde diğer saraylar gibi bakımsız kalan Beylerbeyi Sarayı 1909' da onarılmıştır. Rıhtım, Fransız deniz inşaat mühendisi Oji ile Liman Reisi Miralay Mustafa Bey tarafından hazırlanan planlara göre yenilenmiştir.

Saray da İmparatoriçe Ojeni, İran Şahı Nasruddin Şah, Karadağ Kralı Nikola İstanbul' u ziyaretlerinde misafir edilmişlerdir. Ayrıca balkan harbinin çıkmasıyla eski hükümdar II. Abdülhamit buraya yerleştirilmiştir. 1918 yılında da burada ölmüştür (Aksit, yayın yılı yok).

Resim 2.4 Beylerbeyi Sarayı selamlık giriş cephesi (Milli saraylar, 1987)

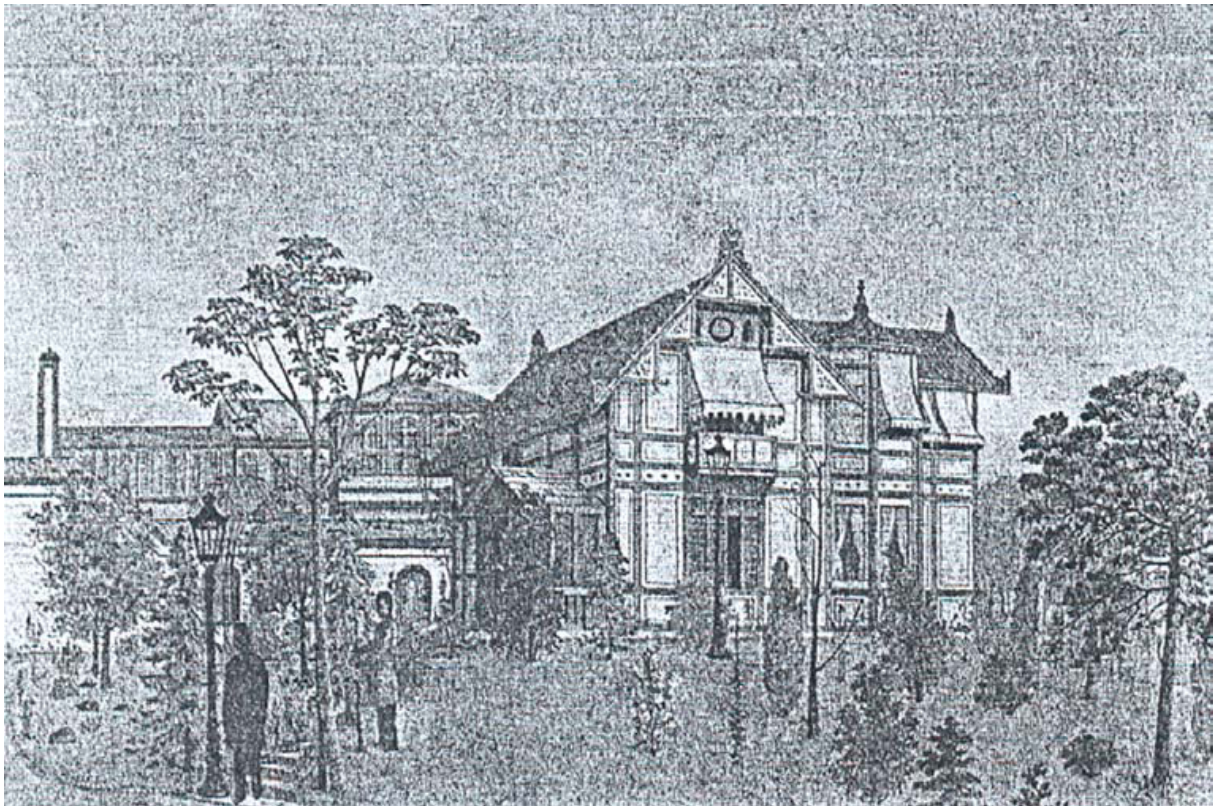
19. yüzyılda başta Dolmabahçe, Çırağan, Beylerbeyi ve nihayet Yıldız Sarayı olmak üzere Boğaz' ın iki yakasında da yükselen yapılar yapılmıştır. Bu yapılar gerek boyutları, gerekse üslup özellikleriyle siyasal olduğu kadar, toplumsal değişmelerinde mimarlığa nasıl yansıdığını gösteren örneklerdir.

3.YILDIZ SARAYI

3. 1 Yıldız Sarayı' nın Tarihsel Gelişimi

Yıldız Sarayı Beşiktaş ilçesinde, Boğaziçi'ne hakim bir tepe üzerinde ve Beşiktaş ile Ortaköy arasındaki yamaçta yaklaşık 500,000 m2 lik alanı kaplayan Osmanlı İmparatorluğunun son saray yerleşmesidir. Yıldız sarayı uzun bir zaman dilimi içinde inşa edilmiş bir "imperial" komplekstir ve Osmanlı saray komplekslerinin sonuncusudur (Batur,1995; Eldem,1974).

Bölgenin bilinen tarihi Bizans Dönemine kadar gider ve o dönemde geniş bir ormanlık alan olduğu bilinir. Ormanlık niteliğini Osmanlı döneminde de koruyan Yıldız Bölgesi Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminden başlayarak padişahların avlanma ve mesire yeri olarak kullanılmıştır. İstanbul'un Türklerin eline geçmesinden sonra da uzun bir süre bu niteliğini korumuş ve o dönemlerde Kazancıoğlu Bahçesi adıyla tanınmıştır. I.Ahmet (1603-1617) döneminde padişahın has bahçelerinden biri haline gelmiştir (Batur,1995;TBMM Milli Saraylar,1993).

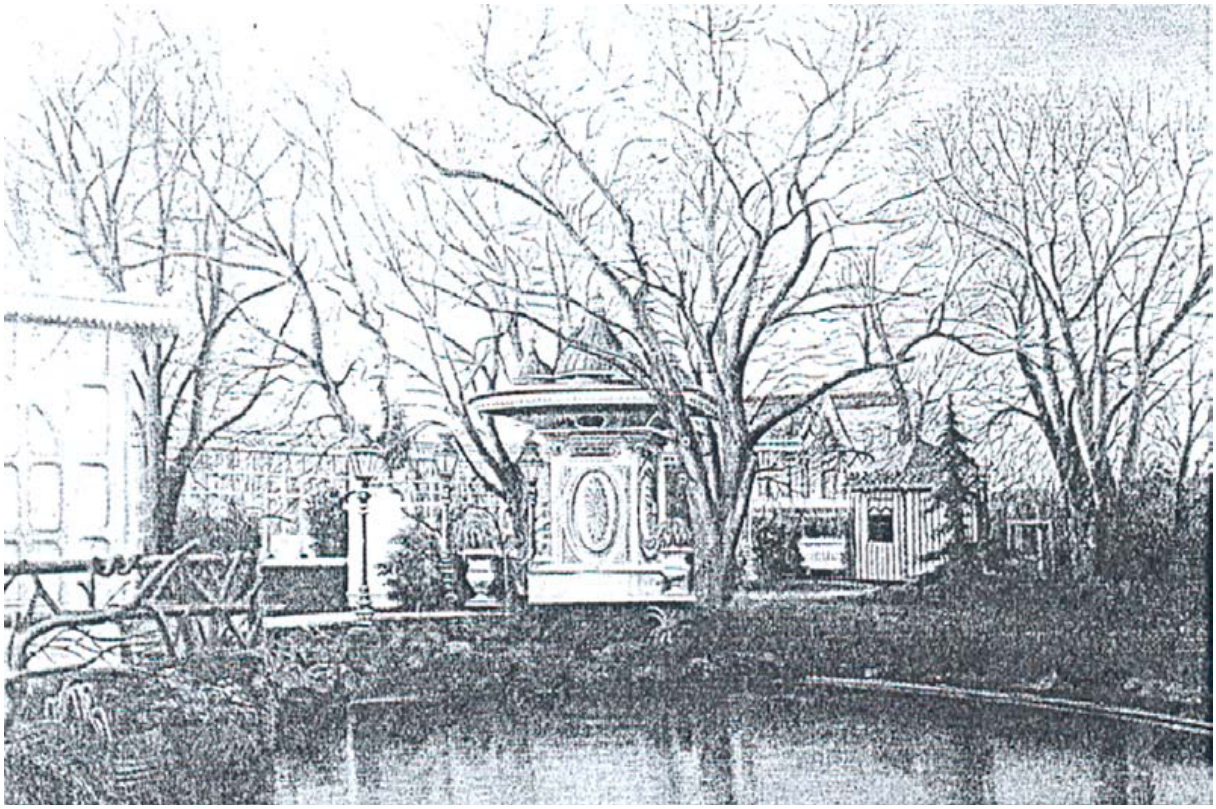
Resim 3.1 III. Selim tarafından yaptırılan köşk (Tuğlacı, 1993)

Beşiktaş tepesi olarak da adlandırılan bu alanda ilk olarak Sultan I.Ahmet küçük bir köşk yaptırmıştır.Bazı kaynaklar tarafından ilk yıldız kasrı olduğu bildirilen bu yapının mimari

özellikleri ve mimarı bilinmemektedir (Öztuna,1954; Ezgü,1962). Daha sonraki yıllarda IV.Murat (1623-1640) burayı gezme ve avlanma amacıyla kullanmıştır (Batur,1995). Söz konusu köşkü kızı Kaya sultana hediye etmiştir (İrez,1993).

Bazı kaynaklara göre Sultan III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan için yaptırdığı bu köşke yıldız adını verdiği ve daha sonra tüm yerleşme ve semtin bu adla anılmaya başlandığı ileri sürülmektedir (Sözen,1990).

O dönemden günümüze ulaşabilen tek mimari örnek ; III. Selim'in babası III. Mustafa için yaptırdığı Rokoko tarzı çeşmedir (Sözen,1990; Bilgin,1988)

Resim 3.2 III. Selim tarafından yaptırılan çeşme (Tuğlacı, 1993)

Sultan Abdülmecid'in önceden Yıldız isimli gözdesi için 1841 de inşa ettirdiği yapıda bir süre kaldığı ve bu civarın Yıldız ismiyle anıldığı, gözdesi için yaptırdığı bu köşkü Hünkar dairesi olacak şekilde genişleterek (1843-1851) yılları arasında devlet yönetimini buradan yürütmüştür (Binan, 1999). Bu süre içinde annesi Bezm-i Alem Sultan için "Kasr-ı Dilküşa" adını verdiği yeni ve görkemli bir köşk daha yaptırmış ve civarındaki bağ ve bahçeleri yeniden düzenlemiştir (Binan, 1984).

Sultan II. Mahmut'un (1808-1839) yeni kurduğu modern ordunun (Asakir-i Mansure-i Muhammediye) talimlerini izlemek üzere burada küçük bir köşk yaptırdığını ve Yıldız adının bu köşkle ortaya çıktığını ileri sürülmektedir (Batur,1994).

Yıldız sarayının asıl gelişimi 19 yy'ın ikinci yarısı ile 20 yy'ın başında gerçekleşmiştir. Sultan Abdülaziz (1861- 1876) döneminde buradaki mevcut yapıları onartmakla kalmamış, yeni köşk ve kasırlar inşa ettirmiştir. Beşiktaş- Ortaköy caddesi üstündeki kemerli köprüyü yaptırarak, Yıldız bahçelerini, Çırağan sarayı ve Boğaziçi kıyılarına bağlatmıştır (TBMM Milli saraylar, 1993; Batur, 1995).

Yıldız sarayının asıl gelişimi 19yy'ın ikinci yarısı ile 20yy'ın başında gerçekleşmiştir. Sultan Abdülaziz (1861- 1876) döneminde buradaki mevcut yapıları onartmakla kalmamış, yeni köşk ve kasırlar inşa ettirmiştir. Beşiktaş- Ortaköy caddesi üstündeki kemerli köprüyü yaptırarak, Yıldız bahçelerini, Çırağan sarayı ve Boğaziçi kıyılarına bağlatmıştır (TBMM Milli saraylar, 1993; Batur, 1995).

Bu dönemde yapılmış olan Büyük Mabeyn (1866), Malta ve Çadır köşkleri ile Çit Kasrı Sarkis Balyan tarafından inşa edilmiştir. (Tuğlacı, 1993). Sultan Abdülaziz'den sonra tahta geçen IV. Murat sadece üç ay süren saltanatı sırasında bazı günlerini Yıldız sarayında geçirmiştir (Öztuna, 1954).

Yıldız sarayının en hareketli dönemleri Sultan II. Abdülhamit zamanıdır. (1876-1909). İlk defa saray ve padişah bu denli özdeşleşmiştir. Sultan 2. Abdülhamit Dolmabahçe Sarayı'nın denizden ve karadan saldırıya açık, savunması güç bir yapı olarak görmüş, burada kendini emniyette hissetmemiş ve 7 nisan 1877 de Yıldız sarayına taşınmıştır. (Batur,1993; TBMM Milli Saraylar, 1993). Osmanlı devletini yeni yönetim merkezi olan Yıldız sarayı II. Abdülhamit'in 32 yıl süren saltanatı boyunca genişlemiş ve giderek Topkapı Sarayı gibi büyük bir yapılar topluluğuna dönüşmüştür (Tuğlacı, 1993; Batur, 1995).

3. 2 Yıldız Sarayı Genel Yerleşim Düzeni

-Birun- Dış Saray (Resmi daireler, hizmet binaları)

-Enderun-İç Saray (Sultana ve hareme ait köşk ve kasırlar)

-Dışbahçe ve Köşkler (Dış köşkler ve büyük gezinti parkı)

BİRUN

-Büyük Mabeyn

-Agavatlar (Harem Ağaları Dairesi)

-Yaveran ve Bendegan Dairesi

-Çit Kasrı

-Silahhane Köşkü

-Güvercinlik Köşkü

-Hünkar Mutfağı

-Arabacılar Koğuşu

Birunun ikinci kısmında;

-Kilar-ı Hümayun

-Hazine-i Evrak

-Tercüme Odası

-Teşrifat Nazırı Dairesi

-Seyir Köşkü (Set Köşkü)

ENDERUN

-Hünkar Dairesi

-Küçük Mabeyn

-Limonluk (Kış Bahçesi)

-Tiyatro

-Hususi Daire

-Çukursaray

-Damatlar Dairesi

-Kadınefendiler, Hazinedar Usta Kadın, Cariyeler Daireleri

Günümüzde mevcut olmayan; Usta Kalfalar Dairesi, Gedikli Cariyeler Dairesi, Kızlarağası Dairesi

Hasbahçe içinde;

-III. Selim Çeşmesi

-Cihannüma Kasrı

-Kebap ve Ada Köşkleri

-Hamidiye Gölü'de bu bahçe içindedir.

DIŞ BAHÇE VE KÖŞKLER

-Şale Köşkü

-Çadır Köşkü

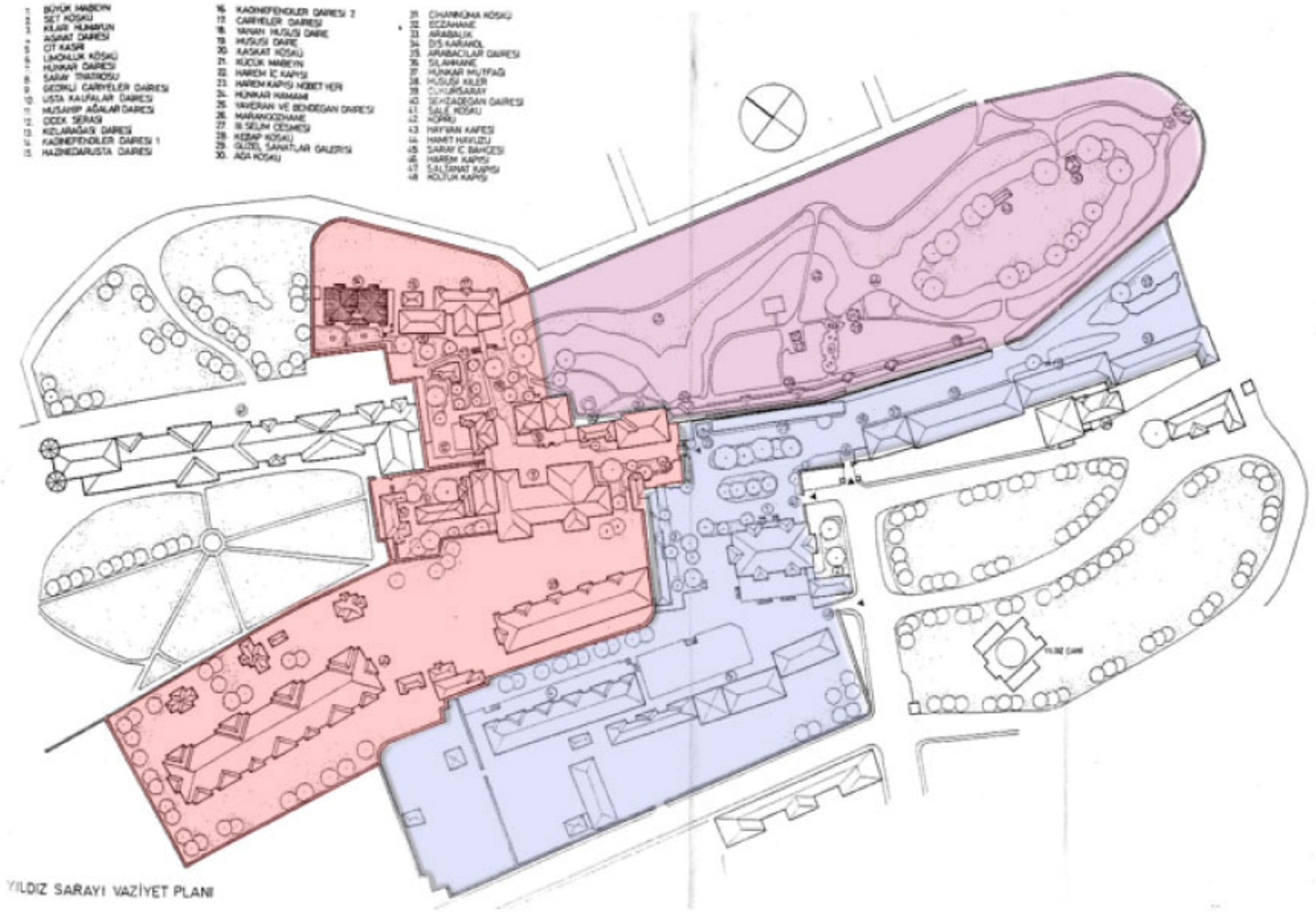
-Malta Köşkü

-Çini Fabrikası

-Ahırlar ve Manej

Çevre yapılar;

Kışlalar, Karakol ve Hamidiye Cami'sinin içinde olduğu bu alan yıldız sarayı kompleksinin bir parçasıdır.

Şekil 3.1 Yıldız Sarayı Vaziyet Planı (Demierel, 1998)

3. 2 .1 Yıldız Sarayı Yerleşim Özellikleri

Sahildeki Dolmabahçe Sarayı ve Çırağan Sarayı'nın varlığı ve yeni oluşları burada büyük boyutlu saray yapımını gereksiz kılmış, buna karşılık köşk ve pavyon biçimindeki küçük boyutlu yapılaşmayı teşvik etmiş olmalıdır. Bu tür yapılaşma topoğrafyayı ve bitki örtüsünü zorlamayan, tersine uyumu kolaylaştıran bir arazi kullanımı biçimi olmuştur. Ayrıca imparatorluğun son yıllarının ekonomik ve siyasi koşulları da yapım tekniğinin fazla göze batmayan ve zamana yayılmış bir süreç olmasını da sağlamıştır. Sonunda Topkapı Sarayındakini anımsatan bir yerleşme ve yapı modeli ortaya çıkmıştır (Batur, 1994). Sultan Abdülhamit'in tahta çıkmasıyla birlikte eklenen yeni yapılarla saray son şeklini almıştır (Ülgen, 1993).

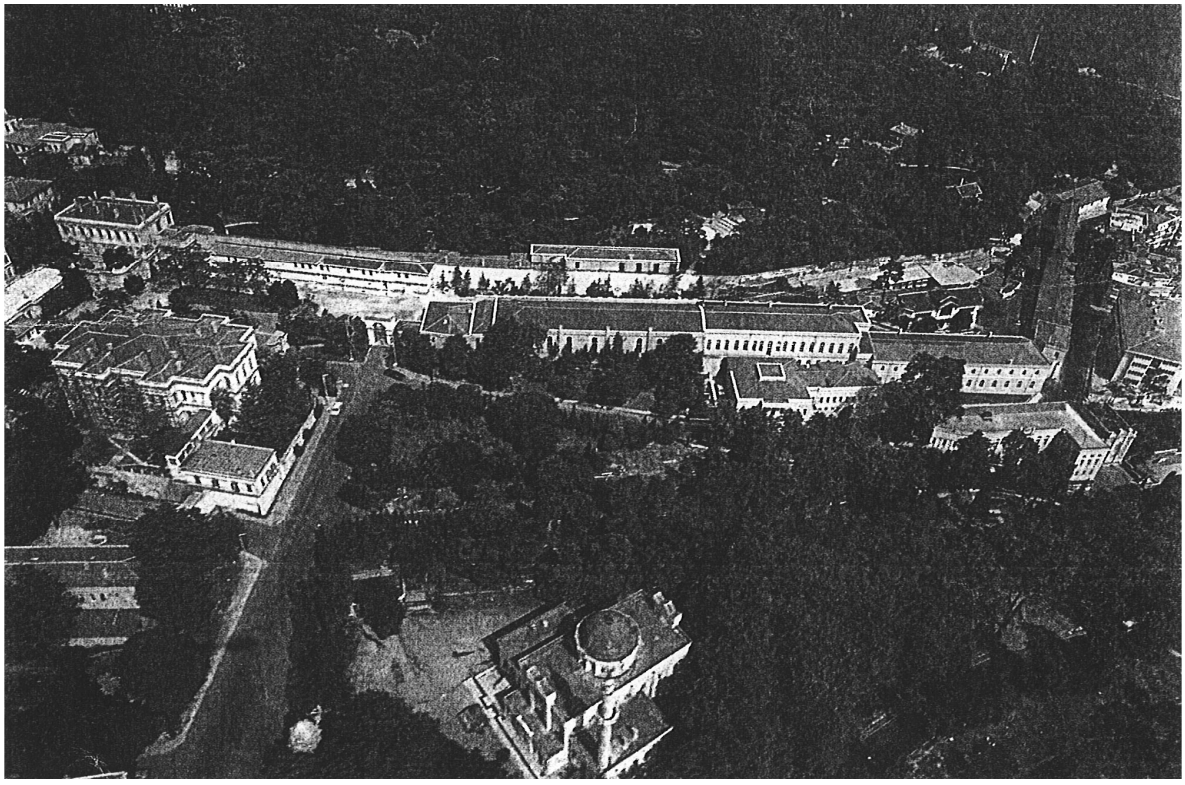
Yapıların birbirine ilişkisinde geometri ve aksiyalite gözetilmemiş, konumlandırmada ve özellikle ekleme ve bağlantılarda spontan davranılmıştır. Böylece yapılar arasında yer yer küçük piazzalarla genişleyen bir tür sokak dokusu ortaya çıkmıştır. Bu eğim farklarından doğan setlemeler, yapıları birbirine bağlayan galerilerin altındaki tonozlu geçitler ve büyük yapılara eklenen pavyonların girinti ve çıkıntılarıyla ve dar aralıklarla, teras ve loggialarla biçimlenen ortaçağcıl özellikli bir dokudur. Bu doku Yıldız Sarayı'nı, kendine özgü bir kentsel yerleşme olarak düşünmeye yönlendirmektedir. Hatta uygulanmayan demiryolu projesi buranın kendi döneminde de saraydan farklı bir 'mileeu'(ortam) olarak kavranıp yaşandığını sezdirmektedir (Batur,1994).

Zaman zaman yıkılanlar, yananlar ve yeniden yapılanlar ile sayıları yüze yaklaşan köşk, kasır ve diğer bina ve ekler, saray arazisinin kuzey batı kesiminde yoğunlaşmıştır. Geri kalan alanlar, özellikle Çırağan Sarayının arkasına isabet eden bölge vadi-park olarak bırakılmıştır.

Yıldız Sayrının park kesimi, en az yapıları kadar ilgi çekici düzenleme ve tasarım özelliklerine sahiptir. Bilindiği kadarıyla park ve bahçelerin düzenlenmesine 1850'lerde başlanmış; bu iş için Almanya'dan çağırılan uzmanlardan yararlanılmıştır.1850'lerde Stefel tarafından hazırlanan proje üzerinde önce Stefel , 1860'larda Schlerf ve 1862'den itibaren de Vienhild çalışmışlardır.Schlerf ve Vienhild'in çalışmaları daha çok yeni ve değerli bitki ve ağaç türlerinin getirilip yerleştirilmesiyle ilgili olmuştur (Batur,1994).

Bu düzenlemeler yeni köşk ve sarayların; örneğin Büyük mabeyn binasının çevre düzenlemeleriyle sınırlı tutulmuştur. Çünkü bahçe ve parkların bugünkü durumunun büyük

ölçüde Sultan II.Abdülhamit dönemindeki düzenleme ve çalışmaların ürünü olduğu bilinmektedir. Bu dönemde yine yabancı uzmanların (Almanya'dan Koch kardeşler ve babaları Heinrich Koch , İtalya'dan Romeo Scanciani, Fransa'dan Deroin) ve onlarla birlikte Osmanlı bahçevanlarının (Adil Ağa, Tatar Zeynel Ağa, Necip Ağa) çalışmalarıyla, bahçeler bir bütün olarak düzenlenmiştir (Batur,1994).

Resim 3.3 Yıldız Sarayı Hava Fotoğrafı (İrez, 1993)

3. 2. 2 Biçimsel Özellikler ve Üslup

Yıldız Sarayı yapılarında görülen biçim ve üslup çeşitliliği, sarayın oluşumunu sağlayan uzun sürecin doğal bir sonucu olarak görülebilir. Bu sürecin en yoğun yaşandığı, Abdülaziz ve II. Abdülhamit dönemleri çeşitli mimari arayışların ve denemelerin yaşandığı bir dönemdi. Ayrıca bazı zamanlar Sultan özellikle hangi yapıda nasıl bir üslup tercih ettiğini belirtirdi (Batur, 1994).

Yıldız Sarayı'nın oluştuğu yıllardaki revivalist ve histaisist ortam ve yüzyıl başının yeni mimari biçimler ve anlatımlar arama yönündeki değişkenliği ve denemelere açıklığı, sarayda çalışan sanatçıların çokulusluluğu ve formasyonlarının farklılığı, mimarlarla yapılar arasındaki bağlantıyı üslup analizleri yoluyla sezmeyi güçleştirmektedir. Yapı taleplerini sultanın kimi zaman üslup ve biçim belirterek ilettiğini belirten yazı ve anılarda vardır. Bu nedenle hatta aynı mimarların yapıları dahi değişik üslupta olabilmektedir. Yapıların birbirlerinden üslup ve biçim olarak farklı oluşların bir başka nedeni de , işlevlerin çeşitliliği ve çokluğu; her işleve ayrı bina; hemen her kişi veya gruba ayrı bir köşk veya pavyon yapılmış olmasıdır (Batur,1994).

Saray'daki yapılarda üslup ve biçimlerin çeşitliliği, yapımında çok sayıda mimarın çalışmış olduğunu bize göstermektedir. Serkis ve Agop Balyan'ın ardından Vallaury ve Raimondo D'aronco ile diğer mimarlar hem saray hem de bahçelerde değişik yorum ve biçimlerde eserler ortaya koymuşlardır (Ülgen, 1993). Henüz belgelenmemiş olmakla birlikte Garabet Balyan ile Vasilaki, İoannidis, Yanko ve Berthier'inde adı geçmektedir. (Batur, 1994).

Balyanlara ait binalar, Büyük Mabeyn, Çit Kasrı, Set Köşkü, Çadır Köşkü, Makta Köşküdür ve Abdülaziz devri eserleridir (Tuğlacı, 1993). Şale Köşkü' nün ilk bölümü de onlar tarafından yapılmıştır (Batur,1994).

D'aranco uygulamaları ise, kış bahçeleri ve seralar, çini fabrikası, Yaveran Köşkü, Nöbetçi Pavyonu, Harem Köşkü, Şale köşkünün kuzey ekleri ve yenilenmesi ve Ahırlar'dır (Batur,1994).

Yıldız sarayı binalarındaki üslüp ve çeşitliliği bahçe düzenlemelerinde de fark edilmektedir. Padişah ve haremin kullandığı bölüm olan Hasbahçe'de romantik üslüp gözlenir. İçinde Hamid havuzu diye adlandırılan yapay bir göl, Mabeyn ve Harem Köşkleri önünde birer

kaskad bulunur. Bu bölümün dışındaki Yıldız Park da denilen Dışbahçe'de eklektik bir form hakimdir (Batur, 1994). Yıldız Sarayı bahçeleri mimarisi, çevre düzeni ve bitki örtüsüyle bir bütün olarak düşünüldüğünde barok ve manierist dönem mimarisinin bahçe düzenlemesi olan, grotto mimarisini hatırlatmaktadır (Batur,1993;TBMM Milli Saraylar,1993).
Tuğlacı Yıldız Sarayında birçok biçim ve tekniğin birleşmesinden ortaya çıkan bu eklektik modeli "Tanzimat üslubu" olarak tanımlamaktadır.

Yıldız Sarayı, koruma amaçlı yapılar ve kışlaları dışında yapı aralarını boşluk bırakmadan kapatan kalın ve yüksek duvarlarla çevrilidir. İçeride, padişaha ve hareme ait yapıları ve has bahçeyi çevreleyen bir ikinci duvar daha vardır. Dolmabahçe Sarayı'nın tümünü denize açık tutan ve kara tarafından da yalnız hususi daire ve harem bölümünü kapatmayı öngören tasarımı, Yıldız'da yerini Topkapı Sarayı'nda görülen geleneksel kapalı saray konseptine bırakmıştır (Batur,1994).

3. 2. 3 Yıldız Sarayı İçindeki Yapılar

3. 2. 3. 1 BİRUN BÖLÜMÜ YAPILARI (Resmi Daireler ve Hizmet Binaları)

BÜYÜK MABEYN

1865-1866 yılında Abdülaziz tarafından bir düzenleme kasrı olarak, Agop ve Serkis Balyan kardeşlere yaptırılmıştır (Tuğlacı,1993). 1877 yılında Sultan II.Abdülhamit'in Yıldız Saray'ına taşınması ile geçici bir süre ikametgah olarak kullanılmış, sonraları Küçük Mabeyn dairesinin yapımı ile ikametgah Küçük Mabeyn'e taşınmış ve Büyük Mabeyn'de vükelaya, Mabeyn müdürüne, başmabeynciye, mabeyncilere, mabeyn başkatibine, ve mabeyn katiplerine odalar ayrılmıştır. Binanın alt katındaki odalar ise mabeyn müdürü Gazi Osman Paşaya ait olup, Sultan II. Abdülhamit'in odaları üst katta yer almıştır (Tuğlacı,1993).

Tepenin en yüksek noktasına ve yüksek bir istinat duvarının sağladığı geniş bir plato üzerine oturtulmuştur. Çok büyük olmasına karşılık (yaklaşık 30x45 m) çevreye hakim bir konuma ve anıtsal bir niteliğe sahiptir (Batur,1995).

Plan şeması olarak, İstanbul sahil saraylarında daha önce kullanılmış ve anıtsal boyutlarda denenmiş merkezi sofalı ve eyvanlı olarak bilinen klasik plan şeması kullanılmıştır (Batur, 1994). Planın birbirini dik kesen iki eksen üzerinde simetrik bir kurgusu vardır. Güney-Kuzey doğrultusundaki uzun eksen üzerinde havuzlu divanhane, sofa ve merdiven holü, kısa eksen üzerinde ise eyvanlar ve onların açıldığı sofa bulunmaktadır (Batur,1995).

Planın kendine özgü geometrisi dışında cephe ve kitle açıkça okunabilmektedir. Orta hole göre dik veya paralel yerleştirilmiş hacimlerle, cephede çıkmalar ve kademelendirmeler yapılmış, parçalı kitlelere zengin perspektifler sağlanmıştır. Biçim olarak dışarıda klasik çizgilerin tercih edildiği görülmektedir.

Resim 3.4 Büyük Mabeyn' nin Giriş Cephesi

Cephede aksiyel bir geometri kurulmuş ve akslar plastırlar ile kat birimleri ise kontrollü kornişlerle belirtilmiştir. Bu plastırlar yivli ve kompozit başlıklı olup onların üzerinde de sonradan Çırağan Sarayında fazlasıyla uygulanan konsollu ve dilimli arşitrav biçiminde yatay atkılar vardır. Cephede pencere kemerlerinin biçiminde ilginç bir düzenleme gözlenmektedir.

Yapının birbirine dik aksları üzerinde yer alan mekanların pencereleri yarım daire kemerli, buna dört köşede bağlanan oda ve salonlarınki ise basık kemerlidir. Kemerler üzengi seviyelerinde birbirine bağlanan aks aralarında bütünlenen bir motif oluştururlar (Batur,1995). Bina, yükseklikleri arasında hemen hemen fark olmayan eş yüksekliklere sahiptir. Bodrum katında da, giriş katında olduğu gibi, kısa eksen doğrultusunda karşılıklı giriş kapıları yer alır. Bu kapılar servis girişleri olup, Koltuk kapısına bakan kapıdan yabancı konukların armağanları alınırdı. Bodrum katında döşeme kaplamaları, düz karo mozaik ve ahşap gibi farklı malzemelerden oluşmuştur. Döşemeler putrelli volta döşeme ve ahşap kirişli döşeme olmak üzere iki çeşittir. Giriş katındaki döşeme kaplamaları ahşap veya mermer, döşemeler ise ahşap kirişlidir.

Cumhuriyet döneminde uzun yıllar Harp Akademileri Komutan odaları olarak kullanılmıştır. Birinci katın bir bölümü, bina Harp Akademileri yönetiminde iken, bir elektrik kontağından çıkan yangın sonucu zarara uğramıştır. Döşemesi tamamen yanan bu bölüme, muhdes bir döşeme yapılmıştır.

ÇİT KASRI

Abdülaziz tarafından Sarkis Balyan ve kardeşlerine yaptırılan ince uzun (yaklaşık 10x60 m), dikdörtgen kütlesi olan kargir kasrın, biri koltuk kapısından öbürü Büyük Mabeyn bahçesinden ve diğeri de harem kanadından olmak üzere üç ayrı girişi vardır.

Çok amaçlı olarak kullanılmış olan Çit Kasrı Sultan II. Abdülhamit'in yabancı devlet ziyaretçilerini, diplomatik personeli ve İstanbul'daki elçileri kabul yeri olmaktan başka Ramazanda kurulan iftar sofralarına da sahne olmuştur (Osmanoğlu,1960; Tuğlacı,1993).

Resim 3.5 Çit Kasrı Giriş Cephesi

İç içe geçilen bir dizi oda ile sonunda ulaşılan bir salondan ibarettir. Çit Kasrı tek katlı ve kargir bir yapıdır.

Köşkün ön kapısındaki camekanlı girişten içeriye geçilmektedir. Bu girişin sağında bir odaya ve bu odadan kasrın salonuna, solunda ise iç içe beş odaya girilmektedir. Salonun zengin dekorasyonu Osmanlı sanatının inceliğini yansıtmaktadır. Tavan altın yaldızlarla işlenmiştir. Kasrın yanında küçük fıskıyeli sert sebilli ve volütlü sütun başlıklarıyla süslenmiş güzel bir havuz bulunmaktadır (Ülgen,1993). Binanın önündeki giriş özgün durumunda demir camekanlıyken 1954 ten sonra çürüdüğü için ahşap olarak yenilenmiştir (Tuğlacı, 1993).

SİLAHHANE

Valide kapısından içeri girildiğinde sağ tarafta birbirine bitişik, tek katlı yapılar gurubu görülmektedir. Bunlar **Hünkar Mutfağı, Silahhane Köşkü** ve **Arabacılar Koğuşu** olarak işlevlendirilen binalardır.

Sultan II. Abdülhamit'in isteği üzerine saray hizmetlileri için yemekhane olarak yaptırılan bina, saray'dan daha önce mevcut Silahhene'nin kütüphane olarak kullanılmasıyla silah müzesi olarak işlevlendirilmiştir (Batur, 1995).

Yapı sütunları korent başlıklar, korniş ve silmelerle hareketlendirilmiş bir cepheye sahiptir. İçeride ana mekan uzun, bölüntüsüz, tek hacimlidir. İnce ve yüksek ahşap sütunlarla üçe ayrılmış mekanın üstü ahşap kaburgalı tonozla örtülmüştür. Bu tonoz gemi resimleri ve silah motifleriyle süslenmiştir (Bilgin, 1988).

Resim 3.6 Silahhane Görünüşü

YAVERAN VE BENDEGAN DAİRELERİ

Harem Kapısı yanındaki nöbetçi pavyonu ile birlikte R. D'Aronco tarafından tasarlanmıştır. İki katlı ve ahşap olan yapı, bağımsız girişleri olan beş daireden oluşan ince ve uzun bir dikdörtgen kitleye sahiptir. Ajurlu ahşap pencere bezemeleri ve saçaklarıyla resmi işlevi olan bir yapıdan çok "chalet" tarzı bir sivil yapıya benzemektedir (Batur, 1994).

Resim 3.7 Yaveran ve Bendegan Daireleri

GÜVERCİNLİK

Yapı, Sultan II. Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır (Tuğlacı,1993). 150 m² oturum alanına, 300 m² kullanım alanına sahiptir. Güvercinlik olarak yaptırılmıştır. Bir dönem saray eczanesi olarak kullanılmış olan yapı, günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde KOSGEB tarafından kullanılmaktadır.

AGAVAT DAİRESİ

Birun bölümü yapısı olan Agavat Dairesi 1876 – 1897 yıllarında Sultan II. Abdülhamid tarafından yaptırılmıştır. Yapı 1183 m² oturma alnına, 3904.50 m² kullanım alanına sahiptir.

1975 yılına kadar Milli Güvenlik Akademisi polis okulu olarak kullanılmıştır. 1975 yılında akademi Ayazağa'daki kendi tesislerine taşınınca Agavat Dairesi'de Kültür Bakanlığına geçmiştir (25 Ekim 1978). 1985 yılında da Yıldız Teknik Üniversitesi, bünyesine girmiştir.

Resim 3.8 Agavat Dairesi Görünüşü

Dış Sarayın kuzeye doğru uzanan kısmında, Büyük Mabeyn'in oturduğu setin altında, Birun bölümü ikinci kısmı bulunmaktaydı. Bir alt kota yerleşmiş ve dar bir bahçeye açılan yapılar güneyden - kuzeye sıralanmaktaydı. Bunlardan **Seyir Köşkü (Set Köşkü),** Koltuk Kapısı'ndan dışarı çıkınca hemen solda, Büyük Mabeyn Köşküne arka cephesinden bitişik yüksek bir duvar üzerinde yer alan tek katlı yapıdır. II. Abdülhamit tarafından Sarkis Balyan'a yaptırılmıştır (Tuğlacı, 1993).

3. 2. 3. 2 ENDERUN BÖLÜMÜ YAPILARI (Sultana ve Hareme Ait Köşk ve Kasırlar)

KÜÇÜK MABEYN

Küçük Mabeyn, geleneksel şemaların kullanılmadığı bir dönemi işaret etmektedir. Dikdörtgen plana oturan ve koridor üzerine açılan oda ve salonlardan oluşan yalın bir şeması vardır. Salonları beyaz üzerine yaldızla işlenmiş bir geç rokoko bezeme, tavan ve tavan eteğine yapılmış peyzaj resimleri ile süslenmiştir (Batur,1995).

Resim 3.9 Küçük Mabeyn Görünüşü

Resim 3.10 Küçük Mabeyn Görünüşü

İki katlı ve kargirdir. Binaya yandan 6 basamakla taş merdivenlerle çıkılır ve renkli camlarla süslenmiş bir camekandan girilir. Tavanları ince kalem işleri ve özellikle boğaz görüntülerini yansıtan manzara resimleri ile süslü olan bu yapı, Sultan II. Abdülhamit'in bütün yaşamını geçirdiği yerdir.

Harem kapısından girilince sağ tarafta bulunan iki katlı olan binanın çatısında Art Nouveau akımının bütün süsleme özelliklerini yansıtan bir kış bahçesi olduğunu yazılı kaynaklar ve fotoğraflardan görmekteyiz. Halen devam etmekte olan restorasyon çalışmasında bu kış bahçesi yeniden oluşturulmaktadır. Odalarının tavanları süslemeli olup merdiven holünde orijinal vitray pencereler bulunmaktadır.

LİMONLUK SERASI

Küçük Mabeyn'in karşısındaki yapıdır. Sera 1895 yılında Mimar Raimonda D'Aranco tarafından yapılmıştır. İki sıra silmeli taş kaidenin üzerine oturan ''L'' planlı yapının kolları yarım beşik tonoz, köşe mekanı ise dilimli kubbe ile örtülmüştür. Dökme demir strüktürü olan yapı camla kaplıdır (Batur, 1995).

Seranın bitişiğinde padişahın dinlenme köşklerinden Pavyon Köşkü bulunur. Çit Kasrı ile bağlantılı, tek odalı küçük bir yapıdır (Bilgin, 1988).

TİYATRO

Hünkar Dairesi ile yan yana konumlandırılmış Tiyatro binası ile günümüzde Usta Kalfalar ve Gedikli Cariyeler Dairesi olarak adlandırılan yanmış yapılar yer alır.

1889 yılında yapılmış olan Yıldız Tiyatrosu yıllar boyunca bir çok oyuna sahne olmuştur. Bu binada, Traviata' ya " Maskeli Opera " , Troubadour' a " Demirci Operası" , Barbier de Seville' e "Berber Operası " gibi ünlü operalar temsil edilmiştir (Uykucu, 1973). Türk tiyatrosunun dram ve orta oyun temsillerine de ev sahipliği yapmıştır .

Resim 3.11 Limonluk Görünüşü

Resim 3.12 Tiyatro Binası Duvarındaki Çeşme

Resim 3.13 Tiyatro Binası Görünüşü

Hünkar Dairesi / Valide Sultan Köşkü

Harem iç kapısından girilen bahçenin ilerisinde solda Pavyon Köşk' ünü geçtikten sonra yer alan yapı Valide Sultan Köşkü, Yıldız Kasrı veya Hünkar Dairesi diye anılan binadır. Sultan Abdülmecit zamanında yaptırılmış köşk, sarayın en eski binalarındandır. Zaman içinde eklemeler yapılmıştır. II.Abdülhamit 7 Nisan 1877' de haremi ile buraya yerleşmiştir. Bu arada 1877-1887 yılları arasında sürekli kalmış ve daha sonraları da kullanmıştır (Köse, 2002).

Hünkar Dairesi' nin ana girişi II.avluya bakan cephesindedir. Yapının planına bakıldığında öne doğru çıkma yapan giriş bölümünün simetri aksı olduğu ve her iki yanında da odaların bulunduğu dikkati çeker. Ancak çeşitli dönemlerde yapılan eklemelerle yapının simetrisi bozulmuştur (Köse, 2002).

Yapı 35 x 14 m. boylarında dikdörtgen planlıdır. Giriş bölümünün, anıtsal merdivenin ve baş odanın bulunduğu bu doğrultu sarayın törensel işlevine esas olan ana mekanları içerir. Baş oda 16 x 18 m. boyutunda, dikdörtgen planlıdır. Basık kemerli geniş ve yüksek pencerelerle aydınlanan baş odanın tavanında eşkenar dörtgen biçiminde çerçevelenmiş tavan bezemeleri vardır.

Yapı öncelikle Teknik Okul Yatakhanesi olarak kullanılmıştır. 1982 yılında binanın tamamını kapsayan bir onarım çalışması görmüş; fakat, yapılan çalışma detaylı bir çalışma değildir. Bu çalışma daha sonra Lemi Merey tarafından devam ettirilmiştir.

Resim 3.14 Hünkar Dairesi Görünüşü

Resim 3.15 Harem Binaları Görünüşü

Resim 3.16 Kadınefendiler, Hazinedar Usta Kadın, Cariyeler Daireleri

Resim 3.17 Harem Bölümü Yer Kaplamaları

Resim 3.18 Harem Bölümü Yer Kaplamaları

ÇUKUR SARAY

Çukur Saray, Yıldız Sarayı' nın II.avlusunda yer alır. Çukur Saray, padişahın evlenmemiş veya dul kalmış kızları ile kız kardeşleri için yaptırılmıştır (Kurtay, 1994). Çukur Saray, plan ve cephe özellikleri ile 19.yüzyıl batılılaşma dönemi mimarisini yansıtan bir yapıdır. Yapı, özgün plan şemasında, birbirinden bağımsız girişleri olan üç daireden oluşmaktadır. Plan şeması değişmiş olan yapı günümüzde, dikdörtgen plana oturan ve bir koridor üzerine açılan odalardan oluşan bir şemaya sahiptir. Osmanlı saray yapılarında varlığını sürdüren, geleneksel şema özelliği olan, orta sofalı plan tipi burada kullanılmamıştır. Bu özelliği ile geleneksel şemanın kullanılmadığı yeni bir dönemin örneklerindendir. Yıldız Saray'ında bu şemaya sahip olan yapılardan biri Küçük mabeyin (1900), diğeri de Şale köşküdür (1899).

Yapı, yığma tekniğiyle yapılmıştır. Taşıyıcı duvarları tuğladır. Duvarların kalınlığı bodrumdan başlamak üzere her katta biraz daha incelerek yükselir.

1937 yılında Yıldız Teknik Üniversitesinin bünyesine geçen yapı, 1970 yılına kadar yurt olarak kullanılmıştır. Günümüzde Fen Bilimleri Enstitü binasıdır. Ancak üniversitenin bir çok bölümünce de kullanılmaktadır. Yapıyı kullanan birimler şunlardır;

Bodrum kat: Yabancı Diller Bölümü hazırlık sınıfı derslikleri ile Sanat Tasarım Fakültesi' nin atölyesi bulunmaktadır. üniversitenin bütçe komisyonunca arşiv olarak kullanılmaktadır.
Zemin kat: Burada bulunan odalar Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler ile Sanat Tasarım Fakültesi' nin derslikleri olarak kullanılmaktadır. üniversitenin marangozhanesinin deposudur. Ayrıca Bazı bölümler yapı işlerince ofis ve arşiv olarak kullanılmaktadır.
Birinci kat: Sosyal Bilimleri Enstitüsü ofisleri olarak kullanılmaktadır.
Atatürk ilke ve İnkılapları bölümü öğretim görevlilerince kullanılmaktadır.
Öğrenci İşleri Bölümünün arşividir.
Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimlerinin doktora öğrencileri Tarafından kullanılan dersliktir.
Fen Bilimleri Enstitüsü ofisleri olarak kullanılmaktadır.
Sanat Tasarım Fakültesi öğretim görevlilerinin odalarıdır.

Resim 3.19 Çukur Saray Giriş Cephesi

Resim 3.20 Çukur Saray Batı Cephesi

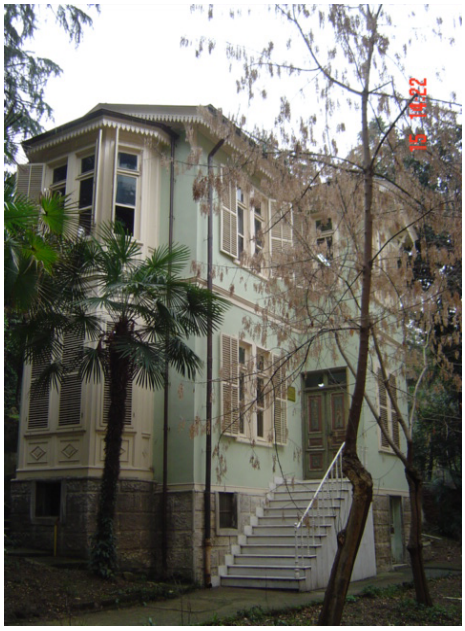
Resim 3.21 Çukur Saray Doğu Cephesi

ŞEHZADE KÖŞKLERİ

Şehzade Köşkleri günümüzde Yıldız Teknik üniversitesi bünyesinde, Yıldız Teknik Üniversitesi Mezunlar derneği, Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı, Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde Bütçe Daire Başkanlığı, Fon Saymanlığı, Rektörlüğün Misafirhanesi olarak kullanılmaktadır. Günümüze ulaşamamış Şehzade Burhanettin köşkü 22 şubat 1973 yılında yıldırım düşmesi sonucu çıkan yangında yanmıştır.

Resim 3.22 3 Nolu Şehzade Köşkü

Resim 3.23 3 Nolu Şehzade Köşkü

Resim 3.24 2 Nolu Şehzade Köşkü

Resim 3.25 4 Nolu Şehzade Köşkü

Resim 3.26 1 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü

Resim 3.27 4 Nolu Şehzade Köşkü Görünüşü

3. 2. 3. 3 HASBAHÇE İÇİNDEKİ YAPILAR

Has bahçe içinde küçük köşkler ve **Hamidiye Gölü** bulunmaktadır. Has bahçe içinde III. Selim tarafından 1804-1805 yılında yaptırılan **III. Selim Çeşmesi** bugünkü Yıldız Sarayı Kompleksi yapılarının en eski olanıdır. Beden duvarları ve hazneleri mermer olan çeşmenin çatısı ahşap olarak yapılmıştır. Dört cephesinde birer musluk ve haznesi olan çeşme Rokoko stilinde inşa edilmiştir. Bunlardan bir tanesi has bahçe içindeki adada bulunan **Kebap Köşkü**' dür. Çokgen planlı yapı taş temeller üzerine oturtulmuştur. Duvarlarına manzara resimleri işlenmiştir (Bilgin, 1988).

Havuzun kenarında Boğaza hakim **Cihannüma Köşkü** yer alır. Köşk Cihannüma adını Marmara ve Boğaza hakim olan manzarasından almıştır (Batur, 1995). Kagir giriş üzerine ahşap konstrüksiyonla iki kat yükselir. Çatısı sivri beşik şeklinde olup bir çatı katı bulunmaktadır. Tavanlarında natüralist çiçek ve manzara resimleri vardır. Duvarlarında ise kalem işi süslemeler bulunmaktadır.

Has bahçeye Silahhane ve Arabacılar Binası'nın birleştiği noktanın karşısındaki sonradan açılan bir kapı ile de girilebilmektedir. Kapıdan içeri girildiğinde soldaki iki katlı kagir yapı Güzel Sanatlar binasıdır. Bu binanın yanında yer alan tek katlı yapı ise **Marangozhane** binasıdır. II.Abdülhamit' in ahşap işçilik çalışmalarını yaptığı binadır. Dikdörtgen plana sahip olan yapının sade bir cephesi vardır (Bilgin, 1988).

Bugün Yıldız Teknik Üniversitesinin binaları olan Çukur Saray, Şehzade Köşkleri ve Damatlar Dairesi' nin bulunduğu ikinci avlu kısmına II.Abdülhamit devrinde Hünkar Dairesi ile Çit Kasrı arasından geçilmekteydi (Ezgü, 1962). Günümüzde kapatılmış olan bu girişin yerini 1913-1914 yılındaki Yıldız Sarayı haritalarında saptayabiliriz.

Resim 3.28 Has bahçe'den Görünüş (Hamidiye Gölü)

3. 2. 3. 4 DIŞ BAHÇE VE KÖŞKLER

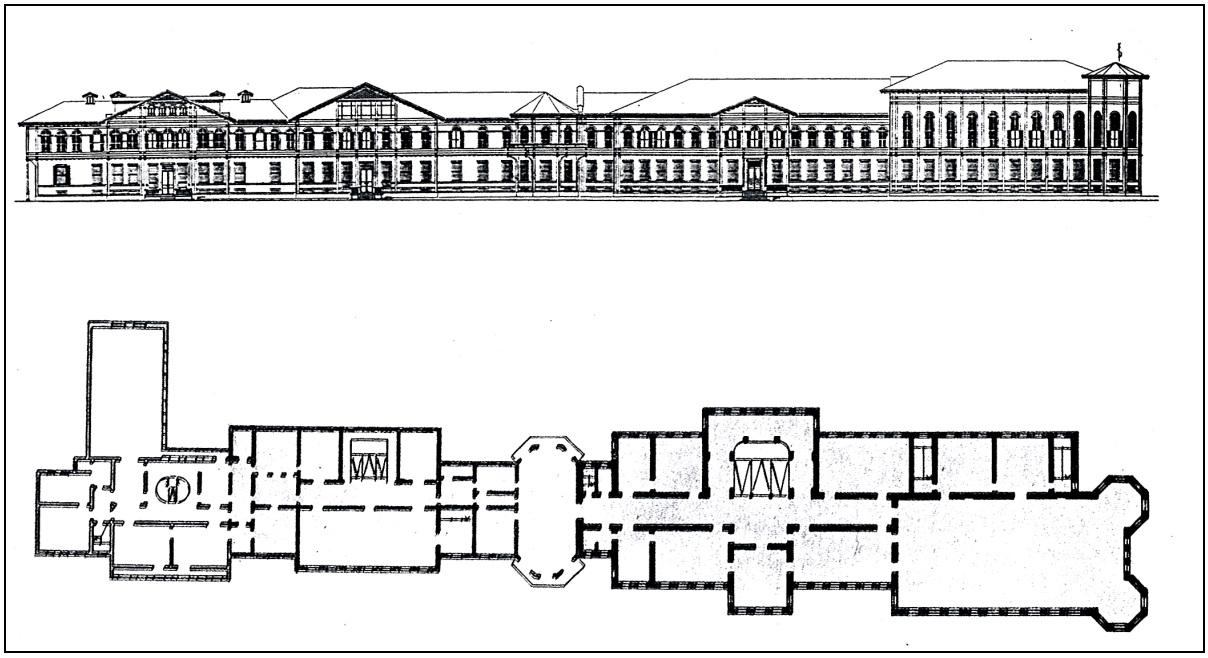
ŞALE

Sarayın en büyük köşkü olan Şale Köşkü, ayrı ayrı zamanlarda yapılmış iki binadan meydana gelmiştir. İlk bölüm, Alman imparatoru II. Wilhelm'in İstanbul' u ziyareti sırasında II. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır. Binanın ikinci bölümü olan Merasim Köşkü ise, yine İmparator Wilhelm'in, bu sefer eşiyle beraber İstanbul' u ziyareti sırasında, 1899 yılında inşa ettirilmiştir. Yapının ikinci bölümü de II.Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır. Bu bölüm mimar Raimondo D' Aronco tarafından tasarlanmıştır.Yapıldığı günden, zamanımıza kadar birçok hükümdarı, devlet adamını misafir etmiş, büyük salonlarında, çeşitli resmi kabuller düzenlenmiştir.

Şale Köşkü, yükseltilmiş bodrum üzerine iki kat ile bir çatı katından oluşmaktadır. Toplam oda sayısı 64 olan köşke karşılıklı altı, bir de yanda olmak üzere yedi kapıdan girilir. Karşılıklı kapılar arasında bulunan üç merdiven, alt katı üst kata bağlar (Sevgin, 1966).

Şale Köşkü' nün önemli salonlarından biri ve aynı zamanda ikinci bölüme adını veren Merasim Salonu 15 m. x 30 m. boyutundadır. Salon iki cephesindeki yüksek pencerelerle

aydınlanan çeşitli tekniklerin kullanıldığı çok renkli bezemesi olan görkemli bir mekandır. Duvarları geometrik pano düzeni ile dekore edilirken tavanında sekizgen ve küçük karelerden oluşan bir kasetleme yapılmıştır (Batur, 1993).

Şekil 3.2 Şale Köşkü Görünüşü ve Planı (Batur, 1993)

Salonlarının her biri farklı üsluplarla bezenmiştir. Ancak bu üslupları birleştiren bir bezeme motifi vardır. Bu da çok renkli natüralist çiçek desenlerinin benzerleri ve dalgalanan kurdele motifidir (Resim 3.9 ve 3.10). Şale'nin ikinci kısmının bezeme işlerinin İtalyan uyruklu Giuseppe Roncati tarafından yapıldığı Milli Saraylar Arşivi'ndeki belgelerden anlaşılmaktadır (Batur, 1993).

ÇADIR KÖŞKÜ

Beşiktaş- Ortaköy caddesi üzerindeki Yıldız Parkına girildiğinde solda yer alan bu köşk, Abdülaziz tarafından Sarkis Balyan ve kardeşlerine yaptırılmıştır. Koyu kırmızı renkte boyalı olan köşk, zemin üzerine tek kat olarak inşa edilmiştir. Köşkün Boğaza bakan cephesi üç bölümlüdür. Cephenin ortasında önünde dört desteğe oturan bir balkon yer almaktadır. Süslemeli ve yuvarlak kemerli olan balkon kapısının iki yanında iki çift pencere bulunmaktadır. Köşklerin önünde Yıldız Parkının iki büyük havuzundan biri bulunmaktadır. Köşkün havuza bakan arka cephesi, iki kollu merdivenli bir girişe sahiptir. Merdivenin iki kolu arasındaki bölümde zemin kata girişi sağlayan bir kapı açılmıştır (Ülgen,1993).

Çadır köşkünün üst katında, üç oda, büyük bir salon, tuvalet ve küçük hol vardır. Holden merdivenlerle bodruma inilir. Bodrumda büyük iki oda, salon, hol, tuvalet mevcuttur. Bodrum katı mutfak olarak kullanılmak amacıyla yapılmıştır. Büyük salonun tavanı salkım çiçeklerle donatılmıştır, köşe ve aralara çiçekten çerçeveler içine ördek, zürafa, geyik, at ve çiçek sepetleri yağlı boya ile resmedilmiştir. Köşk süsleme sanatının en ince özelliklerini taşıyan motiflerle süslüdür.

MALTA KÖŞKÜ

Sultan Abdülaziz döneminde inşa edilen köşkün mimarı Sarkis Balyan'dır (Batur,1995).

Yıldız Parkı içinde dikkati çeken bu yapı; iki katlı olup her cephesi üç bölümlü olarak yapılmıştır. Orta bölümler her cephede büyük , yan bölümler ise daha küçüktür. İnce, uzun, yuvarlak kemerli üçüz pencereler cephe süslemesinin ana elemanlarıdır. Yapının deniz tarafına bakan cephesinde ikinci katta bir balkon yer almaktadır. Dört kapısı oaln Malta Köşk'üne deniz tarafından girildiğinde büyük salona geçilmekte, burada yer alan bezemeli çeşme ve salonun ortasındaki havuz dikkati çekmektedir. Üst kattaki iki oda çiçek motifleriyle süslüdür. Sultan Abdülhamit bu köşkü daha sonra Yıldız Sarayına bağlatmış, saray halkı tarafından bu köşk koru geçişlerinde dinlenme ve ziyaret yeri olarak kullanılmıştır. Yıldız Saray'ının diğer köşkleri gibi Malta Köşkü de önemli tarihi olaylara sahne olmuştur.

ÇİNİ FABRİKA-İ HÜMAYUN

Sarayın çini, porselen v.b gereksinimini karşılamak amacıyla yaptırılmıştır. 1894 depreminde hasar görmüş, Raimondo D'aronco tarafından yenilenmiştir. Yapının doğu kanadı, bir dikdörtgen plana oturan kargir ve tek katlı bir yapıdır. Kuzey kanadının plan ve kitle olarak belli bir geometrisi yoktur. Avlu cephesi, kompleksin karakteristik görünümünü oluşturan çıplak tuğladan yapılmış üç kitlesel öğe ve doğu kanadının mimarisini yineleyen ara hacimlerden oluşmuştur (Batur, 1995).

Resim 3.29 Çadır Köşkü Görünüşü (Milli Saraylar Daire Başkanlığı Broşürü)

Resim 3.30 Malta Köşkü Görünüşü (Milli Saraylar Daire Başkanlığı Broşürü)

3. 2. 3. 5 ÇEVRE YAPILAR

Yıldız sarayı sadece duvarlar içindeki köşklerden ve kasırlardan oluşmamaktadır. Duvarlar dışındaki Kışlalar, Karakol ve Hamidiye Cami'sinin içinde bulunduğu alan Yıldız Sarayı Kompleksi'nin bir parçasıdır.(Ezgü, 1962).

Hamidiye Camii 1886 yılında II.Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır. Kagir olan yapı, tek kubbeli ve yüksek kasnaklıdır. Camii avlusunun sağ köşesine 1890' da saat kulesi yapılmıştır (Bilgin, 1988).

Yıldız da Hamidiye Camii dışında, ve Ertuğrul Camii Sultan Abdülmecit tarafından yaptırılmış Mecidiye Kapısı' nın yanındaki Mecidiye Camii ile II.Abdülhamit tarafından 1882' de Orhaniye Kışlası içinde yaptırılmış Orhaniye Camisi bulunmaktadır (Binan, 1984).

Resim 3.31 Karakol Binası Görünüşü

Yıldız Saray Yapılarını Günümüzde Kullanan Kurumlar İse Şunlardır:

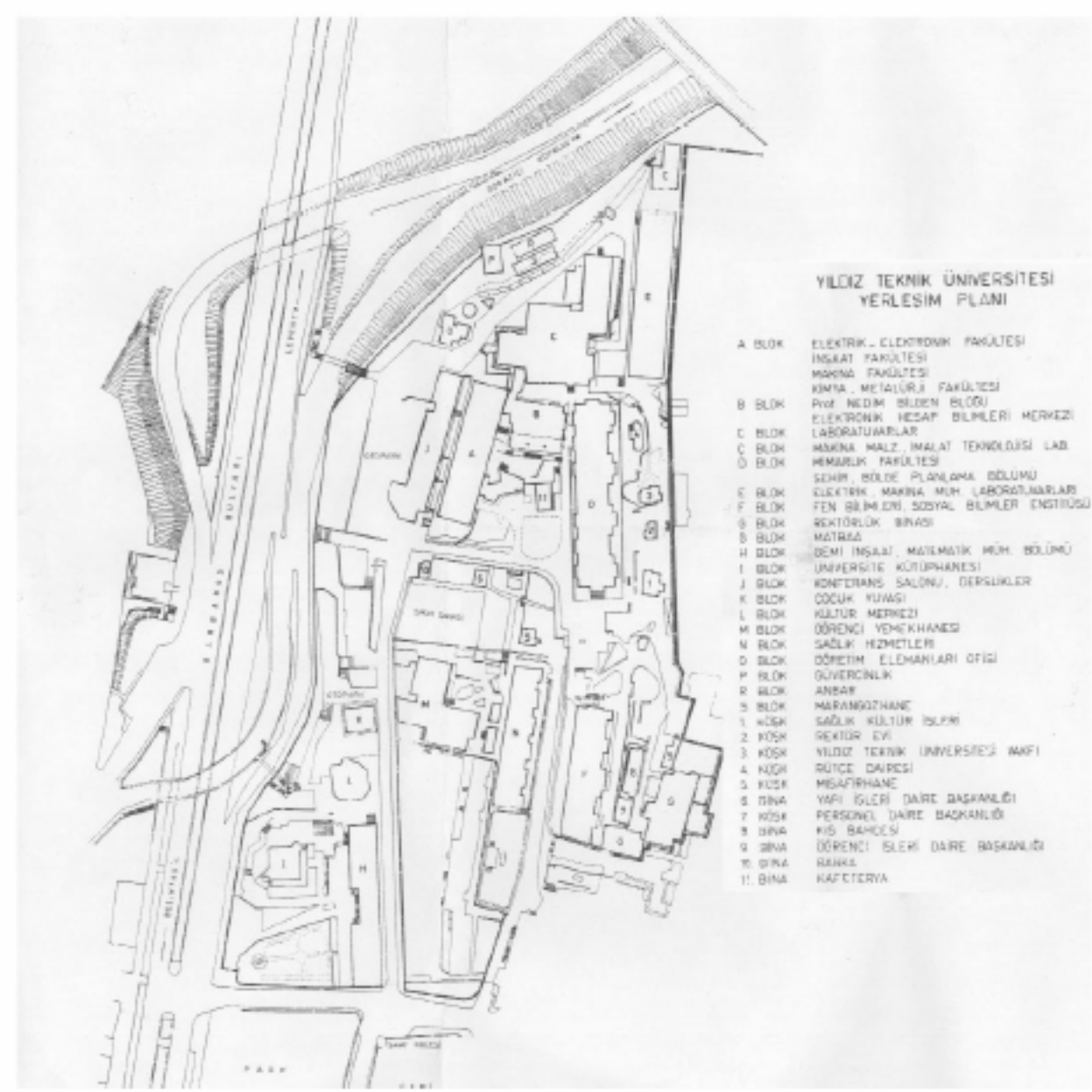
Hamit Havuzu ve çevresi; Kültür Bakanlığı' na bağlı Müze,

Şale Köşkü; Milli Saraylar Daire Başkanlığı' na bağlı Müze,

Güzel Sanatlar Dairesi; Belediye Müzesi ve Sergi Salonu,

Dış Karakol ve Arabacılar Dairesinin bir kısmı; Çeşitli Vakıfların Merkezleri,

Çit Kasrı; Set Köşkü, Yaveran ve Bendegan Dairesi; IRCICA araştırma Merkezi,

Şekil 3.3 Yıldız Teknik Üniversitesi' nin günümüzdeki yerleşim planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

Silahhane, İç bahçe ve Hamit Havuzu çevresi, Saray Tiyatrosu; Sosyal ve Kültürel etkinliklerin yapıldığı alanlar,

Arabalık, Eczane ve çevresi ; Milli İstihbarat Teşkilat,

Orhaniye Kışlası ; 1. Ordu Merkez Komutanlığı,

Yıldız Parkı, Malta ve Çadır köşkleri; İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Harem II. Avlu Binaları; Damatlar Dairesi, Şehzade Köşkleri, Çukur Saray ve Hünkar Dairesi, Yaverler Dairesi, Agavat Dairesi, Kiler-i Hümayun; Yıldız Teknik Üniversitesi.

4. DAMATLAR DAİRESİ

4. 1 Yıldız Sarayı' ndaki Konumu

Damatlar Dairesi, Yıldız Sarayı'nın harem bölümü olarak kullanılmış olan II. avlusunda yer alır. Yapı'nın doğusunda, Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde bulunan dört adet Şehzade Köşkü, güneyinde Çukur Saray, batısında bahçe ve Elektronik Hesap Bilimleri Merkezi, kuzeyinde Elektrik ve Makine Mühendisliği Laboratuarı bulunmaktadır. Dört Şehzade köşkünden biri Bütçe Daire Başkanlığı, biri Yıldız Teknik Üniversitesi Vakfı, biri Misafirhane ve diğeri Yıldız Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneği olarak kullanılmaktadır. Çukur Saray ise Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitüsü binası olarak kullanılmaktadır.

Ezgü, Tuğlacı ve Kurtay'dan alınan bilgiye göre; Damatlar Dairesi olarak bahsedilen yapı, padişahın kızları ile evlenen damatlar için yaptırılmıştır. (Ezgü,1962; Tuğlacı,1993; Kurtay, 1994)

1930'lu yılların ikinci yarısında Yıldız Teknik Üniversitesinin kullanımına geçen yapı, günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi binasıdır.

Yıldız Teknik Üniversitesi günümüzdeki durumuna gelinceye kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir:

1911-1922 yılları arasında **Kondüktör Mekteb-i Alisi** adıyla vilayet nafia idarelerinin 'fen memuru' (eski adıyla kondüktör, yeni adıyla tekniker) gereksinimlerini karşılamak amacıyla, Paris'teki 'Ecole de Conducteur' ün müfredat programı esas alınarak Bayındırlık Bakanlığına bağlı bir okul olarak kurulmuştur. Okulun adı 1922'de **Nafia Fen Mektebi**'ne dönüştürülmüş, öğrenim süresi 1926'da 2.5 yıla ve 1931'de 3 yıla çıkarılmıştır. 1937 yılında Türkiye'de imar işlerinin ve teknik hizmetlerin artması nedeniyle fen memurları ile yüksek mühendisler arasında oluşan boşluğu doldurmak amacıyla Nafia Fen Mektebi kaldırılarak yerine **Yıldız Teknik Okulu** kurulmuştur. İlk kuruluşta fen memuru ve mühendislik dalında öğrenci yetiştiren inşaat ve makine bölümlerine 1942 yılından itibaren mühendislik kısmında elektrik ve mimarlık bölümleri açılmıştır. Okul 1941 yılında yayımlanan İstanbul Yüksek Mühendislik Okulu ve Teknik Okulu'nun Maarif Vekaleti'ne devri hakkında kanun uyarınca Nafia Vekaleti'nden alınarak Maarif Vekaletine bağlanmıştır (Dölen,1994). Damatlar Daires'inin Yıldız Teknik Üniversite'sine geçişi bu kapsamda olmalıdır.

1969 tarihinde 1184 sayılı Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri yasası ile, özerkliği olan yüksek dereceli bir öğretim ve araştırma kurumu olmuştur. 1971'de özel yüksek okullar 1472 sayılı yasa ile kapatılmış, bunlardan mühendislikle ilgili olanları **İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi**'ne bağlanmıştır. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ile buna bağlanmış olan mühendislik yüksek okulları Kocaeli Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ve Kocaeli Meslek Yüksekokulu'nun ilgili fakülte ve bölümleri, 1983 tarihli yasa ile **Yıldız Üniversitesi** adı ile kurulmuştur. 1992 yılında üniversitenin adı **Yıldız Teknik Üniversitesi** olarak değiştirilmiş; Mimarlık, Mühendislik, Elektrik-Elektronik, İnşaat, Makine ve Kimya-Metalurji Fakülteleri olarak ayrılmış, ayrıca İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi kurulmuş; Kocaeli Mühendislik Fakültesi ile Kocaeli Meslek Yüksekokulu ayrılarak Kocaeli Üniversitesi adı altında örgütlenmiştir (Dölen,1994).

Resim 4.1 1990’ lı yıllarda çekilmiş hava fotoğrafında yapının konumu

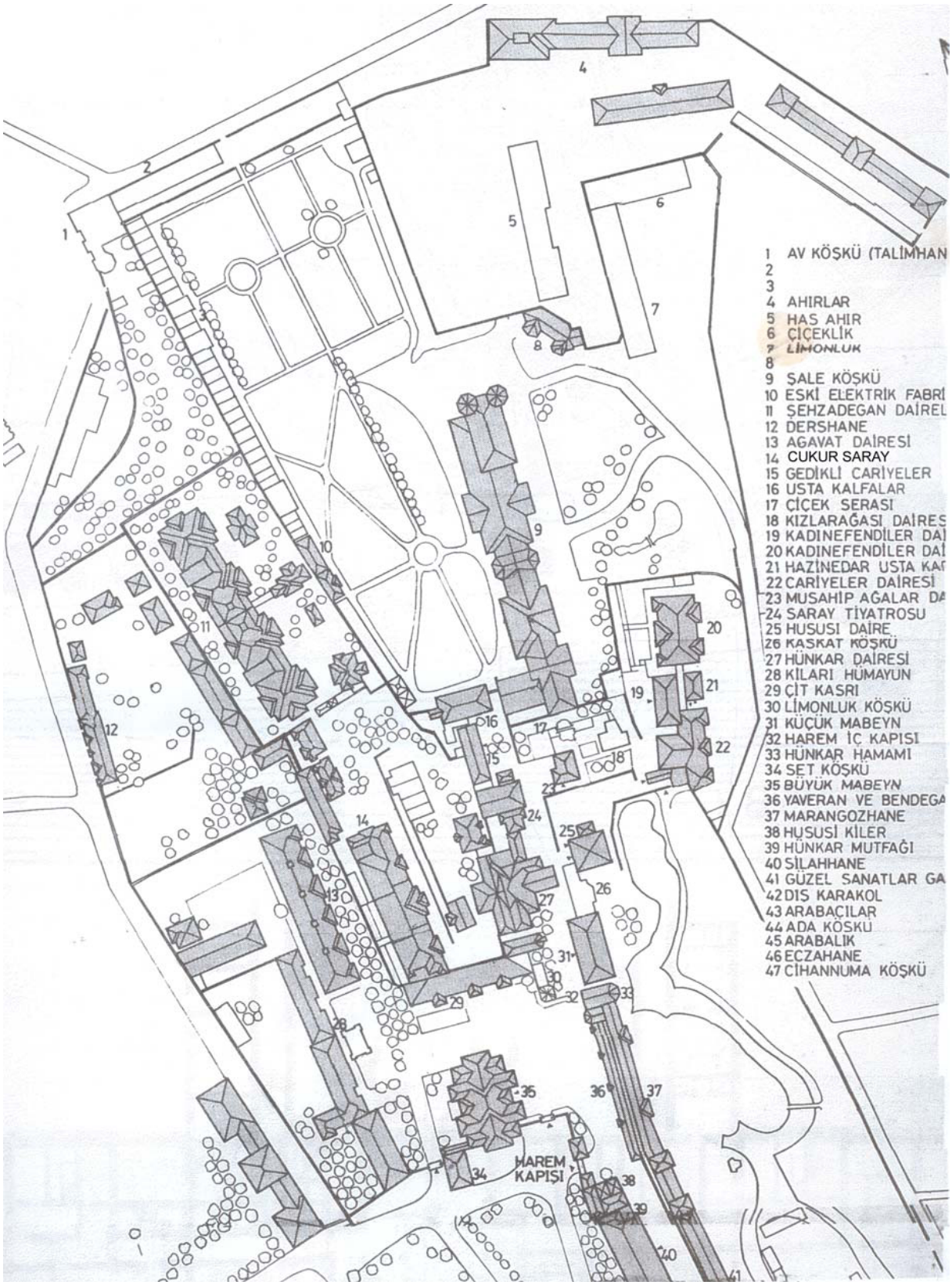
4. 2 1937 ÖNCESİ DURUMU:

Damatlar Dairesi'ne ilişkin ulaşılabilen en eski görsel veriler, Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. defterde bulunan bodrum kat, zemin kat ve birinci kat planlarına ait çizimlerdir (Şekil 4. 4, Şekil 4. 5, Şekil 4. 6). Elektrik tesisatının işlenmesi amacıyla yapılmış olan çizimlerde tarih belirtilmemiştir. Ancak yapının izleri ve elimizdeki diğer kaynaklar incelendiğinde bu planların, yapının 1928 yılından önceki durumuna ait olduğu tespit edilmiştir. Yapıya ait bulunan diğer görsel veriler yine 1937 öncesine ait olan doğu cephesinin kısmen göründüğü fotoğraf (Resim 4.3), Damatlar Dairesinin merdivenlerinin göründüğü şehzade köşkü fotoğrafı (Resim 4.4), 1937 öncesine ait hava fotoğrafi (Resim 4.2), 1913-1914 yıllarına ait Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten Haritaları 'dır (Şekil 4.2; Şekil 4.3).

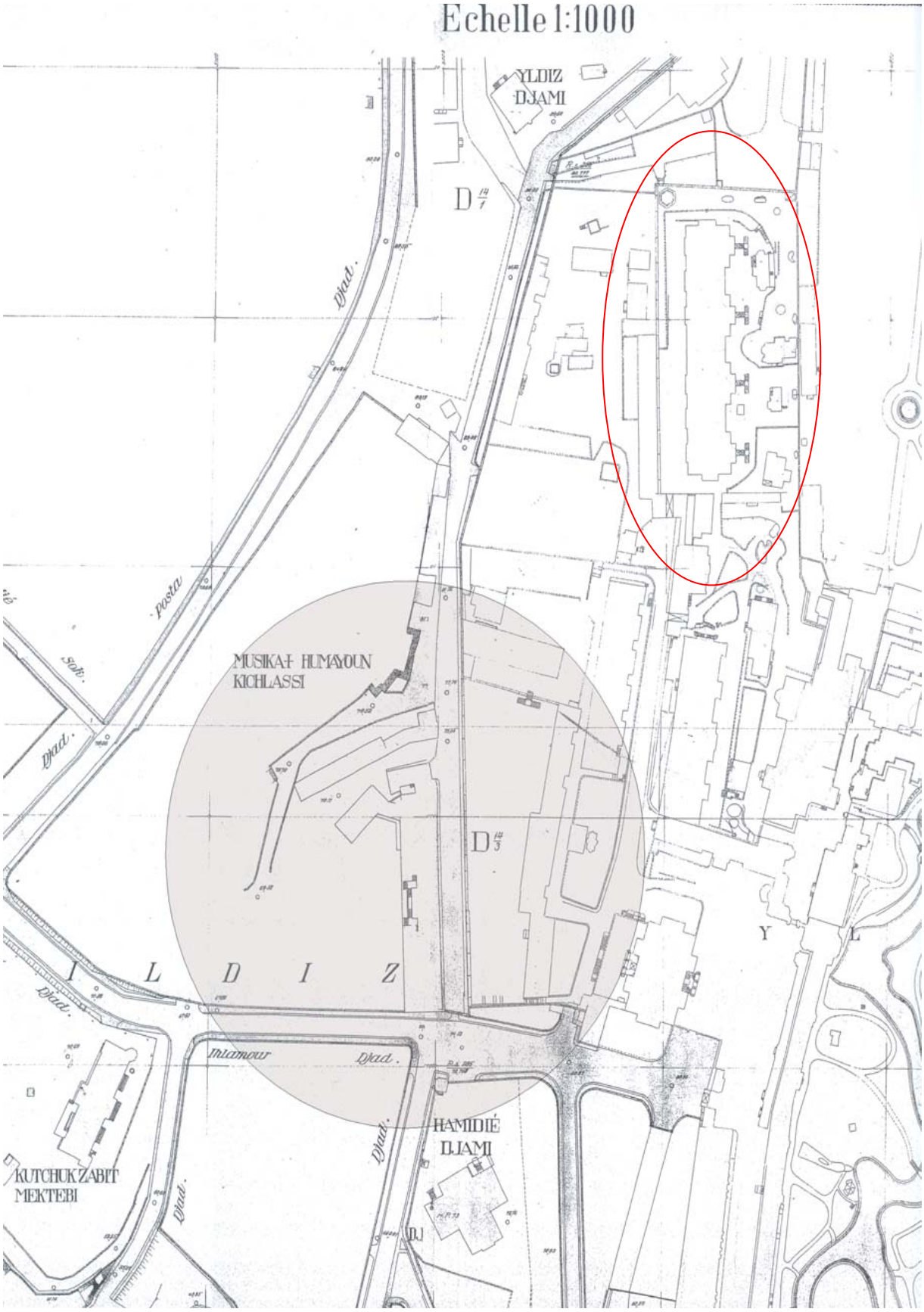
4.2. 1 Plan Özellikleri

Milli Saraylar Daire Başkanlığ'ından bulunan çizimlerin elektrik tesisatı için yapılmış olmasından dolayı ilk etapta ilk elektrik santrali olan Silahtar Ağa Elektrik santralinin kurulduğu yıl olan 1913 ve bu tarihten sonra yapılmış olduğunu düşündürmektedir. Fakat Yıldız Sarayı bünyesinde yapının doğu tarafında bir elektrik santrali ve buhar gücüyle işleyen bir jenaratörü bulunmaktaydı (Tuğlacı,1993). Ayrıca S.H.Eldem tarafından hazırlanmış olan 1940 tarihli Yıldız Sarayı vaziyet planında ve Deutches Syndikat Tür Steadbauliche Arbeiten 1913-1914 tarihli haritalarda da Damatlar Dairesi'nin doğusunda dairelerin girişlerinin bulunduğu tarafında elektrik santralinin bulunduğu görülmektedir. Bu da planların 1913 yılından öncede yapılmış olabileceğini göstermektedir.

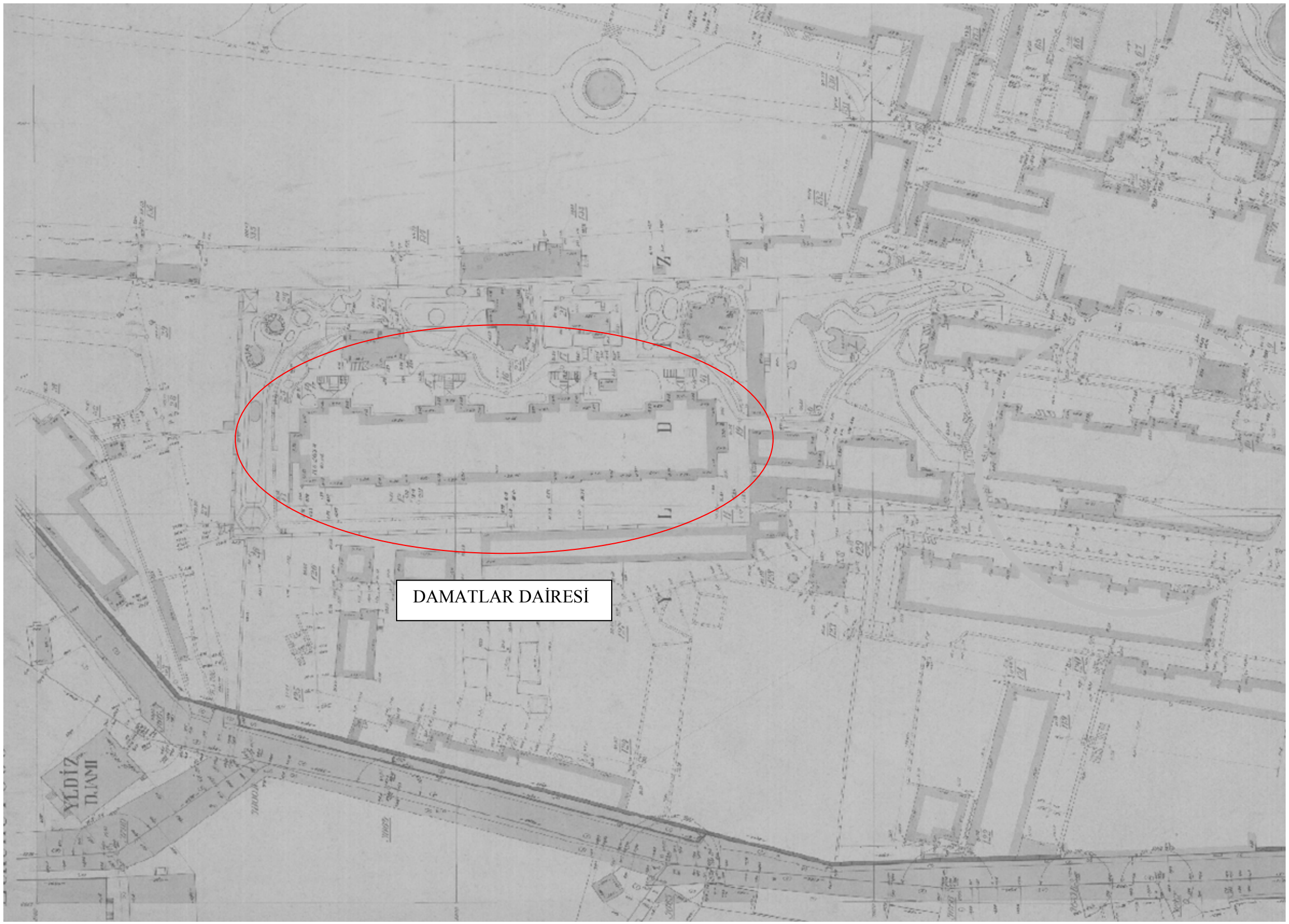
Yapı özgün planında doğu cephesinde birbirinden bağımsız girişleri olan dört dairenin oluşturduğu dikdörtgen bir kitledir. Dikdörtgen kitle, cephe hareketleri ile yumuşatılmıştır. Bu dört daireden kuzey ve güney uçtaki iki daire ortadaki daireler ile küçük farklılıklar göstermektedir. Dört dairenin ayrı kullanıcıları olduğu tespit edilmiştir. Çizimlerde dairelerin altında Osmanlıca olarak yazılmış Abdürrahim, İbrahim Tevfik , Selim , Ahmet isimleri bulunmaktadır (Şekil 4.4). Bu isimler o dönemde yapıları kullanmış olan kişilere aittir.

Şekil 4.1 Yıldız Sarayı Vaziyet Planı. (Eldem, 1940)

Şekil 4.2 Deutsches Syndikat Tür Stædbauliche Arbeiten,1913-1914 haritaları(Eehelle 1:1000)

Şekil 4.3 Deutches Syndikat Tür Staedtbauliche Arbeiten. 1913-1914 Yıldız Sarayı haritasında Damatlar Dairesi (Eehelle 1:500) Harita da yapının beden duvarları, dairelerin girişleri ve çevresi görülmektedir.

Bu isimlerden İbrahim Tevfik Efendi 1874 – 1931yılları arasında yaşamıştır ve Sultan Abdülmecid'in torunudur (İstanbul Atlası,1918).Bu bilgilerden yapıyı oluşturan dairelerin bir dönem damatlar dışındaki kişiler tarafından da kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Yapı cephe özellikleri ve dört daireden oluşan tek bir yapı kitlesi görünümü olarak incelendiğinde Çukur Saray ile olan benzerlikleri aynı dönemin yapıları olduğunu düşündürmektedir. Yapının eski projeler, haritalar ve fotoğraflardan da elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda, II.Abdülhamit döneminde (1876-1909) yapıldığı anlaşılmaktadır.
Yapı cephe özellikleri ile 19.yüzyıl Osmanlı batılılaşma dönemi mimarisini yansıtmaktadır. Daireler, plan özellikleri açısından Osmanlı Saray yapılarında varlığını sürdüren , geleneksel şema özelliği olan orta sofaya açılan odalardan oluşan plan tipi göstermektedir. Yıldız Sarayı'nda bu şemaya sahip olan yapılara bir diğer örnek de Büyük Mabeyn'dir.

Damatlar Dairesi bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç kattan oluşur. Girişleri doğu cephesinde olan dört daireye yükseltilmiş olan zemin katından girilir. İki koldan çıkılan ve ara sahanlıkla birleşip tek koldan yapının zemin katına ulaşılır. Basamakların malzemesi taştır. Giriş kapısı rüzgarlıklıdır ve öne çıkarılarak vurgulanmıştır.

Bu kapıdan geçilerek dairenin ana giriş holüne ulaşılır. Giriş holünden üç açıklıklı kapı ile sofaya geçilmektedir. Geleneksel Osmanlı plan özelliğini taşıyan yapıda sofa dairenin merkezinde tasarlanmıştır ve diğer mekanlara dağılım buradan sağlanmaktadır.

Sofadan beş odaya ve dört koridora geçilmektedir. Sofanın bir tarafında ışıklık ve iki koridor bulunmaktadır. Işıklık koridorların ortasındadır. Koridorlardan birinden iki oda ve bir helaya, diğerinden bir oda ve bir helaya geçilmektedir. Sofanın diğer tarafında bir merdiven ve merdivenin iki tarafında birer koridor bulunmaktadır. Hizmetliler tarafından kullanıldığı anlaşılan bu merdiven bodrumdan başlayarak üç katı birbirine bağlamaktadır. Merdivenin iki tarafında bulunan koridorlardan birinden bir oda ve bir helaya geçilmektedir. Diğer koridordan ise, birinci katta bulunan hamamın ısıtılmasının sağlandığı külhan kısmı olduğu düşünülen mekan ve bir merdiven bulunmaktadır. Ortadaki dairelerde bulunan bu merdiven ile yapıların birinci katından bodrum katına kadar inmektedir. Birinci katta bulunan hamamın altındaki külhan kısmına inişi sağlayan bu merdivenin kuzey ve güney uçtaki dairelerde olmayışının nedeni, dairelerin külhan kısımlarının bitişik oluşundan dolayı bir merdiven ile iki daireye hizmet etmek olması muhtemeldir. Bu merdivenlerin dışarıdan ve içeriden iki girişi olduğu düşünülmektedir.

Sofanın batısında bulunan ve üç açıklık ile geçilen, düşey sirkülasyonunu sağlayan merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenlerin korkuluk ve küpeştelerinin ahşap olması muhtemeldir. İki ayrı kolla çıkılan merdivenlerin ara sahanlığı doğrama ile bölünmüştür. Ara sahanlıktan tek kol ile üst kata çıkılmaktadır. Bu merdivenler ile bodrum kata inilmektedir. Yine ara sahanlıktan tek kol ile çıkılan basamaklara da kapı ile girilmektedir.

Birinci kata ana sirkülasyonu sağlayan batı cephesindeki merdiven ile çıkıldığında sofaya yine zemin katta olduğu gibi üç açıklık ile girilmektedir. Merdivenin karşısında üç oda ve iki yanında birer tane olmak üzere sofaya açılan beş oda bulunmaktadır. Sofanın sağında ve solunda yine ikişer tane olmak üzere dört ayrı koridor girişi bulunmaktadır. Bu koridorlardan ortada ışıklığı bulunan iki holden zemin kattakilerin aynı olmak üzere bir oda ve bir helaya giriş verilmiştir.

Yapının kuzey ve güney ucundaki dairelerde ise, zemin ve birinci katta hizmetli merdiveninin iki yanında yine birer koridor ve bu koridorlardan geçilen mekanlar bulunmaktadır. Kuzey ve güney cephelerine bakan diğer taraflarında ise sofaya açılan bir oda bulunmaktadır.

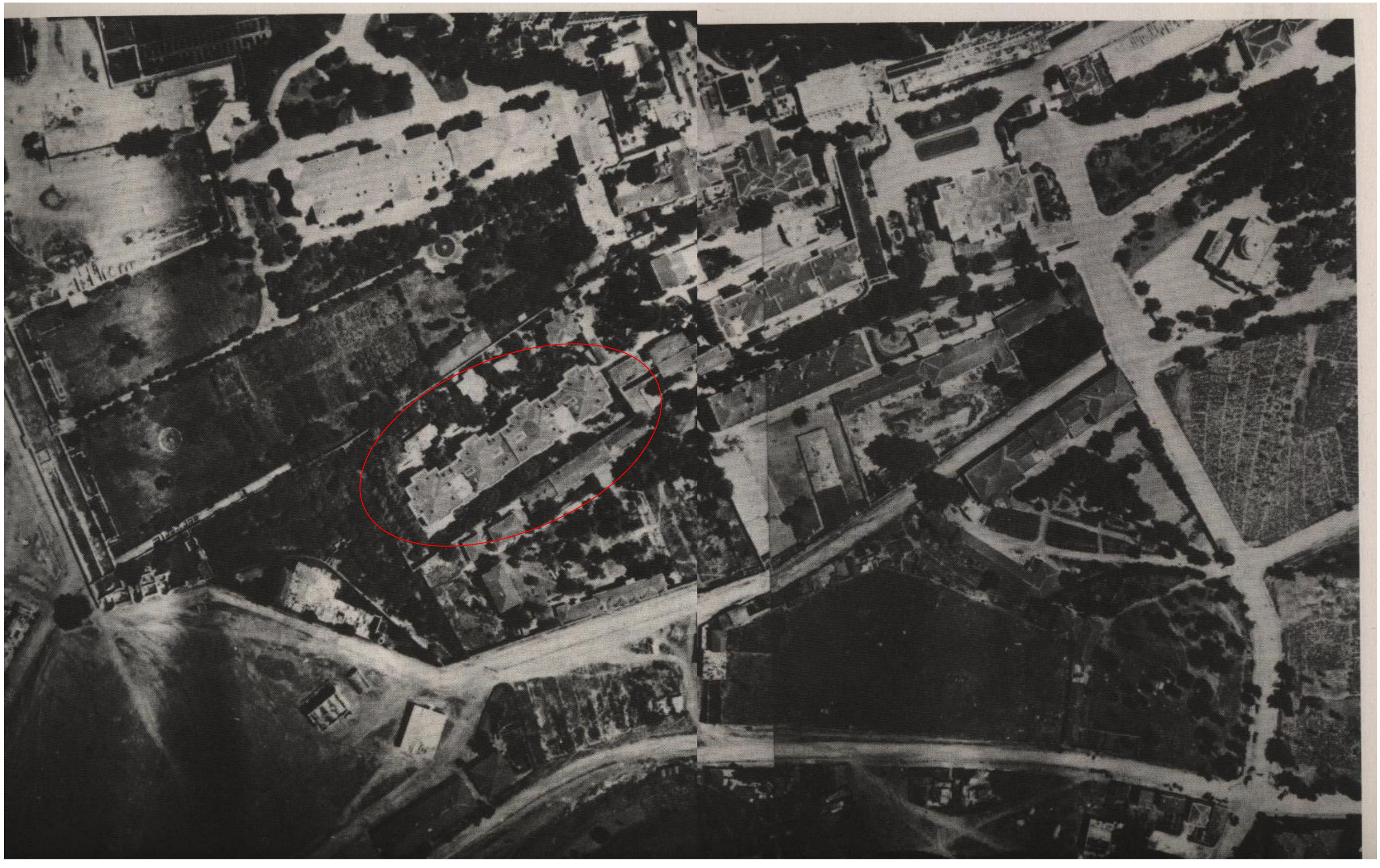
Hizmetlilerin kullandığı merdivenin iki tarafında bulunan koridorlardan birinden bir oda ve bir helaya, diğerinden ise hamama girişi sağlamaktadır. Hamam cehennemlik, ılıklık, soğukluk ve bir dinlenme odası olduğu düşünülen bölümlerinden oluşmaktadır. Hamam mekanlarının üstü üç kubbe ile örtülmüştür.

Hizmetliler tarafından kullanıldığını bodrum katta yine sofa etrafına açılan odalar, depolar, koridorlar ve servis merdiveninden oluşmaktadır. Ayrıca hamamın külhan bölümünün olduğu mekan da bodrum katta bulunmaktadır.

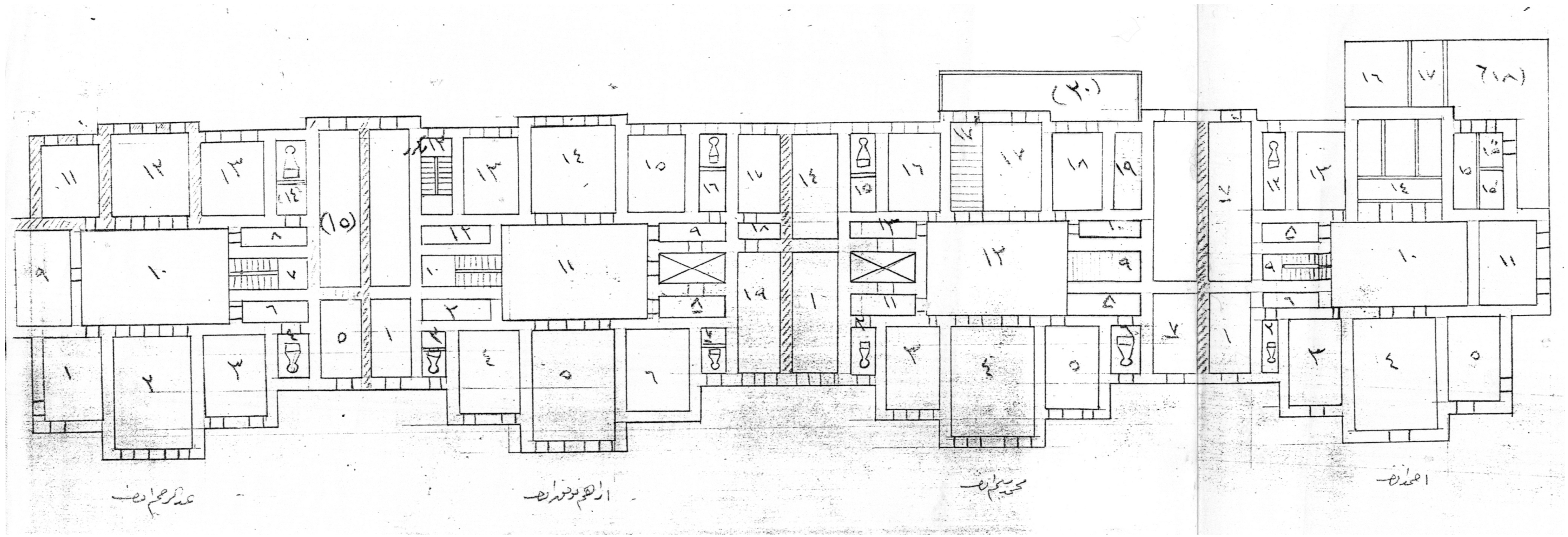
4. 2. 2 Taşıyıcı Sistem Özellikleri

Yapı, yığma tekniğiyle yapılmıştır. Taşıyıcı duvarları tuğladır. Kargir duvarların üzerine binmiş ahşap döşemelerin oluşturduğu strüktürel sistem yapının özgün taşıyıcı sistemidir. Kısa kenara paralel uzanan ahşap kirişlerin altına bağdadi tekniğinde tavanlar yapılmıştır. Kalem işi ve ahşap çıta tanzimi olduğu ve bağdadiye tutturulan alçı üzerine yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

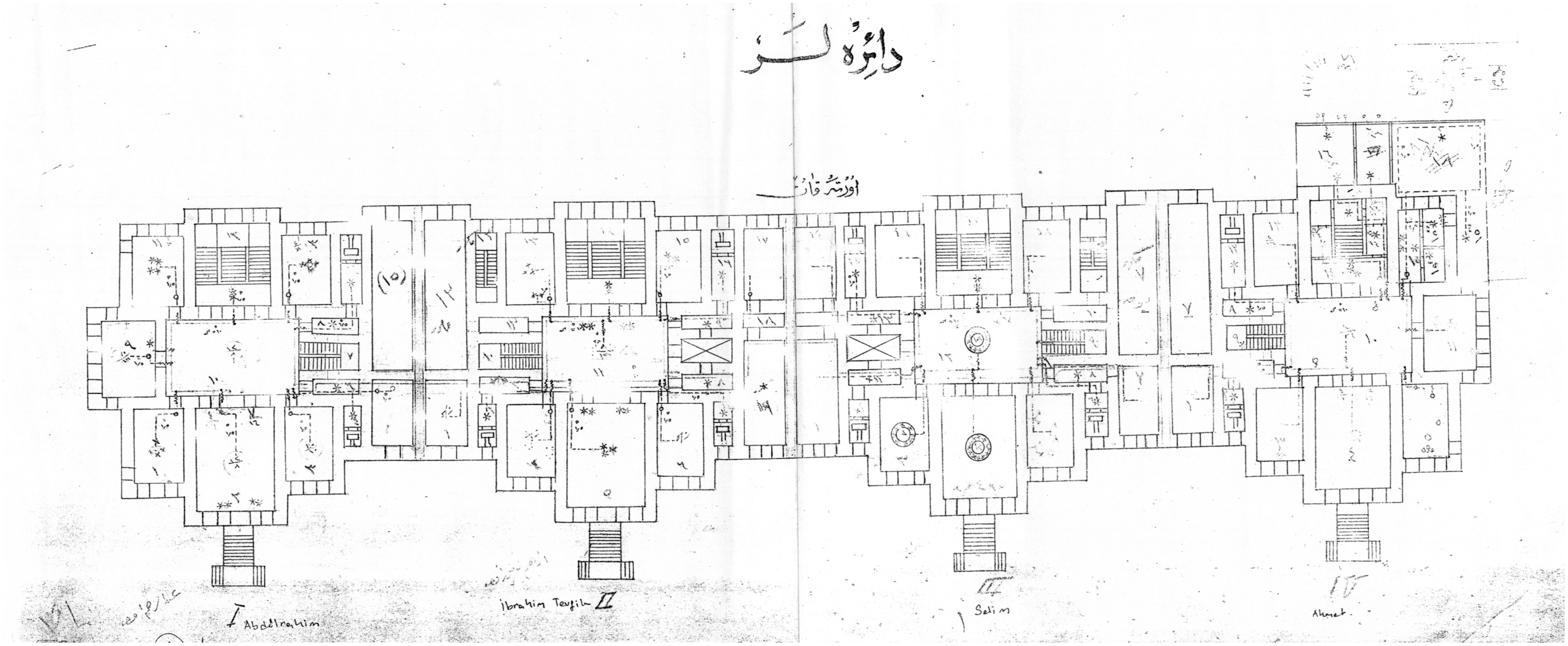
Bu sisteme göre taşıyıcı duvarlar üst katlara doğru yığma tekniğin mantığı çerçevesinde incelerek düşeyde devam etmektedir. Bu doğrultuda özgün olarak günümüze ulaşan beden ve iç duvarların kalınlığı bodrumdan başlamak üzere her katta incelerek yükselir.

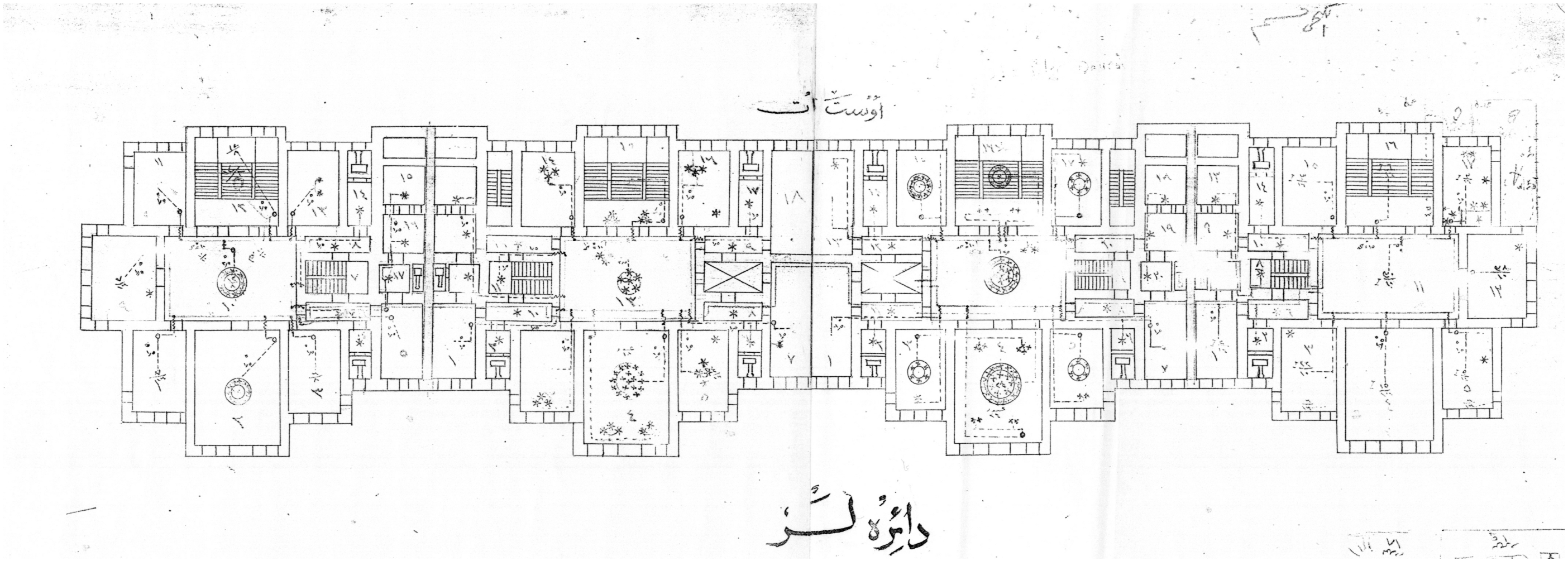
Resim 4.2 1937 öncesine ait Yıldız Saray hava fotoğrafında Damatlar Dairesi'nin özgün çatı formu ve çevresi

Şekil 4.4 Damatlar Dairesi ' nin 1937 yılından öncesi durumunu gösteren Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. Defter'den bulunan bodrum kat planı

Şekil 4.5 Damatlar Dairesi ’ nin 1937 yılından öncesi durumunu gösteren Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. Defter’den bulunan zemin kat planı

Şekil 4.6 Damatlar Dairesi ’ nin 1937 yılından öncesi durumunu gösteren Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivi Yıldız 10. Defter’den bulunan birinci kat planı

4.2. 3 Cephe Özellikleri

Güney Cephesi

Cephede, orta aks bir kademe daha öne çıkarılarak vurgulanmıştır. Cephenin köşelerinde, beden duvarından ortalama 10 cm. öne çıkan plastırlara yer verilmiştir. Zemin kat pencereleri yarım daire kemerlidir. (Resim 4.7)

Doğu Cephesi

Şehzade Köşklerine bakan doğu cephesi girişlerin olduğu cephedir. Belli bir simetri ile yapılan çıkmalar, yapıya hareketlilik kazandırmıştır. Şekil 4.6' da A olarak gösterilen simetri ekseni bir kademe daha öne çıkarılarak vurgulanmıştır. Plan özellikleri bölümünde değinildiği gibi bu çıkmalar, planda ve cephede bir bütün olarak ele alınmıştır.

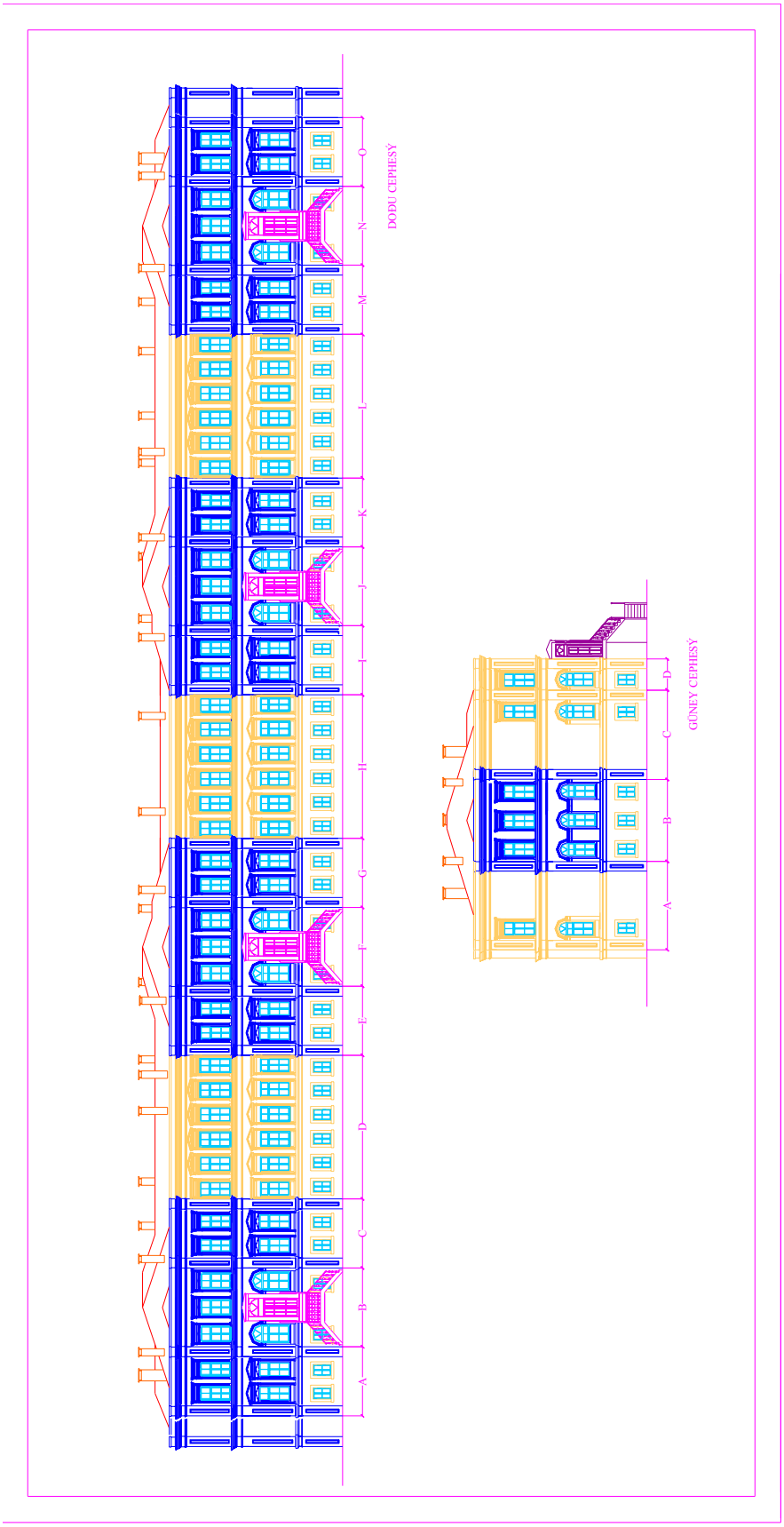
Cephede çıkma yapan bölümler, köşe noktalarında beden duvarından çıkan plastırlar ile vurgulanmıştır. Plastırlarin içlerine panolar yerleştirilmiştir. Güney cephesinde de yinelenen bu elemanlar cephelere bir bütünlük kazandırmıştır (Resim 4.3).

Farklılaştırılmış pencere biçimleri ile parçalı yüzey etkisi daha da güçlendirilmiştir. Bodrum kat pencereleri düz atkılıdır. Pencereleri çevreleyen söveler düzdür.
Zemin katta, B,F,J ve N olarak tanımlanan (Şekil 4.7), giriş kapıları ve yanlarındaki pencerelerin formu yarım daire kemerdir. Zemin katta yarım daire kemerli pencerelerin üst başlıkları yatayda birbirine bağlanmıştır. Bu bölümlerde birinci kattaki pencereler basık kemerdir. Pencere boşluğunu saran yan elemanlar denizlik seviyesine kadar inerler. Üst başlık pencere formuna uygun olarak basık hafifletme kemerlidir.

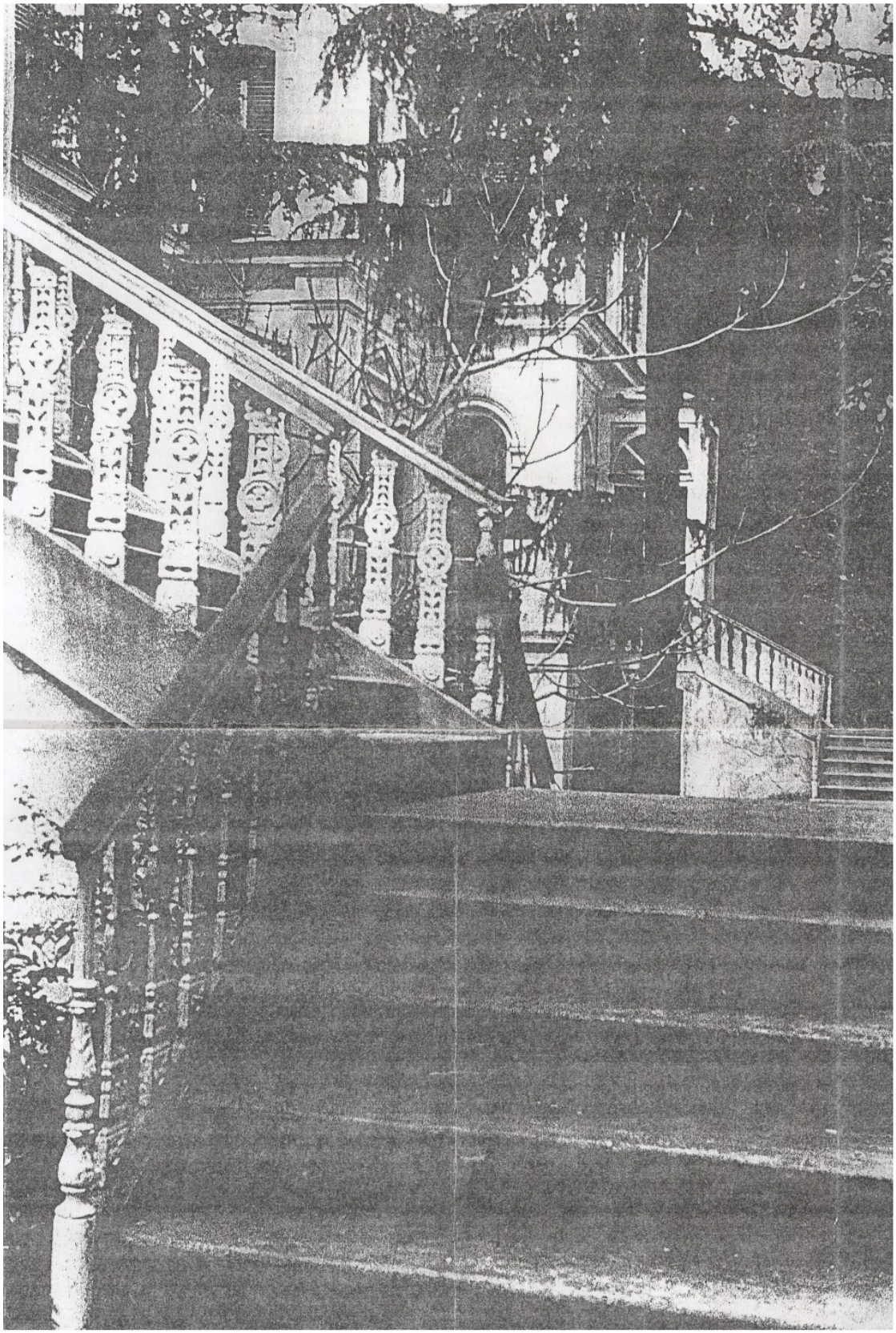
Zemin katta, A,C,E,G,I,K,M ve O olarak tanımlanan (Şekil 4.7) bölümlerdeki pencerelerin üst başlıkları üçgen alınlıklıdır. Bu bölümlerde birinci kattaki pencereler basık kemerlidir.

Pencere formlarıyla, düşeydeki elemanlarla cephedeki parçalı yüzey etkisi artırılmaya çalışılırken, yatayda süreklilik gösteren kat silmesi, denizlik silmesi, saçak silmesi ve çatı parapeti ile cephe birbirine bağlanmıştır.

Yapıda bulunan pencere söveleri profillidir. Pencereler, ahşap kasalı ve giyotin sistemdir.

Şekil 4.7 Cephede Görülen Ritmik Bölünmeler

Resim 4.3 1937 öncesi Damatlar Dairesi girişinin görüldüğü doğu cephesinin kısmi fotoğrafı (Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivi)

Resim 4.4 1937 öncesi Damatlar Dairesinin giriş merdivenlerinin görüldüğü Şehzade Köşkü fotoğrafı (Yapı İşleri Daire Başkanlığı Arşivi)

4. 3. 1937 MÜDAHALESİ VE YAPININ MÜDAHALE SONRASI DURUMU

1937 müdahalesine ait görsel veriler, 1937 müdahalesine ait bodrum kat, zemin kat ve birinci kat dönüşüm planları (Şekil 4.10, Şekil 4.11, Şekil 4.12), 1937 yılına ait hava fotoğrafı (Resim 4.5), 1937 müdahalesi sırasında çekilmiş olan iç, dış ve cephe fotoğraflarıdır. Tasarlanan değişikliklerin gösterildiği planların üzerine yapının özgün duvarları noktalı çizgilerle işlenmiştir. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Hazine-i Hassa arşivinde Yıldız 10. defterden bulunan planlar ile karşılaştırıldığında noktalı çizilmiş olan duvarlar bu çizimlerdeki duvarlar ile aynı yerdedir. Bu planlar Damatlar Dairesi yapısının dönüşüm projelerindendir. Çizimler projelerin altına adını yazmış olan Gürkay isimli bir Mimar tarafından yapılmıştır. Yapının müdahale sonrası çekilmiş iç, dış ve cephe fotoğrafları mevcuttur.

1937 müdahalesi yapıya yapılmış olan en kapsamlı müdahaledir. Dönemin önde gelen mimar, mühendis ve müteahhitlerinden oluşan bir ekip tarafından yapılmıştır. Yapının dönüşüm projeleri Emin Onat, statik projeleri Sait Kuran tarafından yapılmıştır. Yapının müteahhitliğini Victor Adamandidis yapmıştır. (Balmumcu,1948)

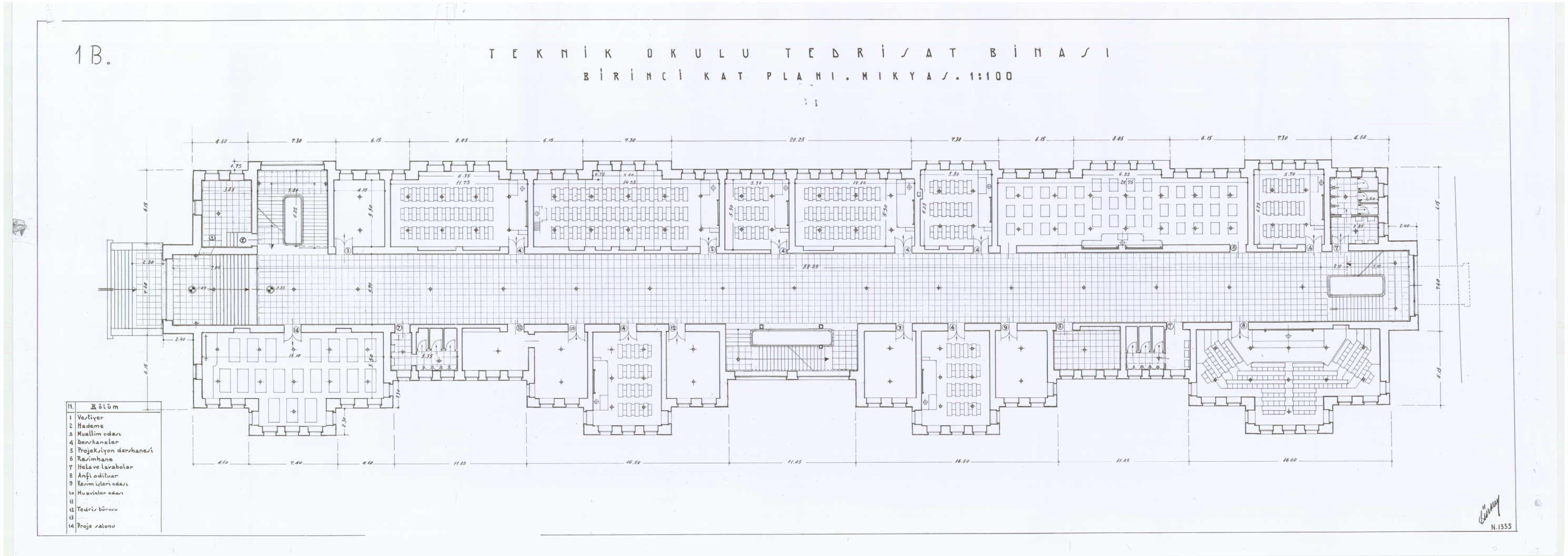
Yapının ahşap olan özgün döşemeleri betonarmeye çevrilmiş, iç duvarları yok edilmiş, Sofalar tüm ara duvarlar kaldırılarak koridor haline getirilmiş ve dört daireden oluşan yapı ara duvarları kaldırılarak tek bir yapı haline dönüştürülmüştür. Yıldız Teknik Üniversitesi yapı işleri bölümü arşivinden bulunan dönüşüm projelerinde, tüm kat planlarında yapının uygulanacak çizimlerinin üzerine noktalı çizgiler ile yıkılacak duvarlar işlenmiştir. (Şekil 4.10; Şekil 4.11; Şekil 4.12) Tavan ve duvar kalem işleri yok olmuş, yapının mekansal kurgusu değiştirilmiş ve tamamen yeniden projelendirilerek yeni işleve uygun bir yapı oluşturulmuştur. Bu değişiklikler yalnız plan bazında değil kapı, pencere gibi bina boşlukları düzeninde de yapılmıştır (Resim 4.7; Resim 4.19). Yapının cephesi tamamen soyulmuş kat silmesi, parapet, denizlik, saçak silmesi, plastırlar ve pencere söveleri yok edilmiştir. Pencere tipleri tamamen değiştirilmiş, giyotin pencere sistemi kaldırılmıştır. Yapıda bulunan yarım daire, basık kemer ve üçgen alınlıklı üst başlıklar kaldırılarak yapının bir pencere düzeni ve kurgusu olduğu hiçe sayılmış, tüm cepheler de dikdörtgen, profilsiz pencereler uygulanmıştır.
Yapının merdivenleri ve girişi değiştirilmiş, merdivenler farklı yerde ve farklı strüktür ile çözümlenmiştir (Resim 4.11; Resim 4.13).

1937 müdahalesinde yapı plan, cephe, strüktür, malzeme ve iç dekorasyon bazında tüm özelliklerini yitirmiştir.

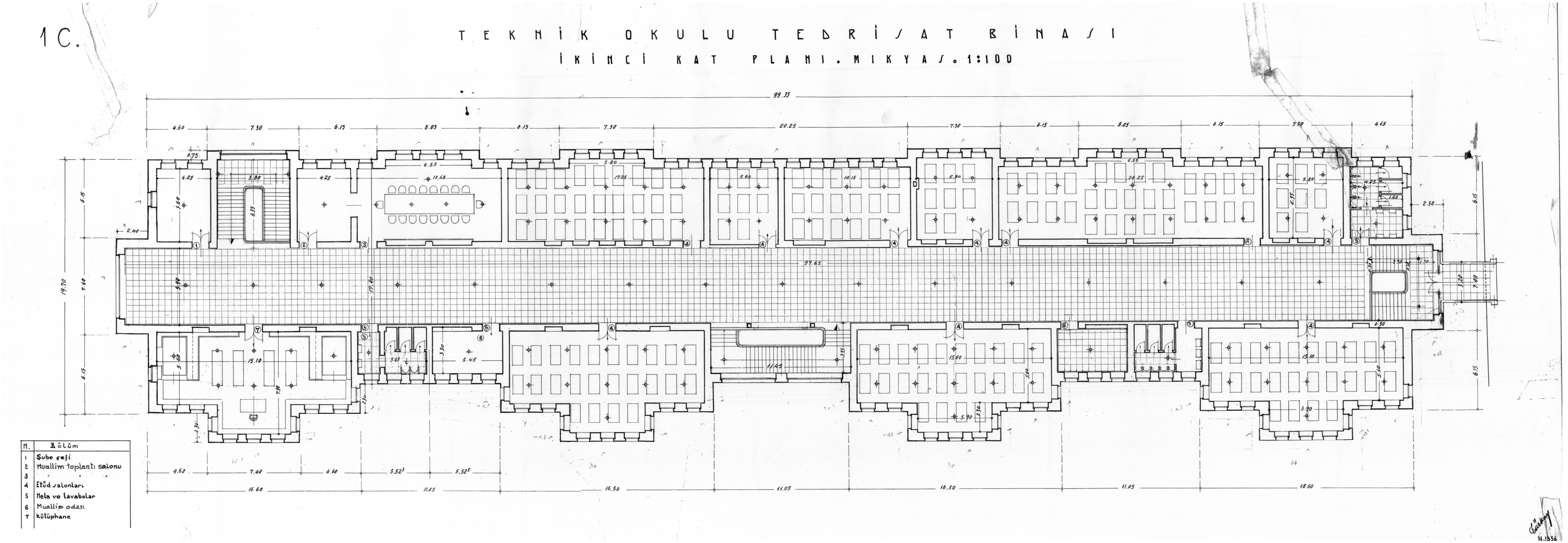
Yapının yalnız, beden duvarları, bazı iç duvarları, zemin kat ve birinci kattaki kapılarının bir kısmı ile pencere, kapı boşluklarının büyük bölümü bırakılmıştır.

Bina özgün çatı formunu kaybetmiştir. 1937 yılına ait müdahale sırasında çekilmiş olan hava fotoğrafından tespit edildiği kadarı ile yapının özgün çatısının yarısının değişmiş olduğu görülmektedir (Resim 4.5). Özgün çatı, döşemelerin değiştirilmesi ve hamama ait kubbelerin kaldırılmasıyla birlikte önce yeni bir çatı ile kapatılmış daha sonra 1995 yılında yapılan çatı arası kısmına kat eklenmesiyle günümüzdeki haline dönüştürülmüştür.

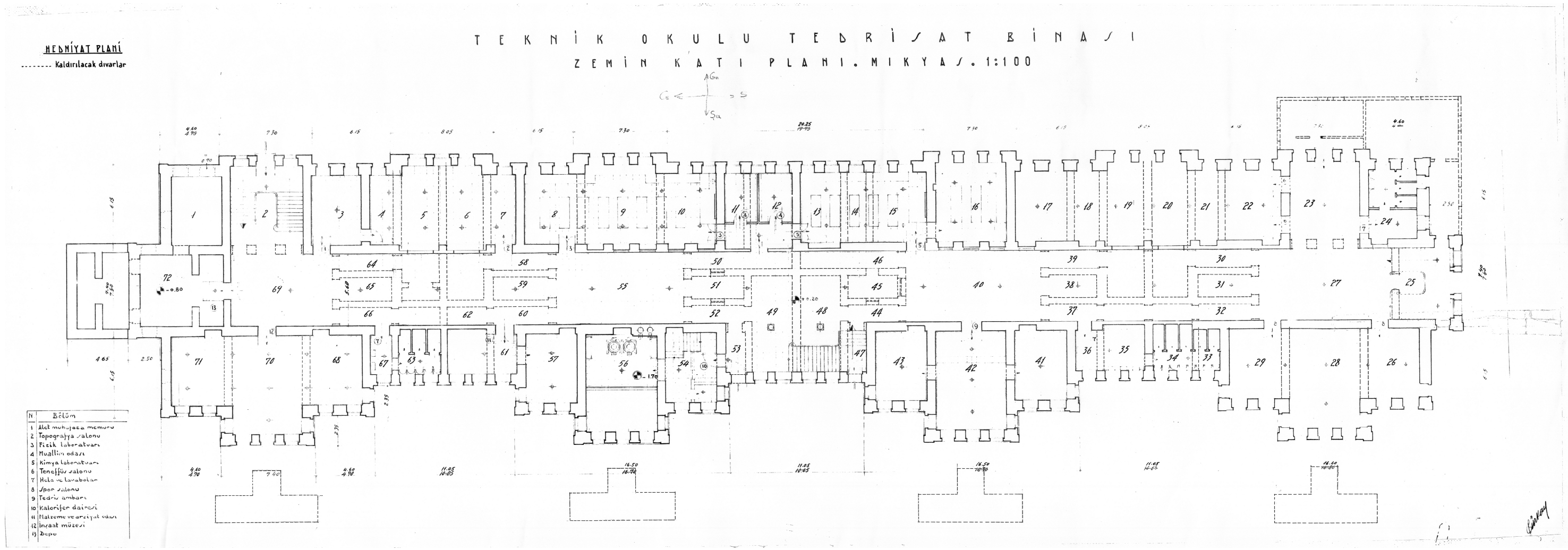
Yapılan müdahale, mevcut strüktürü koruyarak modern bir yapıya dönüştürme uygulaması olarak, dönemin mimari anlayışıyla yapılmıştır. Yeniden işlevlendirme amacıyla yapılan müdahale hiçbir koruma endişesi taşımadan yapılmış bilinçsiz bir tahribattır. Günümüz restorasyon ilkelerine uygun olmayan bu müdahale esnasında yapı tamamen değiştirilmiştir. Bu müdahale sırasında Yıldız Sarayı gibi önemli bir tarihi kompleksin içindeki önemli bir eski eser olduğu gerçeği hiçe sayılmış, yapının sahip olduğu değerlerin korunması gibi bir endişe taşımadan kuralsız ve uygunsuz bir uygulama da bulunulmuştur.

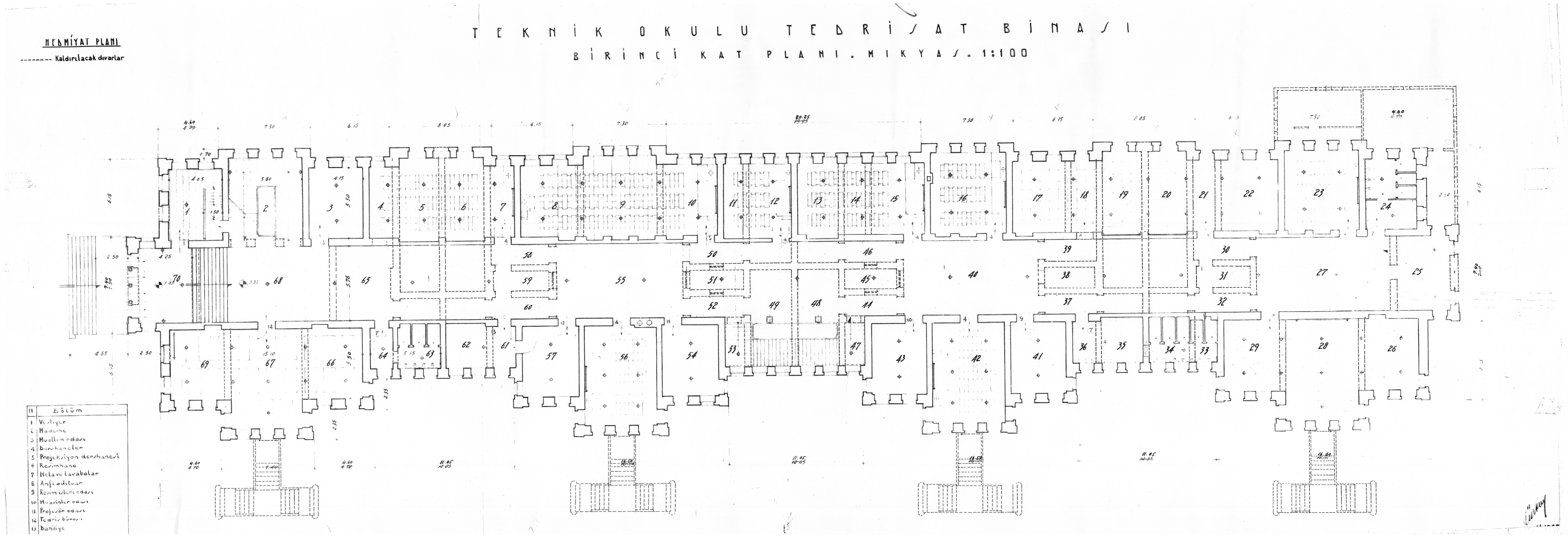
Şekil 4.8 Damatlar Dairesi' nin 1937 Müdahalesine Ait Zemin Kat Önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

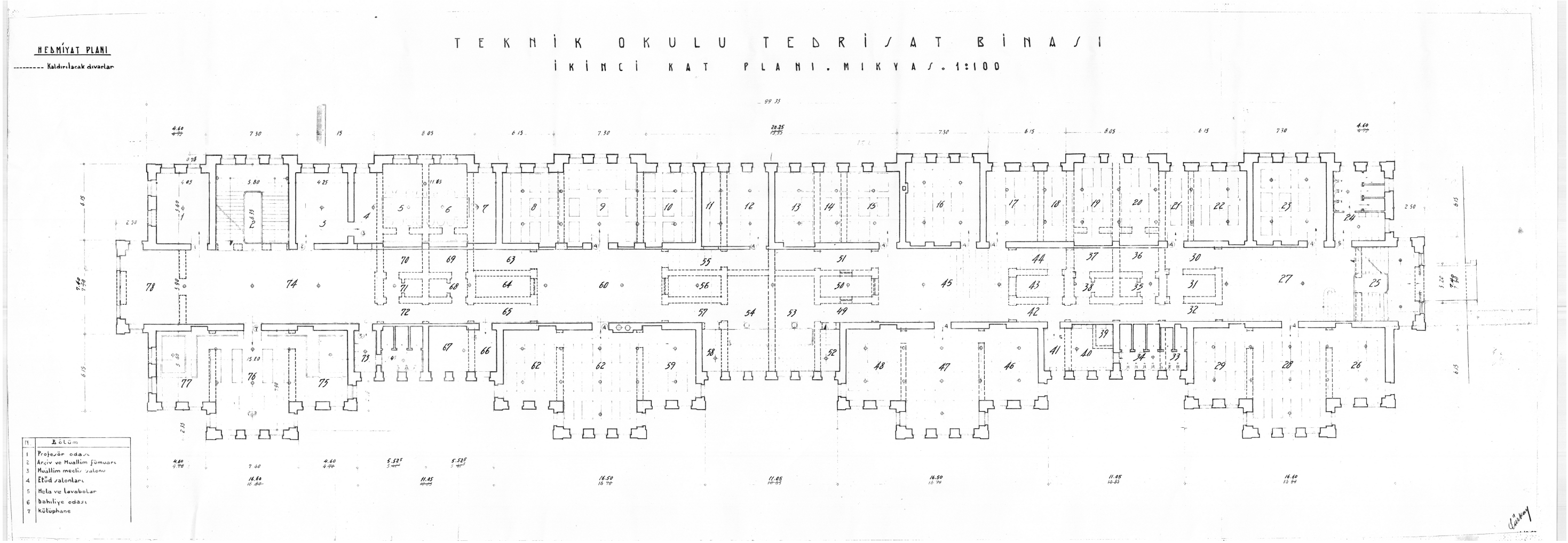
Şekil 4.9 Damatlar Dairesi' nin 1937 Müdahalesine Ait Birinci Kat Önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

Şekil 4.10 Damatlar Dairesi' nin 1937 Müdahalesine Ait Bodrum Kat Dönüşüm Planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

Şekil 4.11 Damatlar Dairesi' nin 1937 Müdahalesine Ait Zemin Kat Dönüşüm Planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

Şekil 4.12 Damatlar Dairesi' nin 1937 Müdahalesine Ait Birinci Kat Dönüşüm Planı (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

Resim 4.5 Hv. Kd. Bşç. Salih ALKAN Arşivi (1937)

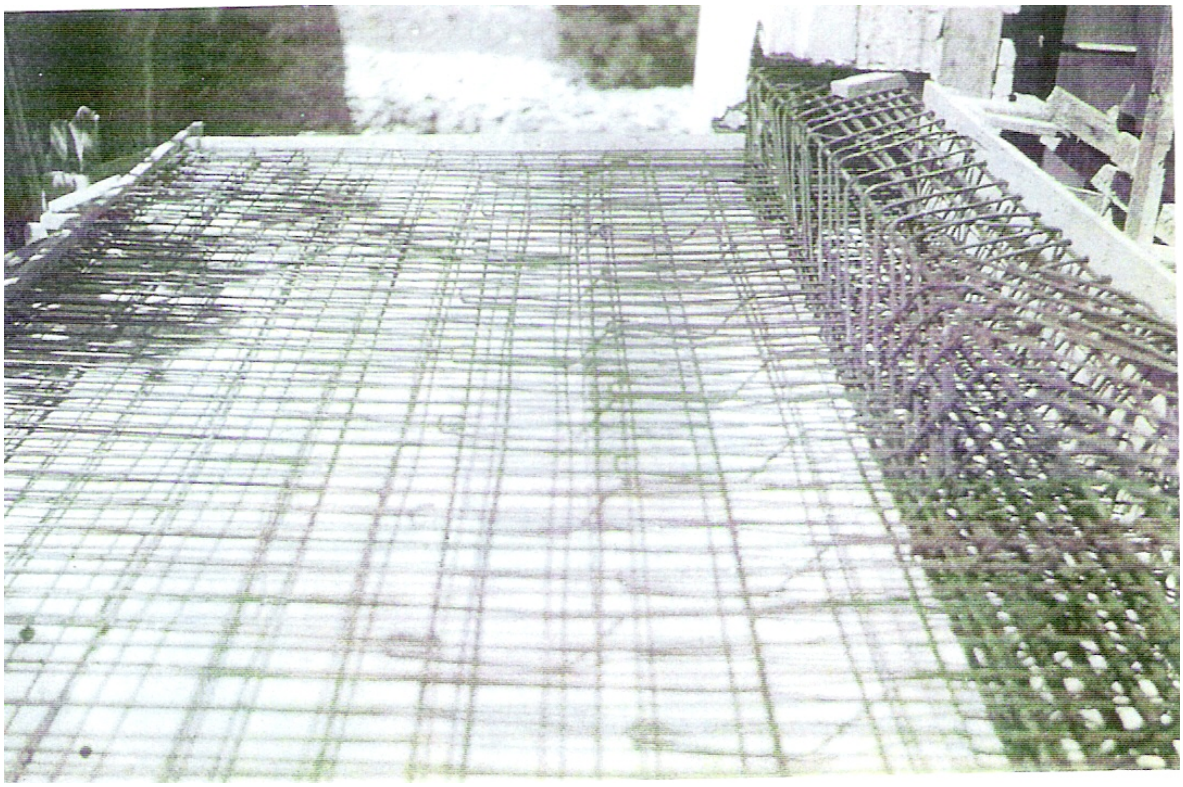
Resim 4.6 Zemin kat döşemesinin değiştirildiği esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

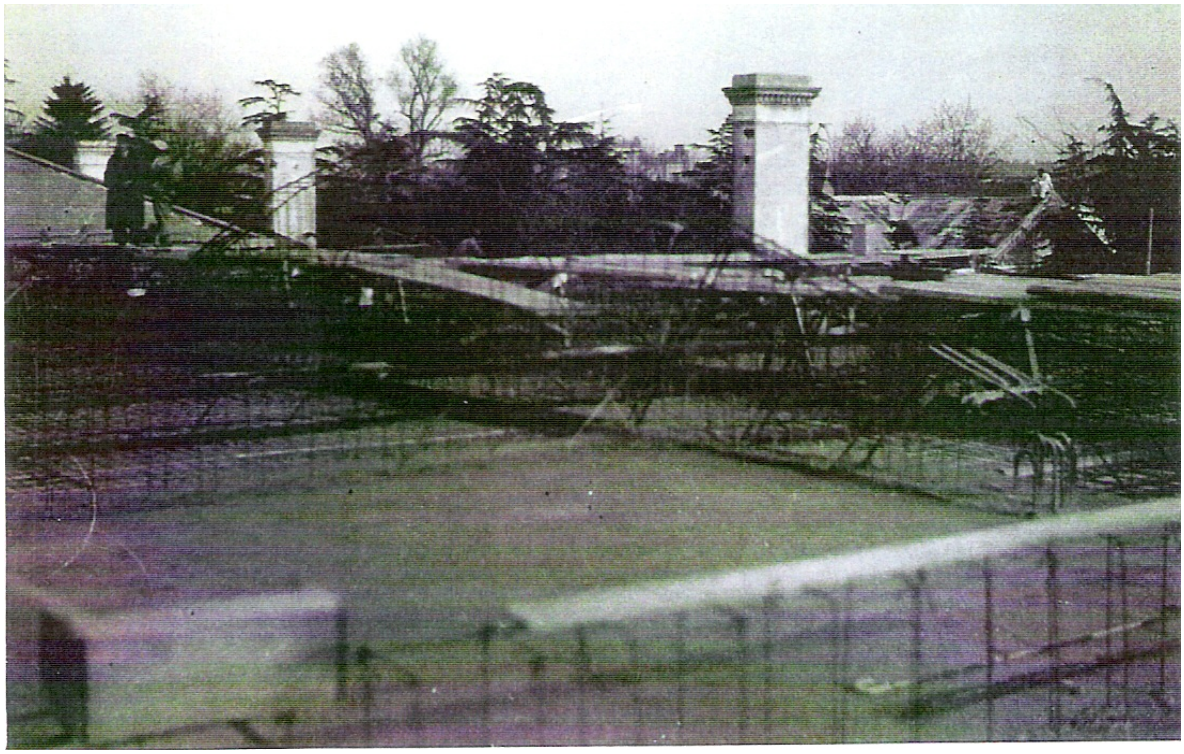
Resim 4.7 Güney Cephesi Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı
(Prof. Sait KURAN arşivi*)

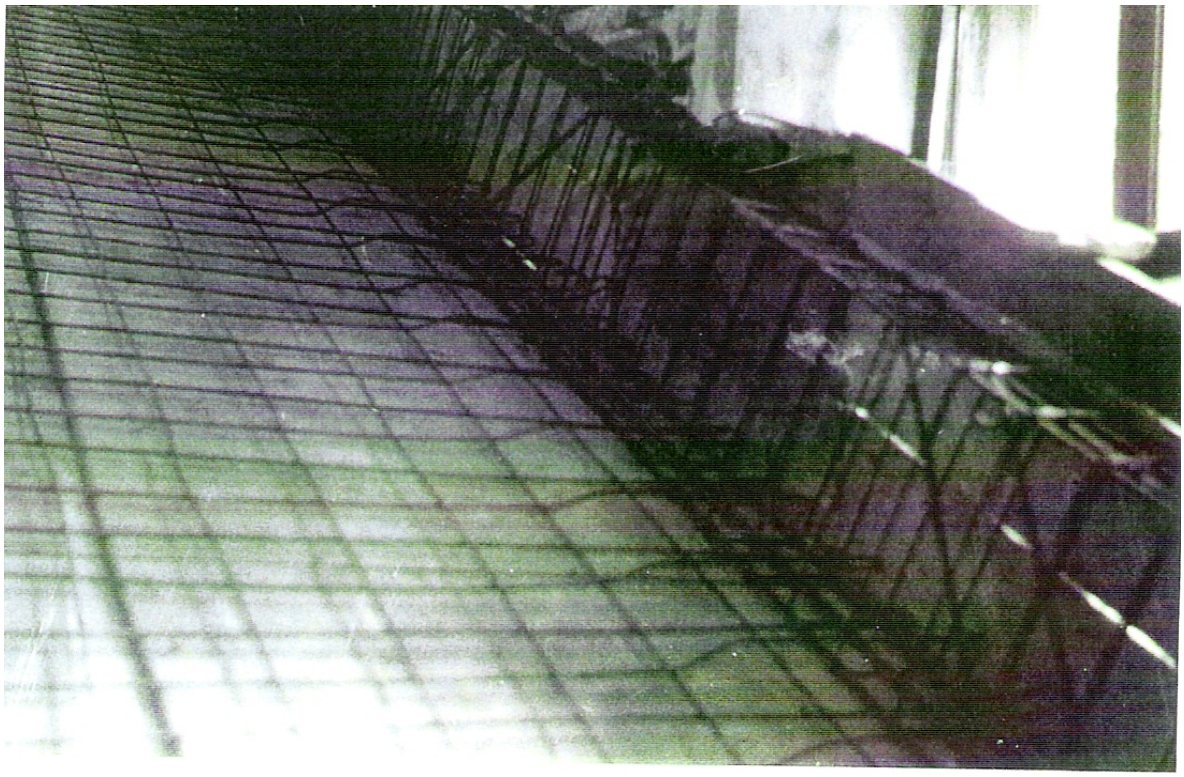
Resim 4.8 Zemin Kat Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı
(Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.9 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.10 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

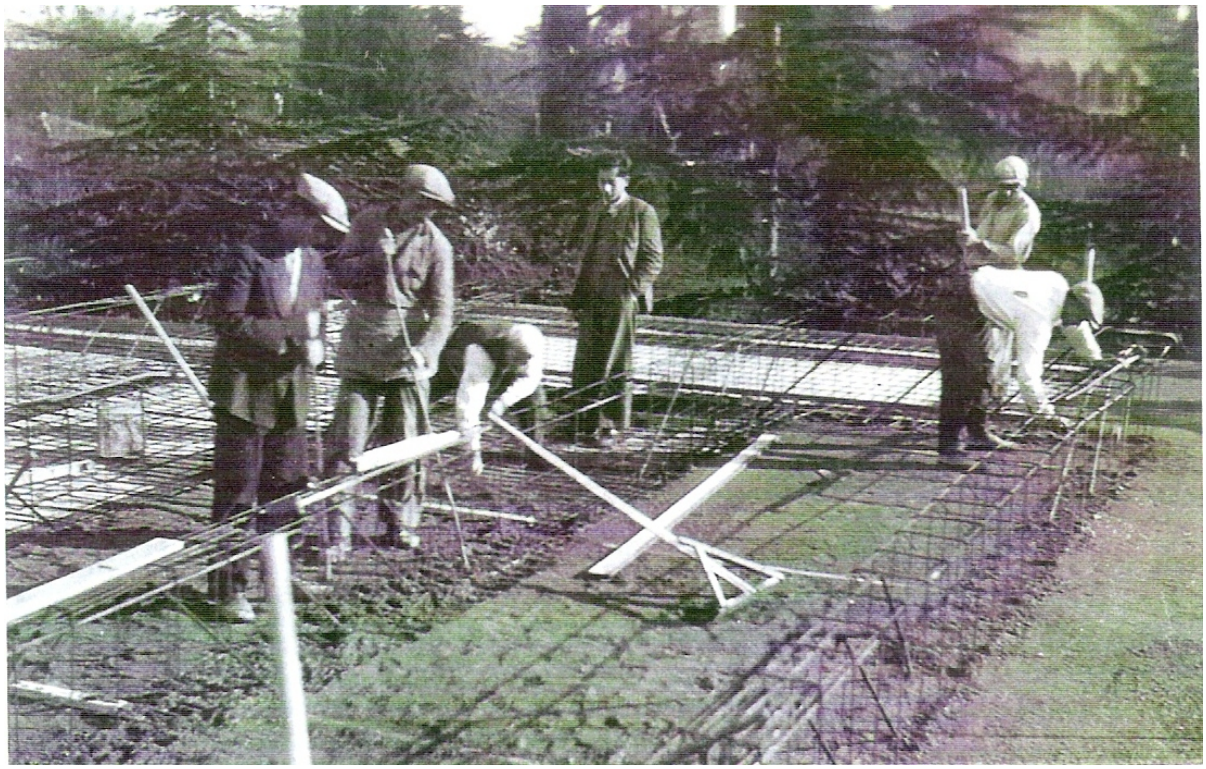
Resim 4.11 Günümüzdeki orta akstaki merdivenin yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

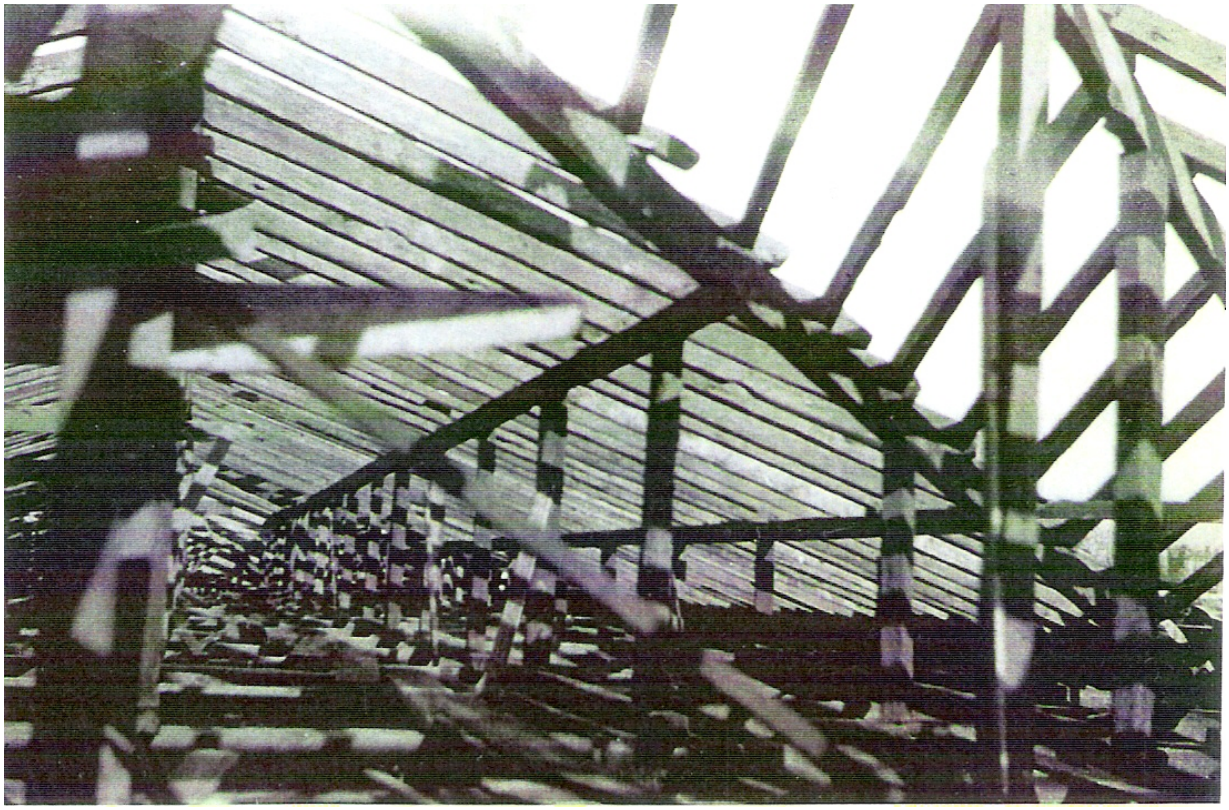
Resim 4.12 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.13 Günümüzdeki orta akstaki merdivenin yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

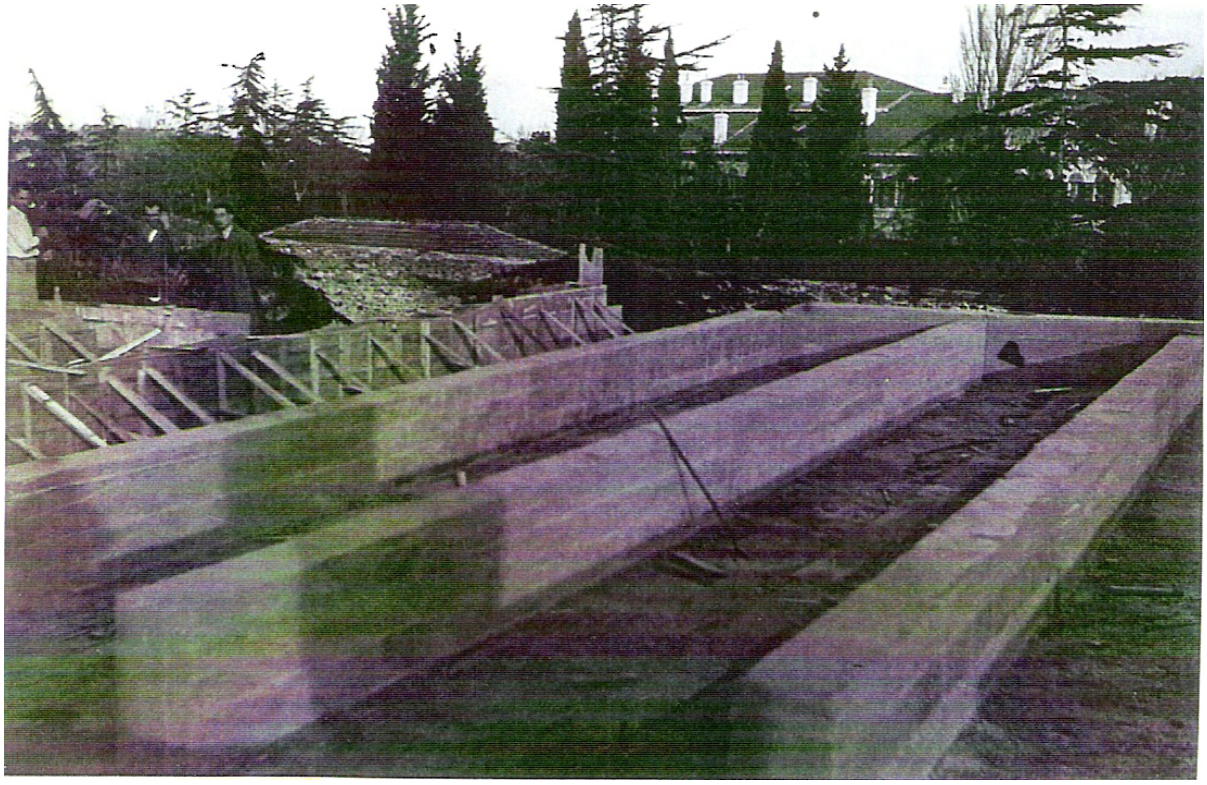
Resim 4.14 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

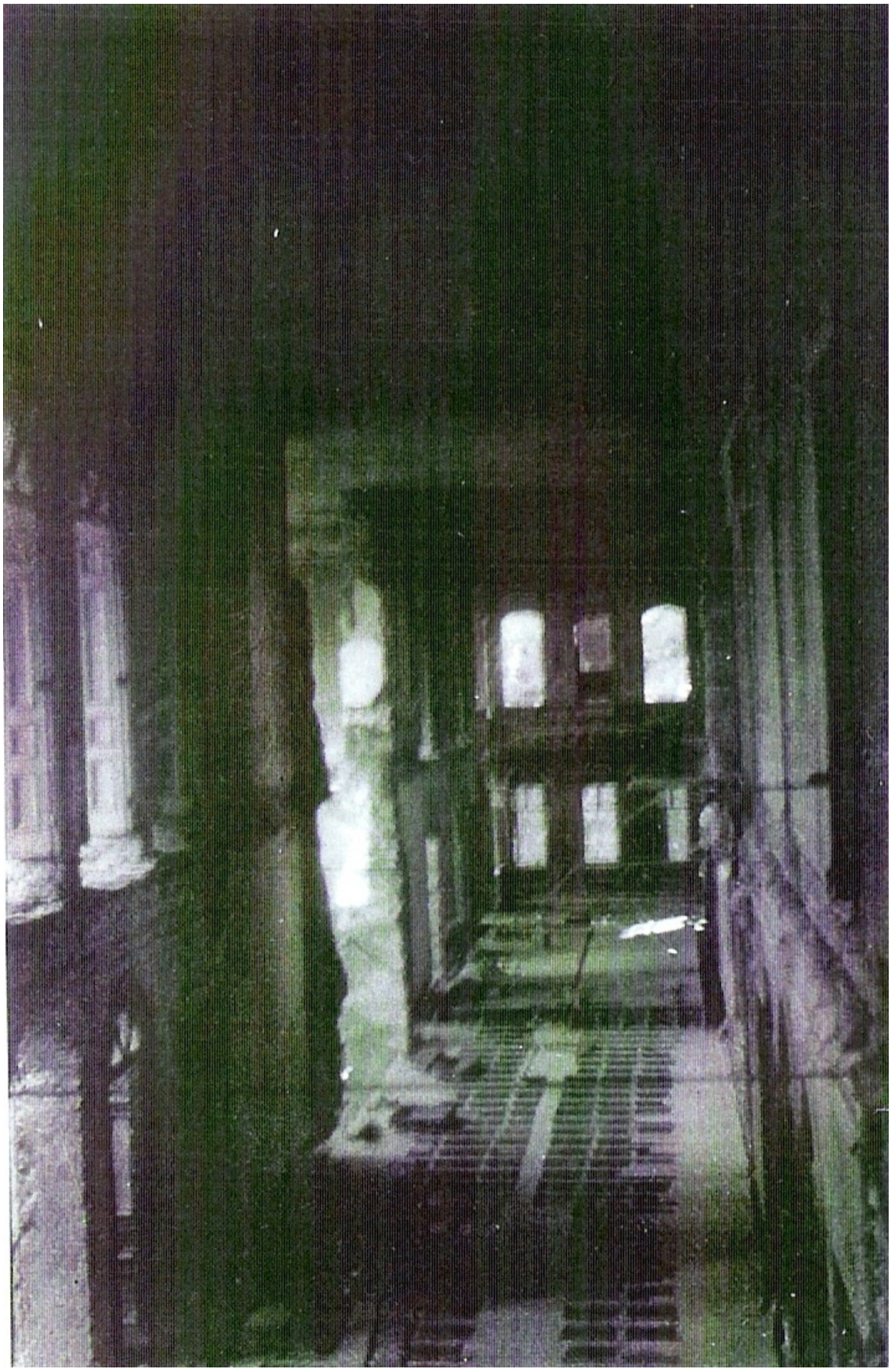
Resim 4.15 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

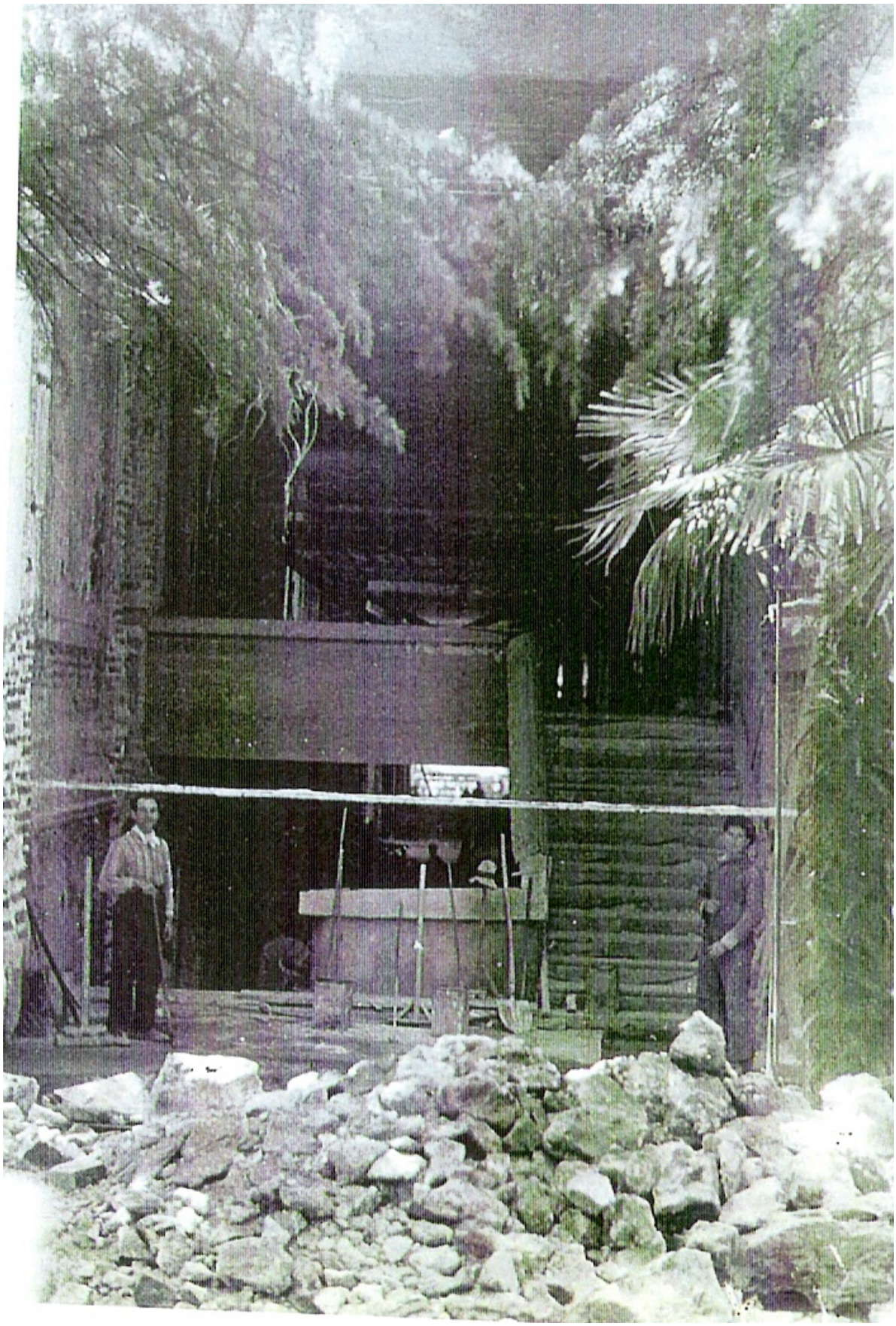
Resim 4.16 Birinci Kat Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı
(Prof. Sait KURAN arşivi*)

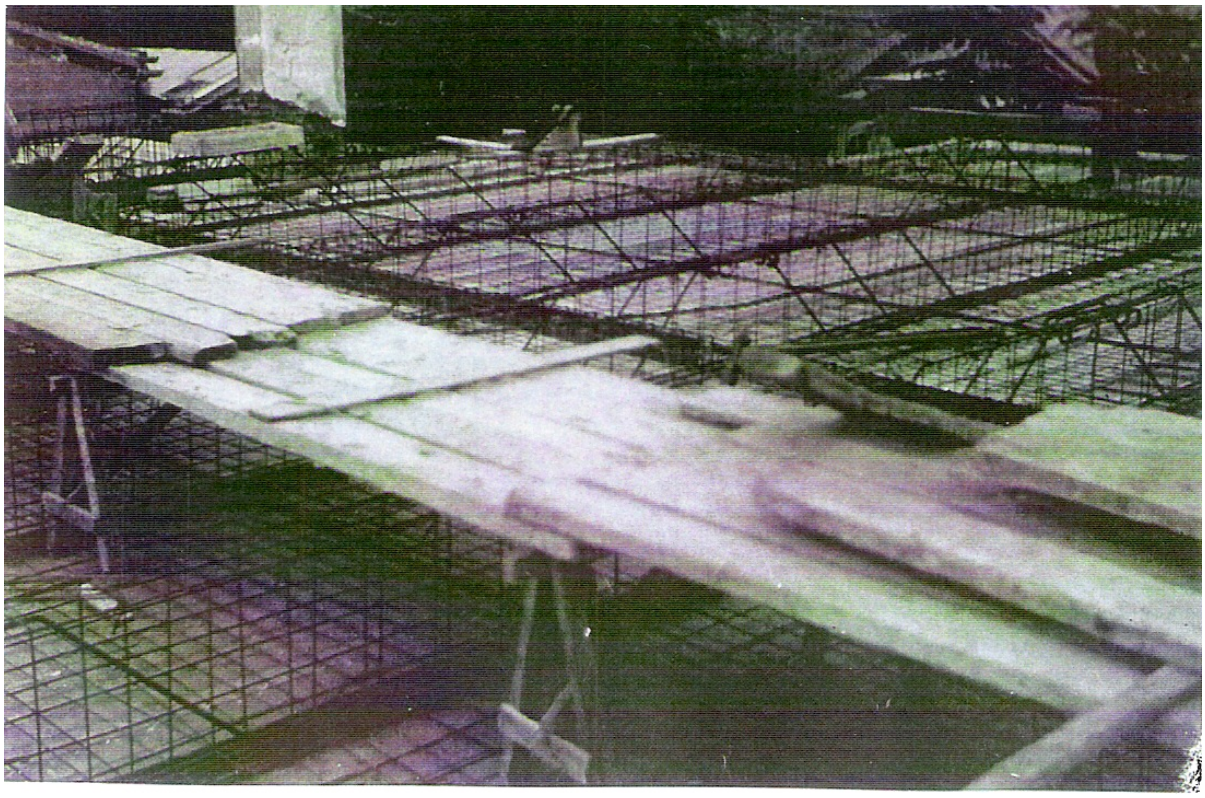
Resim 4.17 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı
(Prof. Sait KURAN arşivi*)

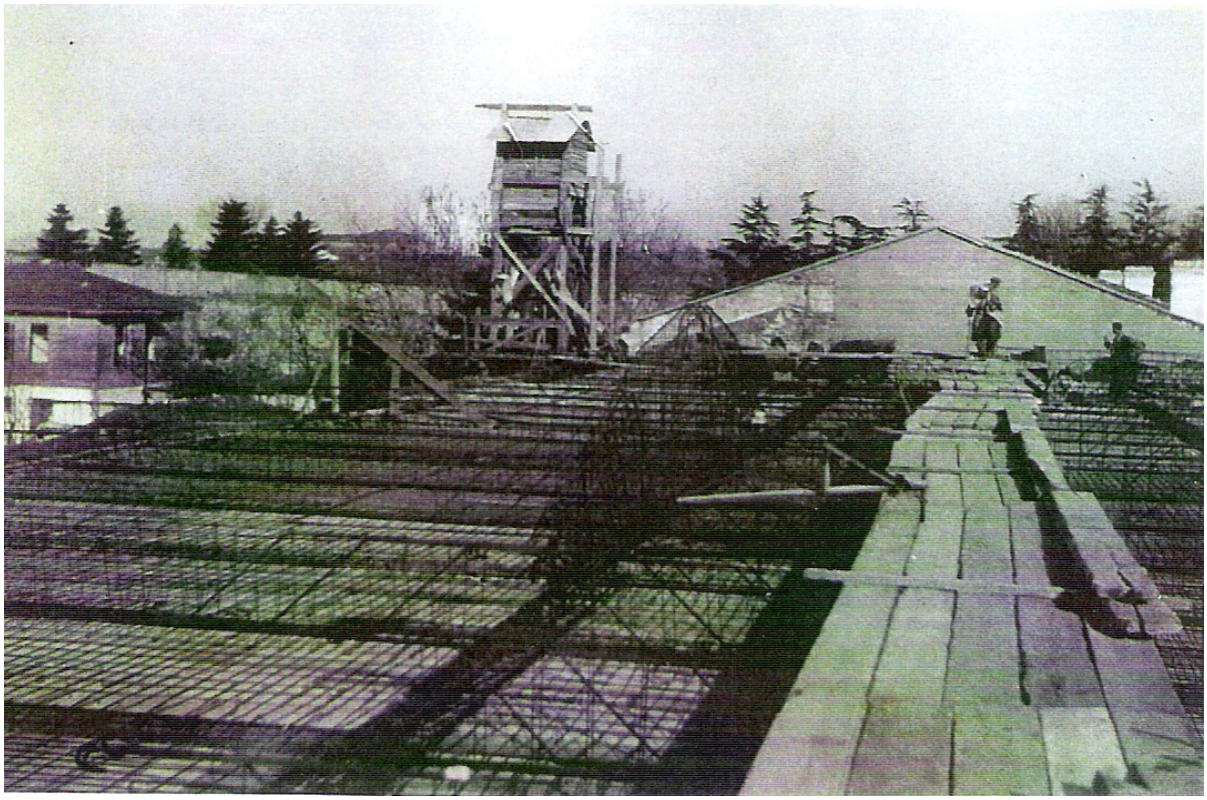
Resim 4.18 Zemin kat döşemesinin değiştirildiği esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.19 Kuzey Cephesi Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı
(Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.20 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.21 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

Resim 4.22 Çatının yapılışı esnasında çekilmiş Damatlar Dairesi 1937 Müdahalesi Fotoğrafı (Prof. Sait KURAN arşivi*)

*Prof Sait KURAN Arşivinden alınarak, Prof. İsmet AĞARYILMAZ tarafından verilmiştir.

Resim 4.23 Damatlar Dairesi Güney Cephesi 1937 Müdahalesi Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.24 Damatlar Dairesi Batı Cephesi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.25 Damatlar Dairesi Batı Cephesi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

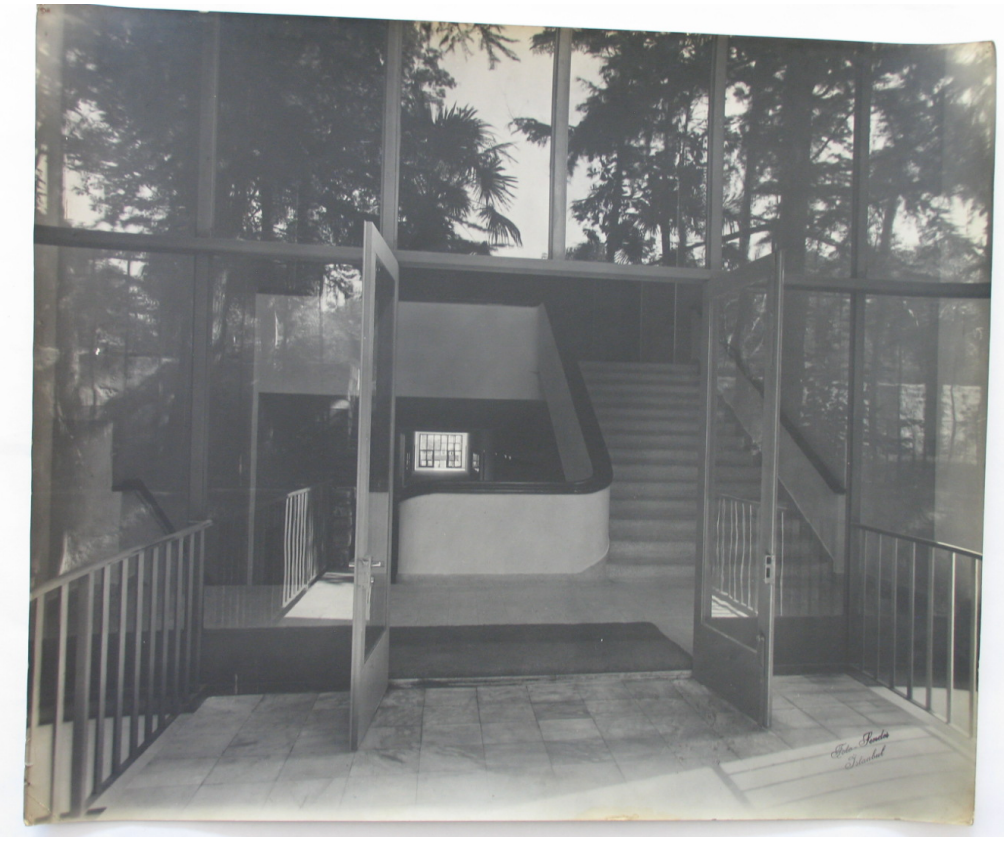
Resim 4.26 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.27 Damatlar Dairesi Kuzey Girişi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.28 Damatlar Dairesi Kuzey Girişi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.29 Damatlar Dairesi Kuzey Girişi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.30 Damatlar Dairesi Güney Girişi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.31 Damatlar Dairesi Zemin Kat Holü 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.32 Damatlar Dairesi Zemin Katı Güney tarafındaki merdiven 1937 Sonrası Durumu (İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.33 Damatlar Dairesi Zemin Katı Orta Akstaki Merdiven 1937 Sonrası Durumu (İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.34 Damatlar Dairesi 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.35 Damatlar Dairesi Birinci Kat Derslik 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.36 Damatlar Dairesi Bodrum Kat Laboratuar 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.37 Damatlar Dairesi Bodrum Kat Laboratuar 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.38 Damatlar Dairesi Birinci Kat Derslik 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.39 Damatlar Dairesi Birinci Kat Derslik 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

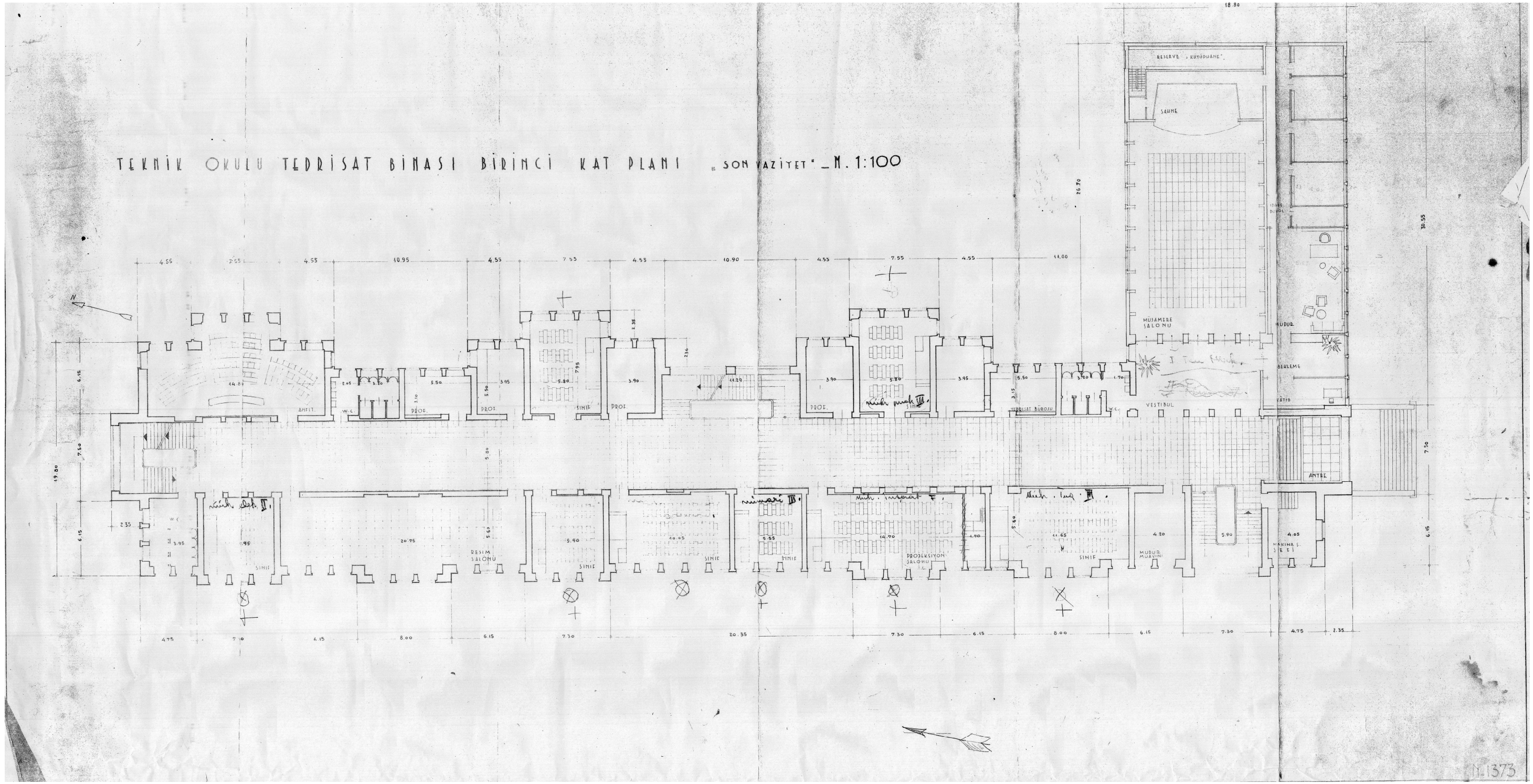
Resim 4.40 Damatlar Dairesi Birinci Kat Dekanlık 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

Resim 4.41 Damatlar Dairesi WC 1937 Sonrası Durumu
(İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi Arşivi)

UYGULANMAMIŞ PLAN VE CEPHE ÇİZİMLERİ

Damatlar Dairesinin Mimarlık Okulu olarak kullanıldığı dönem olan 1937 sonrasına ait, girişin doğu tarafına konferans amaçlı ek bir salon yapılması için çizilmiş zemin kat planı (Şekil 4.13) ve 1990-1995'li yıllara ait özgün cepheleri anımsatmak amacıyla yapılmış olan doğu cephesi çizimidir (Şekil 4.14). Pencerelerde üçgen alınlık uygulanmasına yönelik yapılan çizimlerdir. Bu tip uygulamalar yapılmamıştır.

Şekil 4.13 Damatlar Dairesi'nin 1937 Sonrasına Ait Uygulanmamış Zemin Kat Önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

Şekil 4.14 Damatlar Dairesi'nin 1990-1995'li Yıllara Ait Uygulanmamış Güney Cephesi Önerisi (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

4. 4 YAPININ GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

4. 4. 1 Taşıyıcı Sistem Özellikleri

Yapının, özgün tuğla duvarları taşıyıcı özelliklerini korumaktadır. Günümüze ulaşan beden ve iç duvarların kalınlığı bodrumdan başlamak üzere her katta incelerek yükselir. Bodrum katta 100 cm olan dış duvar kalınlığı , zemin katta 90 cm , birinci katta 80 cm' dir. Özgün olan koridor duvar kalınlığı bodrum katta 76 cm , zemin katta 63 cm , birinci katta 50 cm'dir. Bu duvarların taş temellere oturması muhtemeldir.

Yapının mevcut planı (Ek Pafta 3, 4 ve 5), 1937 öncesi durumu gösteren plana göre (Şekil 4.4; Şekil 4.5; Şekil 4.6) özgünlüğünü kaybetmiştir. Mevcut duvar analizleri Şekil 4.16, Şekil 4.17 ve Şekil 4.18' de incelenmiştir. Duvar boyutları belirtilerek hazırlanan ayrıntılı duvar analizleri Şekil 4.19, Şekil 4.20 ve Şekil 4.21' de gösterilmiştir. Duvar analizlerinden çıkan duvar boyutlarına göre , koridor ile mekanlar arasında kalan duvarlar ile dış duvarlar özgündür. Mekanları bölen duvarların büyük bir bölümü de özgündür.

1937 müdahalesinde yapının döşemeleri betonarme sisteme çevrilmiştir. Bodrum kat ve zemin kat döşemeleri nervürlü, birinci kat döşemesi plak döşemedir. Bordum katta ve zemin katta döşeme kalınlığı 15 cm, birinci katta 30 cm.'dir. Bodrum kat yüksekliği 3.00 mt, kiriş altına kadar olan yüksekliği 2.72 cm.'dir. Zemin kat yüksekliği 4.55 cm, kiriş altına kadar olan yüksekliği 4.32 cm.'dir. Birinci kat yüksekliği 4.65 cm.'dir.

4. 4. 2 Plan Özellikleri

4. 4. 2. 1 Bodrum Kat Planı

Bodrum kattaki duvarlar yapının taşıyıcı özelliği fazla olan en kalın duvarlarıdır. Bodrum kattaki dış duvarlar 98-103 cm , koridor duvarları 76 cm , mekanları bölen özgün duvarlar 75 cm'dir. Duvarlarda 5/9/19 cm ebatlarında olan normal harman tuğlası yerine 7/11/23 cm ebatlarında tuğla kullanılmıştır.

Ana girişi zemin kattan olan yapıya B 9 nolu kantin olarak kullanılan mekandan da giriş verilmiştir. 5,72 mt. Genişliğindeki uzun bir koridora açılan mekanlardan oluşan yapının koridoru özgün planında sofa olan mekanların birleştirilmesinden oluşmuştur. Yapıda düşey sirkülasyonu sağlayan üç merdiven vardır. Bu merdivenlerden biri yapının doğu cephesinin orta aksında bulunur. M2 olarak adlandırılan bu merdivene kantin olarak kullanılan B9 mekanından da geçilmektedir ve yapının çatı katına kadar devam eden tek merdivendir. 3,14

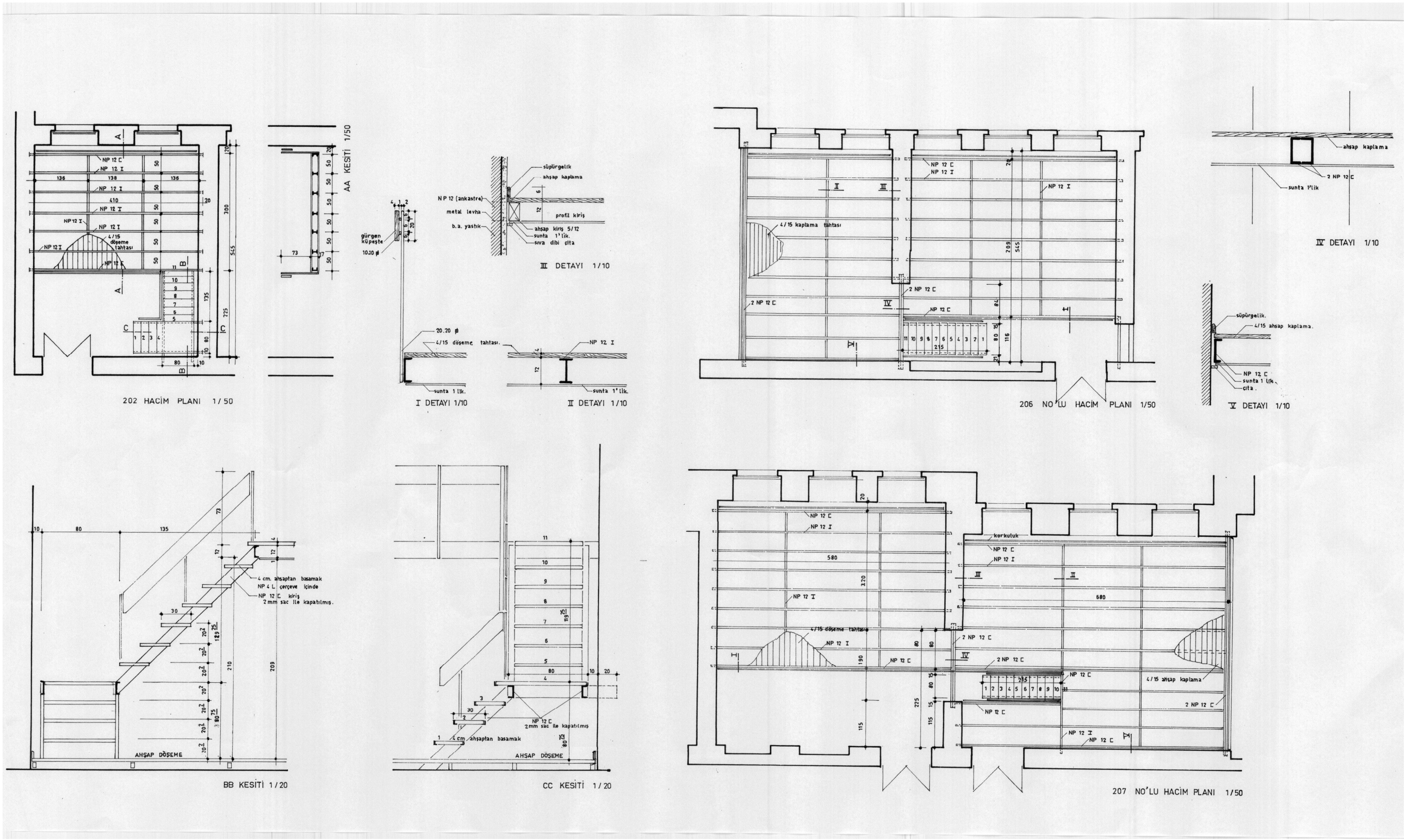
kotundaki zemin kata çıkan merdiven tek kolludur. Yapının kuzey ve güney ucunda bulunan iki merdiven 1.57 kotunda ara sahanlığı olan iki kollu merdivenlerdir ve birinci kata çıkış verilmiştir. Bunlardan kuzey ucunda bulunan M3 olarak adlandırılan merdiven kuzey cephesinin orta aksında, cephenin öne çıkıntı yapan kısmında çözümlenmiştir. Güney ucunda bulunan ve M1 olarak adlandırılan merdiven yapının batı cephesinde ve yapının özgün planında da merdivenin bulunduğu yerde çözümlenmiştir.

B 1 depo, B 2 ve B 3 yapı elemanları bilim dalı, B 4 temizlik deposu, B 5 ve B 6 restorasyon anabilim dalı arşivi, B 7 ve B 8 maket atölyesi, B 9 kantin, B 10, B 11 ve B 12 jeodezi ve fotogonometri laboratuarı, B 16 bay wc, B 17 mimarlık tarihi lisans üstü dersliği, B 18 ve B 19 şehir bölge planlama lisans üstü dersliği, B 20 restorasyon anabilim dalı lisans üstü dersliği, B 21 Türk akustik derneği, B 22 yapı fiziği bilim dalı, B 23, B 24, B 25 ve B 26 B.O.T bilim dalı lisans üstü derliği ve öğretim üyeleri odaları, B 27 ve B 28 çevre düzenleme bilim dalı, B 29 yapı üretim anabilim dalı lisans üstü dersliği, B 30, B 31, B 32 ve B 33 yapı üretim anabilim dalı öğretim üyeleri odası olarak kullanılmaktadır.

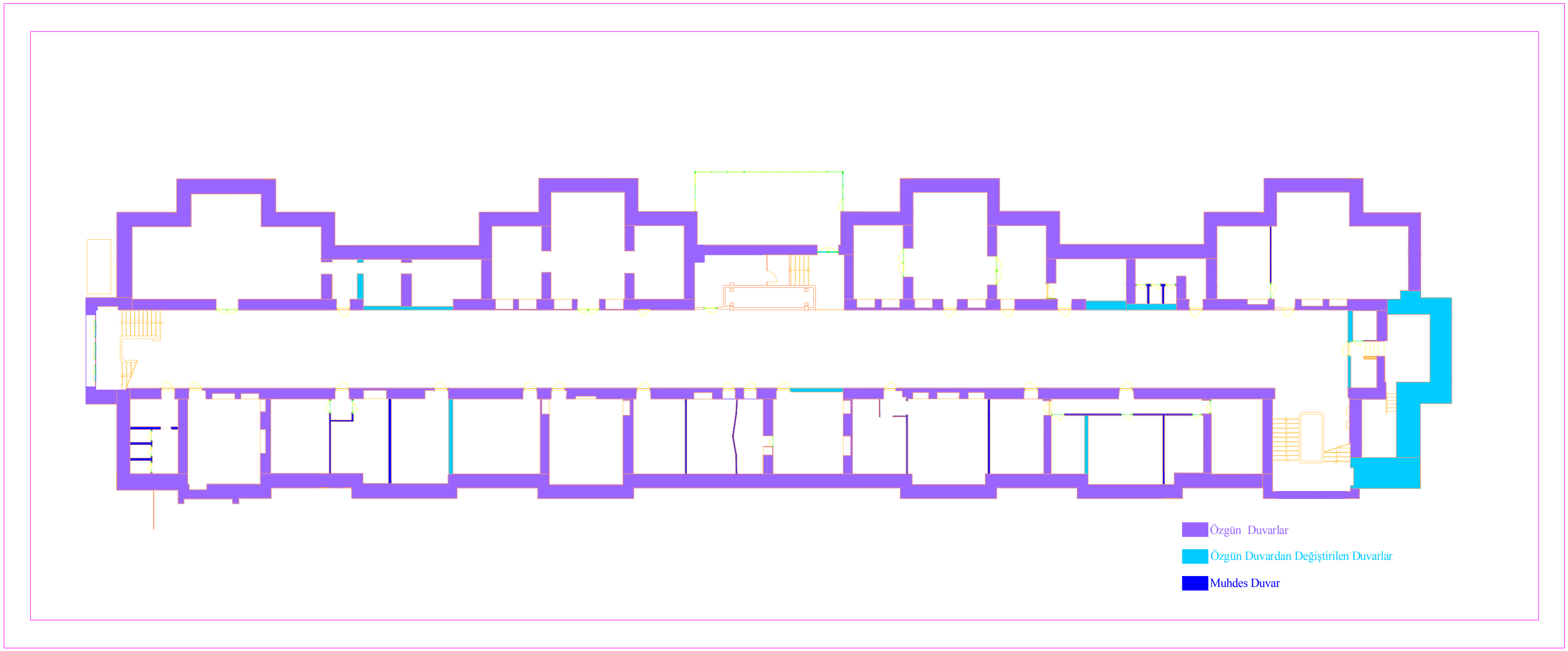
Tavanı betonarmeye çevrilen bodrum katın zemin döşemesi de özgün değildir. B 1, 33 ve 34' nolu mekanlar Pvc yer kaplaması ile döşenmiştir. B 4, 16, 17, 27, 29 ve 31'nolu mekanların zemini 33/33 seramiktir. B 7, 8, 23 ve 26' nolu mekanların zemini ise karo mozaiktir (20/20). B 2 ve 3' nolu mekanların zemini 30/60 mermer döşenmiştir. B 5, 6, 18, 19 ve 28' nolu mekanların zemini (30/30) marleydir. B 20, 24 ve 25' nolu mekanların zemini şap üzeri halı kaplanmıştır. B 11, 12, 13, 14, 15, 21, 22, 30 ve 32' nolu mekanların zemini parke döşenmiştir.(Ek pafta 3)

Bodrum katta özgün kapı ve pencere bulunmamaktadır. Doğu cephesinde B2, B7. B11, B15 mekanlarındaki orta pencere boşlukları özgün değildir. Batı cephesinde ise B 20 nolu mekan kuzey taraftaki ve B 31 nolu mekanda ortada bulunan pencere boşlukları özgün değildir. B 20, B 25, B 29 ve B 31 nolu mekanların kapı boşlukları dışındaki koridora açılan kapı boşlukları özgündür (Şekil 4.22).

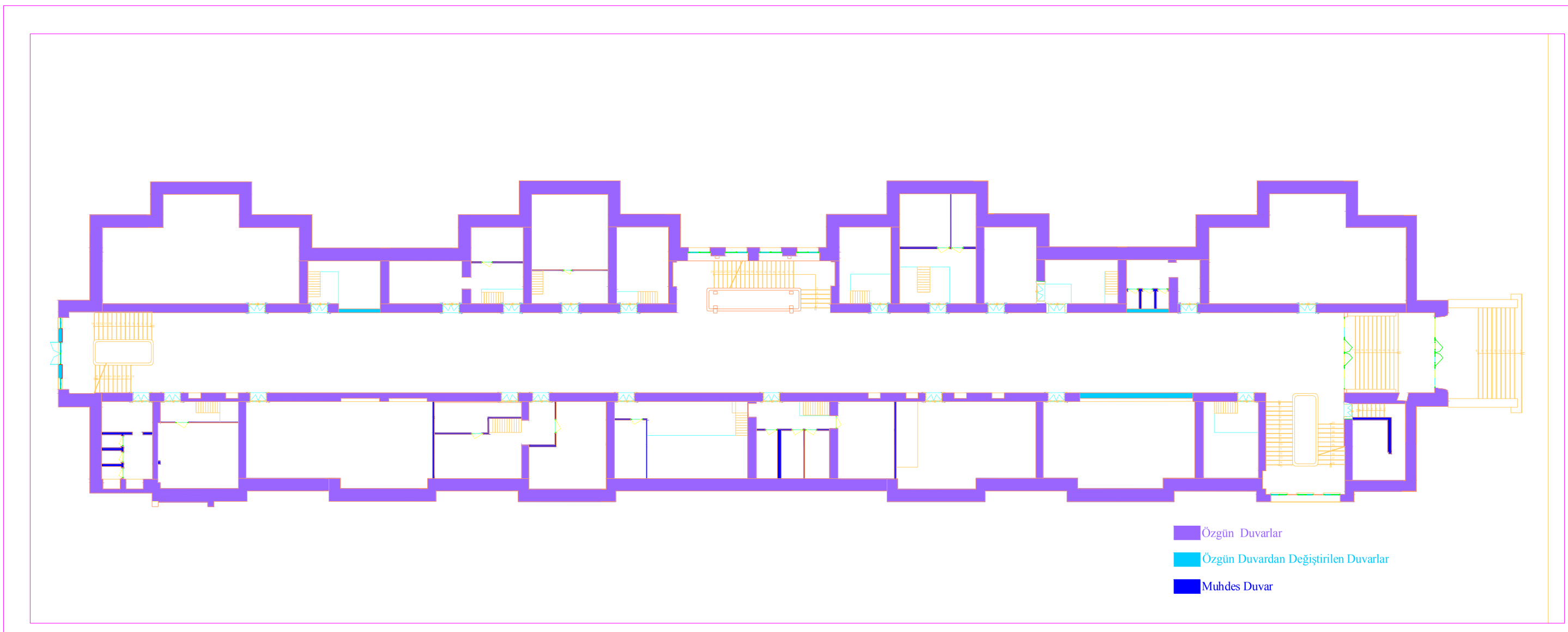
1937 müdahalesi sonrasında günümüze kadar da değişime uğramıştır. B28 ve B29 mekanları müdahaleden sonra laboratuar olarak düzenlenmiş fakat daha sonra duvar ile bölünerek iki ayrı mekan haline dönüştürülmüştür. B9 olan kantin mekanı yapıya ek olarak yapılmıştır.

Şekil 4.15 Damatlar Dairesinin Asma Kat Merdiven ve I Putrelli Çelik Detayı Çizimleri (YTÜ Yapı İşleri Daire Başkanlığı)

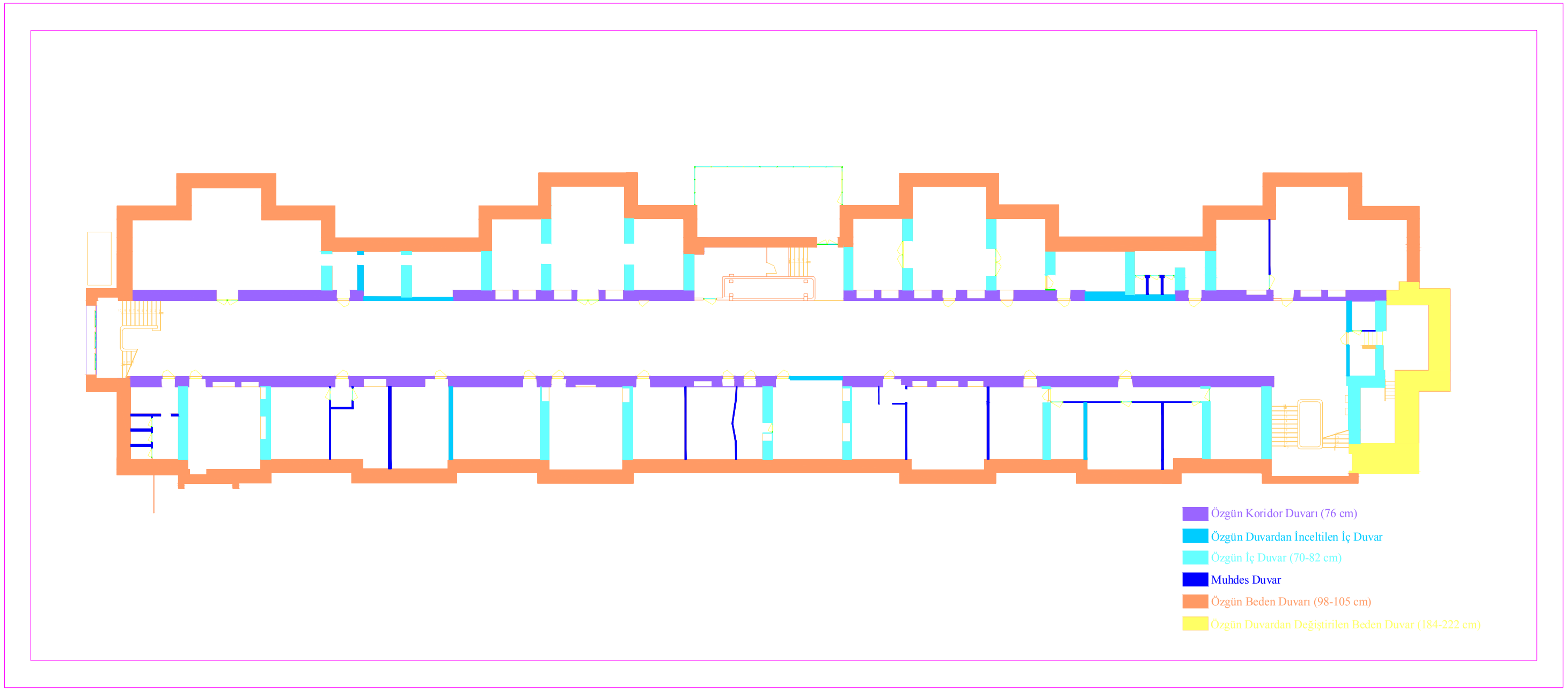
Şekil 4.16 Bodrum kat duvar analizi

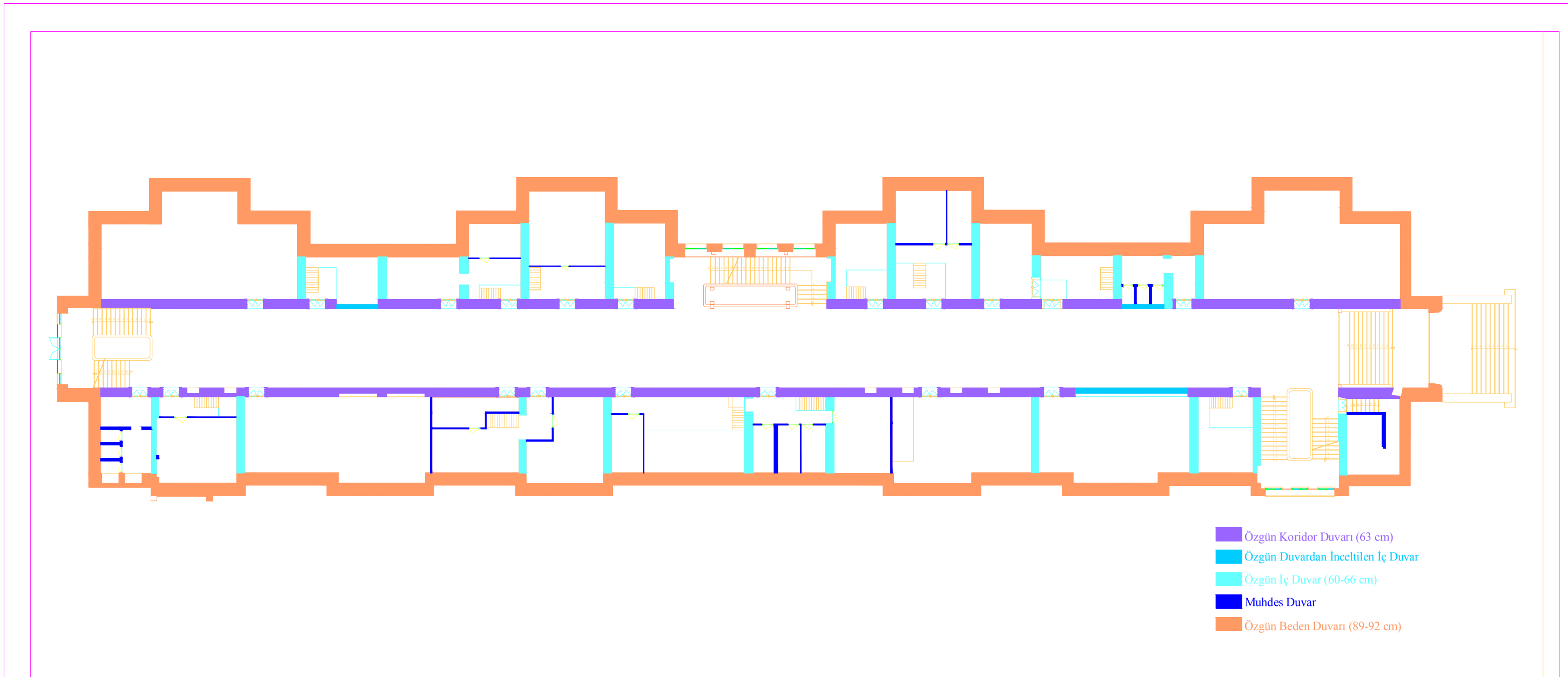
Şekil 4.17 Zemin kat duvar analizi

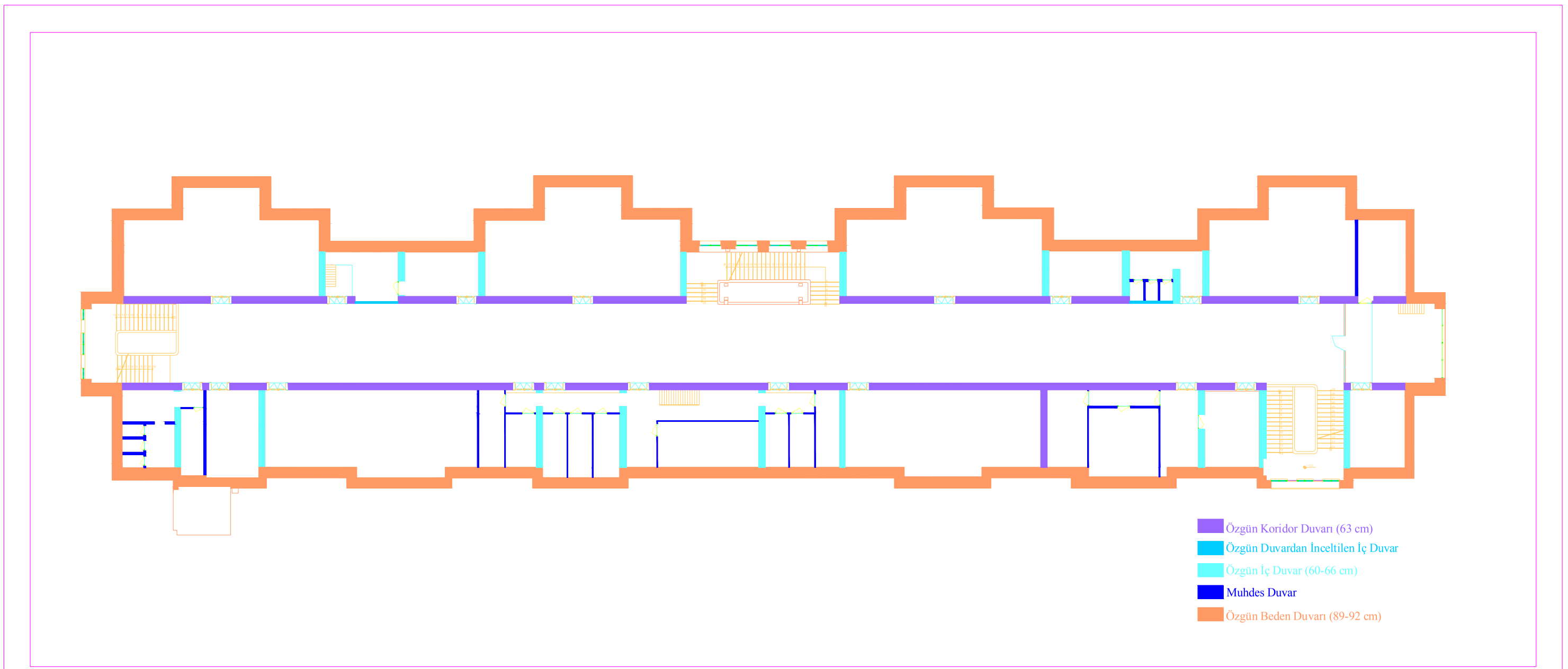
Şekil 4.18 Birinci kat duvar analizi

Şekil 4.19 Bodrum kat duvar analizi

Şekil 4.20 Zemin kat duvar analizi

Şekil 4.21 Birinci kat duvar analizi

4. 4. 2. 2 Zemin Kat Planı

Binaya doğu cephesinin öne doğru çıkıntı yapmış olan orta aksında Z1 nolu mekandan girilir. Bu mekandan merdiven ile çıkılarak uzun bir koridora geçilir. Yine bodrum katta olduğu gibi koridorun her iki tarafında mekanlar bulunmaktadır.

Zemin katta, Z 2, Z 13, Z 16, Z21 ve Z 22 nolu mekanlar derslik, Z 3 bayan wc, Z 14 bay wc, Z 4, Z 5 mimarlık bölüm başkanlığı, Z 6 mimarlık tarihi bilim dalı, Z 7 ve Z 8 taşıyıcı sistemler bilim dalı, Z 9 ve Z 23 mimari tasarım sorunları bilim dalı, Z 10 ve Z 11 bina bilgisi bilim dalı, Z 12 çevre düzenleme bilim dalı, Z 15 ve Z 19 mimari tasarım kuram ve yöntemleri bilim dalı, Z 17 ve Z 18 yapı elemanları ve malzeme bilim dalı, Z 20 restorasyon bilim dalı ve Z 24 santral olarak kullanılmaktadır.

Z 4, Z 6, Z 7, Z 8, Z 9, Z 10, Z 11, Z 12, Z 15, Z 17, Z 18, Z 19, Z20 ve Z 23' nolu mekanlara kat yüksekliğinden yararlanılarak asma kat yapılmıştır. Tuvalet olarak kullanılan Z 3' nolu mekanın asma katına, Z 4' nolu mekanda bulunan merdiven ile +5,53 kotundaki asma katından girilir (Ek Pafta 8). Asma kat döşemesinde, I putrelli çelik kullanılmıştır (Şekil 4.15).

Koridora açılan M1, M2 ve M3' nolu merdivenler ile, +3.14 kotundaki zemin katını +7.85 kotundaki birinci kata çıkılır. Günümüzde merdivenler ve sahanlıklar karo mozaik kaplıdır. Özgün planında ahşap olan merdiven korkulukları ve küpeşteler günümüzde mevcut değildir.

Zemin katta bulunan ahşap kapılar özgündür. Yapıda özgün pencere bulunmamaktadır. Z 24 nolu mekanın kapı boşlukları dışındaki koridora açılan kapılar özgündür. Doğu cephesinde Z 2, Z 6, Z 9 ve Z 13 nolu mekanlarda ortadaki PZ-2 pencereleri, Batı cephesinde Z 16 nolu derslik olan mekanın güney tarafında bulunan üç pencere ve Z 22 nolu mekanda ortada bulunan üç pencerelere boşluğu dışındaki pencere boşlukları özgündür (Şekil 4.23). Z16-Z17, Z20-Z21 mekanlarını bölen ara duvarlar haricindeki diğer ara duvarlar özgündür. Ortalama 63 cm kalınlığındadır.

Binanın taşıyıcı sistemini incelerken zemin katın yer döşemesinin betonarmeye çevrildiğini belirtmiştik. Yer döşemesi olarak Z 32 ve Z 18' nolu koridorlarla Z 14, 16, 19, 25, ve 26' nolu mekanlar mozaik, Z 29 ve Z 30' nolu mekanlar 10/10 mozaik, Z 17 marley, Z 22 ve Z 23 pvc yer kaplaması, Z 20 ve Z 28 seramik ile döşenmiştir. Bu mekanların dışında kalan odalar ise parkedir (Ek Pafta 4).

Resim 4.42 Zemin Kat Kapı Görünüşü

4. 4. 2. 3 Birinci Kat Planı

Birinci katta yine bodrum ve zemin katta olduğu gibi uzun bir koridora açılan mekanlardan oluşan plan tipidir. Çatı katı olarak 1995 yılında yapılan bir üst kata yalnız M2 merdiveni ile çıkış verilmiştir. M1 ile çıkıldığında sol tarafta bulunan 1-14 nolu dekan odası ile 1-27 nolu mekan olan derslik hamamların özgün yeridir. Fakat bu hamamlardan günümüze hiçbir iz kalmamıştır.

Birinci katta 1-1, 1-4, 1-5, 1-16, 1-27 nolu mekanlar derslik olarak kullanılmaktadır. 1-2, 1,3, 1-6, 1-21 nolu mekanlar şehir ve bölge planlama bölüm başkanlığı ve ana bilim dalı olarak kullanılmaktadır. 1-12, 1-13, 1-14, 1-15 nolu mekanlar dekanlık olarak kullanılmaktadır. 1-9, 1-10, 1-11 nolu mekanlar fakülte sekreterliği, 1-7, 1-31 wc, 1-28, 1-29, 1-30 nolu mekanlar arşiv olarak kullanılmaktadır.Özgün planda oda olan 1-31 nolu mekan wc olarak kullanılmaktadır.

Tavan ve yer döşemeleri betonarme olan mekanlara kat yüksekliğinden yararlanılarak asma kat yapılmıştır. 1-2, 1-10, 1-17, 1-18, 1-19, 1-20, 1-21, 1-22, 1-23, 1-24, 1-25, 1-26 nolu mekanlara asma kat yapılmıştır.1-2 ve 1-10 nolu mekanların asma katları tamamen açık ofis şeklinde düzenlenirken 1-17, 1-18, 1-19, 1-20, 1-21, 1-22, 1-23, 1-24, 1-25, 1-26 nolu mekanlar ahşap doğramalar ile bölmeler yapılmıştır. Özgün plan şeması tamamen değişmiş olan birinci kattaki tüm döşeme diğer katlarda olduğu gibi betonarmeye çevrildiğinden özgün döşeme kaplamasına rastlanmamıştır. Birinci kat +7.85 cm kotundadır. Kat yüksekliği 4.65 cm'dir.

1- 32 ' nolu koridorlarla, 1- 7 ve 1- 31 fayans ile döşenmiştir. Bu mekanların dışında kalan odalar ise parkedir (Ek Pafta 5).Birinci katta bulunan ahşap kapılar özgündür. 1-16 ve 1-21 nolu mekanlara girişi sağlayan koridora açılan kapılar dışındakiler özgündür. Batı cephesinde bulunan, 1-14 nolu mekanda ortadaki pencere boşluğu ile 1-27 nolu mekanda öne doğru çıkıntı yapan kısımda ortada bulunan haricinde bu kattaki diğer pencere boşlukları özgündür (Şekil 4.24). M2 merdivenindeki, 1-14 ve 1-27 mekanlarındaki orta pencere boşlukları dışındaki pencere boşlukları özgündür.1-8, 1-9 ve 1-28, 1-30 nolu mekanları bölen duvarlar haricindeki diğer ara duvarlar özgündür. Ortalama 50 cm kalınlığındadır.

Yapının mevcut planı (Ek Pafta 3, 4 ve 5), 1937 öncesi durumu gösteren plana göre (Şekil 4.4; Şekil 4.5 ve Şekil 4.6) karşılaştırmalı kapı ve pencere boşlukları analizleri Şekil 4.22; Şekil 4.23 ve Şekil 4.24' de incelenmiştir.

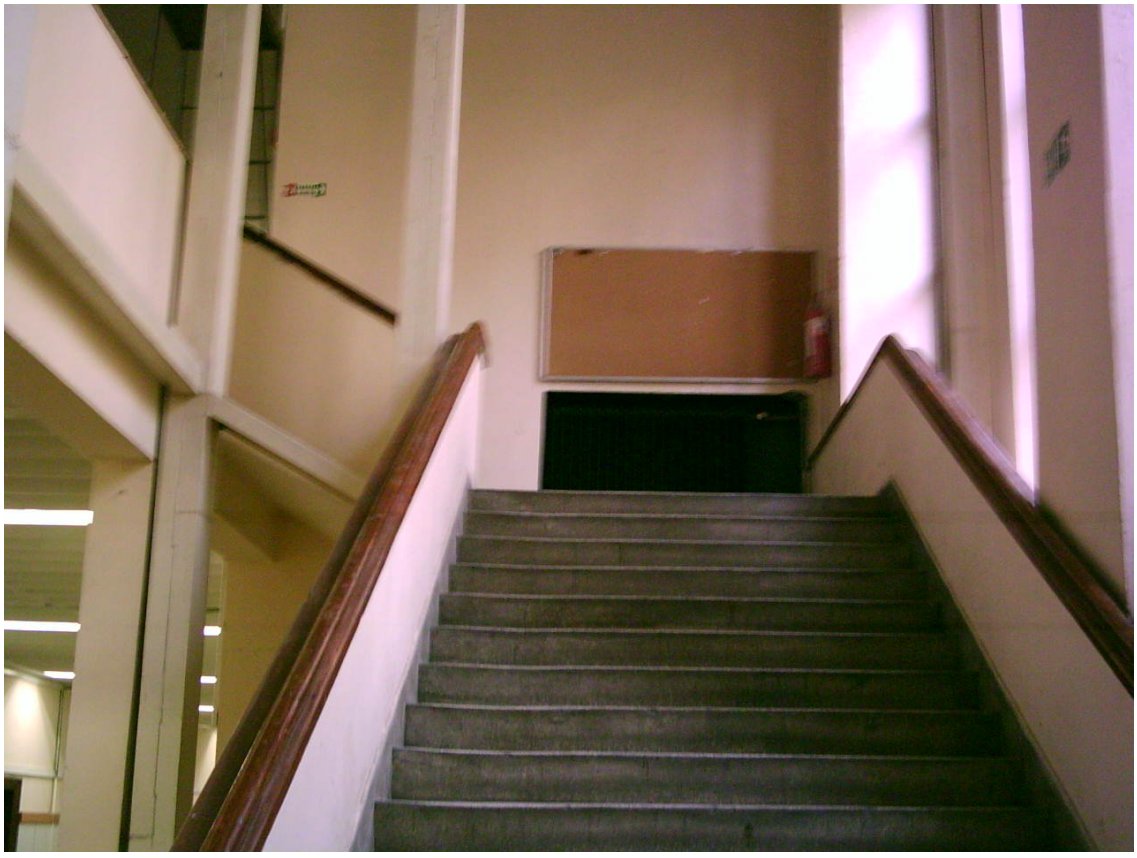
Resim 4.43 Zemin Kat Koridoru

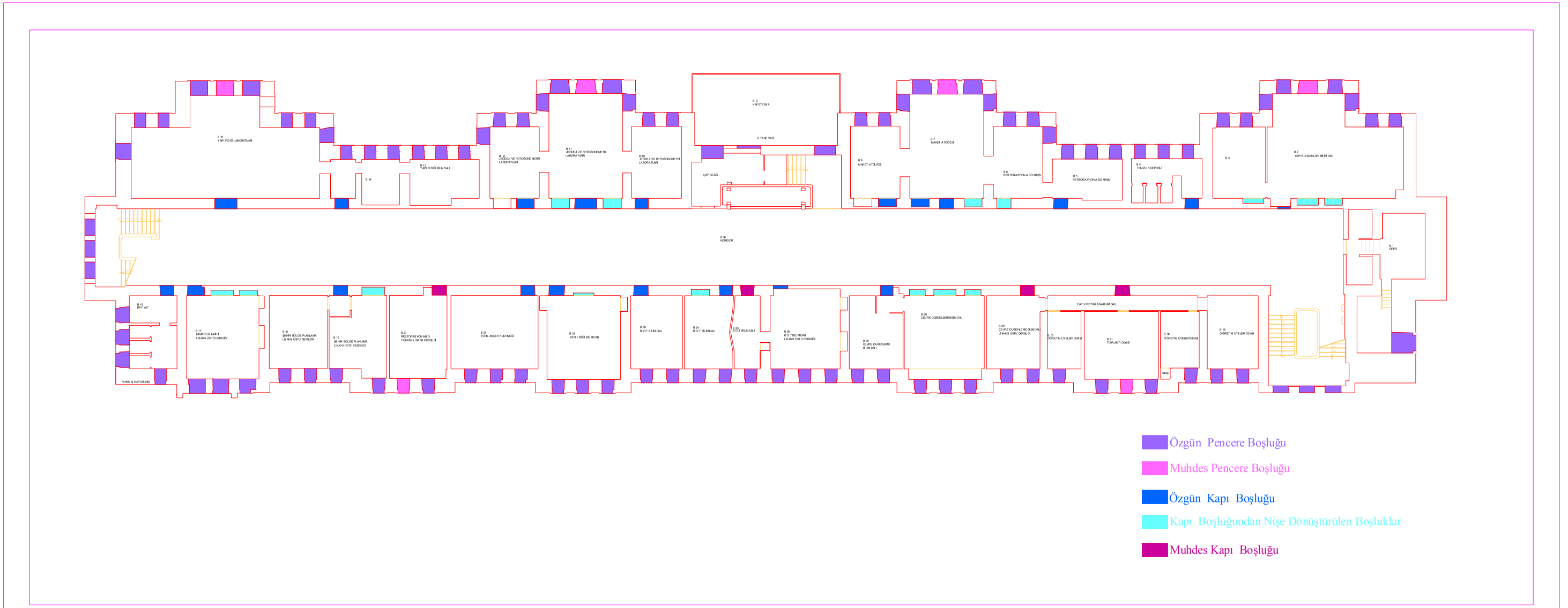
Resim 4.44 Birinci Kat Koridoru

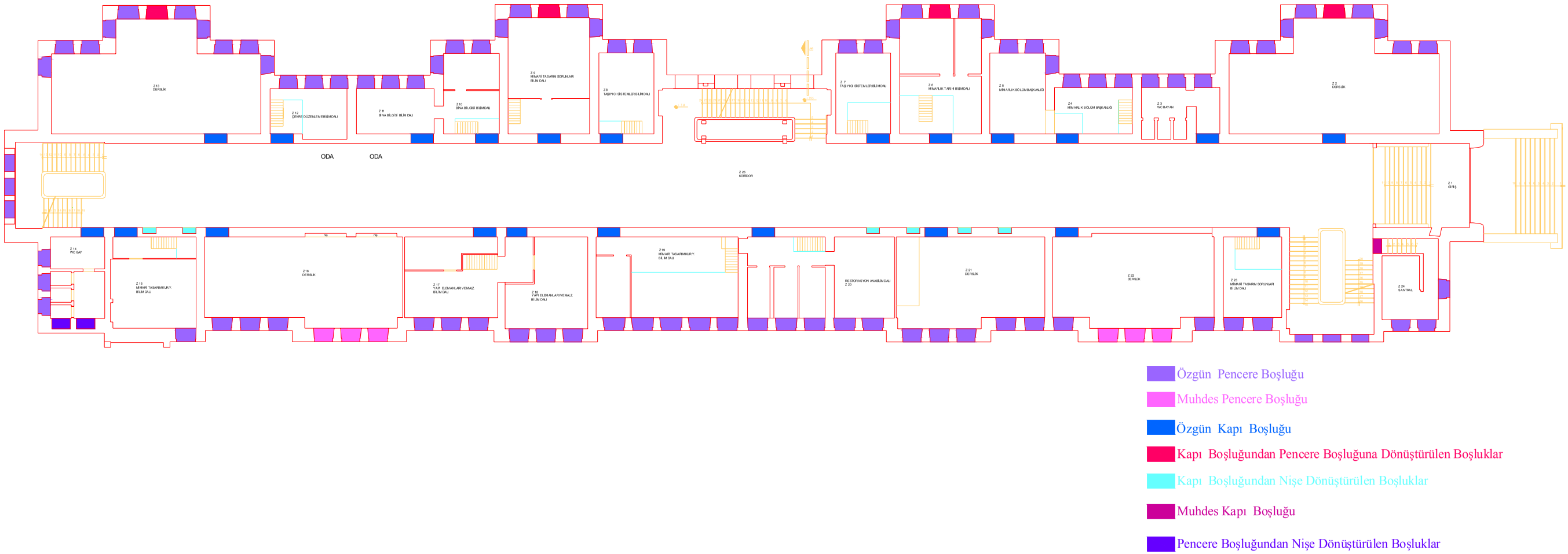
Resim 4.45 Zemin Kat Giriş Kapısı

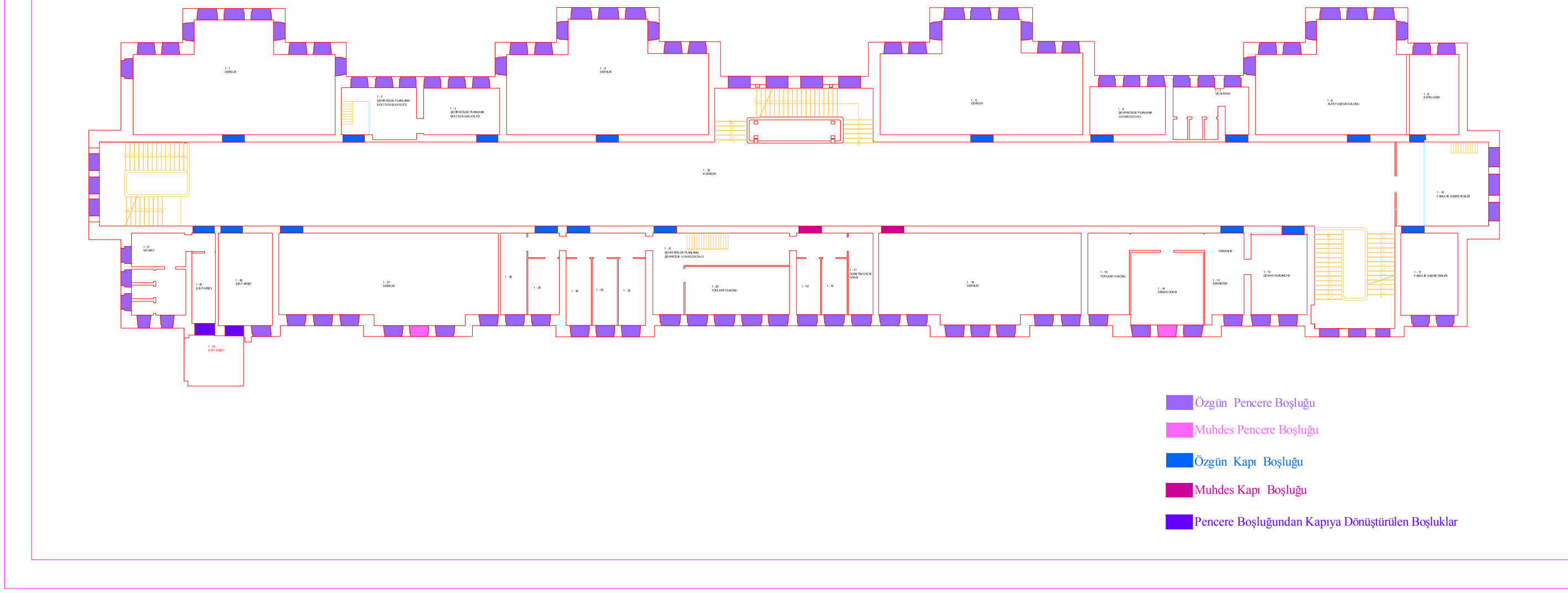
Resim 4.46 Mimarlık Fakültesi Merdiveni

Şekil 4.22 Bodrum Kat Kapı ve Pencere Boşlukları Analizi

Şekil 4.23 Zemin Kat Kapı ve Pencere Boşlukları Analizi

Şekil 4.24 Birinci Kat Kapı ve Pencere Boşlukları Analizi

Resim 4.47 Damatlar Dairesi Güney Cephesi

Resim 4.48 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi

Resim 4.49 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi

Resim 4.50 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi

Resim 4.51 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi

Resim 4.52 Damatlar Dairesi Batı Cephesi

Resim 4.53 Damatlar Dairesi Batı Cephesi

Resim 4.54 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi

Resim 4.55 Damatlar Dairesi Batı Cephesi

Resim 4.56 Damatlar Dairesi Batı Cephesi

Resim 4.57 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi (Binaya Ek Kantin)

Resim 4.58 Damatlar Dairesi Doğu Cephesi

Resim 4.59 Damatlar Dairesi Kuzey Cephesi

4. 5 Restitüsyon Önerisi

Restitüsyon projesi, Milli Saraylar Daire Başkanlığı arşivinde bulunan ve yapının özgün hali olduğu düşünülen plana göre hazırlanmıştır. Ayrıca cephe restitüsyonu, 1937 öncesine ait kısmi cephe fotoğrafı, 1937 yılına ait hava fotoğrafı, 1937 müdahalesi esnasında çekilmiş fotoğraflardan ve Yıldız Saray'ı içinde benzer özellikler gösteren aynı dönemin yapısı olan Çukur Saray incelenerek yapılmıştır.

1913-1914 yıllarından önceki durumu gösteren planda yapının dört ayrı daireden oluştuğu tespit edilmektedir. Bu dairelerin girişleri doğu cephesindedir (Şekil 4.77). Yapıya giriş merdivenlerle sağlanmıştır. Doğu cephesinden zemin kattaki giriş holüne çıkılmaktadır. İki taraflı çıkılan merdivenlerin formu 1913-1914 yılına ait harita, 1937 öncesine ait hava fotoğrafı ve aynı tarihli olduğunu düşündüğümüz kısmi cephe fotoğrafından görülmektedir. Merdiven ve korkulukları metal, basamaklar taştır (Resim 4.3; Resim 4.4).

Yapının batı cephesinde 1913-1914 tarihli Milli Saraylardan bulunan planlarda görülen bahçe duvarı ile 4. Damatlar Dairesi arasında tek katlı bir yapı görünmektedir. Bu yapının özgün olmadığı ve daha sonra hizmetliler için veya depo amaçlı yapıldığı düşünülmektedir.

Yapıda bulunan merdivenlerin korkuluk ve küpeşteleri ahşaptır.

Yapının birinci katında her dairenin kendine ait hamamı olduğu görülmektedir. Hamam mekanlarının üstü kubbe ile örtülmüştür. Günümüze ulaşamayan hamamların, 1937 yılından önceki durumunu gösteren plan şemalarında, hamamların cehennemlik, ılıklık ve soğukluk bölümlerinden oluştuğu görülmektedir. Çukur Saray'daki özgün hamam şemasına göre hamamların restitüsyon önerisi hazırlanmıştır. Dinlenme odası niteliğinde hamamdan geçiş verilmiş bir mekan vardır. Bunun benzeri de Şale Köşkü'nün hamamında görülmektedir. Bodrum katta Çukur Saray'da da gördüğümüz hamamın külhan bölümü bulunur. Külhan bölümünün üstünün tonoz örtülü olması ve iki kat yüksekliğinde olması muhtemeldir. Külhan bölümünün zemin kattan girişi yoktur.

Mekanların özgün döşemeleri ahşap kirişleme tekniği ile yapılmıştır (Resim 4.6).

Yapı içindeki kapılar ahşap ve düz atkılıdır. Zemin ve birinci kattaki ahşap tablalı olan kapıların etraflarında 18 cm genişliğinde ahşap pervaz dönmektedir. Zemin katta giriş holünden sofaya ve sofadan merdivenlere geçişi sağlayan kapılar, benzer yapı olan Çukur Saray'da da olduğu gibi ortadaki geniş kenarlardakiler daha dar olmak üzere 3 kapıdan oluşmaktadır. Bu kapıların üst başlıkları yarım daire kemerdir. Başlık içindeki doğramalar sabittir (Resim 4.6; Resim 4.18).

Resim 4.60 Benzer Yapı Olan Çukur Saray'ın Ahşap Merdivenleri

Resim 4.61 Benzer Yapı Olan Çukur Saray'ın Ahşap Merdivenleri

Resim 4.62 Çukur Sarayı'ın Hamamının Mermer Küveti

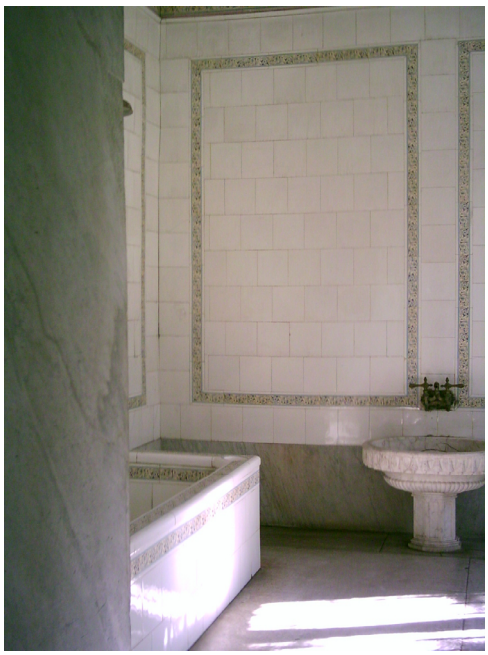
Resim 4.63 Çukur Saray'ın Hamamının Mermer Kurnası

Resim 4.64 Çukur Sarayı'ın Hamamının Mermer Söveli Penceresi

Resim 4.65 Çukur Saray'ın Hamamının Sıcaklık Mekanının Tavanı

Resim 4.66 Şale Köşkü Hamamı

Resim 4.67 Şale Köşkü Hamamı

Resim 4.68 Şale Köşkü Hamamının Mermer Kurnası

Resim 4.69 Şale Köşkü Hamamının Kömür Girişi Yapılan Eğimli Penceresi

Resim 4.70 Şale Köşkü Hamamının Külhan Bölümü

Resim 4.71 Şale Köşkü Hamamının Külhan Bölümü

1937 müdahalesi esnasında çekilen fotoğrafta (Resim 4.13) görülen günümüzdeki M2 merdiveninin yapılışı sırasında çekilmiş olan kalem işi bulunmaktadır. Günümüzde bu kalem işinden hiçbir iz yoktur. Yapının her mekanında, aynı dönemdeki benzer özelliklere sahip olan yapılarda olduğu gibi 19. yüzyıl mimari özelliklerini taşıyan tavan kalem işi ve koltuk silmeleri olması muhtemeldir. Bu fotoğraf dışında yapının iç mekan dekorasyonu olarak her hangi bir kompozisyon elde edebilecek bir bilgiye rastlamamıştır.

Restitüsyon önerisi Ek pafta 15,16 ve 17'de ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Cepheler

Yapıda günümüze ulaşmış özgün pencere bulunmadığından cephe restitüsyonu elimizde cephe fotoğrafına ve 1937 müdahalesi sırasında çekilen fotoğraflara ve benzer yapı olan aynı dönemin ve aynı anlayıştaki yapı olan Çukur Saray' daki pencere tipleri incelenerek hazırlanmıştır. Güney ve doğu cephelerinin bir kısmı, yapının özgün cephelerinde ele alındığı gibi fotoğraflardan faydalanılarak hazırlanmıştır. Fotoğrafla belgelenmemiş güney ve doğu cepheleri ile, batı cephense ait görsel veriye sahip olmadığımızdan dolayı benzer yapı olan Çukur Saray' dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

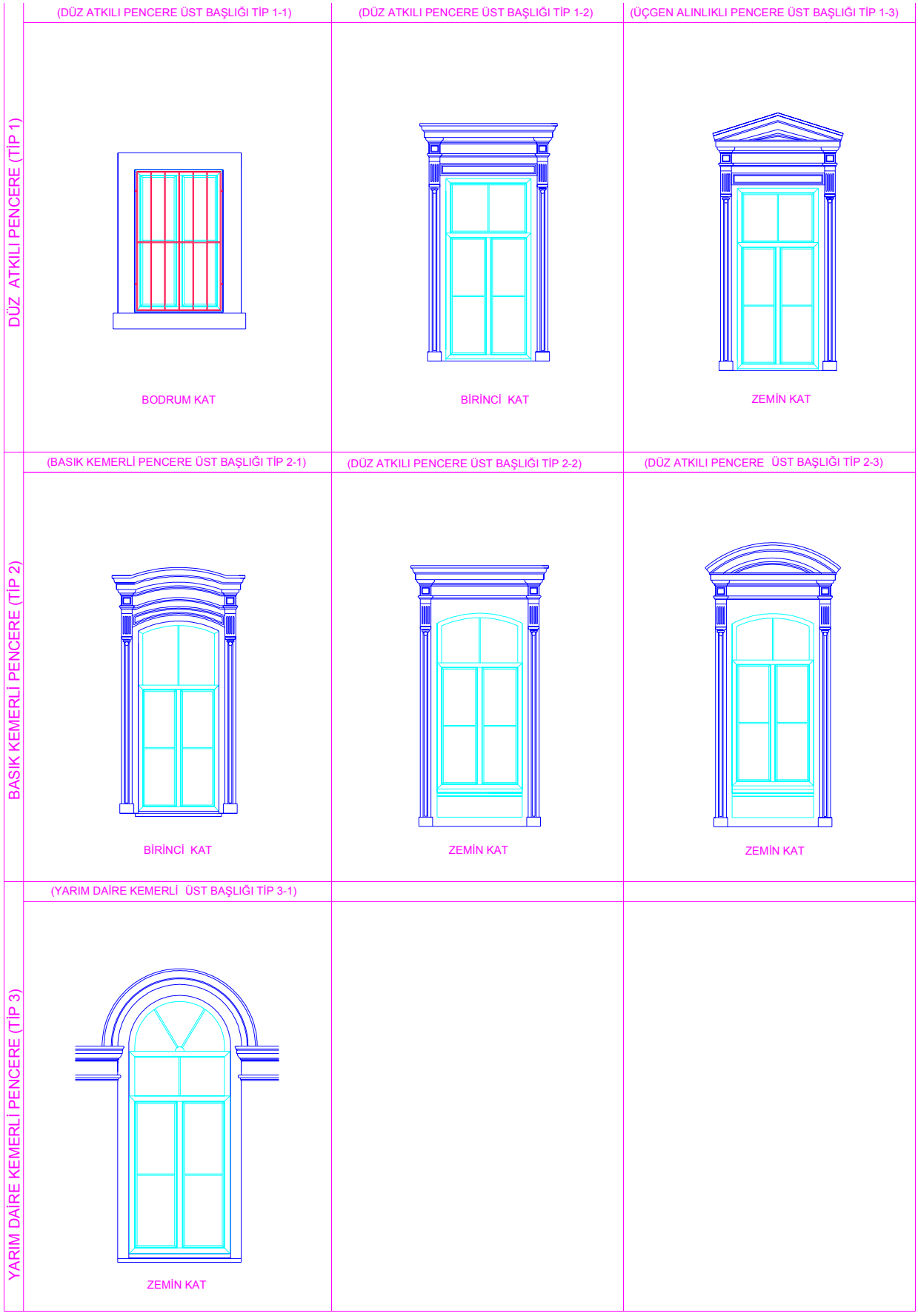
Güney cephesinin birinci kat pencerelerinin basık kemerli, bodrum kat pencerelerinin düz atkılı ve söveli olduğu düşünülmektedir.

Doğu cephesinde, zemin katta, D,H ve L olarak tanımlanan (Şekil 4.7) bölümlerdeki pencerelerin üst başlıkları basık hafifletme kemerlidir. Birinci katta ise pencerelerin üst başlıkları üçgen alınlıklıdır.

Batı cephesi, ikinci avluyu birinci avludan ayıran bahçe duvarına bakar. Doğu cephesinden farklı olarak, batı cephesinde yalnız merdiven olan bölümlerde küçük çıkmalar yapılmıştır.

Bodrum kat pencere formları doğu cephesine ait fotoğrafta görüldüğü gibi düz atkılı ve sövelidir. Benzer yapı olan Çukur Saray'da da bulunan bu pencere tipi tüm cephelerde aynı özellikte olduğundan, Damatlar Dairesi için de tüm bodrum kat pencerelerinin düz atkılı ve söveli olduğu düşünülmektedir.

Merdivenlerin olduğu bölümlerde Çukur Saray'da gördüğümüz pencere tipinin aynı olduğu ve kat silmesinin bu bölümlerde süreklilik göstermediği düşünülmektedir.

Şekil 4.25 Yapıda Bulunan Pencere Tipleri

Yapıdaki Pencere Tipleri

Yapıda bulunan pencereler ahşap kasalı ve giyotin sistemdir. Binada tespit edilen pencereler ve üst başlıkları 'Şekil 4.7' olarak tanımlanan analizde sınıflandırılmıştır. Buna göre bodrum kat pencereleri 'Tip 1-1' e girmektedir. Düz atkılı pencereleri çevreleyen söveler de düz atkılıdır. Bu elemanlar cephe duvarından ortalama 3 cm. öne doğru çıkarılmışlardır. Tip 1-3' e giren zemin kat pencereleri düz atkılı ve üçgen alınlıklıdır. Tip 2-2' e giren zemin kat pencereleri basık kemerli ve üst başlığı düz atkılıdır. Tip 2-3' e giren zemin kat pencereleri ve üst başlığı basık kemerdir. Tip 3-1' e giren zemin kat pencerelerinin formu ve üst başlığı yarım daire kemerdir. Tip 1-2 olarak tanımlanan birinci katta pencerelerin formu ve üst başlığı düzdür. Tip 2-1 olarak tanımlanan birinci katta pencerelerin formu ve üst başlığı basık kemerdir.

Aynı Dönemin Benzer Yapısı Olan Çukur Saray'dan Pencere Tipleri

Resim 4.72 Yarim Daire Kemerli Pencere Tipi 3-1 (Ş ekil 4.25)

Resim 4.73 Basik Kemerli Pencere Tipi 2-1 (Şekil 4.25)

Resim 4.74 Düz Atkılı Pencere Tipi 1-1 (Şekil 4.25)

Resim 4.75 Basik Kemerli Pencere Tipi 2-2 (Şekil 4.25)

Resim 4.76 Düz Atkılı Basık Kemerli Pencere Tipi 2-3 (Şekil 4.25)

Resim 4.77 Düz Atkılı Pencere Tipi 1-3 (Şekil 4.25)

Resim 4.78 Düz Atkılı Pencere Tipi 1-2 (Şekil 4.25)

4. 6 Koruma ve Restorasyon Önerisi

Restorasyon önerisinde, binada mekansal örgütlenme ve strüktüre yönelik bir değişiklik yer almamıştır.

Yapının plan özelliklerini yitirdiği dikkate alınarak;

Yıldız Sarayı'nın özgün yapılarından biri olarak kimliğini kazanabilmesi için cephe restorasyon önerisi hazırlanmıştır. Yapının mimarlık okulu olarak işlevini sürdürmesi önerilmektedir.

Yapıya uygulanmış ve köklü değişiklikler yapılmış 1937 müdahalesinin de o günün anlayışına göre yapılmış modern bir yapı ve mimarlık okulu işlevine uygun olarak çözümlendiği ve bunun da bir dönemi yansıttığı göz önünde bulundurularak iki ayrı restorasyon önerisi hazırlanmıştır.

Bunlardan birincisi, yapının özgün cephelerinin kuzey, güney, doğu ve batı cephelerinde uygulanmasıdır.

Diğer bir öneri ise; Kuzey ve güney cephelerinin 1937 müdahalesi sonrası durumuna dönüştürülmesi, diğer iki cephenin yapının özgün cephelerine uygun olarak yapılması önerilmiştir.

Yapının özgün kimliğini kazanabilmesi için, bu önerilerden birincisinin uygulanması daha uygun bulunmuştur.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Osmanlı' nın Avrupa'yı özümsemeye çalışan değişim süreci 'Batılılaşma Dönemi' olarak tanımlanır. Batılılaşma hareketi 18. yüzyılda başlamış 19. yüzyılda hız kazanmıştır. Ekonomik yapının, siyasal yapının, bilimsel yaşamın, sanat yaşamının ve mimarinin bu yüzyıldaki değişimleri, batı etkili olarak gerçekleşmiştir. Bu süreç içinde imparatorluğun yönetim merkezi tarihi yarım adadan Boğaziçi' ne kaymıştır. Padişahlar güçlerini sergileyen görkemli saraylarda oturmaya başlamışlardır.

19. yüzyıl saraylarında batıdan gelen üsluplar etkilidir. Osmanlı' nın son saray yapısı olan Yıldız Sarayı kompleksi yerleşim olarak Topkapı Sarayına benzer. Ancak saraydaki yapılar 19. yüzyılın mimari anlayışını yansıtır.

Bu tezin konusu olan Damatlar Dairesi, Yıldız Sarayı' nın ikinci avlusunda yer alır. Bina plan şeması olarak; Osmanlı Saray yapılarında varlığını sürdüren , geleneksel şema özelliği olan orta sofaya açılan odalardan oluşan plan tipi kullanılmıştır. Yapı, dekorasyonu ve cephe özelliği ile batılılaşma dönemi mimarisini yansıtır. Yapının plan özellikleri olarak Büyük Mabeyn ile dekorasyon ve cephe özellikleri açısından Çukur Saray ile benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Yıldız Sarayı' nın gelişim süreci incelendiğinde, yapının II.Abdülhamit (1876-1909) döneminde yapıldığı sonucuna varılır. 1937 yılında Emin Onat tarafından yapılmış olan müdahale sonucu yapı, özgün plan, dekorasyon ve cephe özelliğini tamamen kaybetmiştir. Yalnız beden duvarlarının tamamı, mekanları bölen ara duvarların büyük bir kısmı, pencere ve kapı boşluklarının büyük bir bölümü ile zemin kat ve birinci katta bulunan ahşap kapılar özgündür. 1933 yılından günümüze kadar Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi olarak kullanılmış olan yapının döşemeleri tamamen betonarme sisteme çevrilmiştir. Mimarlık Fakültesi işlevine cevap verebilmesi için özgün plan şeması tamamen bozulmuştur.

Bu tez çalışması kapsamında hazırlanan restorasyon projesinde, yapının plan olarak günümüzdeki mevcut durumu ile korunması önerilmiştir. Bunun nedenlerinde biri, yapının işlevine devam etmesi, ikincisi ise betonarmeye çevrilmiş bölümlerin yapının taşıyıcısı ile bütün olarak çalışmasıdır. Bu sistemde yapılacak bir değişiklik yapının statiğine zarar verebilir. Yapının cephelerinin restitüsyon projesinden yararlanılarak özgün cephelerinin uygulanmasına karar verilmiş ve bu doğrultuda cepheler için restorasyon projesi hazırlanmıştır. Günümüzde Mimarlık Fakültesi olarak kullanılmaktadır. Restorasyon projesinde yapının yine Mimarlık Fakültesince kullanılması önerilmiştir.

KAYNAKLAR

Ağın, A.,(1965), Saraylarımız, Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul.
Aksit, İ.,(1979), Beylerbeyi Sarayı, İstanbul.
Aksit, İ.,(1989), ‘‘Dolmabahçe Sarayı’’ Kültür ve Sanat Yayınları sayı:3, s.77-81, Ankara.
Aksit, İ.,(Yayın yılı yok), Türkiye’nin Tarih Hazineleri, Sandoz Yayınları no:3, İstanbul.

Arslan, N.,(1992), Gravür ve Seyahatnamelerde İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları No:9, İstanbul.

Arslan, N., (1994), “Sahil Saraylar”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 6, s.409-410.
Atasoy, N,(1982), “Çırağan Sarayı”, İ.Ü Bülteni Atatürk Özel Sayısı Cilt:II, sayı.:2, s.22-29 İstanbul.

Balmumcu, Ş.,(1948), “Victor Adaman”, Architect, sayı.:1-2, s.46-47, İstanbul.

Batur, A.,(1986), “Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı”, Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt III., s.1038-1090.

Batur, A.,(1992), “Osmanlı Mimarlığında Oryantalizm”, Arredamento Dekorasyon, Sayı:9, İstanbul.
Batur, A.,(1993), “Mimar Raimondo D’ Aronco ve Milli Saraylar’ daki Çalışmaları”, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları No:9, s.40-65, İstanbul.

Batur, A., (1994), “Çırağan Sarayı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 2, s.505-506.
Batur, A., (1994), “Dolmabahçe Sarayı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 3, s. 91-96.
Batur, A., (1994), “Yıldız Sarayı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 7, s.520-526.
Batur, A.,(1995), “Beşiktaş Sarayları”, İstanbul Dergisi, Tarih Vakfı Yayınları,no.15, s.60-73.

Bilgin, B.,(1988), Geçmişte Yıldız Sarayı, Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları 3, İstanbul.

Binan, C.,(1984), Yıldız Sarayı Yanmış Hususi Daire Kuzey Avlusu Mekansal Oluşumu-Sorunları ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma , Yüksek Lisans Terzi, YTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü , İstanbul.

Binan, C.,(1999), “Yıldız Sarayı ve Yıldız Teknik Üniversitesi”, Basılmamış Notlar, İstanbul.

Cezar, M.,(1993), “XIX. Yüzyılda Neden Batı Tarzı Saray”, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları No:9.

Cezar, M.,(1995), “Sanatta Batı’ya Açılış ve Osman Hamdi”, Erol Kerim Aksoy Vakfı Yayını No:1,2. Baskı, İstanbul.

Çelik, Z.,(1998), 19.yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.

Demirel, E.,(1998), Yıldız Sarayı Harem Yapıları Kadın Efendiler Dairesi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dölen, E., (1994), “Yıldız Teknik Üniversitesi”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 7, s.527-529.
Eldem, S.H.,(1974), Köşkler ve Kasırlar, Cilt.II, İstanbul.
Eldem, S.H.,(1954), Türk Evi Plan Tipleri, İstanbul.

Eren, E.G.,(2001), ‘‘Dolmabahçe Sarayı Yapı Taşlarının Bozulma Nedenlerinin Saptanması ve Korunması Üzerine Bir Araştırma’’, Y.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarafından Bastırılan Doktora Tezi, İstanbul.

Ezgü, F. ,(1962), Yıldız Sarayı Tarihçesi, Harp Akademileri Komutanlığı Yayını.

Germaner, S.,(1995), “XIX. Yüzyıl Osmanlı Mimarlığında Oryantalist Eğilimler”, 9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi (23-27 Eylül 1991), Ankara.

Gülersoy, Ç., (1994), “Çırağan Sarayı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 2, s.503-505.
Gülersoy, Ç., (1994), “Dolmabahçe Sarayı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, cilt 3, s.89-91.
İrez, F.,(1993), “XIX. Yüzyılda Neden Batı Tarzı Saray”, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları No:9.

Karal, E.Z., (1983), Osmanlı Tarihi, V-VIII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Kılıçaslan, İ.,(1981), İstanbul Kentleşme Sürecinde Ekonomik ve Mekansal Yapı İlişkileri , İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Köse, Ö.,(2002), Yıldız Sarayı Hünkar Dairesi (Valide Sultan Kasrı), Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kuban, D., (1993), “Boğaziçi Sarayları”, İstanbul Armağanı 2 Boğaziçi Medeniyeti, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, cilt 2, s.121-125.
Kuban, D.,(1996), “İstanbul Bir Kent Tarihi Bizantion, Konstantiropolist, İstanbul”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını , İstanbul.

Kurtay, N., (1994), “Yıldız Sarayı Üzerine Yapılan Çalışmaların Değerlendirmesi”, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Osmanoğlu, A.,(1960), Babam Abdülhamit, Güven Basımevi, İstanbul.

Öztuna, Y.,(1954), İstanbul Yıldız Sarayı , İstanbul Hayat Yayınları, 41-52, İstanbul.

Saner, T.,(1998), 19.Yüzyıl Osmanlı Mimarlığında Oryantalizm, İstanbul.

Seçkin, Ç.,(2000), XIX.Yüzyıl İstanbul Sarayları ve Dış Mekan Düzenlemeleri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Seçkin, N., (1998), “Çırağan Sarayı Tarihçesi, Mimarisi ve Yenilenmesi”, YTÜ Fen Bilimler Enstitüsü Doçentlik Tezi, İstanbul.
Sevgin, E.,(1966), “Beylerbeyi Sarayı” , Hayat Tarih Mecmuası, Yıl:2, Cilt:1, Sayı:4, s.38-47.

Sevgin, E.,(1966), “Yıldız Parkı ve Şale Köşkü”, Hayat Tarih Mecmuası, Yıl:2, Cilt.1, sayı:5, s.38-47.

Sözen, M.,(1990), Devletin Evi Saray, Sandoz Kültür Yayınları, no:12, İstanbul.

Suher, H.,(1963), İstanbul’da bölge planlamasına yardımcı bir araştırma , İ.T.Ü Yayınları, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, Haluk Y.,(1951), “Yıldız Sarayı”, Resimli Tarih Mecmuası, Cilt.2(22), s.1005-1009.

Şehsuvaroğlu, Haluk Y.,(1954), İstanbul Sarayları, Doğan Kardeş Basımevi, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, Haluk Y.,(1986), Boğaziçi’ne Dair, Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, Haluk Y.,(Yayın yılı yok), “ Asırlar Boyunca İstanbul”, Cumhuriyet Gazetesi Tarih Mecmuası, İstanbul.
Tuğlacı, P., (1993), “Osmanlı Mimarlığı’ nda Balyan Ailesi’ nin Rolü”, Yeni Çığır Kitabevi, İstanbul.
Ülgen, A., (1993), “Boğaziçi Sarayları”, İstanbul Armağanı 2 Boğaziçi Medeniyeti, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, cilt 2, s.127-144.
Uykucu, Kürşat E.,(1973), “Beşiktaş”, Beşiktaş Turizim ve Güzelleştirme Derneği Yayını, İstanbul.

Yaman, M,(1945), Çırağan Sarayı Tarihi, İ.Ü Edebiyat Fakültesi Basılmamış Lisans Tezi, İstanbul.

EK LİSTESİ

EK 1 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin 1937 müdahalesini yapan Mimar ve Müteahhidi

EK 2 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin Rölövesi

EK 3 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin Restitüsyon Projesi

EK 4 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin Restorasyon Önerisi

EK LİSTESİ

EK 1 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin 1937 müdahalesini yapan Mimar ve Müteahhidi

PROF. EMİN ONAT

VİCTOR ADAMAN

PROF. EMİN ONAT

Mimar Emin ONAT 1908 yılında İstanbul'da doğdu. Oda sicil numarası 1 (bir) olan Emin Onat Mimarlar Odası'nın ilk üyesidir. Beyazıt Numune mektebi ve Vefa Sultanisi'nden sonra 1926'da Mühendis mektebine girdi. Üstün başarısı nedeniyle üçüncü sınıftayken bu okula öğretim üyesi olmak üzere seçildi ve eğitimini tamamlaması için İsviçre'deki Zürich Teknik Üniversitesi'ne gönderildi. Mimarlık eğitimini 1934'te tamamladı. 1935'te Yüksek Mühendis Mektebi Mimarlık Şubesi'ne müderris yardımcısı olarak atandı. 1938'de profesör oldu ve bu okulun Mimarlık Şubesi başkanlığına getirildi. 1943'te Yüksek Mühendis okulu İTÜ' ye dönüştürülünce, yeni kurulan Mimarlık Fakültesi'nin ilk dekanlığına seçildi ve iki dönem bu görevi sürdürdü. 1950-1953 yılları arasında İTÜ'nün rektörlüğünü yaptı.

1956'da da AFC' deki Honnever Teknik Üniversitesi'nden onursal doktorluk ünvanı alan Emin Onat 17 Temmuz 1961 tarihinde İstanbul'da öldü.

Onat' ın ilk tasarımları işlevci niteliktedir. 1935'te İstanbul Tiyatro ve Konservatuarı uluslararası yarışmasına Funktionell (işlevsel) rumuzuyla katılmıştır. Mimar Sedat Hakkı Eldem ile birlikte tasarladığı İÜ Fen ve Edebiyat Fakültesi (1944), AÜ Fen Fakültesi (1947) gibi yapıtlarının ölçülü bir tarihselcilik etkisi altında olduğu gözlenir. II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonraki dönemde tasarımını gene Eldem 'le birlikte yapmış olduğu İstanbul Adalet Sarayı (1949) akılcı-işlevci ve uluslararası etkilere açık bir anlayışın başlamasına neden olmuştur. Ankara 'da 1950 'li yılların ürünü olan Kavaklıdere 'deki Cenap And Evi, Çankaya 'daki Cumhurbaşkanlığı Sekreterliği ve Emniyet Genel Müdürlüğü (1956) gibi daha sonraki yapıtları, yerel mimari öğelere yer veren, işlevlerini yerine getiren, bunları da mekanların organik bütünlüğünü ön plana alarak aşırılığa kaçmayan yalın prizmatik biçimler içine yerleştiren bir anlayışın örneğidir. Onat 'ın öteki yapıları arasında İstanbul Yolcu Salon (Karaköy), Uludağ Sanatoryumu (1946); Leman Tomsu ile Bursa Vali Konağı (1945-46), Göztepe'de bir villa, İTÜ Mimarlık Fakültesi (Taşkışla) binası ve Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi binası restorasyonu sayılabilir.

Emin Onat'ın en önemli yapıtı Orhan ARDA ile birlikte tasarlayıp uyguladığı Anıtkabir'dir (1942-53). Yarışmaya katılan öteki projelerden farklı olarak, Kümbet yada Türbe stilizasyonu yerine Anadolu'nun antik kökenine dayalı bir yaklaşıma ağırlık veren Anıtkabir, birbirinden farklı etkileri bir bileşim içinde kaynaştırmış bir yapıdır. Onda hem geleneksel, hem çağdaş, hem ulusal hem de uluslararası nitelikler bulma olanağı vardır. Geometrik bir yalınlığı olan biçimlenişinde geçmişten alınmış üslup özelliklerini yinelemez, ama bilinçli bir biçimde Anadolu-Türk mimarlık geleneğinin çeşitli öğelerine sahip çıkar.

VİCTOR ADAMAN

Victor Adaman 1880 yılında İstanbul'da doğdu. Babası (Petraki Adamandidis), devrinin kalburüstü kalfalarındandı. Yeniköy'deki Halim Paşa yalısını inşa etmiş ve o tarihlerde depremden hasara uğrayan Mısır Çarşısını tecdit etmiştir.

Victor Adaman, 1896 yılında Galatasaray'dan, 1900'de Ecole Special d'Architecture Paris'den diploma almıştır.1901'de Paris Güzel Sanatlar Akademisine başlamış fakat ailesinin isteği üzerine eğitimini yarıda bırakmıştır.

Mesleki Faaliyetleri:

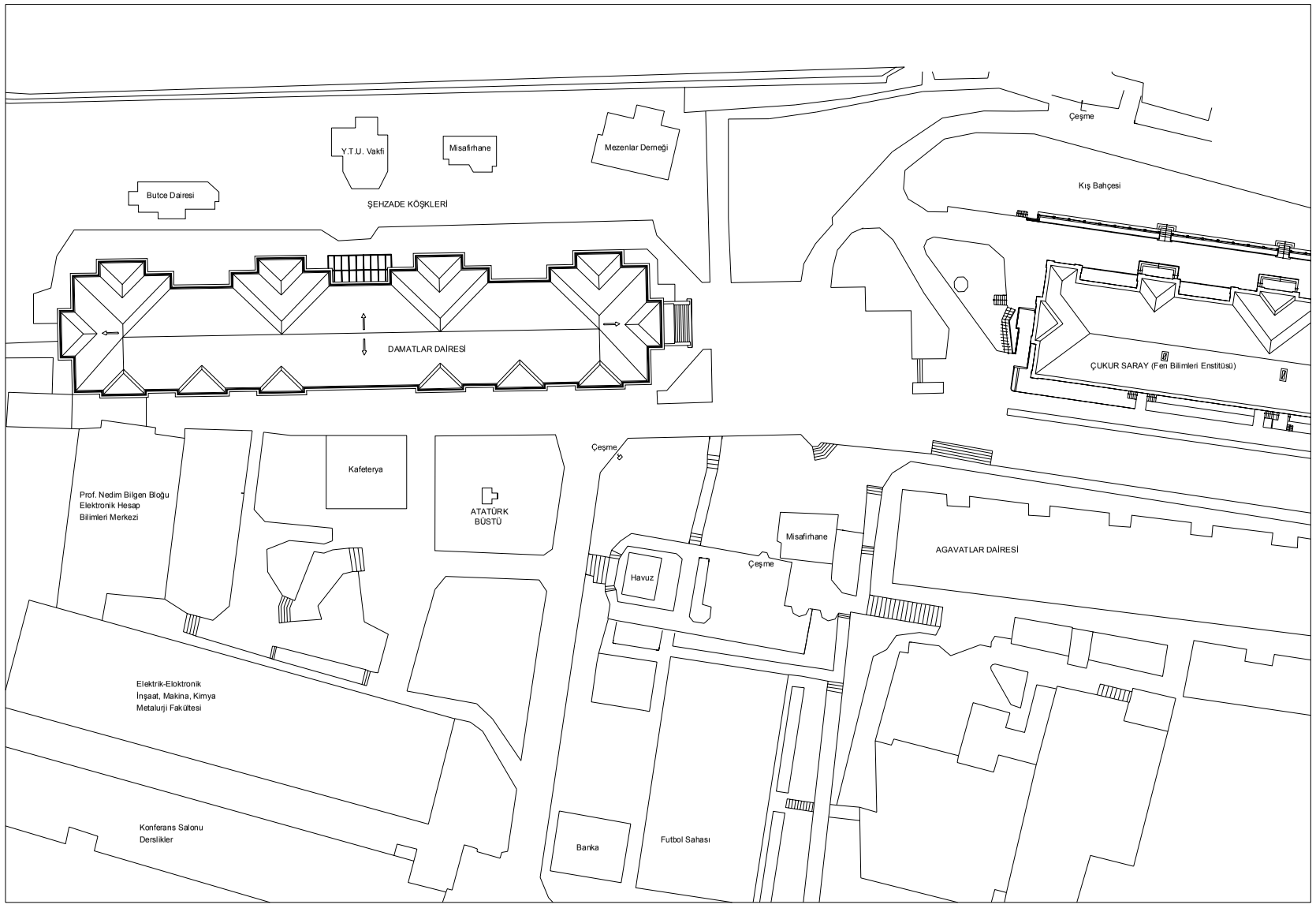
Yıldız Teknik Okulu Binası İnşaatı
İstanbul Vali Konağı (proje ve inşa)
Gölcü Çeşme Fabrikası
Yüksekkaldırım'daki ufak sinema
Haydarpaşa Garı tamiri inşaatı
Luvr Apartmanı (proje ve inşa)
Taksim Palas
Kazım Özalp villası inşaatı
Salih Bozok villası inşaatı
Mirgün Muhlis Erdener villası inşaatı
Yeşilköy hava meydanı inşaatı
Galata'da Ankara hanı
Beşiktaş camii restore işi
Melek ve İpek sinema salonları inşaatı
Melek Apartmanı İnşaatı
Beşiktaş'ta tütün deposu binası (proje ve inşa)
Üsküdar Şemsipaşa tütün deposu inşaatı
Beyazıt meydanındaki havuz inşaatı
Tekel'in Tekirdağ şarap fabrikası
İkinci Vakıf hanı inşaatı
Edirne Garı inşaatı

EK LİSTESİ

EK 2 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin Rölövesi

Pafta 1 1/500 Vaziyet Planı
Pafta 2 1/100 Çatı Görünüşü
Pafta 3 1/100 Bodrum Kat Planı
Pafta 4 1/100 Zemin Kat Planı
Pafta 5 1/100 Birinci Kat Planı
Pafta 6 1/100 Çatı Katı Planı
Pafta 7 1/100 A-A, B-B ve C-C Kesitleri
Pafta 8 1/100 Kuzey Cephesi ve Güney Cephesi Görünüşleri
Pafta 9 1/100 Doğu Cephesi ve Batı Cephesi Görünüşleri
Pafta 10 1/50 Sistem Detayı Planlar
Pafta 11 1/50 Sistem Detayı Kesit ve Cephe
Pafta 12 1/10 Kapı Plan, Kesit ve Görünüşü

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 1

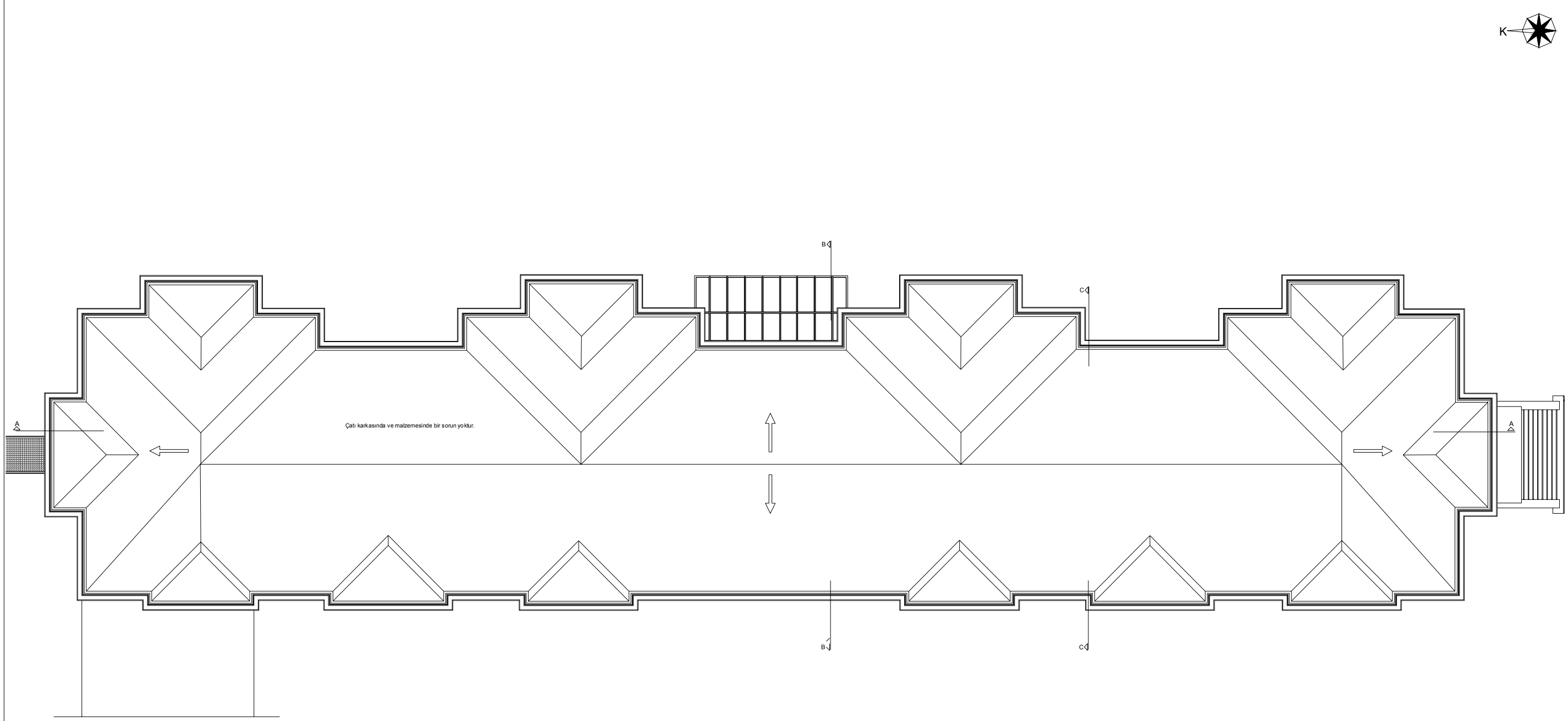

VAZİYET PLANI
ÖLÇEK 1/500

0 25 m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ 'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 2

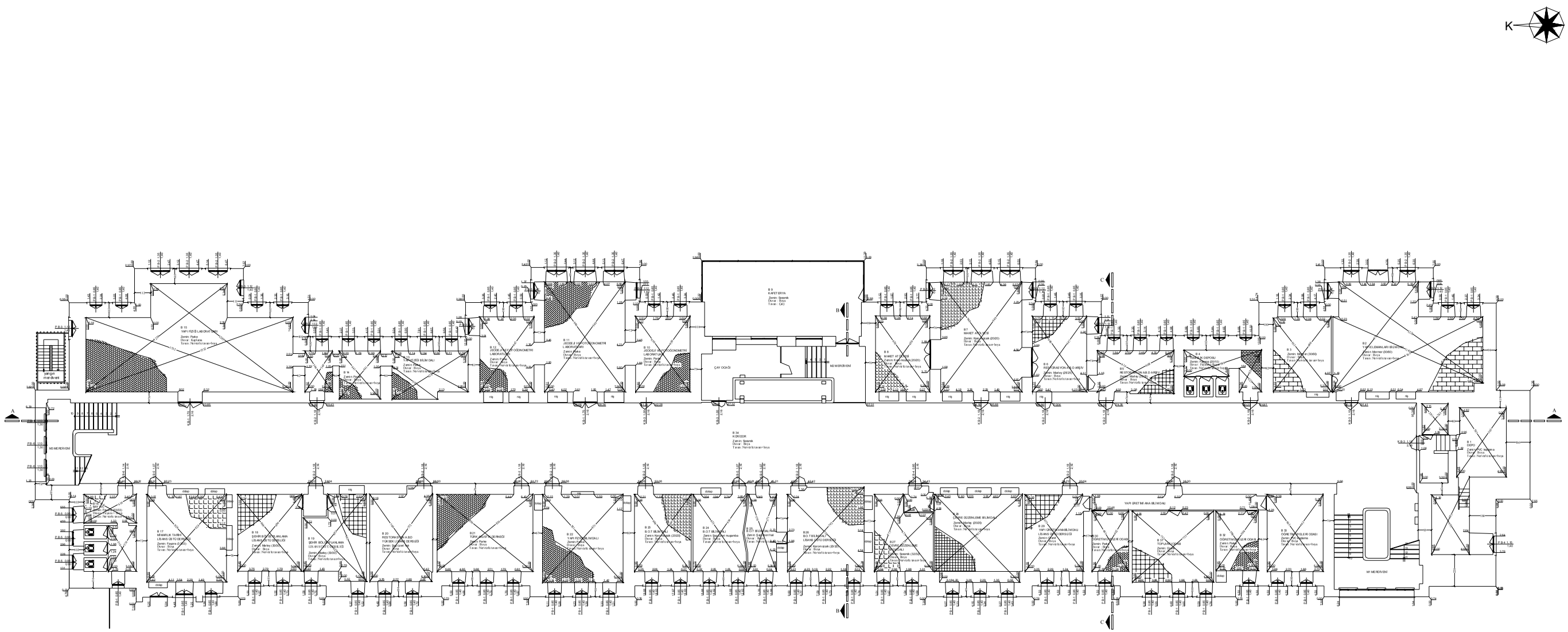

ÇATI GÖRÜNÜŞÜ
ÖLÇEK 1/100

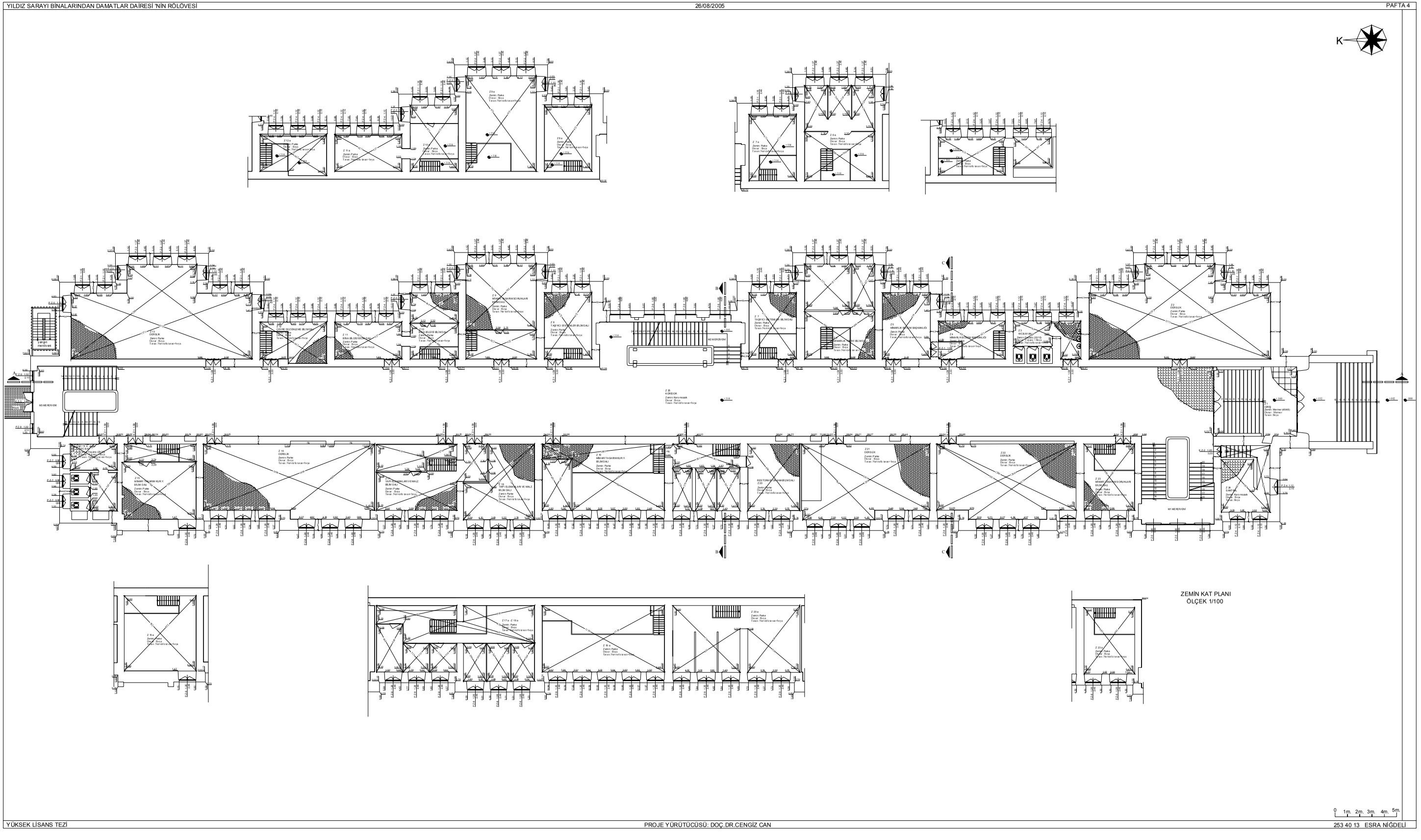
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 3

K
B 9
KANTİN'in
Zemin : Sokmk
Duvar : Boya
Tavan : Ahşap
B 34
KORİDOR
Zemin : Sokmk
Duvar : Boya
Tavan : Nervürlü betonarme boya
B 15
YAPI ÖLÇÜ LABORATUARI
Zemin : Parke
Duvar : Kağıtlama
Tavan : Nervürlü betonarme boya
B 16
ŞİDDİ BİLİM OKU
Zemin : Mozaik
Duvar : Boya
Tavan : Nervürlü betonarme boya
B 17
B 18
B 19
B 20
B 21
B 22
B 23
B 24
B 25
B 26
B 27
B 28
B 29
B 30
B 31
B 32
B 33
B 1
B 2
B 3
B 4
B 5
B 6
B 7
B 8
ÇAY OCAĞI
MEMURİN'İNİ
MEMURİN'İNİ
MEMURİN'İNİ

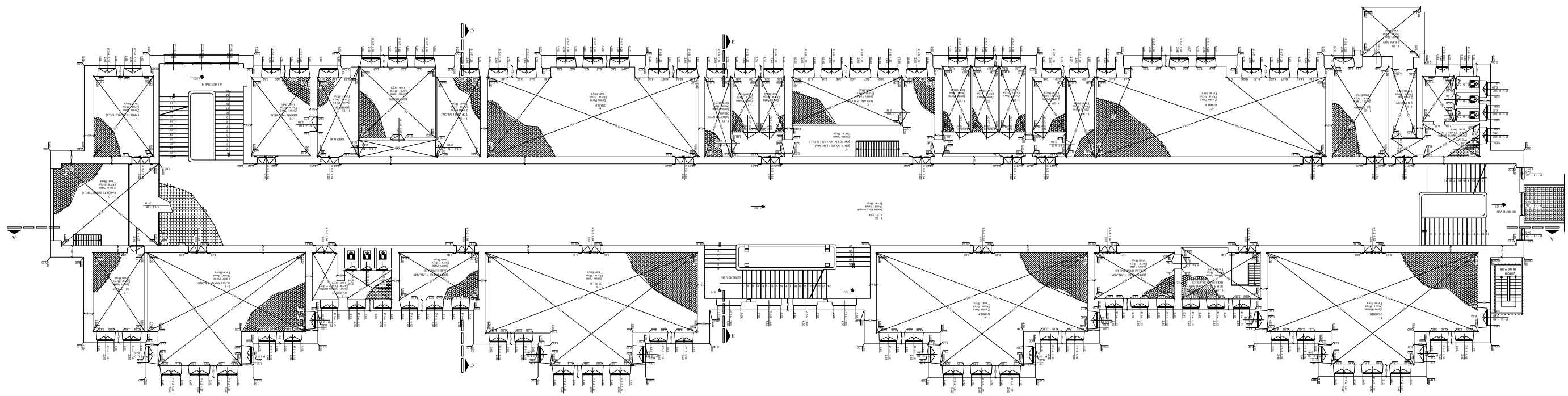
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ 'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 4

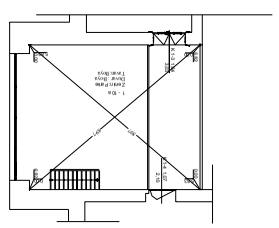

K
MİMERVİNİ
Z 1
DERSLİK
Z 2
DERSLİK
Z 3
DERSLİK
Z 4
DERSLİK
Z 5
DERSLİK
Z 6
DERSLİK
Z 7
DERSLİK
Z 8
DERSLİK
Z 9
DERSLİK
Z 10
DERSLİK
Z 11
DERSLİK
Z 12
DERSLİK
Z 13
DERSLİK
Z 14
DERSLİK
Z 15
DERSLİK
Z 16
DERSLİK
Z 17
DERSLİK
Z 18
DERSLİK
Z 19
DERSLİK
Z 20
DERSLİK
Z 21
DERSLİK
Z 22
DERSLİK
Z 23
DERSLİK
Z 24
DERSLİK
Z 25
KORİDOR
Z 26
KORİDOR
Z 27
KORİDOR
Z 28
KORİDOR
Z 29
KORİDOR
Z 30
KORİDOR
Z 31
KORİDOR
Z 32
KORİDOR
Z 33
KORİDOR
Z 34
KORİDOR
Z 35
KORİDOR
Z 36
KORİDOR
Z 37
KORİDOR
Z 38
KORİDOR
Z 39
KORİDOR
Z 40
KORİDOR
Z 41
KORİDOR
Z 42
KORİDOR
Z 43
KORİDOR
Z 44
KORİDOR
Z 45
KORİDOR
Z 46
KORİDOR
Z 47
KORİDOR
Z 48
KORİDOR
Z 49
KORİDOR
Z 50
KORİDOR
Z 51
KORİDOR
Z 52
KORİDOR
Z 53
KORİDOR
Z 54
KORİDOR
Z 55
KORİDOR
Z 56
KORİDOR
Z 57
KORİDOR
Z 58
KORİDOR
Z 59
KORİDOR
Z 60
KORİDOR
Z 61
KORİDOR
Z 62
KORİDOR
Z 63
KORİDOR
Z 64
KORİDOR
Z 65
KORİDOR
Z 66
KORİDOR
Z 67
KORİDOR
Z 68
KORİDOR
Z 69
KORİDOR
Z 70
KORİDOR
Z 71
KORİDOR
Z 72
KORİDOR
Z 73
KORİDOR
Z 74
KORİDOR
Z 75
KORİDOR
Z 76
KORİDOR
Z 77
KORİDOR
Z 78
KORİDOR
Z 79
KORİDOR
Z 80
KORİDOR
Z 81
KORİDOR
Z 82
KORİDOR
Z 83
KORİDOR
Z 84
KORİDOR
Z 85
KORİDOR
Z 86
KORİDOR
Z 87
KORİDOR
Z 88
KORİDOR
Z 89
KORİDOR
Z 90
KORİDOR
Z 91
KORİDOR
Z 92
KORİDOR
Z 93
KORİDOR
Z 94
KORİDOR
Z 95
KORİDOR
Z 96
KORİDOR
Z 97
KORİDOR
Z 98
KORİDOR
Z 99
KORİDOR
Z 100
KORİDOR
Z 101
KORİDOR
Z 102
KORİDOR
Z 103
KORİDOR
Z 104
KORİDOR
Z 105
KORİDOR
Z 106
KORİDOR
Z 107
KORİDOR
Z 108
KORİDOR
Z 109
KORİDOR
Z 110
KORİDOR
Z 111
KORİDOR
Z 112
KORİDOR
Z 113
KORİDOR
Z 114
KORİDOR
Z 115
KORİDOR
Z 116
KORİDOR
Z 117
KORİDOR
Z 118
KORİDOR
Z 119
KORİDOR
Z 120
KORİDOR
Z 121
KORİDOR
Z 122
KORİDOR
Z 123
KORİDOR
Z 124
KORİDOR
Z 125
KORİDOR
Z 126
KORİDOR
Z 127
KORİDOR
Z 128
KORİDOR
Z 129
KORİDOR
Z 130
KORİDOR
Z 131
KORİDOR
Z 132
KORİDOR
Z 133
KORİDOR
Z 134
KORİDOR
Z 135
KORİDOR
Z 136
KORİDOR
Z 137
KORİDOR
Z 138
KORİDOR
Z 139
KORİDOR
Z 140
KORİDOR
Z 141
KORİDOR
Z 142
KORİDOR
Z 143
KORİDOR
Z 144
KORİDOR
Z 145
KORİDOR
Z 146
KORİDOR
Z 147
KORİDOR
Z 148
KORİDOR
Z 149
KORİDOR
Z 150
KORİDOR
Z 151
KORİDOR
Z 152
KORİDOR
Z 153
KORİDOR
Z 154
KORİDOR
Z 155
KORİDOR
Z 156
KORİDOR
Z 157
KORİDOR
Z 158
KORİDOR
Z 159
KORİDOR
Z 160
KORİDOR
Z 161
KORİDOR
Z 162
KORİDOR
Z 163
KORİDOR
Z 164
KORİDOR
Z 165
KORİDOR
Z 166
KORİDOR
Z 167
KORİDOR
Z 168
KORİDOR
Z 169
KORİDOR
Z 170
KORİDOR
Z 171
KORİDOR
Z 172
KORİDOR
Z 173
KORİDOR
Z 174
KORİDOR
Z 175
KORİDOR
Z 176
KORİDOR
Z 177
KORİDOR
Z 178
KORİDOR
Z 179
KORİDOR
Z 180
KORİDOR
Z 181
KORİDOR
Z 182
KORİDOR
Z 183
KORİDOR
Z 184
KORİDOR
Z 185
KORİDOR
Z 186
KORİDOR
Z 187
KORİDOR
Z 188
KORİDOR
Z 189
KORİDOR
Z 190
KORİDOR
Z 191
KORİDOR
Z 192
KORİDOR
Z 193
KORİDOR
Z 194
KORİDOR
Z 195
KORİDOR
Z 196
KORİDOR
Z 197
KORİDOR
Z 198
KORİDOR
Z 199
KORİDOR
Z 200
KORİDOR
Z 201
KORİDOR
Z 202
KORİDOR
Z 203
KORİDOR
Z 204
KORİDOR
Z 205
KORİDOR
Z 206
KORİDOR
Z 207
KORİDOR
Z 208
KORİDOR
Z 209
KORİDOR
Z 210
KORİDOR
Z 211
KORİDOR
Z 212
KORİDOR
Z 213
KORİDOR
Z 214
KORİDOR
Z 215
KORİDOR
Z 216
KORİDOR
Z 217
KORİDOR
Z 218
KORİDOR
Z 219
KORİDOR
Z 220
KORİDOR
Z 221
KORİDOR
Z 222
KORİDOR
Z 223
KORİDOR
Z 224
KORİDOR
Z 225
KORİDOR
Z 226
KORİDOR
Z 227
KORİDOR
Z 228
KORİDOR
Z 229
KORİDOR
Z 230
KORİDOR
Z 231
KORİDOR
Z 232
KORİDOR
Z 233
KORİDOR
Z 234
KORİDOR
Z 235
KORİDOR
Z 236
KORİDOR
Z 237
KORİDOR
Z 238
KORİDOR
Z 239
KORİDOR
Z 240
KORİDOR
Z 241
KORİDOR
Z 242
KORİDOR
Z 243
KORİDOR
Z 244
KORİDOR
Z 245
KORİDOR
Z 246
KORİDOR
Z 247
KORİDOR
Z 248
KORİDOR
Z 249
KORİDOR
Z 250
KORİDOR
Z 251
KORİDOR
Z 252
KORİDOR
Z 253
KORİDOR
Z 254
KORİDOR
Z 255
KORİDOR
Z 256
KORİDOR
Z 257
KORİDOR
Z 258
KORİDOR
Z 259
KORİDOR
Z 260
KORİDOR
Z 261
KORİDOR
Z 262
KORİDOR
Z 263
KORİDOR
Z 264
KORİDOR
Z 265
KORİDOR
Z 266
KORİDOR
Z 267
KORİDOR
Z 268
KORİDOR
Z 269
KORİDOR
Z 270
KORİDOR
Z 271
KORİDOR
Z 272
KORİDOR
Z 273
KORİDOR
Z 274
KORİDOR
Z 275
KORİDOR
Z 276
KORİDOR
Z 277
KORİDOR
Z 278
KORİDOR
Z 279
KORİDOR
Z 280
KORİDOR
Z 281
KORİDOR
Z 282
KORİDOR
Z 283
KORİDOR
Z 284
KORİDOR
Z 285
KORİDOR
Z 286
KORİDOR
Z 287
KORİDOR
Z 288
KORİDOR
Z 289
KORİDOR
Z 290
KORİDOR
Z 291
KORİDOR
Z 292
KORİDOR
Z 293
KORİDOR
Z 294
KORİDOR
Z 295
KORİDOR
Z 296
KORİDOR
Z 297
KORİDOR
Z 298
KORİDOR
Z 299
KORİDOR
Z 300
KORİDOR
Z 301
KORİDOR
Z 302
KORİDOR
Z 303
KORİDOR
Z 304
KORİDOR
Z 305
KORİDOR
Z 306
KORİDOR
Z 307
KORİDOR
Z 308
KORİDOR
Z 309
KORİDOR
Z 310
KORİDOR
Z 311
KORİDOR
Z 312
KORİDOR
Z 313
KORİDOR
Z 314
KORİDOR
Z 315
KORİDOR
Z 316
KORİDOR
Z 317
KORİDOR
Z 318
KORİDOR
Z 319
KORİDOR
Z 320
KORİDOR
Z 321
KORİDOR
Z 322
KORİDOR
Z 323
KORİDOR
Z 324
KORİDOR
Z 325
KORİDOR
Z 326
KORİDOR
Z 327
KORİDOR
Z 328
KORİDOR
Z 329
KORİDOR
Z 330
KORİDOR
Z 331
KORİDOR
Z 332
KORİDOR
Z 333
KORİDOR
Z 334
KORİDOR
Z 335
KORİDOR
Z 336
KORİDOR
Z 337
KORİDOR
Z 338
KORİDOR
Z 339
KORİDOR
Z 340
KORİDOR
Z 341
KORİDOR
Z 342
KORİDOR
Z 343
KORİDOR
Z 344
KORİDOR
Z 345
KORİDOR
Z 346
KORİDOR
Z 347
KORİDOR
Z 348
KORİDOR
Z 349
KORİDOR
Z 350
KORİDOR
Z 351
KORİDOR
Z 352
KORİDOR
Z 353
KORİDOR
Z 354
KORİDOR
Z 355
KORİDOR
Z 356
KORİDOR
Z 357
KORİDOR
Z 358
KORİDOR
Z 359
KORİDOR
Z 360
KORİDOR
Z 361
KORİDOR
Z 362
KORİDOR
Z 363
KORİDOR
Z 364
KORİDOR
Z 365
KORİDOR
Z 366
KORİDOR
Z 367
KORİDOR
Z 368
KORİDOR
Z 369
KORİDOR
Z 370
KORİDOR
Z 371
KORİDOR
Z 372
KORİDOR
Z 373
KORİDOR
Z 374
KORİDOR
Z 375
KORİDOR
Z 376
KORİDOR
Z 377
KORİDOR
Z 378
KORİDOR
Z 379
KORİDOR
Z 380
KORİDOR
Z 381
KORİDOR
Z 382
KORİDOR
Z 383
KORİDOR
Z 384
KORİDOR
Z 385
KORİDOR
Z 386
KORİDOR
Z 387
KORİDOR
Z 388
KORİDOR
Z 389
KORİDOR
Z 390
KORİDOR
Z 391
KORİDOR
Z 392
KORİDOR
Z 393
KORİDOR
Z 394
KORİDOR
Z 395
KORİDOR
Z 396
KORİDOR
Z 397
KORİDOR
Z 398
KORİDOR
Z 399
KORİDOR
Z 400
KORİDOR
Z 401
KORİDOR
Z 402
KORİDOR
Z 403
KORİDOR
Z 404
KORİDOR
Z 405
KORİDOR
Z 406
KORİDOR
Z 407
KORİDOR
Z 408
KORİDOR
Z 409
KORİDOR
Z 410
KORİDOR
Z 411
KORİDOR
Z 412
KORİDOR
Z 413
KORİDOR
Z 414
KORİDOR
Z 415
KORİDOR
Z 416
KORİDOR
Z 417
KORİDOR
Z 418
KORİDOR
Z 419
KORİDOR
Z 420
KORİDOR
Z 421
KORİDOR
Z 422
KORİDOR
Z 423
KORİDOR
Z 424
KORİDOR
Z 425
KORİDOR
Z 426
KORİDOR
Z 427
KORİDOR
Z 428
KORİDOR
Z 429
KORİDOR
Z 430
KORİDOR
Z 431
KORİDOR
Z 432
KORİDOR
Z 433
KORİDOR
Z 434
KORİDOR
Z 435
KORİDOR
Z 436
KORİDOR
Z 437
KORİDOR
Z 438
KORİDOR
Z 439
KORİDOR
Z 440
KORİDOR
Z 441
KORİDOR
Z 442
KORİDOR
Z 443
KORİDOR
Z 444
KORİDOR
Z 445
KORİDOR
Z 446
KORİDOR
Z 447
KORİDOR
Z 448
KORİDOR
Z 449
KORİDOR
Z 450
KORİDOR
Z 451
KORİDOR
Z 452
KORİDOR
Z 453
KORİDOR
Z 454
KORİDOR
Z 455
KORİDOR
Z 456
KORİDOR
Z 457
KORİDOR
Z 458
KORİDOR
Z 459
KORİDOR
Z 460
KORİDOR
Z 461
KORİDOR
Z 462
KORİDOR
Z 463
KORİDOR
Z 464
KORİDOR
Z 465
KORİDOR
Z 466
KORİDOR
Z 467
KORİDOR
Z 468
KORİDOR
Z 469
KORİDOR
Z 470
KORİDOR
Z 471
KORİDOR
Z 472
KORİDOR
Z 473
KORİDOR
Z 474
KORİDOR
Z 475
KORİDOR
Z 476
KORİDOR
Z 477
KORİDOR
Z 478
KORİDOR
Z 479
KORİDOR
Z 480
KORİDOR
Z 481
KORİDOR
Z 482
KORİDOR
Z 483
KORİDOR
Z 484
KORİDOR
Z 485
KORİDOR
Z 486
KORİDOR
Z 487
KORİDOR
Z 488
KORİDOR
Z 489
KORİDOR
Z 490
KORİDOR
Z 491
KORİDOR
Z 492
KORİDOR
Z 493
KORİDOR
Z 494
KORİDOR
Z 495
KORİDOR
Z 496
KORİDOR
Z 497
KORİDOR
Z 498
KORİDOR
Z 499
KORİDOR
Z 500
KORİDOR
Z 501
KORİDOR
Z 502
KORİDOR
Z 503
KORİDOR
Z 504
KORİDOR
Z 505
KORİDOR
Z 506
KORİDOR
Z 507
KORİDOR
Z 508
KORİDOR
Z 509
KORİDOR
Z 510
KORİDOR
Z 511
KORİDOR
Z 512
KORİDOR
Z 513
KORİDOR
Z 514
KORİDOR
Z 515
KORİDOR
Z 516
KORİDOR
Z 517
KORİDOR
Z 518
KORİDOR
Z 519
KORİDOR
Z 520
KORİDOR
Z 521
KORİDOR
Z 522
KORİDOR
Z 523
KORİDOR
Z 524
KORİDOR
Z 525
KORİDOR
Z 526
KORİDOR
Z 527
KORİDOR
Z 528
KORİDOR
Z 529
KORİDOR
Z 530
KORİDOR
Z 531
KORİDOR
Z 532
KORİDOR
Z 533
KORİDOR
Z 534
KORİDOR
Z 535
KORİDOR
Z 536
KORİDOR
Z 537
KORİDOR
Z 538
KORİDOR
Z 539
KORİDOR
Z 540
KORİDOR
Z 541
KORİDOR
Z 542
KORİDOR
Z 543
KORİDOR
Z 544
KORİDOR
Z 545
KORİDOR
Z 546
KORİDOR
Z 547
KORİDOR
Z 548
KORİDOR
Z 549
KORİDOR
Z 550
KORİDOR
Z 551
KORİDOR
Z 552
KORİDOR
Z 553
KORİDOR
Z 554
KORİDOR
Z 555
KORİDOR
Z 556
KORİDOR
Z 557
KORİDOR
Z 558
KORİDOR
Z 559
KORİDOR
Z 560
KORİDOR
Z 561
KORİDOR
Z 562
KORİDOR
Z 563
KORİDOR
Z 564
KORİDOR
Z 565
KORİDOR
Z 566
KORİDOR
Z 567
KORİDOR
Z 568
KORİDOR
Z 569
KORİDOR
Z 570
KORİDOR
Z 571
KORİDOR
Z 572
KORİDOR
Z 573
KORİDOR
Z 574
KORİDOR
Z 575
KORİDOR
Z 576
KORİDOR
Z 577
KORİDOR
Z 578
KORİDOR
Z 579
KORİDOR
Z 580
KORİDOR
Z 581
KORİDOR
Z 582
KORİDOR
Z 583
KORİDOR
Z 584
KORİDOR
Z 585
KORİDOR
Z 586
KORİDOR
Z 587
KORİDOR
Z 588
KORİDOR
Z 589
KORİDOR
Z 590
KORİDOR
Z 591
KORİDOR
Z 592
KORİDOR
Z 593
KORİDOR
Z 594
KORİDOR
Z 595
KORİDOR
Z 596
KORİDOR
Z 597
KORİDOR
Z 598
KORİDOR
Z 599
KORİDOR
Z 600
KORİDOR
Z 601
KORİDOR
Z 602
KORİDOR
Z 603
KORİDOR
Z 604
KORİDOR
Z 605
KORİDOR
Z 606
KORİDOR
Z 607
KORİDOR
Z 608
KORİDOR
Z 609
KORİDOR
Z 610
KORİDOR
Z 611
KORİDOR
Z 612
KORİDOR
Z 613
KORİDOR
Z 614
KORİDOR
Z 615
KORİDOR
Z 616
KORİDOR
Z 617
KORİDOR
Z 618
KORİDOR
Z 619
KORİDOR
Z 620
KORİDOR
Z 621
KORİDOR
Z 622
KORİDOR
Z 623
KORİDOR
Z 624
KORİDOR
Z 625
KORİDOR
Z 626
KORİDOR
Z 627
KORİDOR
Z 628
KORİDOR
Z 629
KORİDOR
Z 630
KORİDOR
Z 631
KORİDOR
Z 632
KORİDOR
Z 633
KORİDOR
Z 634
KORİDOR
Z 635
KORİDOR
Z 636
KORİDOR
Z 637
KORİDOR
Z 638
KORİDOR
Z 639
KORİDOR
Z 640
KORİDOR
Z 641
KORİDOR
Z 642
KORİDOR
Z 643
KORİDOR
Z 644
KORİDOR
Z 645
KORİDOR
Z 646
KORİDOR
Z 647
KORİDOR
Z 648
KORİDOR
Z 649
KORİDOR
Z 650
KORİDOR
Z 651
KORİDOR
Z 652
KORİDOR
Z 653
KORİDOR
Z 654
KORİDOR
Z 655
KORİDOR
Z 656
KORİDOR
Z 657
KORİDOR
Z 658
KORİDOR
Z 659
KORİDOR
Z 660
KORİDOR
Z 661
KORİDOR
Z 662
KORİDOR
Z 663
KORİDOR
Z 664
KORİDOR
Z 665
KORİDOR
Z 666
KORİDOR
Z 667
KORİDOR
Z 668
KORİDOR
Z 669
KORİDOR
Z 670
KORİDOR
Z 671
KORİDOR
Z 672
KORİDOR
Z 673
KORİDOR
Z 674
KORİDOR
Z 675
KORİDOR
Z 676
KORİDOR
Z 677
KORİDOR
Z 678
KORİDOR
Z 679
KORİDOR
Z 680
KORİDOR
Z 681
KORİDOR
Z 682
KORİDOR
Z 683
KORİDOR
Z 684
KORİDOR
Z 685
KORİDOR
Z 686
KORİDOR
Z 687
KORİDOR
Z 688
KORİDOR
Z 689
KORİDOR
Z 690
KORİDOR
Z 691
KORİDOR
Z 692
KORİDOR
Z 693
KORİDOR
Z 694
KORİDOR
Z 695
KORİDOR
Z 696
KORİDOR
Z 697
KORİDOR
Z 698
KORİDOR
Z 699
KORİDOR
Z 700
KORİDOR
Z 701
KORİDOR
Z 702
KORİDOR
Z 703
KORİDOR
Z 704
KORİDOR
Z 705
KORİDOR
Z 706
KORİDOR
Z 707
KORİDOR
Z 708
KORİDOR
Z 709
KORİDOR
Z 710
KORİDOR
Z 711
KORİDOR
Z 712
KORİDOR
Z 713
KORİDOR
Z 714
KORİDOR
Z 715
KORİDOR
Z 716
KORİDOR
Z 717
KORİDOR
Z 718
KORİDOR
Z 719
KORİDOR
Z 720
KORİDOR
Z 721
KORİDOR
Z 722
KORİDOR
Z 723
KORİDOR
Z 724
KORİDOR
Z 725
KORİDOR
Z 726
KORİDOR
Z 727
KORİDOR
Z 728
KORİDOR
Z 729
KORİDOR
Z 730
KORİDOR
Z 731
KORİDOR
Z 732
KORİDOR
Z 733
KORİDOR
Z 734
KORİDOR
Z 735
KORİDOR
Z 736
KORİDOR
Z 737
KORİDOR
Z 738
KORİDOR
Z 739
KORİDOR
Z 740
KORİDOR
Z 741
KORİDOR
Z 742
KORİDOR
Z 743
KORİDOR
Z 744
KORİDOR
Z 745
KORİDOR
Z 746
KORİDOR
Z 747
KORİDOR
Z 748
KORİDOR
Z 749
KORİDOR
Z 750
KORİDOR
Z 751
KORİDOR
Z 752
KORİDOR
Z 753
KORİDOR
Z 754
KORİDOR
Z 755
KORİDOR
Z 756
KORİDOR
Z 757
KORİDOR
Z 758
KORİDOR
Z 759
KORİDOR
Z 760
KORİDOR
Z 761
KORİDOR
Z 762
KORİDOR
Z 763
KORİDOR
Z 764
KORİDOR
Z 765
KORİDOR
Z 766
KORİDOR
Z 767
KORİDOR
Z 768
KORİDOR
Z 769
KORİDOR
Z 770
KORİDOR
Z 771
KORİDOR
Z 772
KORİDOR
Z 773
KORİDOR
Z 774
KORİDOR
Z 775
KORİDOR
Z 776
KORİDOR
Z 777
KORİDOR
Z 778
KORİDOR
Z 779
KORİDOR
Z 780
KORİDOR
Z 781
KORİDOR
Z 782
KORİDOR
Z 783
KORİDOR
Z 784
KORİDOR
Z 785
KORİDOR
Z 786
KORİDOR
Z 787
KORİDOR
Z 788
KORİDOR
Z 789
KORİDOR
Z 790
KORİDOR
Z 791
KORİDOR
Z 792
KORİDOR
Z 793
KORİDOR
Z 794
KORİDOR
Z 795
KORİDOR
Z 796
KORİDOR
Z 797
KORİDOR
Z 798
KORİDOR
Z 799
KORİDOR
Z 800
KORİDOR
Z 801
KORİDOR
Z 802
KORİDOR
Z 803
KORİDOR
Z 804
KORİDOR
Z 805
KORİDOR
Z 806
KORİDOR
Z 807
KORİDOR
Z 808
KORİDOR
Z 809
KORİDOR
Z 810
KORİDOR
Z 811
KORİDOR
Z 812
KORİDOR
Z 813
KORİDOR
Z 814
KORİDOR
Z 815
KORİDOR
Z 816
KORİDOR
Z 817
KORİDOR
Z 818
KORİDOR
Z 819
KORİDOR
Z 820
KORİDOR
Z 821
KORİDOR
Z 822
KORİDOR
Z 823
KORİDOR
Z 824
KORİDOR
Z 825
KORİDOR
Z 826
KORİDOR
Z 827
KORİDOR
Z 828
KORİDOR
Z 829
KORİDOR
Z 830
KORİDOR
Z 831
KORİDOR
Z 832
KORİDOR
Z 833
KORİDOR
Z 834
KORİDOR
Z 835
KORİDOR
Z 836
KORİDOR
Z 837
KORİDOR
Z 838
KORİDOR
Z 839
KORİDOR
Z 840
KORİDOR
Z 841
KORİDOR
Z 842
KORİDOR
Z 843
KORİDOR
Z 844
KORİDOR
Z 845
KORİDOR
Z 846
KORİDOR
Z 847
KORİDOR
Z 848
KORİDOR
Z 849
KORİDOR
Z 850
KORİDOR
Z 851
KORİDOR
Z 852
KORİDOR
Z 853
KORİDOR
Z 854
KORİDOR
Z 855
KORİDOR
Z 856
KORİDOR
Z 857
KORİDOR
Z 858
KORİDOR
Z 859
KORİDOR
Z 860
KORİDOR
Z 861
KORİDOR
Z 862
KORİDOR
Z 863
KORİDOR
Z 864
KORİDOR
Z 865
KORİDOR
Z 866
KORİDOR
Z 867
KORİDOR
Z 868
KORİDOR
Z 869
KORİDOR
Z 870
KORİDOR
Z 871
KORİDOR
Z 872
KORİDOR
Z 873
KORİDOR
Z 874
KORİDOR
Z 875
KORİDOR
Z 876
KORİDOR
Z 877
KORİDOR
Z 878
KORİDOR
Z 879
KORİDOR
Z 880
KORİDOR
Z 881
KORİDOR
Z 882
KORİDOR
Z 883
KORİDOR
Z 884
KORİDOR
Z 885
KORİDOR
Z 886
KORİDOR
Z 887
KORİDOR
Z 888
KORİDOR
Z 889
KORİDOR
Z 890
KORİDOR
Z 891
KORİDOR
Z 892
KORİDOR
Z 893
KORİDOR
Z 894
KORİDOR
Z 895
KORİDOR
Z 896
KORİDOR
Z 897
KORİDOR
Z 898
KORİDOR
Z 899
KORİDOR
Z 900
KORİDOR
Z 901
KORİDOR
Z 902
KORİDOR
Z 903
KORİDOR
Z 904
KORİDOR
Z 905
KORİDOR
Z 906
KORİDOR
Z 907
KORİDOR
Z 908
KORİDOR
Z 909
KORİDOR
Z 910
KORİDOR
Z 911
KORİDOR
Z 912
KORİDOR
Z 913
KORİDOR
Z 914
KORİDOR
Z 915
KORİDOR
Z 916
KORİDOR
Z 917
KORİDOR
Z 918
KORİDOR
Z 919
KORİDOR
Z 920
KORİDOR
Z 921
KORİDOR
Z 922
KORİDOR
Z 923
KORİDOR
Z 924
KORİDOR
Z 925
KORİDOR
Z 926
KORİDOR
Z 927
KORİDOR
Z 928
KORİDOR
Z 929
KORİDOR
Z 930
KORİDOR
Z 931
KORİDOR
Z 932
KORİDOR
Z 933
KORİDOR
Z 934
KORİDOR
Z 935
KORİDOR
Z 936
KORİDOR
Z 937
KORİDOR
Z 938
KORİDOR
Z 939
KORİDOR
Z 940
KORİDOR
Z 941
KORİDOR
Z 942
KORİDOR
Z 943
KORİDOR
Z 944
KORİDOR
Z 945
KORİDOR
Z 946
KORİDOR
Z 947
KORİDOR
Z 948
KORİDOR
Z 949
KORİDOR
Z 950
KORİDOR
Z 951
KORİDOR
Z 952
KORİDOR
Z 953
KORİDOR
Z 954
KORİDOR
Z 955
KORİDOR
Z 956
KORİDOR
Z 957
KORİDOR
Z 958
KORİDOR
Z 959
KORİDOR
Z 960
KORİDOR
Z 961
KORİDOR
Z 962
KORİDOR
Z 963
KORİDOR
Z 964
KORİDOR
Z 965
KORİDOR
Z 966
KORİDOR
Z 967
KORİDOR
Z 968
KORİDOR
Z 969
KORİDOR
Z 970
KORİDOR
Z 971
KORİDOR
Z 972
KORİDOR
Z 973
KORİDOR
Z 974
KORİDOR
Z 975
KORİDOR
Z 976
KORİDOR
Z 977
KORİDOR
Z 978
KORİDOR
Z 979
KORİDOR
Z 980
KORİDOR
Z 981
KORİDOR
Z 982
KORİDOR
Z 983
KORİDOR
Z 984
KORİDOR
Z 985
KORİDOR
Z 986
KORİDOR
Z 987
KORİDOR
Z 988
KORİDOR
Z 989
KORİDOR
Z 990
KORİDOR
Z 991
KORİDOR
Z 992
KORİDOR
Z 993
KORİDOR
Z 994
KORİDOR
Z 995
KORİDOR
Z 996
KORİDOR
Z 997
KORİDOR
Z 998
KORİDOR
Z 999
KORİDOR
Z 1000
KORİDOR
Z 1001
KORİDOR
Z 1002
KORİDOR
Z 1003
KORİDOR
Z 1004
KORİDOR
Z 1005
KORİDOR
Z 1006
KORİDOR
Z 1007
KORİDOR
Z 1008
KORİDOR
Z 1009
KORİDOR
Z 1010
KORİDOR
Z 1011
KORİDOR
Z 1012
KORİDOR
Z 1013
KORİDOR
Z 1014
KORİDOR
Z 1015
KORİDOR
Z 1016
KORİDOR
Z 1017
KORİDOR
Z 1018
KORİDOR
Z 1019
KORİDOR
Z 1020
KORİDOR
Z 1021
KORİDOR
Z 1022
KORİDOR
Z 1023
KORİDOR
Z 1024
KORİDOR
Z 1025
KORİDOR
Z 1026
KORİDOR
Z 1027
KORİDOR
Z 1028
KORİDOR
Z 1029
KORİDOR
Z 1030
KORİDOR
Z 1031
KORİDOR
Z 1032
KORİDOR
Z 1033
KORİDOR
Z 1034
KORİDOR
Z 1035
KORİDOR
Z 1036
KORİDOR
Z 1037
KORİDOR
Z 1038
KORİDOR
Z 1039
KORİDOR
Z 1040
KORİDOR
Z 1041
KORİDOR
Z 1042
KORİDOR
Z 1043
KORİDOR
Z 1044
KORİDOR
Z 1045
KORİDOR
Z 1046
KORİDOR
Z 1047
KORİDOR
Z 1048
KORİDOR
Z 1049
KORİDOR
Z 1050
KORİDOR
Z 1051
KORİDOR
Z 1052
KORİDOR
Z 1053
KORİDOR
Z 1054
KORİDOR
Z 1055
KORİDOR
Z 1056
KORİDOR
Z 1057
KORİDOR
Z 1058
KORİDOR
Z 1059
KORİDOR
Z 1060
KORİDOR
Z 1061
KORİDOR
Z 1062
KORİDOR
Z 1063
KORİDOR
Z 1064
KORİDOR
Z 1065
KORİDOR
Z 1066
KORİDOR
Z 1067
KORİDOR
Z 1068
KORİDOR
Z 1069
KORİDOR
Z 1070
KORİDOR
Z 1071
KORİDOR
Z 1072
KORİDOR
Z 1073
KORİDOR
Z 1074
KORİDOR
Z 1075
KORİDOR
Z 1076
KORİDOR
Z 1077
KORİDOR
Z 1078
KORİDOR
Z 1079
KORİDOR
Z 1080
KORİDOR
Z 1081
KORİDOR
Z 1082
KORİDOR
Z 1083
KORİDOR
Z 1084
KORİDOR
Z 1085
KORİDOR
Z 1086
KORİDOR
Z 1087
KORİDOR
Z 1088
KORİDOR
Z 1089
KORİDOR
Z 1090
KORİDOR
Z 1091
KORİDOR
Z 1092
KORİDOR
Z 1093
KORİDOR
Z 1094
KORİDOR
Z 1095
KORİDOR
Z 1096
KORİDOR
Z 1097
KORİDOR
Z 1098
KORİDOR
Z 1099
KORİDOR
Z 1100
KORİDOR
Z 1101
KORİDOR
Z 1102
KORİDOR
Z 1103
KORİDOR
Z 1104
KORİDOR
Z 1105
KORİDOR
Z 1106
KORİDOR
Z 1107
KORİDOR
Z 1108
KORİDOR
Z 1109
KORİDOR
Z 1110
KORİDOR
Z 1111
KORİDOR
Z 1112
KORİDOR
Z 1113
KORİDOR
Z 1114
KORİDOR
Z 1115
KORİDOR
Z 1116
KORİDOR
Z 1117
KORİDOR
Z 1118
KORİDOR
Z 1119
KORİDOR
Z 1120
KORİDOR
Z 1121
KORİDOR
Z 1122
KORİDOR
Z 1123
KORİDOR
Z 1124
KORİDOR
Z 1125
KORİDOR
Z 1126
KORİDOR
Z 1127
KORİDOR
Z 1128
KORİDOR
Z 1129
KORİDOR
Z 1130
KORİDOR
Z 1131
KORİDOR
Z 1132
KORİDOR
Z 1133
KORİDOR
Z 1134
KORİDOR
Z 1135
KORİDOR
Z 1136
KORİDOR
Z 1137
KORİDOR
Z 1138
KORİDOR
Z 1139
KORİDOR
Z 1140
KORİDOR
Z 1141
KORİDOR
Z 1142
KORİDOR
Z 1143
KORİDOR
Z 1144
KORİDOR
Z 1145
KORİDOR
Z 1146
KORİDOR
Z 1147
KORİDOR
Z 1148
KORİDOR
Z 1149
KORİDOR
Z 1150
KORİDOR
Z 1151
KORİDOR
Z 1152
KORİDOR
Z 1153
KORİDOR
Z 1154
KORİDOR
Z 1155
KORİDOR
Z 1156
KORİDOR
Z 1157
KORİDOR
Z 1158
KORİDOR
Z 1159
KORİDOR
Z 1160
KORİDOR
Z 1161
KORİDOR
Z 1162
KORİDOR
Z 1163
KORİDOR
Z 1164
KORİDOR
Z 1165
KORİDOR
Z 1166
KORİDOR
Z 1167
KORİDOR
Z 1168
KORİDOR
Z 1169
KORİDOR
Z 1170
KORİDOR
Z 1171
KORİDOR
Z 1172
KORİDOR
Z 1173
KORİDOR
Z 1174
KORİDOR
Z 1175
KORİDOR
Z 1176
KORİDOR
Z 1177
KORİDOR
Z 1178
KORİDOR
Z 1179
KORİDOR
Z 1180
KORİDOR
Z 1181
KORİDOR
Z 1182
KORİDOR
Z 1183
KORİDOR
Z 1184
KORİDOR
Z 1185
KORİDOR
Z 1186
KORİDOR
Z 1187
KORİDOR
Z 1188
KORİDOR
Z 1189
KORİDOR
Z 1190
KORİDOR
Z 1191
KORİDOR
Z 1192
KORİDOR
Z 1193
KORİDOR
Z 1194
KORİDOR
Z 1195
KORİDOR
Z 1196
KORİDOR
Z 1197
KORİDOR
Z 1198
KORİDOR
Z 1199
KORİDOR
Z 1200
KORİDOR
Z 1201
KORİDOR
Z 1202
KORİDOR
Z 1203
KORİDOR
Z 1204
KORİDOR
Z 1205
KORİDOR
Z 1206
KORİDOR
Z 1207
KORİDOR
Z 1208
KORİDOR
Z 1209
KORİDOR
Z 1210
KORİDOR
Z 1211
KORİDOR
Z 1212
KORİDOR
Z 1213
KORİDOR
Z 1214
KORİDOR
Z 1215
KORİDOR
Z 1216
KORİDOR
Z 1217
KORİDOR
Z 1218
KORİDOR
Z 1219
KORİDOR
Z 1220
KORİDOR
Z 1221
KORİDOR
Z 1222
KORİDOR
Z 1223
KORİDOR
Z 1224
KORİDOR
Z 1225
KORİDOR
Z 1226
KORİDOR
Z 1227
KORİDOR
Z 1228
KORİDOR
Z 1229
KORİDOR
Z 1230
KORİDOR
Z 1231
KORİDOR
Z 1232
KORİDOR
Z 1233
KORİDOR
Z 1234
KORİDOR
Z 1235
KORİDOR
Z 1236
KORİDOR
Z 1237
KORİDOR
Z 1238
KORİDOR
Z 1239
KORİDOR
Z 1240
KORİDOR
Z 1241
KORİDOR
Z 1242
KORİDOR
Z 1243
KORİDOR
Z 1244
KORİDOR
Z 1245
KORİDOR
Z 1246
KORİDOR
Z 1247
KORİDOR
Z 1248
KORİDOR
Z 1249
KORİDOR
Z 1250
KORİDOR
Z 1251
KORİDOR
Z 1252
KORİDOR
Z 1253
KORİDOR
Z 1254
KORİDOR
Z 1255
KORİDOR
Z 1256
KORİDOR
Z 1257
KORİDOR
Z 1258
KORİDOR
Z 1259
KORİDOR
Z 1260
KORİDOR
Z 1261
KORİDOR
Z 1262
KORİDOR
Z 1263
KORİDOR
Z 1264
KORİDOR
Z 1265
KORİDOR
Z 1266
KORİDOR
Z 1267
KORİDOR
Z 1268
KORİDOR
Z 1269
KORİDOR
Z 1270
KORİDOR
Z 1271
KORİDOR
Z 1272
KORİDOR
Z 1273
KORİDOR
Z 1274
KORİDOR
Z 1275
KORİDOR
Z 1276
KORİDOR
Z 1277
KORİDOR
Z 1278
KORİDOR
Z 1279
KORİDOR
Z 1280
KORİDOR
Z 1281
KORİDOR
Z 1282
KORİDOR
Z 1283
KORİDOR
Z 1284
KORİDOR
Z 1285
KORİDOR
Z 1286
KORİDOR
Z 1287
KORİDOR
Z 1288
KORİDOR
Z 1289
KORİDOR
Z 1290
KORİDOR
Z 1291
KORİDOR
Z 1292
KORİDOR
Z 1293
KORİDOR
Z 1294
KORİDOR
Z 1295
KORİD

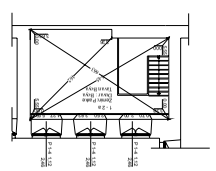
YÜKSEK LİSANS TEZİ PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

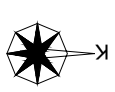
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

BİRİNCİ KAT PLANI
ÖLÇEK 1/100

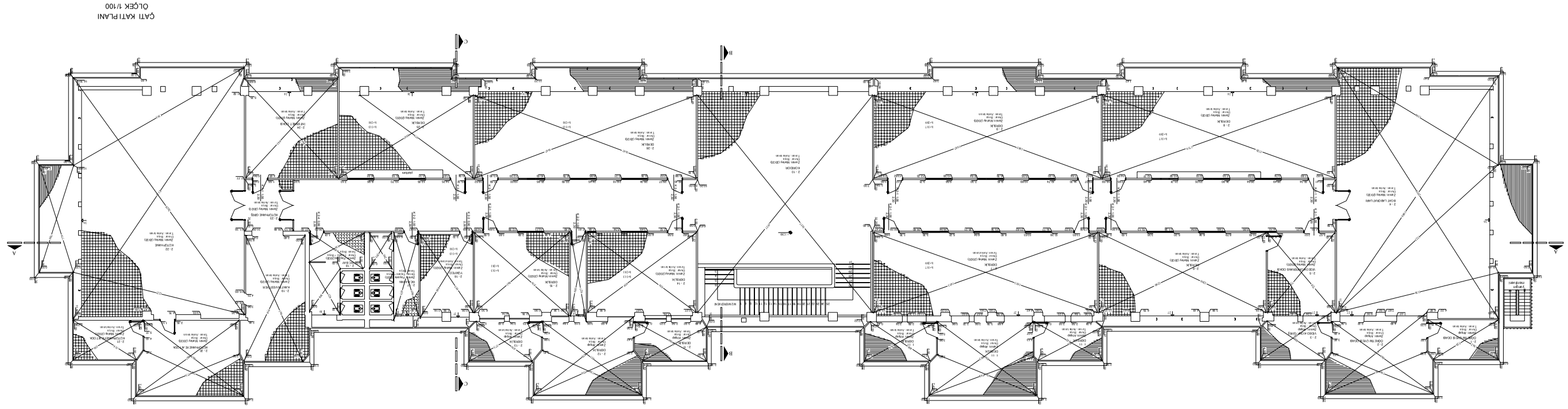
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMA TLAR DAİRESİ 'NİN RÖLÖVESİ

26/09/2005

PAFTA 5

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253.40.13 ESRA MİGDELİ

0 1m 2m 3m 4m 5m

KESİT A-A

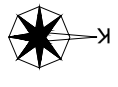
KESİT B-B

KESİT C-C

KESİT D-D

KESİT E-E

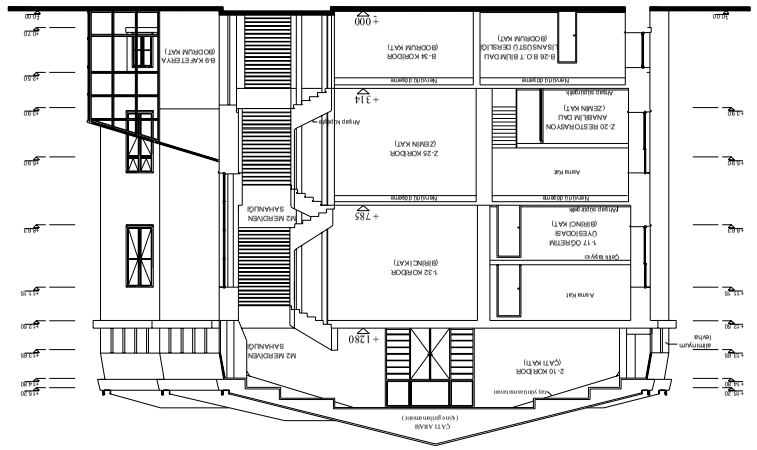
ÇATI KATI PLANI
ÖLÇEK 1/100

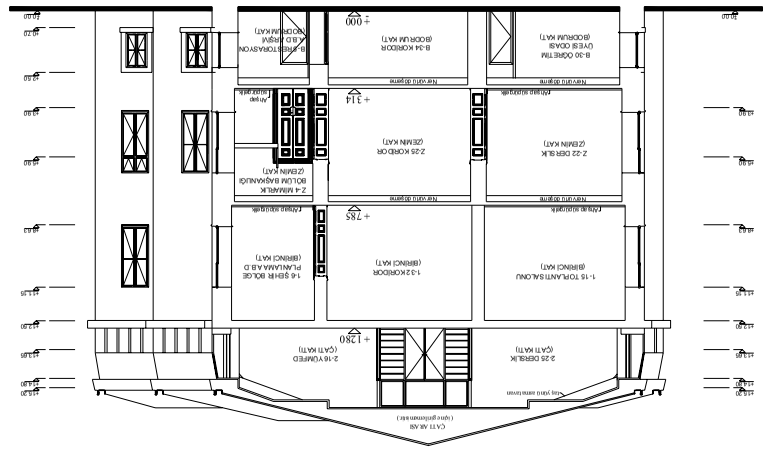
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMA TLAR DALRESİ 'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 6

0 1m 2m 3m 4m 5m

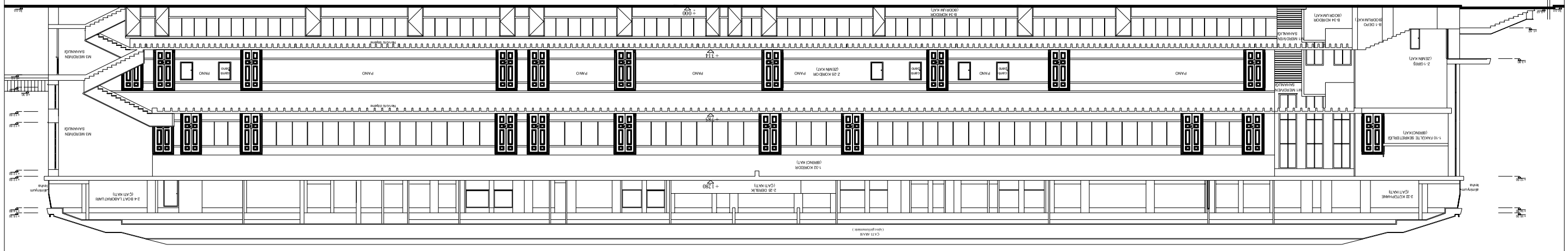
B - B KESİTİ
ÖLÇEK 1/100

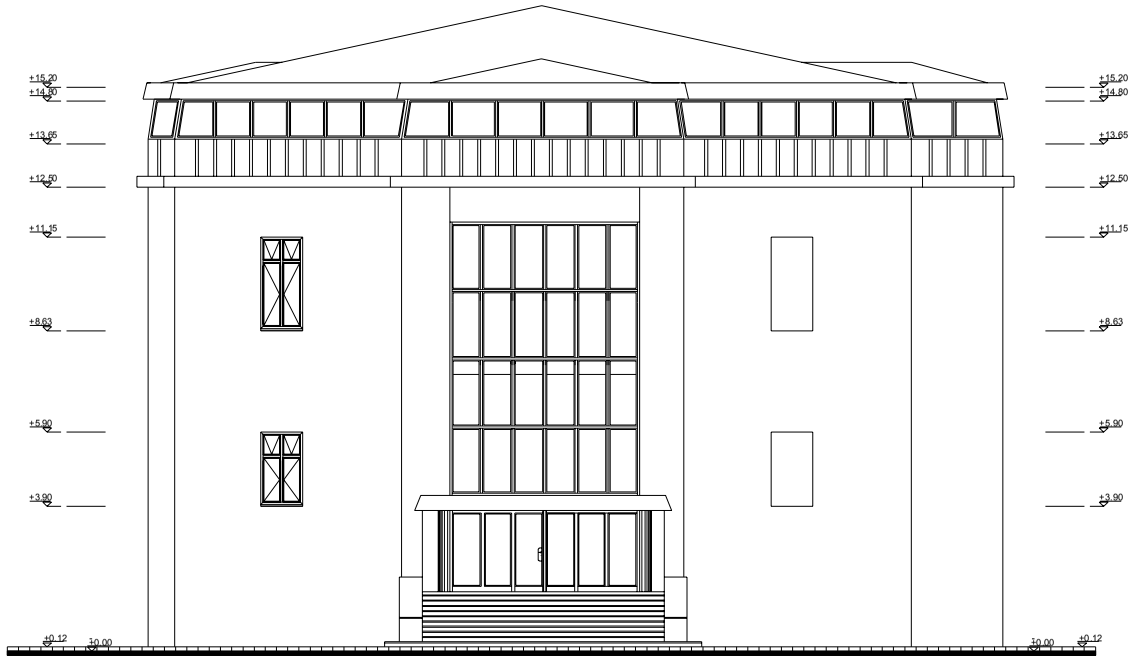
C - C KESİTİ
ÖLÇEK 1/100

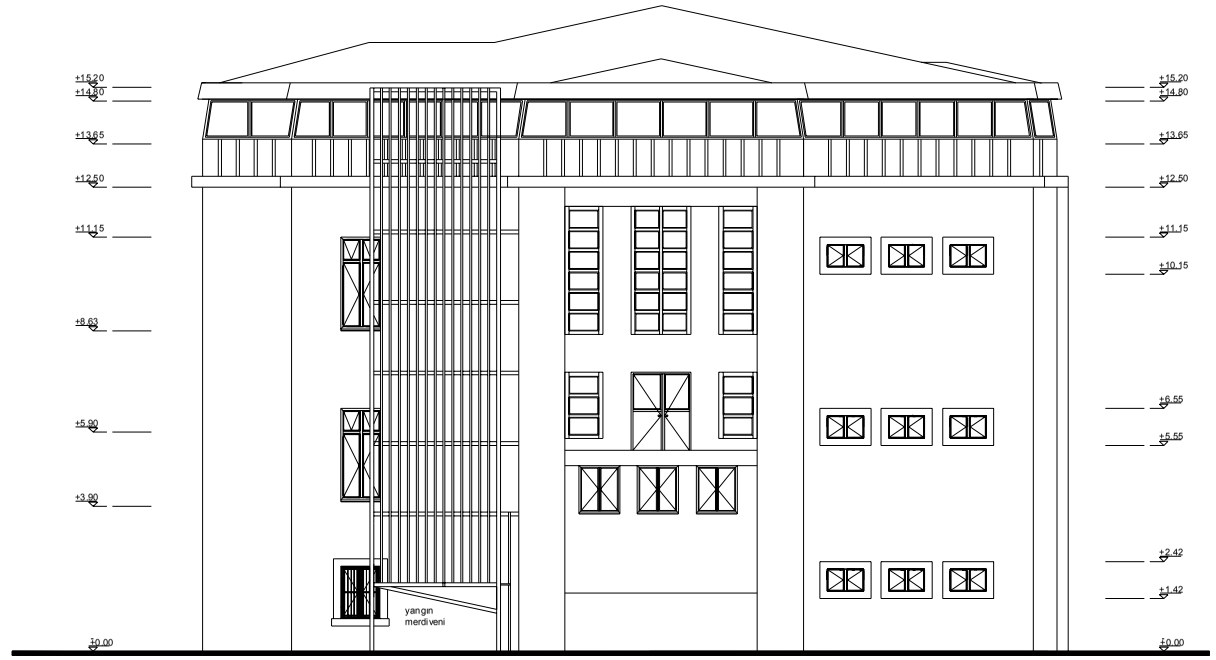
A - A KESİTİ
ÖLÇEK 1/100

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ 'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 8

GÜNEY CEPHESİ
ÖLÇEK 1/100

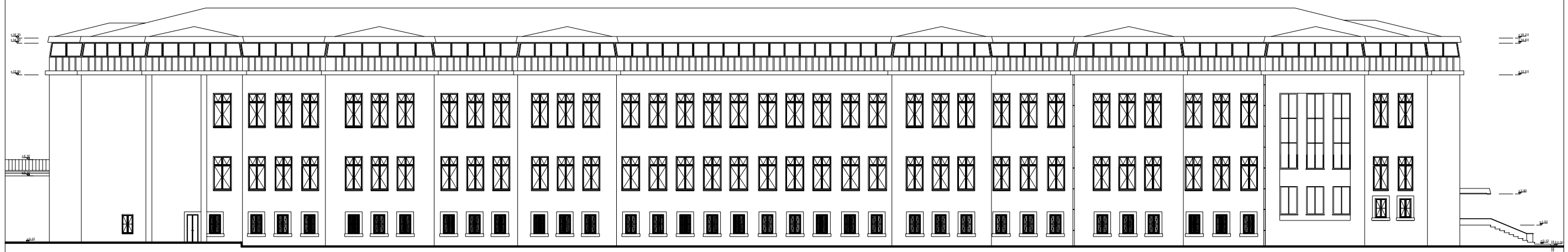

KUZEY CEPHESİ
ÖLÇEK 1/100

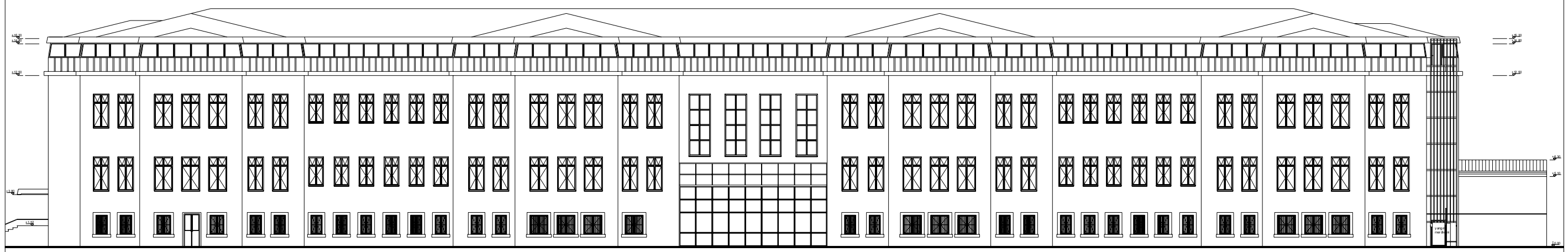
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ 'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 9

BATI CEPHESİ
ÖLÇEK 1/100

DOĞU CEPHESİ
ÖLÇEK 1/100

0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253.40.13 ESRA NİĞDELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

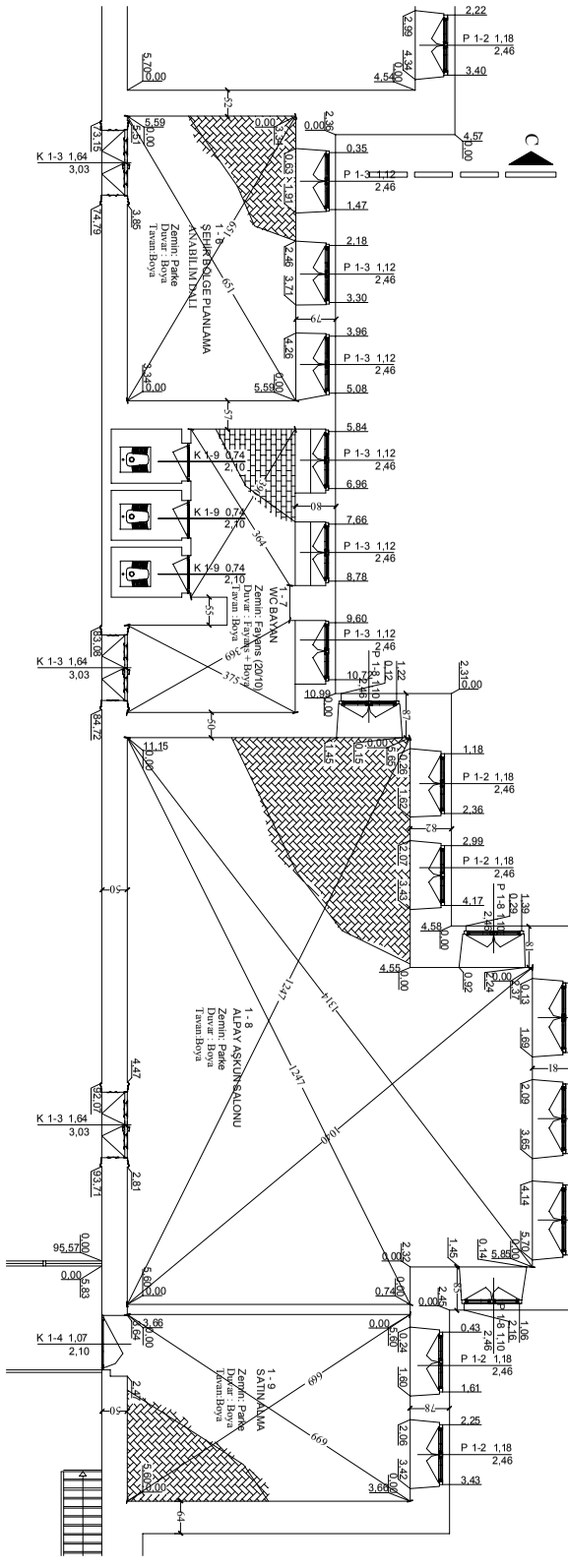
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN

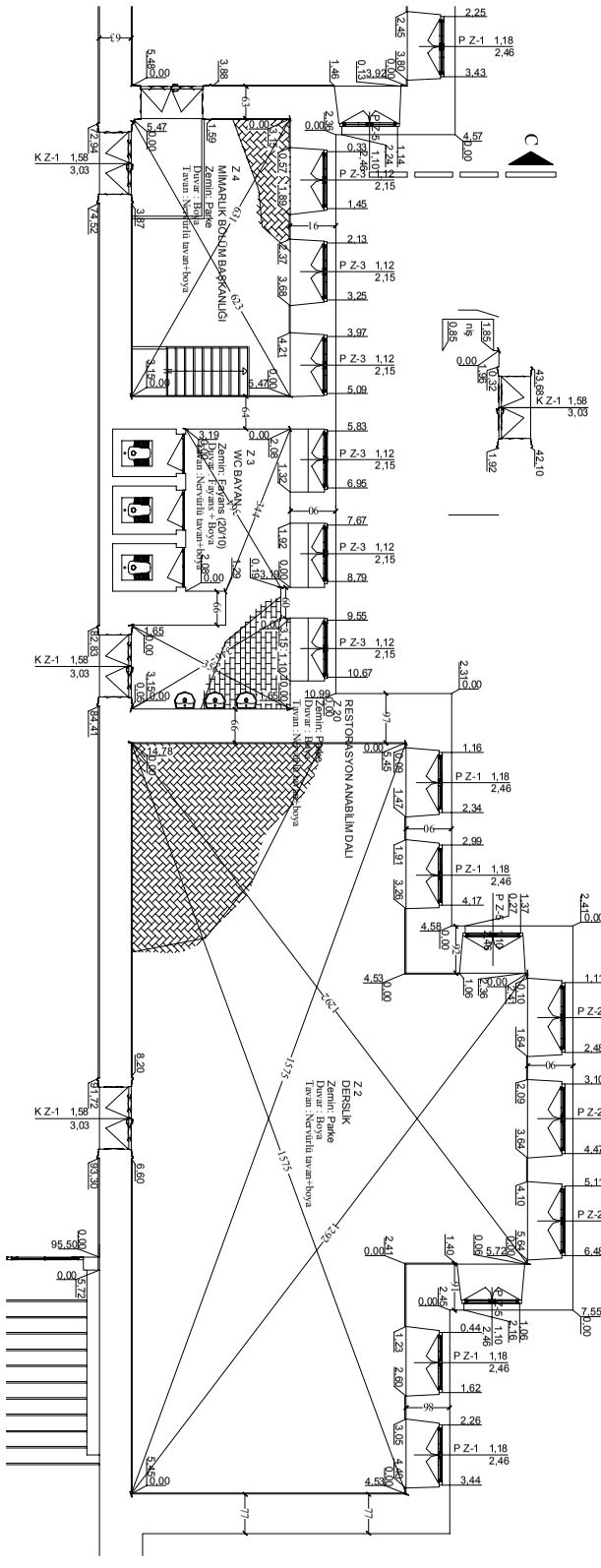
253 40 13 ESRA NİĞDELİ

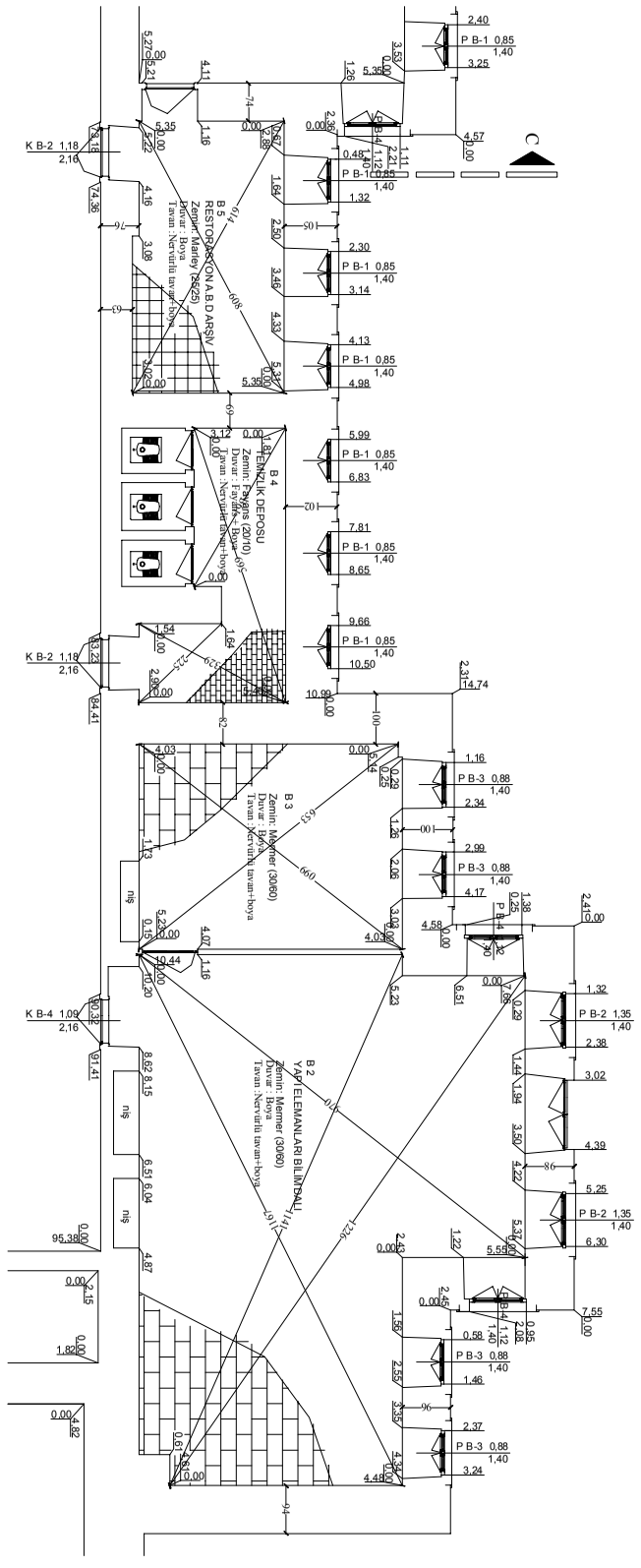
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİNİN RÖLÖVESİ

26/08/2005

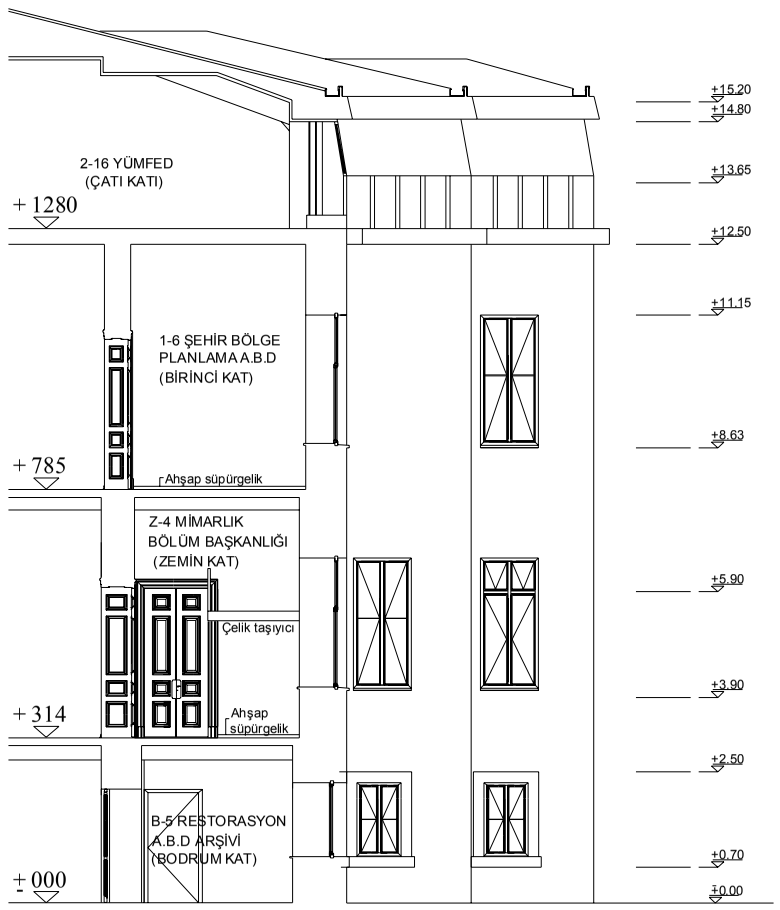
PAFTA 10

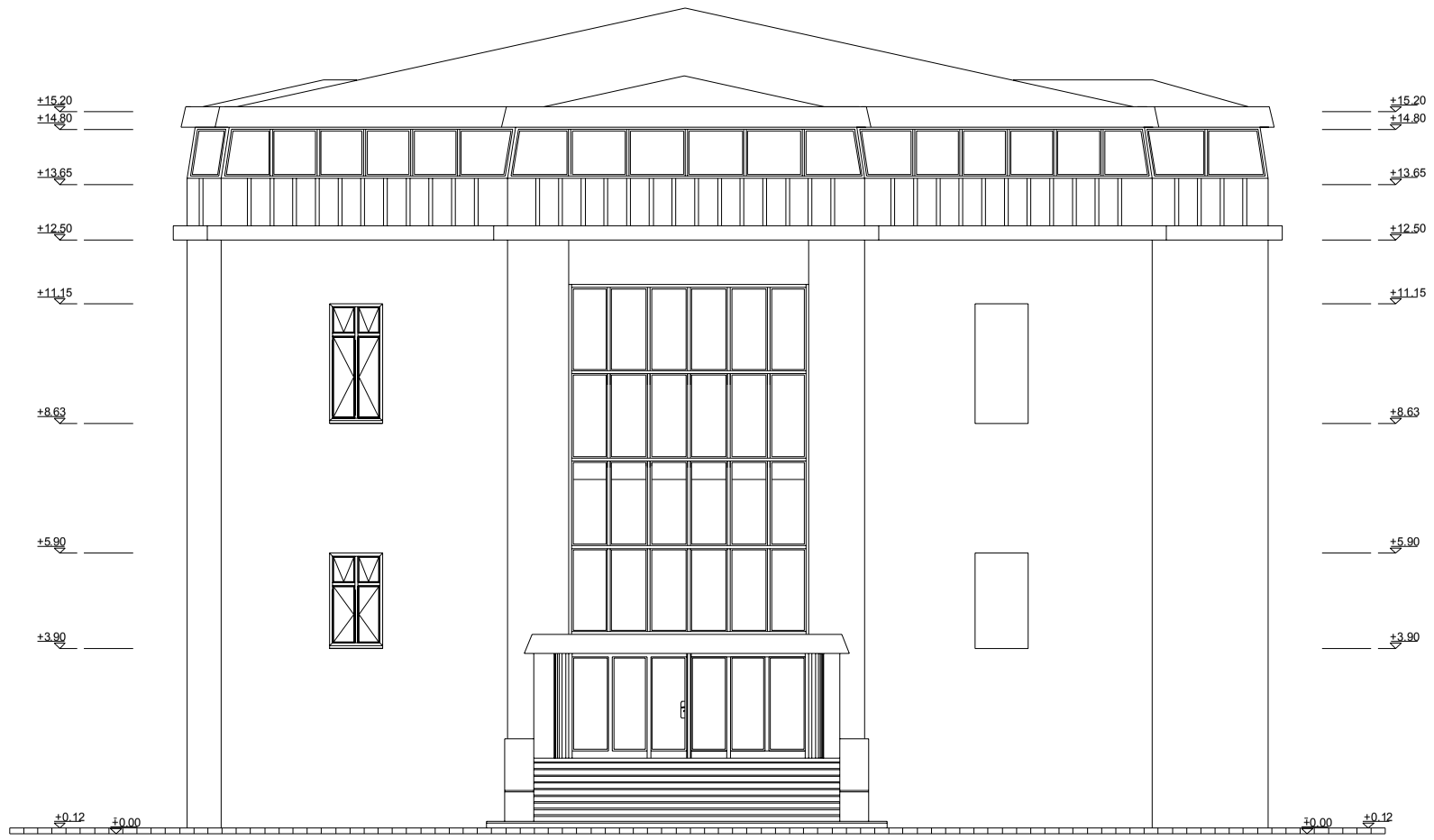

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ'NİN RÖLÖVESİ | 26/08/2005 | PAFTA 11

KISMİ KESİT
ÖLÇEK 1/50

GÖRÜNÜŞ (GÜNEY CEPHESİ)
ÖLÇEK 1/50

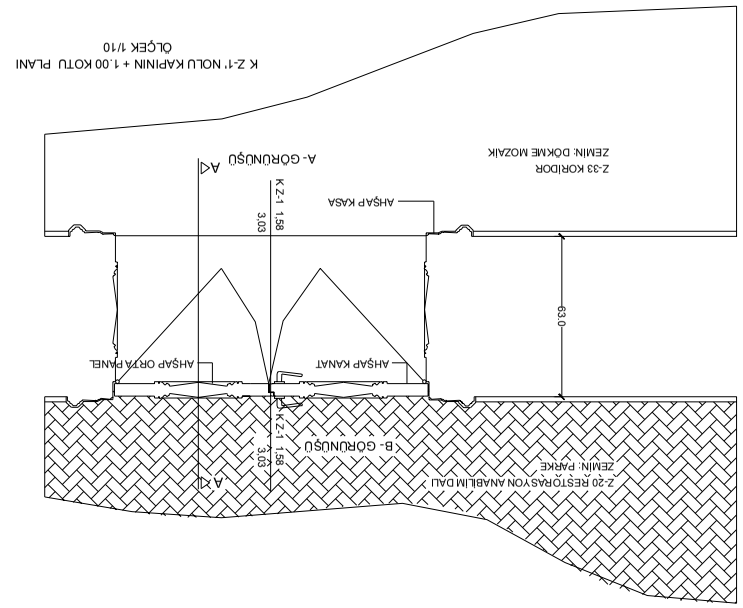
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

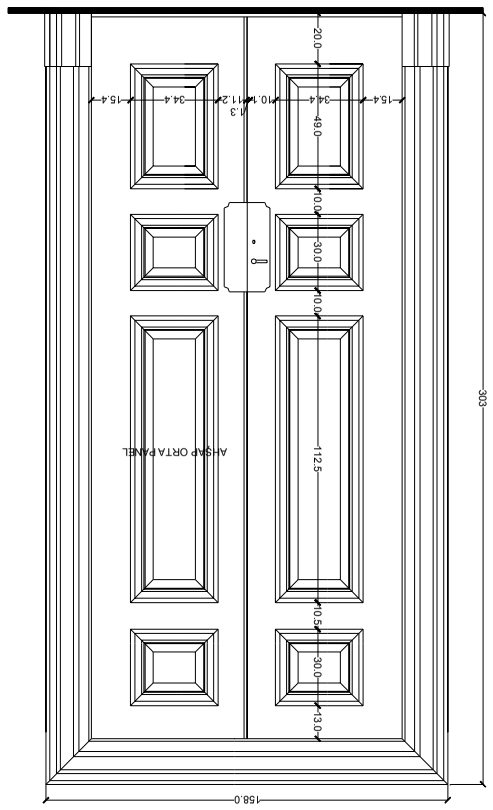
YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

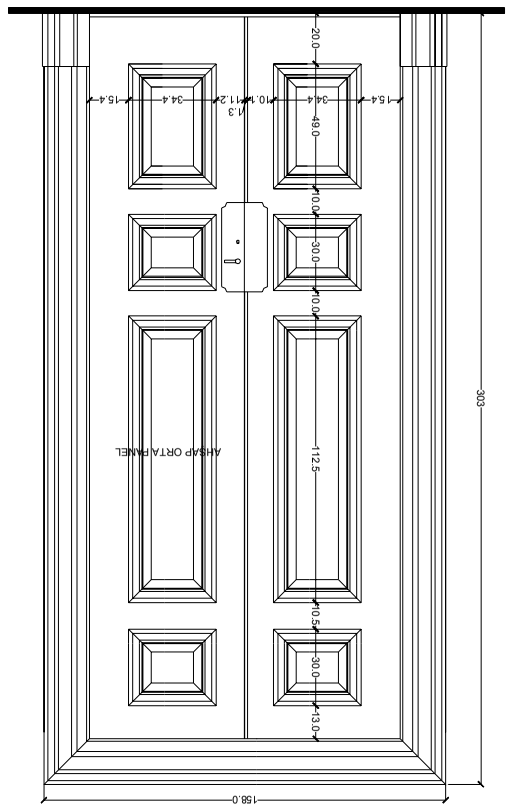
YÜKSEK LİSANS TEZİ

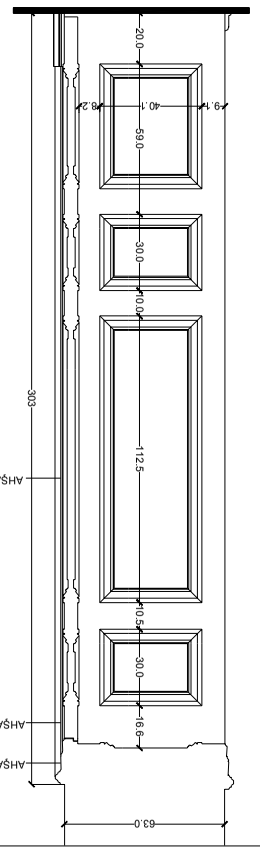
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ : DOÇ.DR. CENGİZ CAN

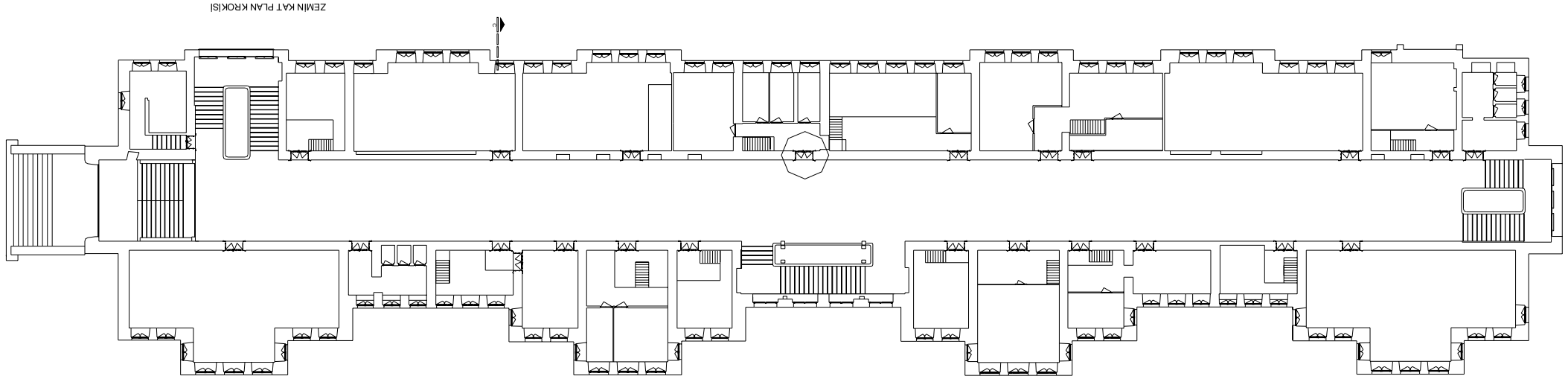
253 40 13 ESRA NİGDELİ

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DİRESİNİN RÖLÖVESİ

26/08/2005

PAFTA 12

EK LİSTESİ

EK 3 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin Restitüsyon Projesi

Pafta 13 1/500 Vaziyet Planı

Pafta 14 1/100 Çatı Görünüşü

Pafta 15 1/100 Bodrum Kat Planı

Pafta 16 1/100 Zemin Kat Planı

Pafta 17 1/100 Birinci Kat Planı

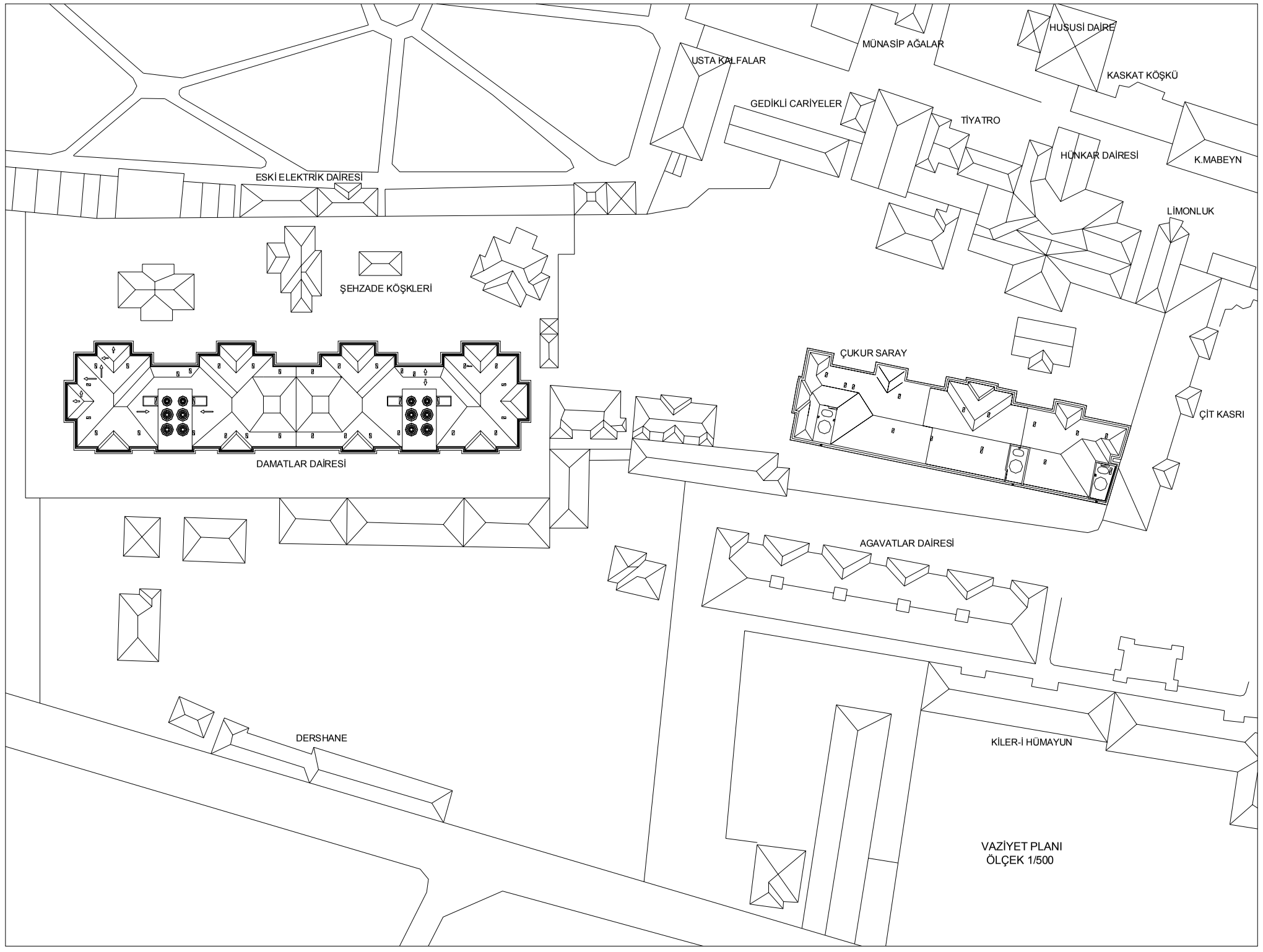
Pafta 18 1/100 A-A, B-B ve C-C Kesitleri

Pafta 19 1/100 Kuzey Cephesi ve Güney Cephesi Görünüşleri

Pafta 20 1/100 Doğu Cephesi ve Batı Cephesi Görünüşleri

Pafta 21 1/50 Birinci Kat Hamam Planı ve Kesitleri

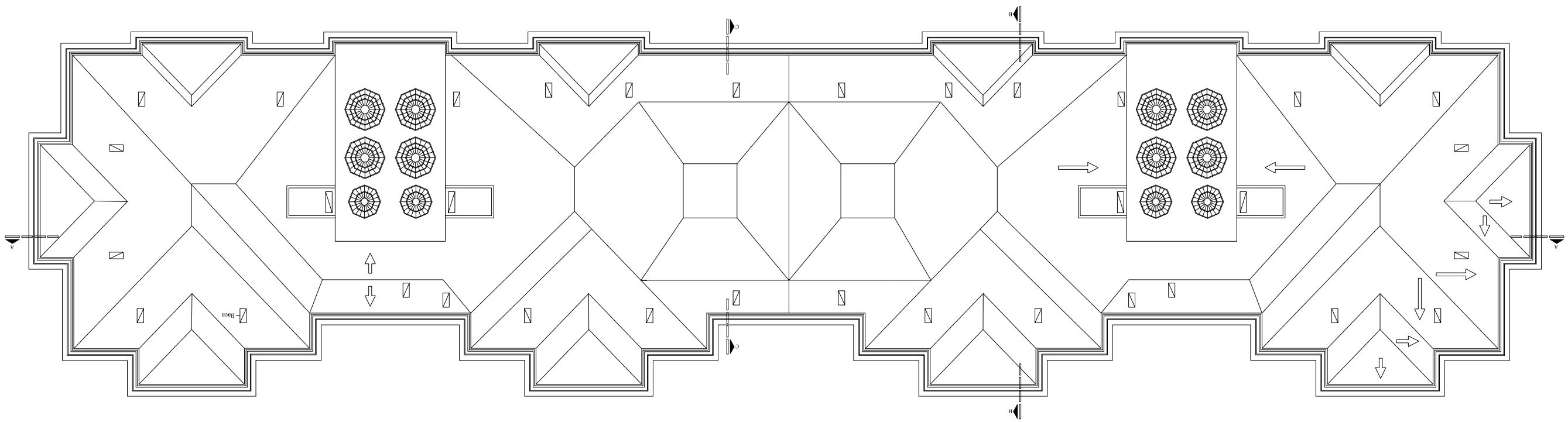
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTİTÜSYONU | 26/08/2005 | PAFTA 13

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

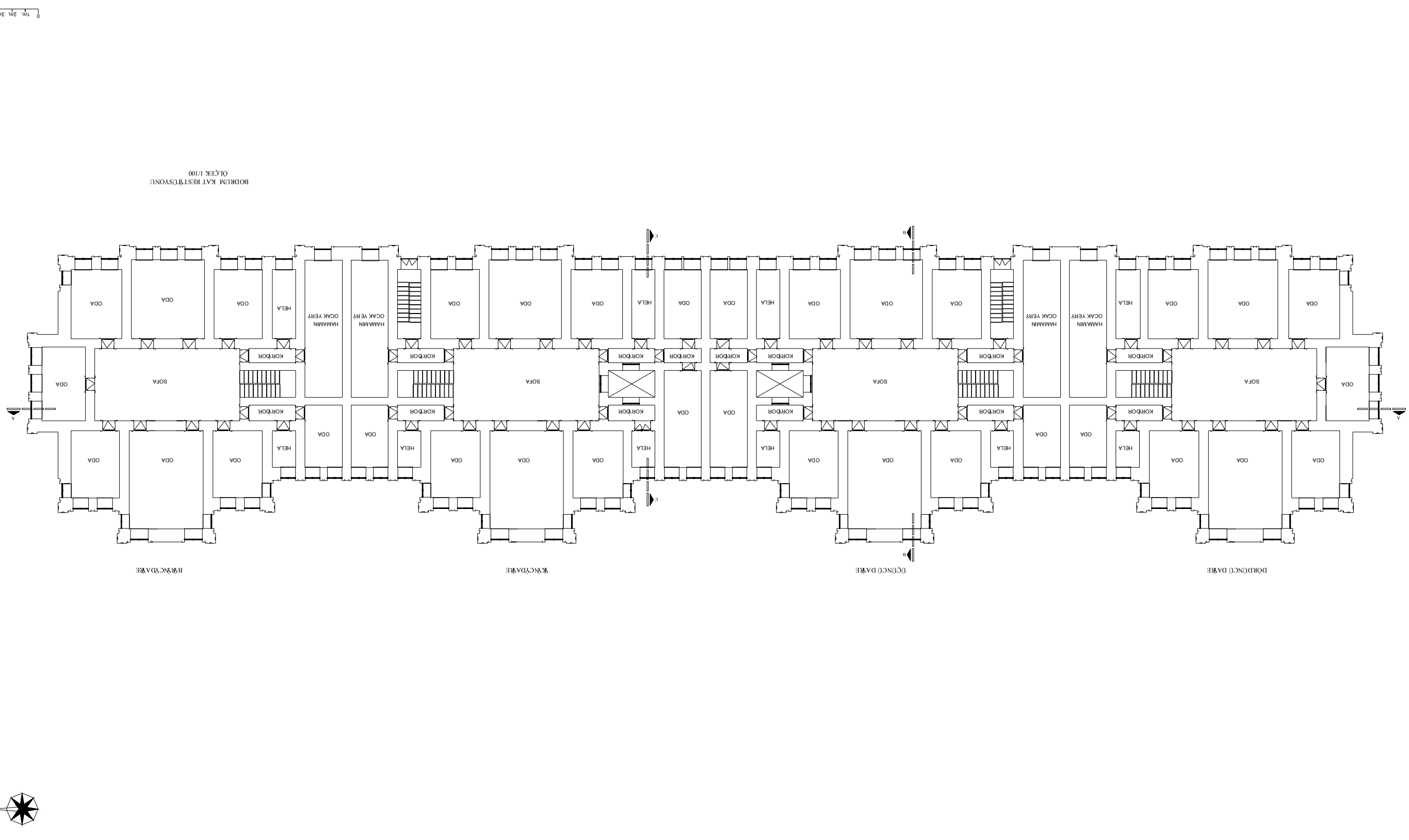
0 1m 2m 3m 4m 5m

ÇATI RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

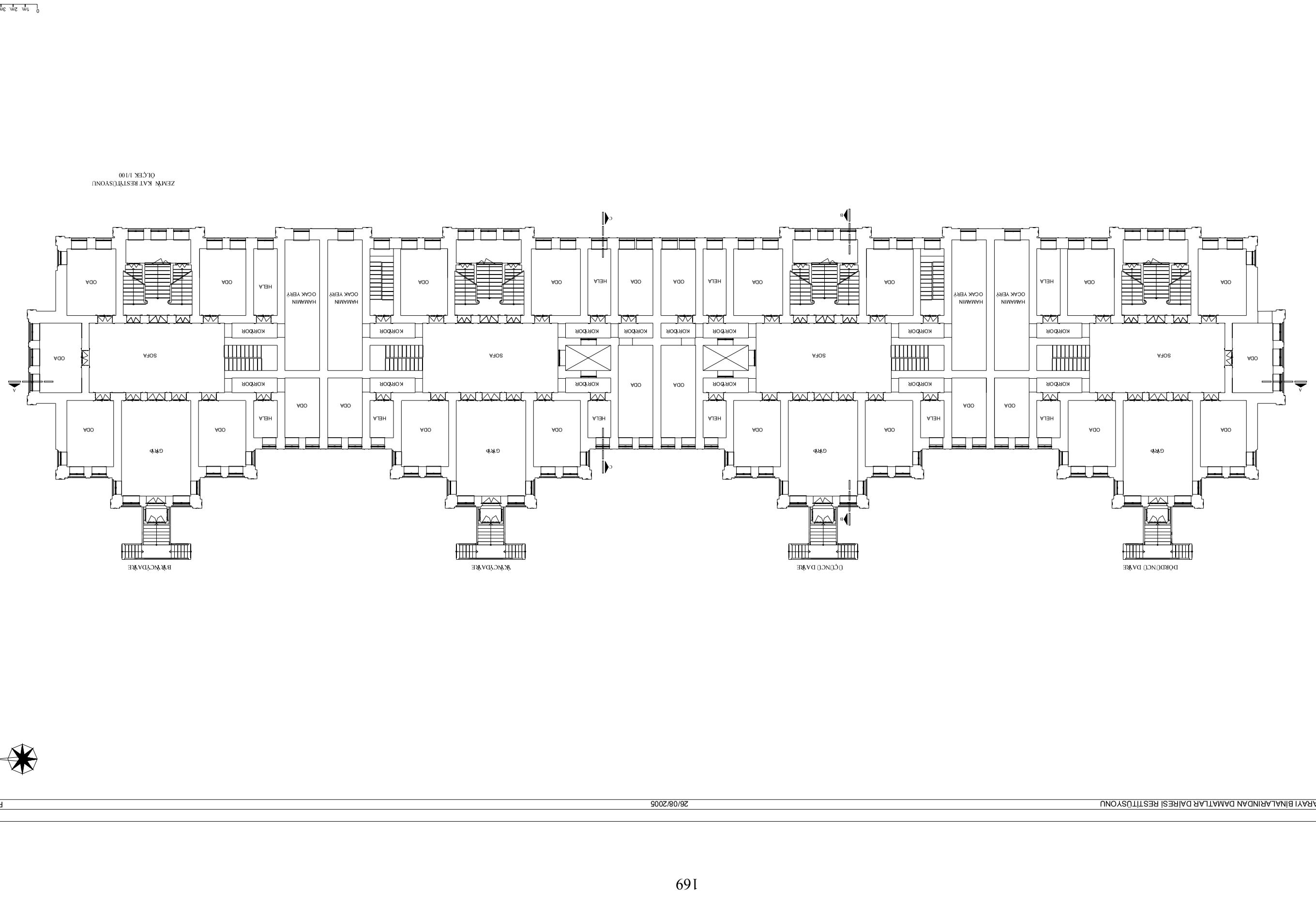
K

YÜKSEK LİSANS TEZİ PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

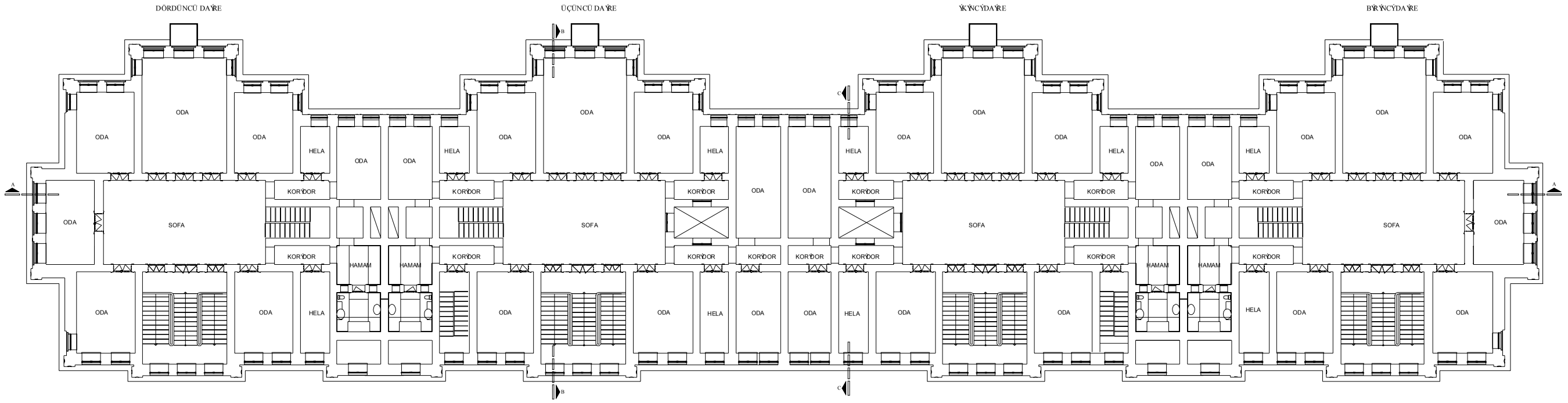
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTİTÜSYONU 26/08/2005 PAFTA 15

YÜKSEK LİSANS TEZİ PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTİTÜSYONU 26/08/2005 PAFTA 16

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTİTÜSYONU | 26/08/2005 | PAFTA 17

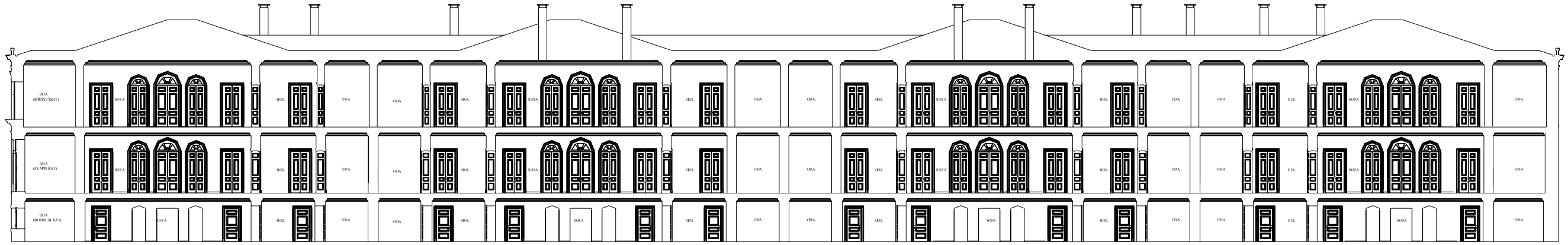

BİRİNCİ KAT RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

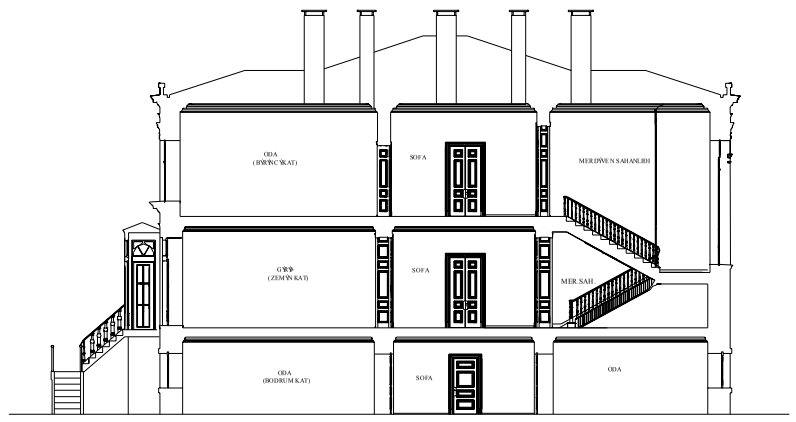
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTİTÜSYONU | 26/08/2005 | PAFTA 18

A-A KESİTİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

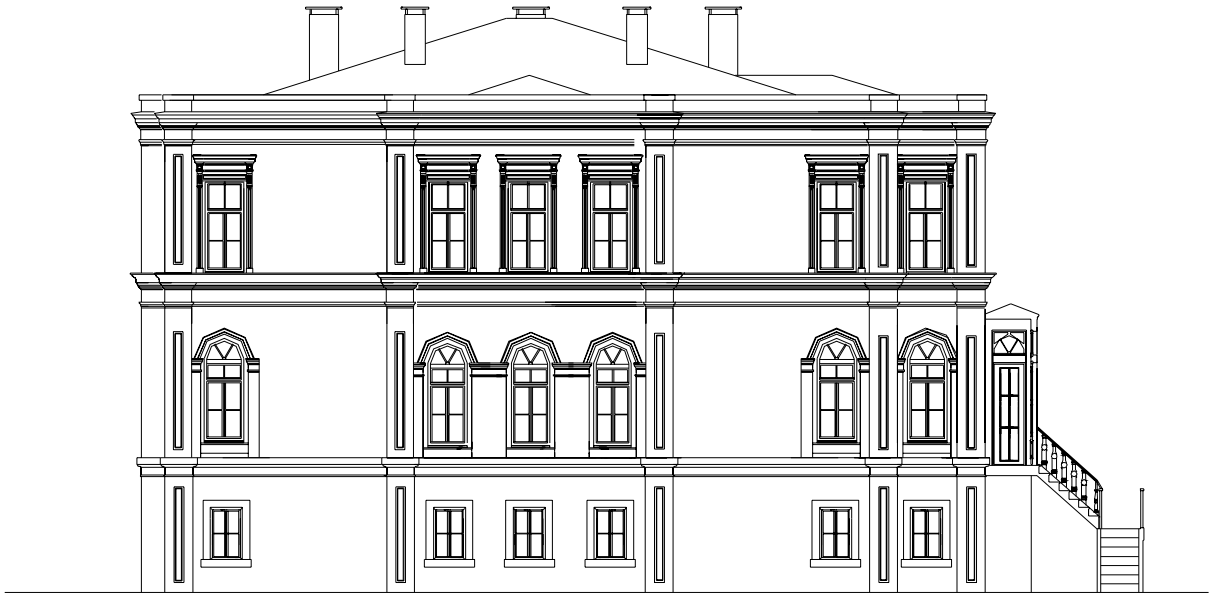
B-B KESİTİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

C-C KESİTİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

GÜNEY CEPHESİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

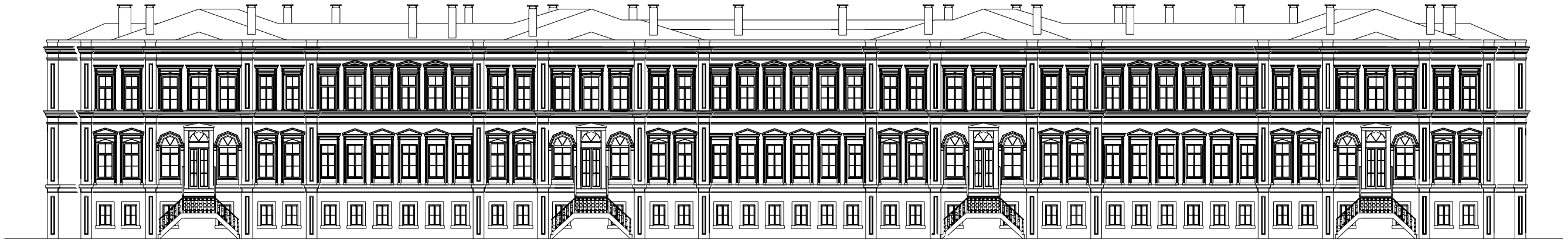

KUZEY CEPHESİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

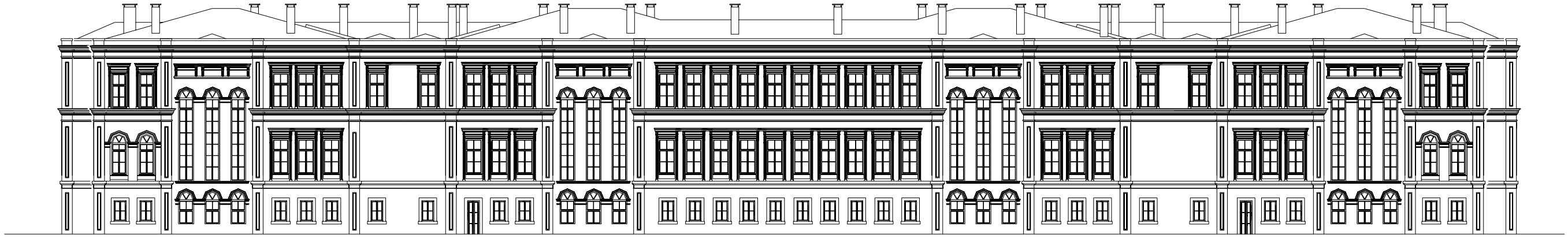
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

172

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTİTÜSYONU | 26/08/2005 | PAFTA 20

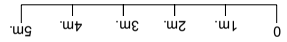
DOĞU CEPHESİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

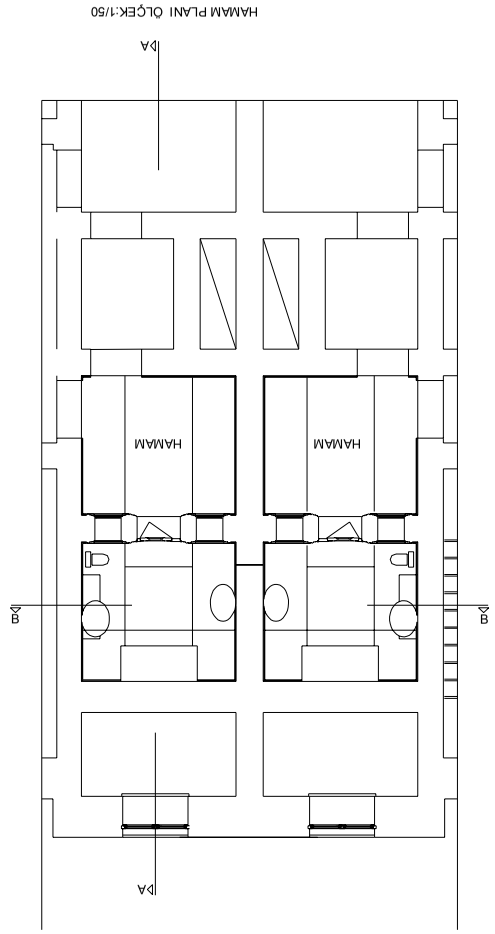

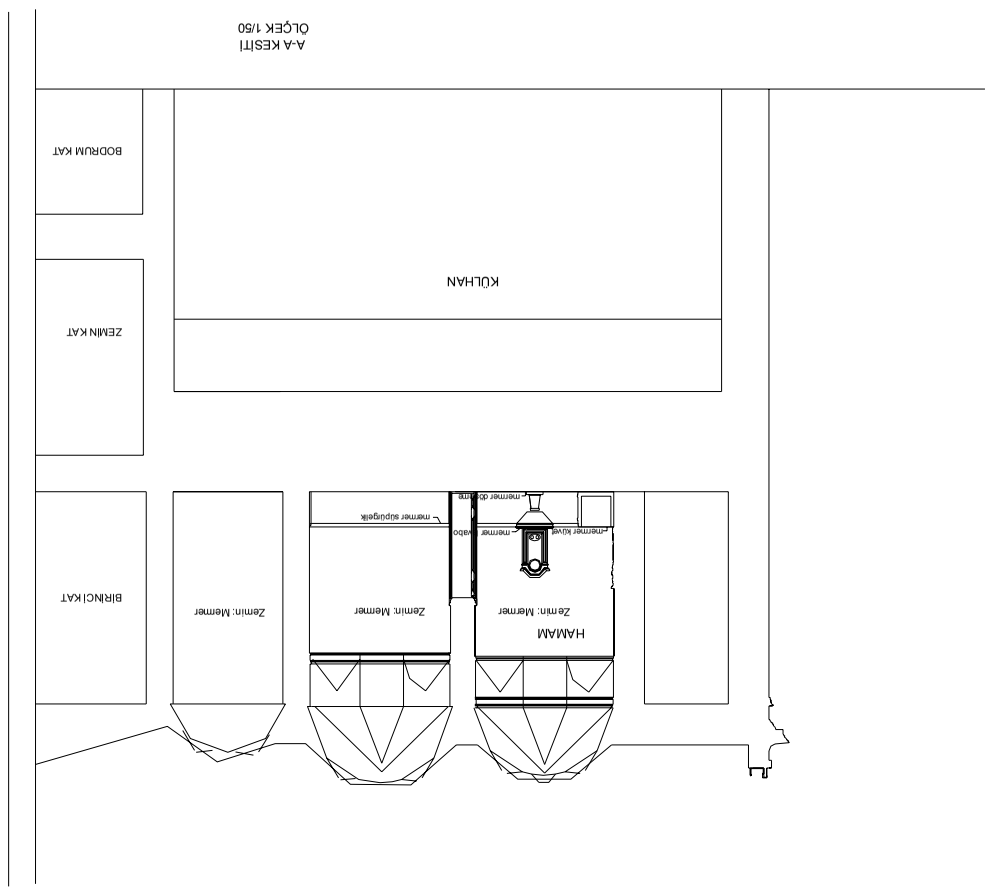
BATI CEPHESİ RESTİTÜSYONU
ÖLÇEK 1/100

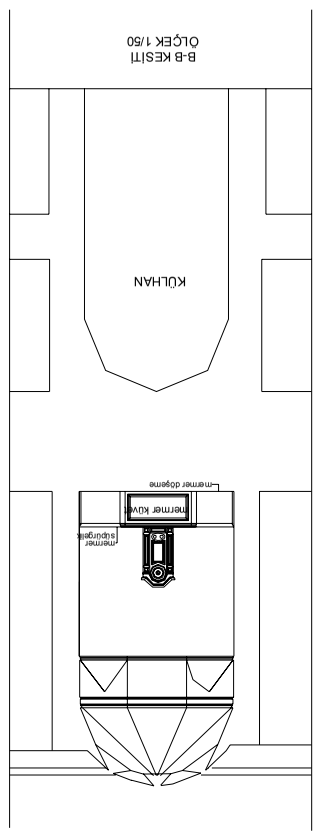
0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

0
1m.
2m.
3m.
4m.
5m.

HAMAM PLANI ÖLÇEK:1/50
A
A
HAMAM
HAMAM

A-A KESİTİ
ÖLÇEK 1/50
KÜLHAN
BODRUM KAT
ZEMİN KAT
BİRİNCİ KAT
Zemin: Mermer
Zemin: Mermer
HAMAM
Zemin: Mermer
mermer soğuğelik
mermer kuvö
mermer lavabo
mermer
mermer dolgome

B-B KESİTİ
ÖLÇEK 1/50
KÜLHAN
mermer kuvö
mermer soğuğelik
mermer dolgome

EK LİSTESİ

EK 4 Yıldız Sarayı binalarından Damatlar Dairesi'nin Restorasyon Önerisi

Pafta 22 1/100 Bodrum Kat Planı

Pafta 23 1/100 Zemin Kat Planı

Pafta 24 1/100 Birinci Kat Planı

Pafta 25 1/100 Çatı Katı Planı

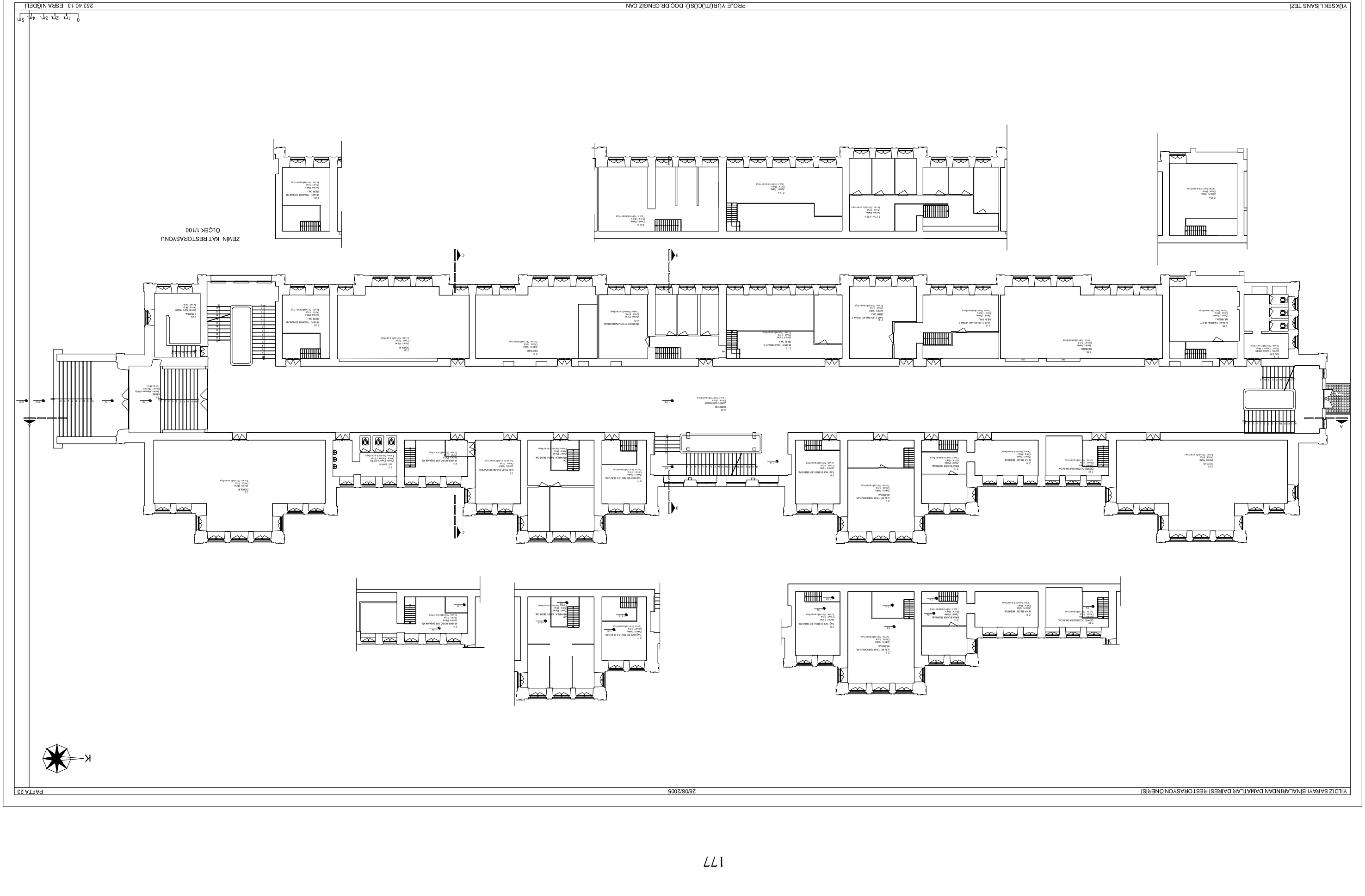
Pafta 26 1/100 A-A, B-B ve C-C Kesitleri

Pafta 27 1/100 Güney Cephesi Görünüşleri

Pafta 28 1/100 Doğu Cephesi ve Batı Cephesi Görünüşleri

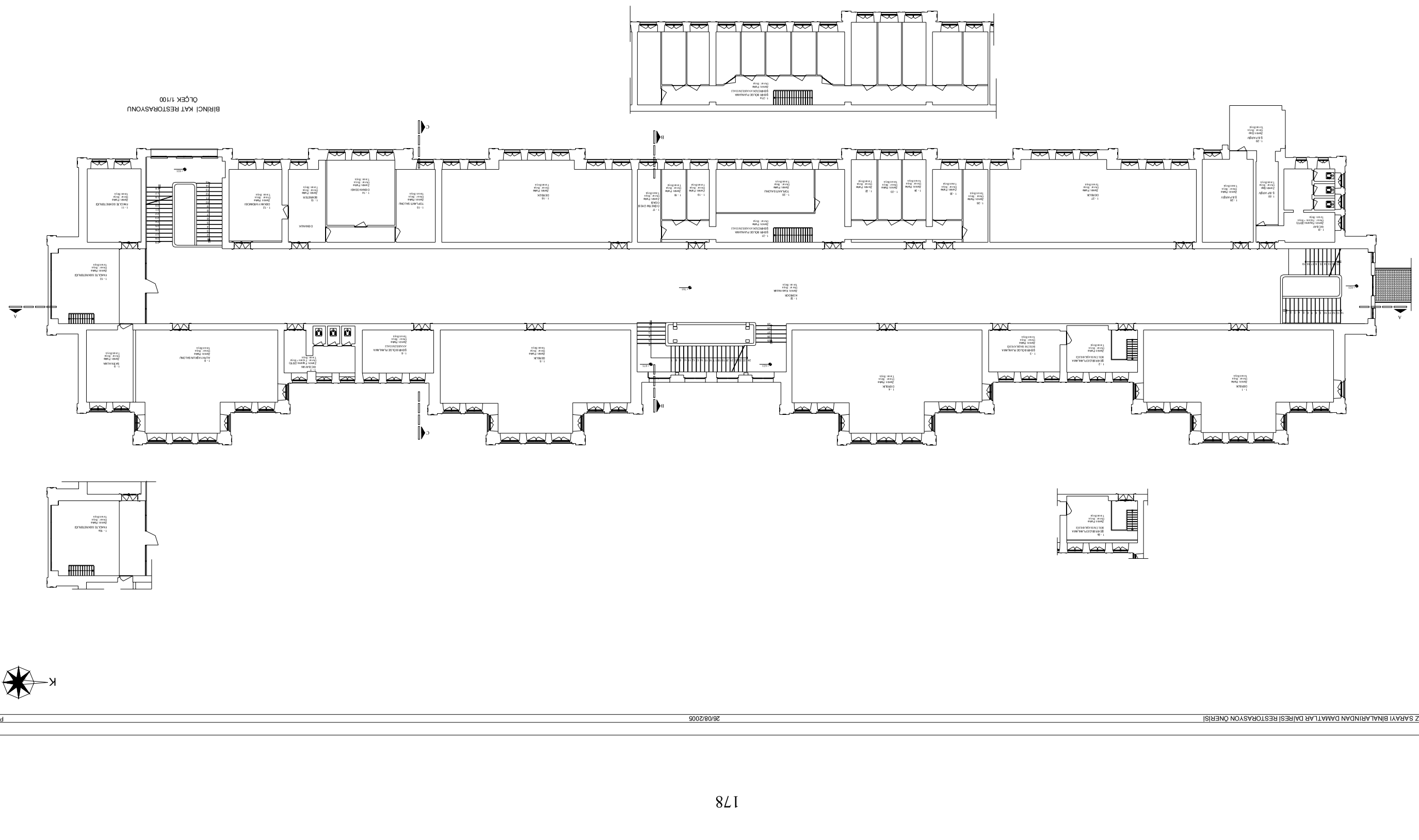
Pafta 29 1/100 Kuzey ve Güney Cephesi Görünüşleri

BODRUM KAT RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100
0 1m 2m 3m 4m 5m
YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTORASYON ÖNERİSİ
26/08/2005
PAFTA 22

0 1m 2m 3m 4m 5m
ZEMİN KAT RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m

BİRİNCİ KAT RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

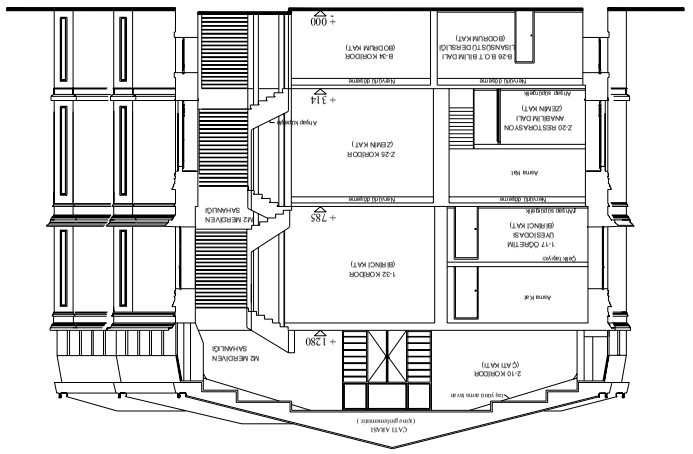
YÜKSEK LİSANS TEZİ PROJE YÖNETÖCÜSÜ: DOÇ.DR. CENGİZ CAN 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

0 1m 2m 3m 4m 5m

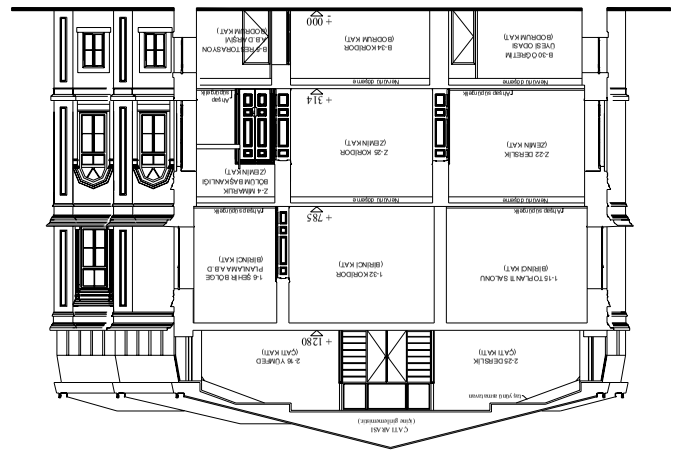
ÇATI KATI RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTORASYON ÖNERİSİ 26/08/2005 PAFTA 25

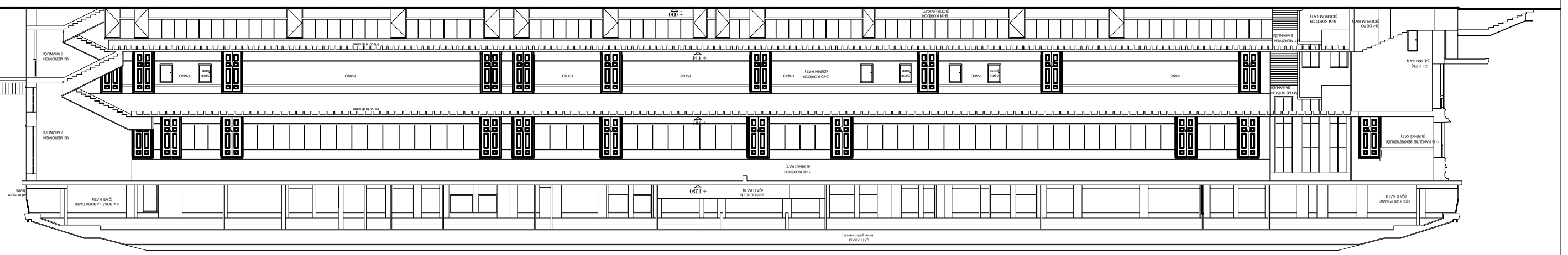
B - B KESİTİ
ÖLÇEK 1/100

C - C KESİTİ
ÖLÇEK 1/100

A - A KESİTİ
ÖLÇEK 1/100

0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTORASYON ÖNERİSİ | 26/08/2005 | PAFTA 27

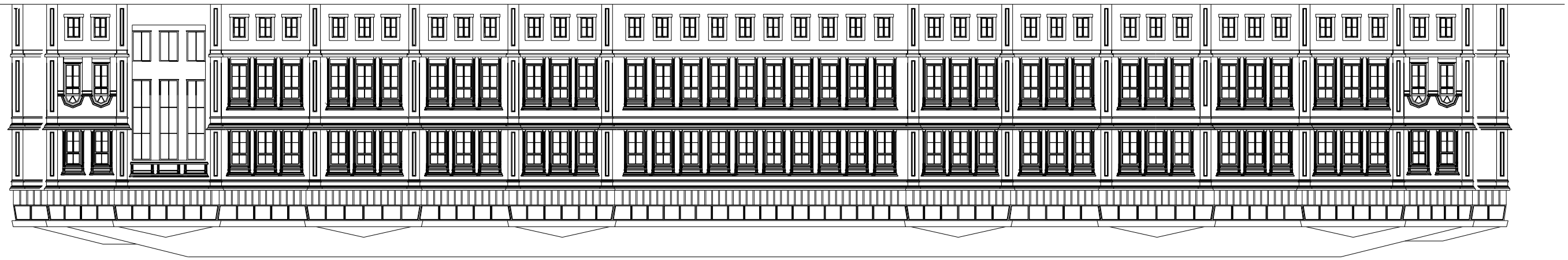

GÜNEY CEPHESİ RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

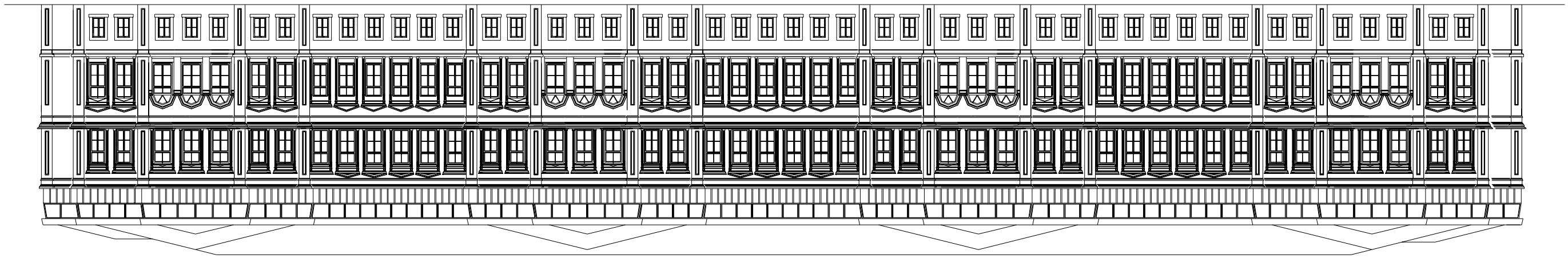
YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

BATI CEPHESİ/İSTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

0 1m 2m 3m 4m 5m

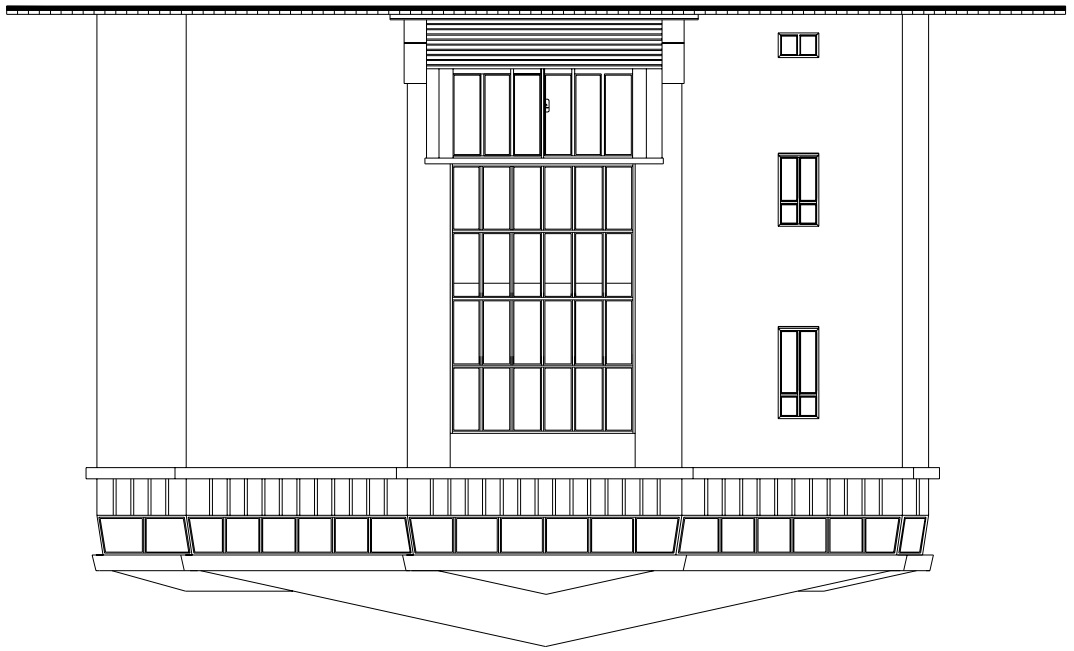
DOĞU CEPHESİ/İSTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTORASYON ÖNERİSİ 26/08/2005 PAFTA 28

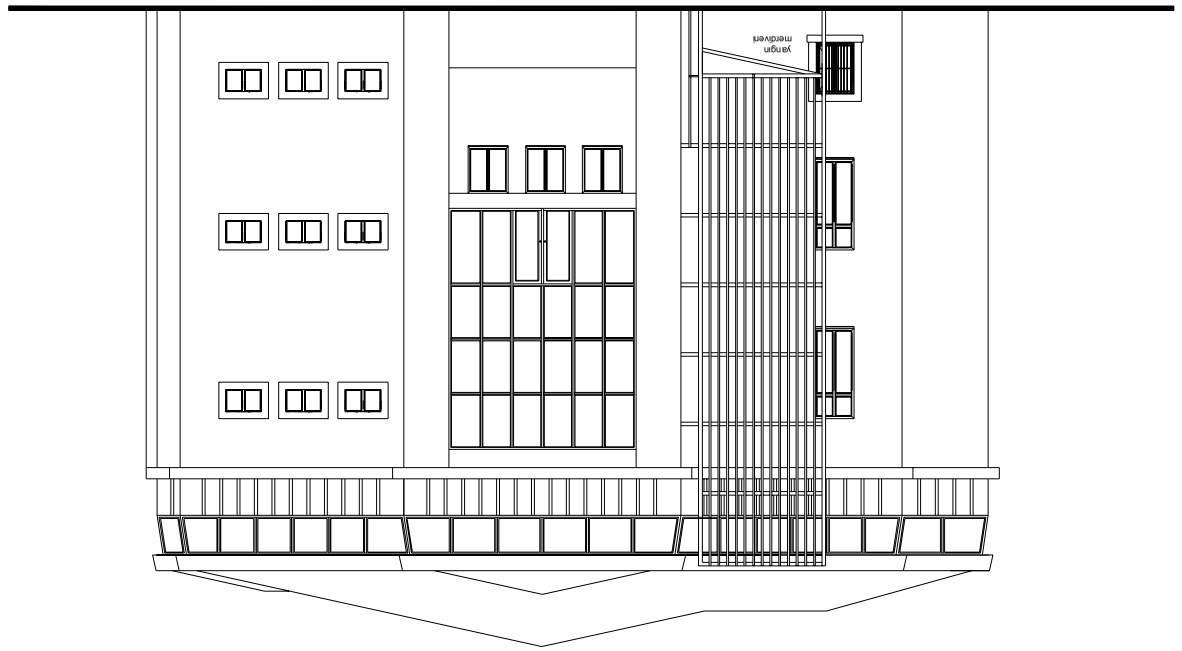
YÜKSEK LİSANS TEZİ | PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: DOÇ.DR.CENGİZ CAN | 253 40 13 ESRA NİĞDELİ

0 1m. 2m. 3m. 4m. 5m.

GÜNEY CEPHESİ RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

KUZEY CEPHESİ RESTORASYONU
ÖLÇEK 1/100

YILDIZ SARAYI BİNALARINDAN DAMATLAR DAİRESİ RESTORASYON ÜNİRSİ | 26/08/2005 | PAFTA 29

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	28.05.1978	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1992-1996	Çemberlitaş Anadolu Lisesi
Lisans	1996-2001	Trakya Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fak. Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2002-	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Rölöve-Restorasyon Ana Bilim Dalı

Çalıştığı kurumlar

2001-2002	Kansu Mimarlık
2002-2004	Serbest Projecilik
2004-	Güngören Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü